

Marko Jukić

DOMOVINSKI RAT

Kronologija, siječanj 1991. – 1995.

Marko Jukić

DOMOVINSKI RAT

Kronologija, siječanj 1991. – 1995.

Marko Jukić

DOMOVINSKI RAT
Kronologija, siječanj 1991. – 1995.

Vlastita naklada autora

ISBN 978-953-50382-3-8

Split, 2024.

© 2024. Marko Jukić. Sva prava pridržana. Ova je knjiga zaštićena autorskim pravima i ne smije se ni djelomično reproducirati ili koristiti u bilo kom obliku ili na bilo koji način uklopiti u drugi rad, prenijeti u bilo koju formu, osim za kratke citate, bez pismenoga dopuštenja autora.

Marko Jukić

DOMOVINSKI RAT

Kronologija, siječanj 1991. – 1995.

Proslov

Tekstovi o Domovinskome ratu objavljeni su na portalu Hrvatske udruge Benedikt i portalu Croative.net (odnosno Croativ.net) s ciljem da se podsjeti na događaje iz Domovinskoga rata. Naši ljudi vrlo brzo zaboravljaju, a mlađi ne znaju što se događalo od 1990. do 1995. U medijima se važni događaji u borbi za neovisnu Hrvatsku prešućuju ili krivo prikazuju, uporno se laže i podmeće na društvenim mrežama pa se stvara druga slika o Domovinskome ratu. Autor nije povjesničar već je koristio objave povjesničara, objave i svjedočanstva branitelja pa je ukratko spomenuo događaje i ljude koji su obranili Republiku Hrvatsku. Tko želi detaljan prikaz Domovinskoga rata, posegnut će za osnovnom literaturom koja je navedena na kraju ovoga prikaza. Događaji nisu posloženi kronološki kako su se događali tijekom godine već kronološki po mjesecima bez obzira na godine (1990. – 1995.). Kada obilježavamo događaje iz Domovinskoga rata, obilježavamo ih s nadnevkom kada su se dogodili pa su prikazi tako i posloženi. Ovo bi bio minimum koji bi trebalo znati o Domovinskome ratu, o borbi za stvaranje neovisne Hrvatske.

Autor

Ja Domovinu imam; tek u srcu je nosim,

I brda joj i dol;

Gdje raj da ovaj prostrem, uzalud svijet prosim,

I...gutam svoju bol!

Silvije Strahimir Kranjčević

Sadržaj:

1. Kronologija, siječanj 1991. – 1995.	12
1.1 Sarajevski sporazum o prekidu vatre, 2. siječnja 1992.	14
1.2. Zločinački Plan Z-4	16
1.3. Pobuna Srba u Hrvatskoj 1990. – 1995.	18
1.4. Zločini Srba tijekom Domovinskoga rata 1991. – 1995.	22
1.5. JNA ubila članove promatračke misije EZ-a, 7. siječnja 1992.	26
1.6. Strani dragovoljci u obrani Hrvatske u Domovinskome ratu 1991. – 1995.	27
1.7. Domovinski rat - hrvatske majke	30
1.8. Apel nobelovaca za mir u Hrvatskoj, 14. siječnja 1992.	34
1.9. Međunarodno priznanje Hrvatske, 15. siječnja (Spomen-dan)	34
1.10. Erdutski sporazum, 12. studenoga 1995.	36
1.11. Njemački novinari za neovisnu Hrvatsku	37
1.12. Ratni izvjestitelji tijekom Domovinskoga rata	39
1.13. Operacija „Gusar“ (Maslenica) 22. - 27. siječnja 1993.	43
1.14. Pripremljeni, ali neizvršeni državni udar; siječanj 1991.	45
1.15. Operacija Peruća 27. - 28. siječnja 1993.	48
1.16. Pokušaj rušenja Batinskog mosta, 31. siječnja 1992.	49
2. Kronologija, veljača 1991. – 1995.	50
2.1. Pobuna Srba i velikosrpski mitinzi u Hrvatskoj 1989. - 1991.	51
2.2. Hrvatski piloti – heroji Domovinskoga rata	53
2.3. Pokolj u Medviđi, 9. veljače 1993.	55
2.4. Hercegovačko-bosanski Hrvati u obrani Republike Hrvatske (1991. – 1995.)	56
2.5. Uloga Srpske pravoslavne crkva u Domovinskome ratu	58
2.6. Ratni zločini Armije BiH nad Hrvatima u Domovinskome ratu	64
2.7. Poginuo Damir Tomljanović – Gavran, 17. veljače 1994.	67
2.8. UNPROFOR u Hrvatskoj 1992.- 1995.	68
2.9. Rezolucija o razdruživanju sa SFRJ, 22. veljače 1991.	70

2.10. Hans-Dietrich Genscher – veliki prijatelj Hrvatske	73
2.11. HOS u Domovinskome ratu 1991.- 1995.	74
2.12. Pobunjeni Srbi donijeli Rezoluciju o razdruživanju od Republike Hrvatske, 28. veljače 1991.	80
3. Kronologija, ožujak 1991. – 1995.	81
3.1. Bitka za Pakrac (1. - 3. ožujka 1991.)	82
3.2. Činjenice o „ugroženosti“ Srba u Socijalističkoj Jugoslaviji	83
3.3. Nekažnjeno ubojstvo generala HVO-a Vlade Šantića	85
3.4. Napustio nas je kardinal Franjo Kuharić, 11. ožujka 2002.	86
3.5. Pokušaj uvođenja izvanrednoga stanja u SFRJ, 1991.	89
3.6. Washingtonski sporazum, 18. ožujka 1994.	91
3.7. Raspad Jugoslavije i granice novih država	92
3.8. Sastanak u Karađorđevu, 25. ožujka 1991.	95
3.9. “Sporazum o prekidu vatre” (Zagrebački sporazum), 29. ožujka 1994.	96
3.10. „Krvavi Uskrs“ 1991.	98
4. Kronologija, travanj 1991. – 1995.	99
4.1. Secesija 1. travnja 1991.	100
4.2. Operacija „Baranja“	102
4.3. Operacija Skok-1, 7. travnja 1995.	102
4.4. SAD priznale Hrvatsku, 7. travnja 1992.	103
4.5. Bitka za Kupres, 3. do 10. travnja 1992.	103
4.6. Hrvatski general i političar Janko Bobetko (1919. – 2003.)	104
4.7. Zbor narodne garde 1991.	106
4.8. Obrana Livna, travanj 1992.	109
4.9. Blokada sela Kijeva, 29. travnja 1991.	110
5. Kronologija, svibanj 1991. – 1995.	112
5.1. VRO „Bljesak“, 1. - 3. svibnja 1995.	113
5.2. Pokolj hrvatskih policajaca u Borovu Selu, 2. svibnja 1991.	115
5.3. Raketiranje Zagreba, 2. i 3. svibnja 1995.	117

5.4. Protestni skup u Splitu zbog blokade Kijeva, 6. svibnja 1991.	118
5.5. Blokada tenkovske kolone u Pologu , 7. svibnja 1991.	119
5.6. Referendum Srba, 12. svibnja 1991.	120
5.7. Akcijom Jaguar oslobođeno je brdo Križ u zaleđu Bibinja.	120
5.8. Operacija „Spaljena zemlja“, 18. svibnja - 30. lipnja 1992.	121
5.9. Referendum o hrvatskoj samostalnosti, 19. svibnja 1991.	122
5.10. Borbe u Bosanskoj Posavini, svibanj- lipanj 1992.	125
5.11. Prva velika razmjena logoraša u Domovinskome ratu, 22. svibnja 1992.	126
5.12. Republika Hrvatska je primljena u OUN, 22. svibnja 1992.	126
5.13. Osnovan Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše SFRJ, 25. svibnja 1993.	128
5.14. Smotra postrojbi Zbora narodne garde (ZNG), 28. svibnja 1991.	133
5.15. Odlazak jugoslavenske mornarice iz Hrvatske, 30. svibnja 1992.	134
6. Kronologija, lipanj 1991. – 1995.	135
6.1. Operacija „Skok-2“, 4. - 11. lipnja 1995.	136
6.2. Bitka za Veli vrh, 8. lipnja 1993.	137
6.3. Operacija „Lipanjke zore“	137
6.4. Zločin u Rodaljicama, 11. lipnja 1992.	139
6.5. Zločin na plaži Soline, 14. lipnja 1993.	139
6.6. Operacija Miljevci, 21. – 22. lipnja 1992.	140
6.7. Proglašenje neovisnosti Republike Hrvatske, 25. lipnja 1991.	142
6.8. Srbi napali policijske postaje u Glini, 26. lipnja 1991.	144
6.9. Oružana agresija JNA na Sloveniju, 27. lipnja 1991.	144
6.10. Europska zajednica i jugoslavenska kriza	146
7. Kronologija, srpanj 1991. - 1995.	148
7.1. Četnički napad na Borovo Naselje, 4. srpnja 1991.	150
7.2. Poginuo Andrija Andabak, 7. srpnja 1991.	150
7.3. Brijunska deklaracija, 7. srpnja 1991.	150
7.4. Napad JNA i pobunjenih Srba na selo Čelije, 7. srpnja 1991.	151

7.5. Operacija „Tigar“, 1. - 13. srpnja 1992.	151
7.6. Napad na Topusko, 15. srpnja 1991.	152
7.7. Akcija Zbrojovka, 22. – 23. srpnja 1991.	153
7.8. Splitska deklaracija, 22. srpnja 1995.	154
7.9. Operacija „Oslobođena zemlje“	155
7.10. Alois Mock, prijatelj Hrvatske	156
7.11. Napadnut i razoren Centar za obuku u Erdutu, 25. srpnja 1991.	157
7.12. Srpski miting mržnje u Srbu, 25. srpnja 1990.	157
7.13. Poginuo Mile Blažević Čađo, 26. srpnja 1991.	159
7.14. Napadnuta Sunja, 27. srpnja 1991.	160
7.15. Pokolj u Doljanima, 28. srpnja 1993.	160
7.16. Operacija „Ljeto 95“	161
8. Kronologija, kolovoz 1991. – 1995.	163
8.1. Zadnji pokušaj za plan Z-4, 3. kolovoza 1995.	165
8.2. VRO „Oluja“, 4. kolovoza 1995.	166
8.3. Oslobođen Knin, 5. kolovoza 1995.	168
8.4. Predsjednik Tuđman u oslobođenom Kninu, 6. kolovoza 1995.	169
8.5. Ministar Gojko Šušak objavio završetak VRO „Oluja“, 7. kolovoza 1995.	169
8.6. Predaja 21. Kordunskog korpusa, 8. kolovoza 1995.	170
8.7. Preuzimanje oružja srpskog korpusa, 9. kolovoza 1995.	171
8.8. Ubojstvo Gordana Lederera, 10. kolovoza 1991.	172
8.9. Srpski protuudar, 13. kolovoza 1995.	173
8.10. Razmjena zatočenika kod Nemetina, 14. kolovoza 1992.	174
8.11. Nakon četiri godine vlakom iz Splita prema Kninu, 15. kolovoza 1995.	175
8.12. Otvoreni radovi na tunelu „Sveti Rok“, 16. kolovoza 1993.	175
8.13. „Balvan-revolucija“	176
8.14. Otet dr. Ivan Šreter, 18. kolovoza 1991.	178
8.15. Pobunjenici i JNA napali Pakrac, 19. kolovoza 1991.	180
8.16. Pontonski most na Maslinici	181

8.17. Spomen-dan na žrtve komunističke vladavine, 23. kolovoza	182
8.18. Razaranje Osijeka, lipanj - kolovoz 1991.	185
8.19. Početak bitke za Vukovar, 25. kolovoza 1991.	187
8.20. „Vlak slobode“, 26. kolovoza 1995.	188
8.21. Pokolj u Skeli kod Gline, 29. kolovoza 1991.	189
8.22. Govor Vlade Gotovca, 30. kolovoza 1991.	190
8.23. Uhićen hrvatski domoljub Antun Kikaš, 31. kolovoza 1991.	191
9. Kronologija, rujna 1991. – 1995.	193
9.1. Borbe za Petrinju, 2. - 21. rujna 1991.	195
9.2. Pokolj u Kusunjama, 8. rujna 1991.	197
9.3. Operacija „Medački džep“, 9. – 11. rujna 1993.	197
9.4. Napadi na Osijek tijekom rujna 1991.	199
9.5. Obrana Hrvatske Kostajnice, 17. srpnja – 14. rujna 1991.	200
9.6. Pomorska blokada Hrvatske, 1991.	201
9.7. Bitka za Šibenik – „ <i>Obadva, obadva, oba su pala</i> “	202
9.8. Započela bitka za vojarne, 14. rujna 1991.	204
9.9. Napad na Lički Osik, bitka za Gospić, 28. kolovoza 1991.	205
9.10. Pokolj 68 osoba u Tovarniku, 22. rujna 1991.	208
9.11. Evakuacija bolnice u Pakracu, 29. rujna 1991.	209
9.12. Razaranje Bjelovara, 29. rujna 1991.	210
10. Kronologija, listopad 1991. – 1995.	212
10.1. Započela agresije na Dubrovnik i dubrovačko primorje, listopad 1991.	213
10.2. Napad na Karlovac, 4. listopada 1991.	216
10.3. Bitka za Nuštar 1991.	218
10.4. Bitka za Zadar 1991.	219
10.5. Napad na Banske dvore, 7. listopada 1991.	222
10.6. Pokolj u Lovasu, listopad 1991.	223
10.7. Pokolj u Širokoj Kuli kod Gospića, 13. listopada 1991.	224
10.8. Poginuo Blago Zadro, 16. listopada 1991.	225

10.9. Progon Hrvata iz Iloka, 17. listopada 1991.	226
10.10. Bitka za Novi Farkašić, 17. listopada 1991.	227
10.11. Operacija Konavle, listopad 1992.	228
10.12. Spomen soba u Baćinu	229
10.13. Operacija „Vlaštica“, 22. – 26. listopada 1992.	230
10.14. Okupacija Tordinaca, 25. listopada 1991.	232
10.15. Operacija Orkan 1991.	232
10.16. Operacija Otkos 10	234
11. Kronologija, studeni 1991. - 1995.	236
11.1. Pokolj u Lušcu, 2. studenoga 1991.	238
11.2. Operacije Medvjed i Drenjula	239
11.3. Pokolj u Vukovićima i Poljanku, 7 studenoga 1991.	240
11.4. Boj za Karadžićevo, 9. studenoga 1991.	240
11.5 Pokolj u Erdutu, 1991.	241
11.6. Pokolj u Saborskom, 12. studenoga 1991.	242
11.7. Pokolj u Kostrićima kod Hrvatske Kostajnice	243
11.8. Boj u Splitskom i Korčulanskom kanalu, 14. - 16. studenoga 1991.	244
11.9. Okupacija Slunje, 16. studenoga 1991.	245
11.10. Polaganje ruža i paljenje svijeća na grobovima poginulih i ubijenih branitelja Vukovara, 17. studenoga 1991.	246
11.11. Pokolj u Škabrnji i Nadinu, 1991.	248
11.12. Heroji obrane Vukovara, 1991.	249
11.13. Zločin na Ovčari u studenome 1991.	257
11.14. Daytonski sporazum	262
11.15. Nekažnjeni srpski zločini u Hrvatskoj u studenome 1991.	263
11.16. Rezolucija o dolasku UNPROFOR-a u Hrvatsku	267
11.17. Memorandum o obrambenoj i vojnoj suradnji SAD-a i Republike Hrvatske,	269
11.18. Operacija „Zima '94“	271
12. Kronologija, prosinac 1991. - 1995.	273
12.1. Oslobođanje grada Lipika, 5. i 6. prosinca 1991.	275

12.2. Bitka za Srđ, bitka za Dubrovnik, 6. prosinca 1991.	276
12.3. Badinterova komisija proglasila „smrt Jugoslavije“, 7. prosinca 1991.	277
12.4. Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu 1993.	278
12.5. Dr. Franjo Tuđman, tvorac samostalne Hrvatske	280
12.6. Operacija Vihor, 12. i 13. prosinca 1991.	285
12.7. Pokolj u Voćinu, 12. i 13. prosinca 1991.	285
12.8. Pokolj u Joševici, 16. prosinca 1991.	287
12.9. Island priznao Republiku Hrvatsku, 19. prosinca 1991.	288
12.10. Srbijanski koncentracijski logori u Hrvatskoj i Srbiji, 1991. – 1995.	289
12.11. Uvođenje hrvatskoga dinara u platni promet Hrvatske, 23. prosinca 1991.	293
12.12. Operacija Papuk '91., 28. studenog - 3. siječnja 1992.	295
12.13. Zasjeda u selu Brusnik, 29. prosinca 1991.	296
12.14. Izvedena „Bojna Čavoglave“, 31. prosinca 1991. na hrvatskome Radio Splitu	296
13. Literatura – izvori	299
Pogovor	301
O autoru	303

DOMOVINSKI RAT

1. Kronologija, siječanj 1991. – 1995.

- 1. siječnja 1992., pokolj u Lipovači; Ubijeno je 5 hrvatskih civila.
- 1. - 3. siječnja 1992.; Srpske postrojbe okupirale su Novigrad, Pridragu, Paljuv i Podgradinu kod Zadra.
- 2. siječnja 1992., pokolj kod Lađevca; Ubijeno je 9 hrvatskih civila.
- 2. siječnja 1992., pokolj u Furjanu; Ubijeno je 7 hrvatskih civila.
- 2. siječnja 1992.; U Sarajevu je potpisan sporazum o potpunom prekidu vatre u Republici Hrvatskoj (Vanceov plan) i dolasku snaga Organizacije Ujedinjenih Naroda (Sarajevski sporazum). Stupio je na snagu 3. siječnja 1992. u 18 sati.
- 2. – 4. siječnja 1993.; U Genevi je Vance-Owenovim mirovnim planom predložena unutarnja podjela Bosne na 9 provincija (kantona) uz posebno područje Sarajeva (kao deseta provincija) koje ne bi bile međunarodni pravni subjekti.
- 4. siječnja 1991.; Osnovan je Sekretarijat za unutrašnje poslova SAO Krajine (SUP-a SAO Krajine). To su bile milicijske snage pobunjenih Srba, svojevrsno Ministarstvo unutarnjih poslova srpske paradržave, a vrlo brzo će se pokazati i jednim od sastavnih dijelova raznovrsnih oružanih sastava pobunjenih Srba.
- 5. siječnja 1991.; Policijske postaje u Kninu, Obrovcu, Benkovcu, Gračacu, Korenici, Donjem Lapcu, Dvoru na Uni, Vojniću i Hrvatskoj Kostajnici otkazale su poslušnost Ministarstvu unutarnjih poslova (MUP) RH i ušle u sastav tzv. Krajinskog Sekretarijata za unutrašnje poslove (SUP).
- 7. siječnja 1992.; Raketom „zrak-zrak“ zrakoplov MiG 21 jugoslavenske vojske srušio je iznad sela Podrute nedaleko od Varaždina helikopter Europske promatračke misije (poginuli su svi članovi misije - 4 Talijana i 1 Francuz). Granate ispaljene prema drugom helikopteru promašile su cilj.
- 13. siječnja 1992.; Sveta Stolica (Vatikan) priznala je Republiku Hrvatsku.
- 14. siječnja 1992.; New York Times objavio je Apel za mir u Hrvatskoj koji su potpisala 104 dobitnika Nobelove nagrade. Apel je ukupno potpisalo 127 nobelovaca.

- 15. siječnja 1992.; Međunarodno priznanje Republike Hrvatske. Republiku Hrvatsku (i Sloveniju), kao samostalnu i suverenu državu, priznale su države Europske zajednice (EZ): Belgija, Danska, Francuska, Grčka, Italija, Irska, Luksemburg, Nizozemska, Njemačka, Portugal, Španjolska i Velika Britanija. RH su također tog dana priznale: Austrija, Kanada, Bugarska, Mađarska, Poljska, Malta, Norveška i Švicarska.
- 16. - 21. siječnja 1992., pokolj u Polju i Lađevačkom selištu (kod Slunja). Četnici su ubili 20 hrvatskih civila.
- 18. siječnja 1992., pokolj u zaseoku Šašićima kod Ervenika (Knin). Četnici su ubili 4 osobe (dvoje malodobne djece).
- 22. siječnja 1993.; Započela je operacija HV-a i Specijalne policije – VRO „Gusar“ („Maslenica“, 22. - 27. siječnja 1993.).
- 25. siječnja 1991.; Na televiziji je prikazana emisija „Što je istina o naoružavanju HDZ-a u Hrvatskoj“ koja je trebala poslužiti kao povod uvođenju izvanrednoga stanja u Hrvatskoj.
- 25. siječnja 1991.; Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti preimenovana je u Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti (HAZU).
- 26. siječnja 1993., pokolj u Zatonu Obrovačkom. Tri pripadnika milicije pobunjenih Srba ubila 7 civila (Hrvata).
- 27. - 28. siječnja 1993.; Hrvatska vojska oslobodila je neka sela u okolici Sinja (Satrić i Potravlje) te HE Peruću (akcija Peruća). Brana je bila minirana i teško oštećena aktivacijom eksploziva 27. siječnja 1993. Engleski časnik Mark Nicholas Gray je tijekom 1992. godine dva puta podizao rampu na preljevnom kanalu brane čime je smanjena razina vode u jezeru pa je tako doprinio da ne dođe do katastrofe nakon aktivacije eksploziva.
- 31. siječnja 1992.; Budući da srpska strana nije poštovala primirje, pripadnici Samostalne uskočke satnije HV-a krenuli su u diverzantsku akciju na okupirani hrvatski teritorij, s namjerom rušenja Batinskoga mosta i presijecanja cestovne komunikacije između Baranje i Vojvodine, kojom je srpskim postrojbama u okupiranoj Baranji stizala pomoć iz Jugoslavije.

Napomena: Ubijeni civili bili su hrvatske nacionalnosti.

1.1. Sarajevski sporazum o prekidu vatre, 2. siječnja 1992.

U Sarajevu je 2. siječnja 1992. potpisan sporazum (Sarajevski sporazum, Vanceov plan) o prekidu neprijateljstava između Republike Hrvatske i agresorske JNA te dolasku mirovnih snaga UN-a. Sporazum je potpisao ministar obrane RH Gojko Šušak, a u ime JNA general Andrija Rašeta, uz nazočnost posebnog izaslanika glavnog tajnika UN-a Cyrusa Vancea. Sporazum je stupio na snagu sljedećega dana, 3. siječnja 1992. u 18 sati. Obje zaraćene strane obvezale su se ostati na dosegnutim položajima. Sporazum za prekid vatre postignut je u Genevi 23. studenoga 1991. pa je 27. studenoga 1991. Vijeće sigurnosti UN-a donijelo odluku (Rezolucija 721) o upućivanju mirovnih snaga (UNPROFOR) u Hrvatsku. UNPROFOR je akronim za "*United Nations PROtection FORces*" (hrv. Zaštitne snage Ujedinjenih Naroda). UNPROFOR je osnovan temeljem Rezolucije 743 Vijeća sigurnosti UN-a od 21. veljače 1992. Djelovao je od 21. veljače 1992. do 31. ožujka 1995. kada mu je promijenjen mandat. Formiran je UNCRO (*United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia*, hrv. Operacija Ujedinjenih naroda za obnovu povjerenja u Hrvatskoj), Rezolucija Vijeća sigurnosti UN-a broj 981 od 31. ožujka 1995.

U Genevi su predsjednici Hrvatske dr. Franjo Tuđman, predsjednik Srbije Slobodan Milošević i general JNA Veljko Kadijević 23. studenoga 1991., uz posredovanje predstavnika UN-a Cyrusa Vancea i Europske zajednice (EZ) lorda Petera Carringtona, potpisali dogovor o deblokadi vojarni u Hrvatskoj, povlačenju JNA iz Hrvatske te suglasnost za dolazak mirovnih snaga UN-a u Hrvatsku. Prekid vatre i dolazak mirovnih snaga UN-a u Hrvatsku bio je uvjetovan prekidom vatre i ispunjenjem drugih uvjeta za međunarodno priznanje Hrvatske.

Sarajevski sporazum se uglavnom poštovao jer se agresor usmjerio na okupaciju BiH. Prije Sarajevskog sporazuma bilo je dogovoreno 15 prekida vatre između hrvatske strane i agresora, ali nisu bili poštivani. Unatoč potpisanom primirju, srpsko topništvo nastavilo je razarati hrvatske gradove i naselja, a na neke od njih izvedeni su i pješачki napadi koji su odbijeni; na Perušić (19. siječnja 1992.), Novu Gradišku (6. veljače), Vinkovce (10. veljače) i druga mjesta. Dolazak mirovnih snaga prorijedio je ratne sukobe i razorne napade na hrvatske gradove te osigurao primirje na svim bojištima. Međutim, ostale preuzete obveze mirovne snage nisu ispunile.

Sporazum o dolasku UNPROFOR-a u Hrvatsku sadržavao je više točaka kojima su određeni zadatci UNPROFOR-a. No, svoje je zadaće UNPROFOR ispunio samo djelomično: JNA je napustila Hrvatsku, ali je prije toga naoružala pobunjene Srbe, ustrojila pobunjeničku vojsku i nastavila s materijalnom i kadrovskom potporom. Teško naoružanje je moralo biti u skladištima UNPROFOR-a i pod njihovom kontrolom. Međutim, UNPROFOR je dopustio da Srbi imaju pristup skladištima i da ga koriste. Ostale zadatke UNPROFOR nije izvršio, niti se trudio izvršiti ih. UNPROFOR nije:

- osigurao povratak prognanika

- nije zaštitio Hrvate koji su ostali u okupiranim područjima tako da su bili izloženi maltretiranju, a oko 400 osoba ubijeno je tijekom njihova mandata, na područjima pod odgovornošću UNPROFOR-a
- omogućio je protjerivanje oko 12.000 osoba s okupiranih područja za vrijeme mandata, područja UNPROFOR-ove odgovornosti
- nije zaštitio imovinu prognanih
- nije deblokirao prometnice, što je morao napraviti
- nije osigurao uspostavu legalne vlasti kako je mandat UNPROFOR-a nalagao.

Poseban problem su bile tzv. „*ružičaste zone*“ koje nisu bile obuhvaćene Vanceovim mirovnim planom. Ta područja nisu pripadala zaštićenim zonama i trebala su nakon povlačenja JNA odmah biti pod hrvatskom vlašću. UNPROFOR nije imao mandat nad tim područjima. Srbi i međunarodna zajednica vršili su stalan pritisak na hrvatsku vlast pa je hrvatska vlast popustila i donesena je Rezolucija od 26. lipnja 1992. (S/24188), kojom je odobren plan za što bržu uspostavu hrvatskih vlasti u „*ružičastim zonama*“ ali Srbi i UNPROFOR su i to izigrali.

Snage JNA su se s naoružanjem izmjestile u BiH gdje će započeti novu agresiju. S područja BiH JNA je vršila napade na Hrvatsku.

Sarajevski sporazum može se smatrati pobjedom hrvatske diplomacije jer je tim sporazumom zaustavljena agresija (bilo je incidenata) i stvoreni preduvjeti za međunarodno priznanje Republike Hrvatske kao samostalne neovisne države. Obustava vojnih operacija bio je prvi uvjet za postupak međunarodnoga priznanja i dolazak mirovnih snaga UN-a u Hrvatsku zbog održavanja primirja. Zanimljivo je da je potpisnik sporazuma JNA, čime je JNA priznala da je izvršila agresiju, ali će se to kasnije zaboraviti (procesu na Haškom sudu).

U ožujku 1992. u BiH održan je referendum na kojemu se 99% glasača opredijelilo za neovisnu BiH. Srbi su bojkotirali referendum jer stvaranje neovisne BiH isključuje stvaranje velike Srbije. Ograničena agresija na dijelove BiH izvršena je 1991. godine (razaranje hrvatskoga sela Ravno). Otvorena agresija na BiH započinje nakon referenduma, travanj 1992. godine. Srpske snage izvršile su okupaciju dijelova BiH, napravili mnoge zločine (ubojstva, silovanja), otvorili koncentracijske logore i protjerali stanovništvo s okupiranih područja.

Hrvatska je pristala na dolazak mirovnih snaga Ujedinjenih naroda s ciljem uspostave mira i vraćanja okupiranih područja u ustavnopravni poredak RH. Srbi su pristali na dolazak snaga UNPROFOR-a s ciljem da zadrže okupirana područja koja su namjeravali nakon osvajanja BiH pripojiti Srbiji (Velika Srbija). Mandat UNPROFOR-a nije bio jasno definiran pa je bilo stanje „ni rata ni mira“.

Budući da mirovne snage nisu izvršile postavljene zadatke, da su bile na strani agresora, Hrvatska vojska i Policija tijekom 1992. - 1995. poduzele su oslobodilačke akcije

(deblokadu Dubrovnika, oslobađanje Miljevačkog platoa, VRO „Maslenica“, a nakon zaključenja mandata UNPROFOR-a VRO „Bljesak“, VRO „Oluja“ i druge).

Međunarodna zajednica vršila je silan pritisak na Hrvatsku, prijetila uvođenjem sankcija te tražila da se hrvatske snage vrate na početne položaje (nakon svake operacije). U isto vrijeme UNPROFOR nije poštovao sporazum, kako je gore navedeno. Zbog neučinkovitosti UNPROFOR-a otkazan je mandat UNPROFOR-a u Hrvatskoj. Hrvatska vlada pod vodstvom predsjednika RH dr. Franje Tuđmana zauzela je čvrst stav i nije popustila silnom pritisku međunarodne zajednice pa je mandat UNPROFOR-a zaključen 31. ožujka 1995. UNPROFOR je Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a broj 981 od 31. ožujka 1995. godine postaje UNCRO (*United Nations Confidence Restoration Operation in Croatia*, hrv. Operacija Ujedinjenih naroda za obnovu povjerenja u Hrvatskoj). Promijenjen je mandat mirovnih snaga UN-a, što je bilo jako važno jer je Hrvatska vojska i Policija mogla izvršiti oslobodilačke akcije „Bljesak“ i „Oluju“ što ne bi bilo moguće da mandat nije bio promijenjen.

Bila je to velika pobjeda dr. Franje Tuđmana i hrvatske diplomacije koja je omogućila oslobađanje okupiranih područja Hrvatske.

1.2. Zločinački Plan Z-4

Početakom 1995. predložen je Plan Z-4., plan o rješenju političke krize u Hrvatskoj. Izradili su ga veleposlanici zemalja Kontaktne skupine: SAD-a, Rusije, EZ-a i UN-a. Kontaktna skupina za izradu plana sastajala se u ruskom veleposlanstvu od 22. ožujka 1994. do početka 1995. Plan je obznanjen krajem siječnja 1995. Primio ga je na znanje predsjednik Tuđman i stavio ga u ladicu da se malo ohladi. Predsjednik Srbije Slobodan Milošević nije htio primiti veleposlanike niti njihov plan već ih je uputio na turističko putovanje u Knin gdje je šerif Mile Martić primio veleposlanike, ali nije htio primiti njihov plan (kojega je već imao). Veliki trud zagovaratelja (veleposlanika diletanta) zločinačkog Plana Z-4 propao je.

Plan je predvidio stvaranje države u državi! Predvidio je široku autonomiju Srba u okupiranim područjima (UNPA zone Sjever i Jug), predvidio je da zločinci imaju: vlastito zakonodavstvo i vlastitu vladu!?, vlastitu policiju (ali ne i vojsku), vlastiti novac, grbove, zastave i obilježja te vlastiti sudski sustav, potpunu autonomiju u području gospodarstva, socijalne politike, kulture, oporezivanja, turizma, energetike, zaštite okoliša itd. Plan Z-4 predviđao je reintegraciju okupiranih područja (11 općina) u sastav Republike Hrvatske kao državu u državi. Plan Z-4 nije se odnosio na Istočnu Slavoniju, Baranju i Zapadni Srijem.

U nadležnosti hrvatske države bili bi vanjski poslovi, obrana, međunarodna trgovina, financije, državljanstvo.

Pobunjeni Srbi bi imali pravo na dvojno državljanstvo (hrvatsko i SRJ), mogućnost održavanja međunarodnih veza i sklapanje međunarodnih ugovora (osobito sa SRJ i Republikom Srpskom

na području obrazovanja, kulture i turizma). Pobunjeni Srbi bi imali pravo glasa i izbora na izborima za Predsjednika Republike Hrvatske i Hrvatski sabor u kojemu bi imali predstavnike. Također bi mogli biti ministri, sudci i obnašati druge državne funkcije.

Hrvatska vojska bi mogla ući u Srpsku Krajinu samo na poziv predsjednika te 'države u državi', hrvatski zakoni na tom teritoriju bi se sprovodili samo uz suglasnost Vlade Srpske Krajine, dok bi sporove između Krajine i Hrvatske rješavao poseban ustavni sud!

Ovako nešto mogu predložiti „diplomati-zločinci“ bez imalo morala i poštenja, a samo političar-idiot može prihvatiti Plan Z-4.

Postavlja se logično pitanje bi li veleposlanici (vlade) država koji su plan izradili i predložili, primijenili isti plan na teritoriju svojih država!

Odbor za ustav je ocijenio da je Plan Z-4 u suprotnosti s Ustavom RH, a Odbor za mirnu reintegraciju hrvatskih okupiranih područja zaključio je kako je plan neprihvatljiv. Hrvatska je načelno prihvatila plan kao polazište za pregovore s pobunjenim hrvatskim Srbima. O Planu Z-4 nije se ni pregovaralo. Srbi su plan odbacili, nisu ga htjeli ni primiti jer oni su htjeli živjeti u Velikoj Srbiji i ništa više ni manje. Slobodan Milošević nije htio primiti veleposlanike već ih je uputio u Knin gdje pobunjeničko vodstvo nije htjelo primiti plan! I tako je plan diplomata-diletanta Petera Galbraitha i kompanije propao.

Glavni tvorac i najdosljedniji zagovornik plana Z-4 bio je američki veleposlanik Peter Galbraith, diplomat-diletant koji ništa nije naučio niti shvatio o hrvatsko-srpskim odnosima kao ni o međunarodnom pravu. Budući da u SAD-u postoje mnogobrojne etničke zajednice koje žive na određenim područjima, zašto on ne napravi sličan plan za SAD?

U siječnju 1995. predsjednik Tuđman zatražio je od glavnog tajnika UN-a Boutrosa Boutrosa Ghalija okončanje mandata UNPROFOR-a u Hrvatskoj jer UNPROFOR nije ispunio postavljene zadaće od Vijeća sigurnosti UN-a (demilitarizacija, povratak prognanika, uspostava prometa itd.). Istovremeno su veleposlanici 4 države došli sa svojim Planom Z-4. Plan Z-4 je obuhvaćao 11 općina gdje su Srbi bili većina. Autori plana Z-4 zaboravili su da su s okupiranih područja Hrvati protjerani, njihovi domovi opljačkani, kuće i stanovi razoreni, crkve porušene i da su pobunjeni Srbi učinili niz zločina na tim područjima. Planom Z-4 legalizirao se zločin, pljačka i okupacija dijela Hrvatske te stvaranje „države u državi“.

Međunarodna zajednica tražila je način da se Plan Z-4 provede u djelo, ali kocka je bila bačena! Budući da se postojeće stanje okupiranih područja Hrvatske htjelo zabetonirati, predsjednik Tuđman je donio odluku da se Zapadna Slavonija oslobodi vojno-redarstvenom operacijom koja je pokrenuta 1. svibnja 1995. Operacijom „Bljesak“ pometeni su pobunjenici u Zapadnoj Slavoniji. Odgovor pobunjenih Srba o kojima je veleposlanik Peter jako brinuo bio je raketiranje Zagreba i drugih gradova. Zločinci su ubili 7 nedužnih civila i ranili 205 civila uz veliku materijalnu štetu (u Zagrebu, ali i drugdje) i opet veleposlanik ništa nije naučio niti vidio.

Novi pokušaji da se pobunjeni Srbi urazume nisu uspjeli (Geneva, 1. - 3. kolovoza 1995.) pa je opet kocka bačena. Uslijedila je VRO „Oluja“ i otpuhala pobunjeničku krajinu.

Plan Z-4 bio je zločinački plan međunarodne zajednice koja svojom politikom nije poštovala načela o ljudskim pravima i slobodama, nije poštovala temeljne međunarodne pravne dokumente niti humanitarno pravo (za koje se navodno zalagala). Tim planom legalizirao se zločin Srba, legaliziralo etničko čišćenje i pljačka na okupiranom hrvatskom teritoriju.

1.3. Pobuna Srba u Hrvatskoj 1990. – 1995.

Osamdesetih godina prošlog stoljeća započinje novi pokušaj stvaranja Velike Srbije. Plan je obuhvaćao 65% teritorija Hrvatske (područja istočno od crte Virovitica – Karlovac - Karlobag). Godine 1989. dolazi do homogenizacije Srba u Hrvatskoj i podrške Slobodanu Miloševiću koji obećava provedbu plana Velike Srbije (Memoranduma SANU, SANU= Srpska akademija nauka i umetnosti).

U Kninu je organiziran prosvjed (**28. veljače 1989.**) protiv navodne hrvatske i slovenske potpore „*albanskom separatizmu*“ (štrajk albanskih rudara). Dana **9. srpnja 1989.** kod pravoslavne crkve Lazarica na Kosovu polju kod Knina organiziran je veliki miting potpore Miloševiću. Mitingaši su izvikivali parole: *Ovo je Srbija! Ne damo te, zemljo Obilića...* Tijekom mitinga došlo je do incidenta u kojemu je iz zasjede ubijen policajac iz Drniša.

U Hrvatskoj se održavaju srpski mitinzi: u Karlovcu (**4. veljače 1990.**), na Petrovoj gori (**4. ožujka 1990.**), uz nacionalističke parole i ikonografiju te prijete Hrvatima. Vođa srpske pobune u Hrvatskoj bio je psihijatar Jovan Rašković (član SANU).

17. veljače 1990. u Kninu je osnovana Srpska demokratska stranka (SDS).

Komunistička vlast pod vodstvom Ivice Račana predaje 14. svibnja 1990. oružje Teritorijalne obrane RH saveznoj vojsci JNA. Oružjem hrvatske Teritorijalne obrane su naoružani pobunjeni Srbi.

30. svibnja 1990. SDS suspendira odnose s Hrvatskim saborom.

Nakon prvih demokratskih izbora u Hrvatskoj jugoslavenska (srpska) propaganda širi glasine i paniku, stvara i izmišlja incidente te tako priprema srpsko pučanstvo na vojnu pobunu, stvara se osjećaj nesigurnosti i ugroženosti. Sve je organizirano i vođeno iz Beograda. Političke vođe Srba iz Hrvatske odlaze po upute i podršku u Beograd.

25. srpnja 1990. dolazi do velikog mitinga u mjestu Srb u Lici na kojem je objelodanjena **Deklaracija o suverenosti i samostalnosti Srba u Hrvatskoj.**

17. kolovoza 1990. započinje «balvan revolucija» u Kninu i okolici, kojom se udarilo na hrvatski turizam i gospodarstvo u cjelini. JNA je spriječila intervenciju hrvatske policije da uspostavi red temeljem zakona.

18. kolovoza 1990. započinje nasilna pobuna Srba. Srbi u Gračacu, Obrovcu, Benkovcu, Korenici i drugdje napadaju policijske postaje i uzimaju oružje.

21. rujna 1990. Srbi područje svog trenutnog interesa nazivaju „*Srpska autonomna oblast Krajina*“ pozivajući se na navodne etničke i povijesne granice koje nikada nisu postojale.

30. rujna 1990. „*Srpsko nacionalno vijeće*“ proglasilo je „*autonomiju srpskog naroda*“ u dijelu Hrvatske s većinskim srpskim stanovništvom.

21. prosinca 1990. pobunjeni Srbi osnivaju „*Srpsku autonomnu oblast Krajina*“ (SAO *Krajina*).

5. siječnja 1991. policijske postaje u Kninu, Obrovcu, Benkovcu, Gračacu, Korenici, Donjem Lapcu, Dvoru na Uni, Vojniću i Hrvatskoj Kostajnici otkazale su poslušnost Ministarstvu unutarnjih poslova (MUP) RH i ušle u sastav tzv. krajinskog Sekretarijata za unutrašnje poslove (SUP).

Slika 2. Napad JNA na Republiku Hrvatsku (Wikipedia)

1. ožujka 1991. oružana pobuna Srba u Pakracu (Bitka za Pakrac).

31. ožujka 1991. oružani sukob na Plitvicama, pogiba Josip Jović (Krvavi Uskrs).

1. travnja 1991. takozvana vlada „SAO Krajine“ objavila da se odvaja od Hrvatske i **priključuje Jugoslaviji (Secesija)**. Od početka pobune cilj je bio spojiti se sa Srbijom i stvoriti veliku Srbiju (svi Srbi u jednoj državi).

31. svibnja 1991. skupština pobunjenih Srba proglašava takozvanu *Republiku Srpsku Krajinu* kojoj su se priključila okupirana područja u zapadnoj i istočnoj Slavoniji.

30. ožujka 1994., Zagrebački sporazum o prekidu vatre.

2. prosinca 1994. Gospodarski sporazum o obnavljanju prometnih, opskrbnih i infrastrukturnih veza. To su bila jedina dva „uspješna“ sporazuma između Hrvatske i pobunjenih Srba. Sporazumi su ostali mrtvo slovo na papiru jer Srbi su željeli samo jedno, Veliku Srbiju.

12. studenoga 1995. u Erdutu potpisan Erdutski sporazum (20. prosinca 1995. – 15. siječnja 1998., proces mirne reintegracije).

14. prosinca 1995. u Parizu je potpisan Daytonski sporazum.

20. prosinca 1995. ukida se takozvana SAO Krajina temeljem Pariškog sporazuma.

15. siječnja 1998. završila Mirna reintegracija hrvatskog Podunavlja, Istočne Slavonije i Srijema; vraćanje hrvatskih područja pod ustavno-pravni poredak RH.

Nakon pokolja redarstvenika (2. svibnja 1991.) u Borovu Selu JNA je otvoreno stala na stranu pobunjenih Srba i velikosrpskog imperijalizma te započinje krvavi rat u Slavoniji, na Banovini, u Lici i u Dalmaciji. Pobunjeni Srbi su uz pomoć JNA i paravojskih postrojbi iz Srbije okupirali 26% hrvatskoga teritorija, prognali Hrvate i nesrbe, izvršili mnogobrojne zločine te razrušili domove Hrvata, kulturne i obrazovne ustanove, muzeje i crkve. Nakon agresije i okupacije dijela Bosne i Hercegovine stvoren je teritorij pod kontrolom Srba koji su Srbi htjeli spojiti sa SAO Krajinom. Između se nalazila Bihaćka enklava koju su Srbi izolirali i htjeli okupirati, ali to nisu uspjeli jer su ih u tome spriječila HV i HVO (Skok 1, Skok 2, Ljeto 95. i VRO Oluja). Srbija je tijekom postojanja takozvane Republike Srpske Krajine održavala tvorevinu: vojno, policijski, gospodarski, financijski i ideološki. Sve je bilo pod kontrolom Srbije koja je određivala vojne, policijske i političke dužnosnike u SAO Krajini.

Cilj je bio stvaranje Velike Srbije. Budući da se prvotni plan nije ostvario, Srbi su računali zadržati okupirana područja uz pomoć neučinkovite međunarodne zajednice (UNPROFOR) te da u budućnosti, u povoljnom trenutku, ostvare prvotni plan. Bez pomoći međunarodne zajednice, unatoč pomoći Srbije, SAO Krajina se ne bi mogla održati. Međunarodna zajednica je pobunjenim Srbima dopremala hranu, lijekove, gorivo i drugo.

Važno: Srbijanska imperijalistička politika (stvaranje Velike Srbije), srbijanske laži o zločinima počinjenim tijekom Drugoga svjetskog rata te srbijanski mitovi glavni su krivci za počinjene zločine (bez obzira tko ih je počinio - „njihovi“ ili „naši“), za razaranje domova i silnu štetu koja je nastala. Nažalost, Srbija ne odustaje od svoje imperijalističke politike ni danas, ne odustaje od izvrtnja činjenica, ne odustaje od mitova koji nemaju nikakvu vezu sa stvarnim događajima. Vrijeme je da se Srbi suoče sa stvarnom istinom.

1.4. Zločini Srba tijekom Domovinskoga rata 1991. – 1995.

Tijekom agresije na Republiku Hrvatsku od 1990. do 1995. agresor je napravio mnogobrojne zločine: ubijanje zarobljenika, zatočenje i mučenje u koncentracijskim logorima, pljačku, uništavanje kuća i stanova, uništavanje industrijskih postrojenja i obiteljskih imanja, uništavanje odašiljače veze, razaranje bolnica, uništavanje muzeja, knjižnica, crkava, škola, parkova itd.

Cilj agresora bio je potpuno uništenje Hrvata (ubijanje i progon) na zamišljenom prostoru Velike Srbije, uništenje identiteta hrvatskoga naroda na okupiranim područjima i šire: rušenje crkava, samostana, spomenika kulture, kazališta, muzeja, knjižnica, arhiva, matičnih knjiga itd.

Etničko čišćenje i brisanje znakova postojanja Hrvata na njihovim ognjištima, uništavanje crkava do temelja i gradnja srpskih crkava na temeljima hrvatskih crkava, to je bio obrazac genocidne politike.

Ljudske žrtve

Tijekom agresije na Republiku Hrvatsku poginulo je više od 21.000 ljudi. Od toga broja na hrvatskoj strani se navodi broj od 15.970 (Dražen Žuvić). Točan broj još nije objavljen jer se vrši provjera podataka o ubijenim osobama. Broj poginulih na strani agresora navodno je 8.039. Rat i ratna razaranja obuhvatili su 54% hrvatskoga teritorija. Pod okupacijom je bilo 26% hrvatskoga teritorija (14.760 četvornih kilometara). Sa svojih ognjišta, iz svojih domova bilo je protjerano ili je izbjeglo oko 800.000 stanovnika.

„Po podacima Stožera saniteta Ministarstva zdravstva koji je od samog početka rata vodio registar ranjenika zaprimljenih u svih 58 zdravstvenih ustanova koliko ih je sudjelovalo u zbrinjavanju ranjenika tijekom Domovinskoga rata, ukupno je ranjeno 30.578 osoba. Od toga čak 7.169 civila, 21.959 hrvatskih branitelja, 58 pripadnika mirovnih snaga UN-a i 613 neprijateljskih vojnika. Za 779 ranjenika nema podataka o pripadnosti, ali se za većinu njih može utvrditi da su pripadali neprijateljskim jedinicama.“ (Hina)

Ubijena su 7.263 civila, od toga 3.381 (46,6%) starijih od 60 godina života, 3.182 (43,8%) žena i 345 (4,8%) djece (Hebrang). Sređivanjem podataka utvrđeno je da su ubijena 402 djeteta.

Uprava za zatočene i nestale do prosinca 2009. otkrila je 143 masovne grobnice (danas 150) i više od 1.400 pojedinačnih grobnica žrtava srpske agresije. Iz njih su ekshumirani posmrtni ostatci 3.752 osobe, od kojih je 3.180 identificirano i uvršteno u privremeni popis poginulih. Najveće masovne grobnice su: Ovčara, Baćin, Tovarnik, Dalj, Škabrnja, Široka Kula, Lovas, Lužac, Voćin, Glina i dr.

Nakon vojno-redarstvene operacije „Bljesak“ pobunjeni Srbi raketirali su Zagreb, Karlovac i druga mjesta. U Zagrebu su ubili 7 i ranili 205 civila.

Nestali (ubijeni): Još se traže 932 osobe. Srbi ne žele kazati gdje su jame s posmrtnim ostacima.

Republika Hrvatska putem Ministarstva hrvatskih branitelja još uvijek traga za 1.509 nestalih osoba te 414 smrtno stradalih osoba za koje je nepoznato mjesto ukopa, što ukupno čini 1923 neriješene sudbine iz Domovinskoga rata.

Djeca stradala u Domovinskome ratu

Navedena su imena 402 poginule djece i to nije njihov konačan broj. Istodobno, ranjeno je 1.044-ero djece. Bez jednoga roditelja ostalo je 5.497 djece, a 74-ero djece ostalo je bez oba roditelja.

Progon Hrvata i drugih nesrba s njihovih ognjišta

Tijekom Domovinskoga rata prognano je 550.000 osoba (Hrvata, Mađara, nesrba, čak i Srba) te još 150.000 izbjeglica koji su otišli u inozemstvo. U SAO Krajini nisu postojala ljudska prava za nesrbe. Svi nesrbi koji su ostali u svojim domovima bili su maltretirani, ponižavani, ali i ubijani: pokolj u Baćinu – listopad 1991., pokolj u Šašićima – 1992., pokolj u Polju i Lađevačkom Selištu kod Slunja – 1992., pokolj u Medviđi kod Benkovca – 1993., pokolj u Zatonu Obrovačkom – 1993. Iz UNPA zona tijekom mirovne operacije UN-a prognano je oko 12.000 osoba, a više od 400 ih je ubijeno. Cilj je bio stvoriti etnički čist prostor na području zamišljene Velike Srbije.

Srbijanski koncentracijski logori 1991. – 1995.

Srbi su tijekom Domovinskoga rata zatočenike (branitelje i civile) zatvarali u koncentracijske logore u kojima su ih fizički i psihički zlostavljali a neke i ubili (oko 300 osoba ubijeno je u tim logorima).

Komisija Ujedinjenih naroda objavila je 1995. Završno izvješće u kojemu je navedeno kako je od 1991. pod srbijanskim nadzorom osnovano približno 480 logora u koje su internirane i vojne i civilne osobe.

Korištena su razna mjesta za zatočenje: podrumi obiteljskih kuća, učionice, garaže, stanovi, šupe pa je ukupan broj mjesta zatočenja bio veći (navodi se podatak o 672 mjesta, od toga u Hrvatskoj 201 mjesto).

Od 480 navedenih logora približno je 300 njih prijavljeno od strane jednog ili više neutralnih izvora te Komisije, a 180 logora je prijavljeno od strane pristranih izvora te se vode kao nepotvrđeni.

Na području Hrvatske 80 je logora (30 potvrđenih i 50 nepotvrđenih) na okupiranim područjima Hrvatske.

Na području Srbije približno je 60 logora, a 10 na području Crne Gore (40 potvrđenih i 30 nepotvrđenih).

Nakon okupacije istočne Slavonije 1991. od 7.000 do 8.000 hrvatskih zarobljenika bilo je zatočeno u srbijanskim logorima. Logore su otvorili i njima upravljali: JNA, milicija SAO Krajine, jedinice srpskih teritorijalaca i različite paravojne postrojbe. U srbijanskim logorima vršena je fizička i psihička tortura, prisilni rad, ozljeđivanje s posljedicom invaliditeta, ubijanje zatočenika, silovanje žena, kastriranje muškaraca. Najmlađa silovana osoba imala je 5 godina, a najstarija 80 godina!

Glavna komanda čuvara bila je: „*Glavu dolje, ruke na leđa!*“ U knjizi o srbijanskim koncentracijskim logorima navedena su imena i prezimena 6.952 zatočene osobe. Najčešće spominjani srbijanski koncentracijski logori su (bez BiH): Logor u Borovu Selu, Logor Bučje, Logor Okučani, Logor Stara Gradiška, Logor Glina, Logori u Kninu, Logor u Dalju, Logor Negoslavci, Logor Velepromet, Logor Ovčara, Logor Stajicevo, Logor u Sremskoj Mitrovici, Logor VIZ Beograd, Vojni zatvor i Civilni zatvor u Nišu, Aleksinac, Logor Begejci i drugi.

Urbicid, razaranje gradova, uništavanje stanova i kuća:

Oštećeno je i uništeno 183.526 stambenih zgrada. Uništeno je 25% hrvatskoga gospodarstva, uništeni su odašiljači, energetska postrojenja te hrvatski turizam.

Tijekom 1991. stradalo je 590 naselja u 57 općina, od kojih je 35 do temelja uništeno, dok su 34 pretrpjela teška oštećenja (među njima su veći gradovi kao Vukovar, Vinkovci, Osijek, Pakrac, Gospić, Dubrovnik, Karlovac i dr.). Počinjena šteta te godine procijenjena je na oko 3,2 milijarde američkih dolara.

Od općina koje nisu okupirane najviše stanova je stradalo u općinama Osijek (20.500 ili oko 34 % stambenoga fonda), Vinkovci (12.980 ili oko 41 %), Pakrac (8.100 ili oko 76%), Slavonski Brod (7.475 ili oko 21%), Karlovac (6.633 ili oko 22%), Nova Gradiška (6.624 ili oko 33 %), Valpovo (5.775 ili oko 49%), Novska (2.984 ili oko 35 %), Gospić (više od 70%) i druga mjesta.

U okupiranim općinama najviše stanova uništeno je u: Vukovaru (22.590 ili oko 91%), Slunju (5.620 ili 84%), Kostajnici (4.590 ili oko 85%), Petrinji (7.083 ili 58%), Glini (4.518 ili oko 58%), Drnišu (5.016 ili oko 53%) i drugim mjestima. (M. Pavković)

Rušenje bolnica i ambulanti

„*U ratu je potpuno ili djelomično uništeno sedamnaest hrvatskih bolnica i preko stotinu ambulanti.*“ (Hebrang). Na Ovčari je ubijeno 20 djelatnika vukovarske bolnice.

Minirana područja i stradavanje ljudi od mina

„Prema podacima Landmine Monitora (2005.) u travnju 2005. Hrvatska je procijenila miniranu i minski sumnjivu površinu na 1.174 četvornih kilometara što obuhvaća područje od 121 grada i općine u 12 od 21 županije. Na minski sumnjivom području živi milijun stanovnika, a procjenjuje se da se na tim terenima još nalaze 157.244 protupješačke mine, 89.043 protuoklopne mine i značajne količine neeksplodiranih ubojitih sredstava. Najveći dio miniranih površina otpada na šume (54%), zatim poljoprivredne površine (17%), makiju (11%), livade i pašnjake (9%) te infrastrukturu i kuće s okućnicama (2%).“

Minska situacija 2017.

„Minski sumnjiva površina (MSP) na prostoru Republike Hrvatske iznosi: 440,60km² kao rezultat aktivnosti humanitarnog razminiranja i općih izvida. Minski sumnjivi prostor obuhvaća 9 županija, 61 grad i općinu koji su zagađeni minama i neeksplodiranim ubojnim sredstvima. Pretpostavlja se da je MSP zagađen s cca 42.371 mina.“

„Što se tiče stradavanja stanovništva prema podacima Landmine Monitora (2007.), na temelju izvješća Hrvatskog centra za razminiranje, ukupan broj žrtava od mina i neeksplodiranih ubojitih sredstava u razdoblju od 1991. do 2005. godine u Hrvatskoj se procjenjuje na 1.768, od čega je 425 smrtno stradalih, a ostatak su teže i lakše ranjeni.“

Kulturocid

Godine 1991. Razoreno je ili oštećeno 660 objekata koji su evidentirani kao spomenici kulture, od kojih je 126 nacionalnog ili svjetskog značaja. Razaranjem je izvan funkcije stavljeno 46 muzeja i galerija, 9 arhivskih zgrada i 221 biblioteke. Bombardirana su i razarana 332 povijesna naselja.

Uništeni su ili oštećeni: devet baroknih palača u dubrovačkoj staroj gradskoj jezgri i križ na Srđu, samostan u Karinu, Crkva sv. Ante u Kninu, kupola šibenske katedrale, Fazlagića kula u Gackom, samostan u Pridvorju u Konavlima, zadarska prvostolnica, Crkva Sv. Filipa i Jakova u Vukovaru, srušena je crkva u Šabrnji i drugdje.

Ekocid: Kopački rit, Plitvička jezera, Logorište, Arboretum Trsteno

Ratna šteta

Ukupna ratna šteta u Republici Hrvatskoj od 1991. do 2004. iznosi oko 142 milijarde dolara: izravna ratna šteta 56,5, a neizravna oko 85,5 milijardi dolara (1998. odnos valuta bio je 1 dolar = 6,36 kn).

Za izračun ukupne ratne štete koju je Hrvatska pretrpjela u Domovinskome ratu, važan je podatak da je u ratnim razaranjima u Republici Hrvatskoj uništeno ili oštećeno (ovisno o popisu):

- *195.000 do 217.009 stambenih jedinica (najvećim dijelom u napadima srpskih snaga 1991.),*
- *oko 120 gospodarskih objekata i*
- *2.423 spomenika kulture (od toga je 495 sakralnih objekata /uglavnom katoličke crkve/ na područjima koja su okupirali Srbi).*
- *U prvoj godini rata stradalo je 590 naselja u 57 općina u Hrvatskoj od kojih je 35 do temelja uništeno, a 34 su pretrpjela teška oštećenja.*

Na kraju 20. stoljeća izvršeni su strašni zločini nad Hrvatima za koje naredbodavci nisu odgovarali jer to nije dopustila međunarodna politika. STRAŠNO I SRAMOTNO!

Važno: Srbijanska imperijalistička politika (stvaranje Velike Srbije), srbijanske laži o zločinima počinjenim tijekom Drugoga svjetskog rata, srbijanski mitovi su glavni krivci za počinjene zločine (bez obzira tko ih je počinio-„njihovi“ ili „naši“), za razaranje domova i silnu štetu koja je nastala. Nažalost, Srbija ne odustaje od svoje imperijalističke politike ni danas, ne odustaje od izvrtanja činjenica, ne odustaje od mitova koji nemaju nikakvu vezu sa stvarnim događajima. Vrijeme je da se Srbi suoče sa stvarnom istinom.

1.5. JNA ubila članove promatračke misije EZ-a, 7. siječnja 1992.

7. siječnja 1992. vojni zrakoplov JNA srušio je helikopter Europske promatračke misije iznad sela Podrute. Tom prilikom su ubijeni svi članovi promatračke misije koji su se nalazili u helikopteru: 4 Talijana i jedan Francuz.

Međunarodna je zajednica nakon višemjesečnih zločina Srba u Hrvatskoj: ubijanja i protjerivanja civila, ubijanja zarobljenih branitelja, zatočenja branitelja i civila u koncentracijske logore, razaranja Vukovara, Dubrovnika, Zadra, Šibenika, Pakraca, Gospića i drugih gradova odlučila priznati Republiku Hrvatsku kao neovisnu državu što je izazvalo bijes agresora.

Dogovor o slanju mirovnih snaga bio je postignu, potpisan je prekid vatre u Sarajevu (Sarajevsko primirje, 2. siječnja 1992.), ali agresor je i dalje vršio agresiju **Na Silvestrovo i Novu godinu te 2. siječnja 1992. Okupirali su Novigrad, Pridragu, Paljuv i Podgradinu kod Zadra.** Premda je sporazum o bezuvjetnom prekidu vatre stupio na snagu već sljedećeg dana, a obje zaraćene strane obvezale se ostati na dosegnutim položajima, srpsko topništvo

nastavilo je razarati hrvatske gradove i naselja, a na neke su izvedeni i pješački napadi: **napadnut je Perušić, potom Nova Gradiška i Vinkovci, a istodobno bosanski Srbi proglasili su na Palama “suverenu Srpsku Republiku BiH”, s namjerom njezina pridruženja jugoslavenskoj državi (Srbiji).**

Iznad mjesta Podrute, blizu Varaždina, vojni je zrakoplov MiG-21 JNA raketom „zrak-zrak“ srušio nenaoružani helikopter Promatračke misije Europske zajednice. Poginulo je 5 osoba, 4 Talijana i jedan Francuz. **Poginuli su: Enzo Venturini, Marco Matta, Silvano Natale, Fiorenzo Ramacci i Jean - Loup Eychenne.** Nenaoružani helikopter bijele boje vraćao se iz Mađarske u Zagreb i pogođen je s dvije rakete. Migom je upravljao **major JNA Emir Šišić.** Kasnije je uhićen u Mađarskoj 2001. godine. Pilot je u Italiji osuđen na 15 godina zatvora, ali je 2008. Pušten na uvjetnu slobodu. Još je bio jedan helikopter koji je uspio pobjeći i prizemljiti se kod Mađareva pa je tako izbjegnuta još veća tragedija. U Češkom Selu kod Petrinje pripadnici JNA istog su dana zarobili 12 časnika Europske promatračke misije. Cilj je bio zastrašiti međunarodne promatrače.

Nažalost, i nakon ovog tragičnog i žalosnog incidenta međunarodna zajednica nije napravila dovoljno da kazni agresora.

Hrvatska zahvaljuje svim časnim mirotvorcima (na žalost, bilo je i nečasnih) koji su svoju misiju obavljali profesionalno i humano. Sjeća se njihove žrtve i suosjeća s njihovim obiteljima.

1.6. Strani dragovoljci u obrani Hrvatske u Domovinskome ratu (1991. – 1995.)

U Hrvatskoj se tijekom Domovinskoga rata borilo od 550 do 1000 stranih dragovoljaca. Neki strani državljani bili su hrvatskoga podrijetla. Stranci su se borili u redovima gardijskih brigada, postrojbama HOS-a na svim bojišnicama.

Stranci su se borili u postrojbama svih zaraćenih strana: na hrvatskoj strani su bili borci iz 37 zemalja, na srpskoj strani su uglavnom bili Rusi, Ukrajinci, Grci, Rumunji i Kozaci, a na bošnjačkoj strani uglavnom mudžahedini. Ljudi koji su došli na ratište imali su različite motive. Neki su bili profesionalni vojnici, neki avanturisti, neki plaćenici, a neki su se osjetili pozvanima da pruže pomoć napadnutome narodu. Avanturisti i plaćenici su bili kraće vrijeme na bojišnici Hrvatske. Do kraja su ostali oni pravi istinski borci velikoga srca.

Voditelj **Udruge stranih dragovoljaca Domovinskoga rata, Steve Gaunt - Britanac** koji se borio u Hrvatskoj, tvrdi da se u našoj zemlji borilo oko **650 stranaca** (ne računajući BiH državljane). Nažalost, Ministarstvo obrane nema potpune podatke o stranim dragovoljcima koji su branili Republiku Hrvatsku.

Strani dragovoljci (iz 37 - 40 država) koji su branili Hrvatsku u Domovinskome ratu:

- iz Engleske 139 do 160 (15 poginulih, 21 ranjen)

- iz Njemačke 55 do 76 (15 poginulih, 10 ranjenih)
- Iz Francuske 73 do 79 (8 poginulih, 21 ranjen),
- iz Nizozemske 27 (2 poginula, 2 ranjena),
- iz Mađarske 33 (2 poginula, 5 ranjenih),
- iz Austrije 10 (2 poginula, 1 ranjen),
- iz Kanade 7 (3 poginula),
- iz SAD-a 17(3 poginula, 1 ranjen),
- iz Švicarske 4 (2 poginula),
- iz Belgije 4 (1 poginuo, 2 ranjena),
- iz Australije 15 (1 poginuo, 2 ranjena),
- iz Italije 7 (2 poginula, 1 ranjen),
- iz Ukrajine 1 (1 poginuo),
- iz Slovačke 4 (1 poginuo, 1 ranjen),
- iz Irske 10 (1 poginuo, 2 ranjena),
- iz Škotske 5 (1 poginuo, 3 ranjena),
- iz Bugarske 2 (1 poginuo),
- iz Danske 5 (1 poginuo, 2 ranjena),
- iz Finske 3 (2 ranjena),
- Iz Čilea 1 (1 ranjen),
- iz Španjolske 4 (2 ranjena),
- iz Poljske 8 (1 ranjen),
- iz Walesa 4 (1 ranjen),
- iz Švedske 3 (1 ranjen),
- iz Gambije 1 (1 poginuo)
- iz Zimbabvea 1 (1 poginuo).
- iz Argentine ? (3 poginula) ...

Nisu navedeni dragovoljci iz bivše države SFRJ kojih je također bilo (Slovenci, Makedonci, Kosovari...). Iz više razloga neki strani dragovoljci nisu htjeli biti registrirani u hrvatskim postrojbama pa i to onemogućava točan popis stranih branitelja. Dio stranih dragovoljaca se nakon Sarajevskog primirja vratio kući, a drugi dio je otišao braniti Bosnu i Hercegovinu.

U ratu u Hrvatskoj poginuo je svaki četvrti (peti) strani dragovoljac. Popis poginulih objavila je Udruga stranih dragovoljaca: 90 ranjenih i 79 poginulih u akcijama diljem Hrvatske. Povjesničar Tomislav Šulj navodi podatak o 150 ranjenih i više od 90 poginulih.

Strani dragovoljci su iz raznih motiva došli braniti Hrvatsku. Ako se izuzmu avanturisti koji su bili kraće vrijeme, većina je došla srcem sa željom da pomogne hrvatskome narodu. Dio njih nije imao nikakvoga vojnoga iskustva, a dio je imao znanje i iskustvo i oni su jako mnogo pomogli hrvatskim braniteljima jer su ih podučili kako će se ponašati na prvoj crti bojišnice, kako će uporabiti oružje i kako se ratuje u gradskim četvrtima. Oni su svojim radom spasili mnoge branitelje koji nisu imali nikakva iskustva. Tako su pojedini strani dragovoljci bili

zapovjednici obrane, voditelji borbenih skupina i voditelji vojnih akcija: Rodolfo Barrio Saavedra-Argetinac, Thomas Crowley-Irac, Thomas Otto ReimundLinder-Njemac, Johan Tilder-Nizozemac, Gaston Besson-Francuz, Ibrahim Abushaala »Gadafi«-Libijac - bio je jedan od zapovjednika obrane Lipika, Eduardo RózsaFlores -Čiko-Bolivijac, John 'Olly' Scarrott-Englez, Alexandre Fernandes – Portugalac, Rodney Morgan-Englez, Jacques Nicolai (Jack Nico) - dragovoljac s Korzike i drugi.

Strani dragovoljci su se također borili u postrojbama HVO-a, u Bosanskoj Posavini, Mostaru, srednjoj Bosni i drugdje.

Dragovoljac **Johan Tilder**, pripadnik HOS-a, potom 9. GBR bio je instruktor iz nizozemske vojske. Oformio je u Gospiću vod nizozemskih dragovoljaca(**Dutchvolunteerunit**) koji je djelovao u sklopu 19. bojne HOS-a, a pod zapovjedništvom 118. brigade HV-a. Nakon demobilizacije nizozemskog voda 15. ožujka 1992. Johan Tilder obučavao je naše vojnike u Gardijskoj brigadi. Uhvaćen je u zasjedi 1994., mučen na grozne načine i ubijen.

U sklopu 106. brigade ZNG-a iz Osijeka ustrojen je Prvi internacionalni vod (od Hrvata, Mađara, Engleza, Iraca, Bosanaca, Srba, Slovenaca, Španjolaca, pri zapovjedništvu obrane Laslova, kojom je zapovijedao Eduardo RózsaFlores – Chico. Osim na području Osijeka i okolice, dosta stranaca bilo je uključeno u redove vinkovačke 109. brigade HV-a i domicilnoga HOS-a, jasno zbog blizine Vukovara.

Jedan od boraca je i **Steve Gaunt** koji se borio u Slavoniji, a tijekom jedne akcije staje na nagaznu minu i gubi stopalo. Organizirao je **Udrugu stranih dragovoljaca Domovinskoga rata u Vinkovcima**.

Francuz Jean Michel Nicolier bio je branitelj Vukovara. On je simbol ljubavi prema ljudima koji se bore za opstanak, ljubavi prema drugoj domovini – Hrvatskoj. Ubijen je na Ovčari kao i **Ivan Herman** iz Austrije te **Harnold von Bessinger** iz Njemačke.

U Hrvatskoj je ostalo dvadesetak stranih dragovoljaca koji su dobili državljanstvo, zasnovali obitelji...

Svoja sjećanja na Domovinski rat opisali su u knjigama. **Steve Gaunt u knjizi „Rat i pivo” i Gaston Besson u knjizi „Život na meti”**.

Neki od stranih dragovoljaca koji su ratovali u Hrvatskoj nakon rata napravili su uspješnu karijeru:

„Britanac Lars Newbould, koji se u vrijeme rata isticao vrlo teškim optužbama na račun britanske vlade zbog pasivnosti glede oružanoga sukoba u Hrvatskoj i BiH, radi kao profesor u školi. Francuz Damien Lamothe završio je dva fakulteta i ima svoje poduzeće. Finca Marca Casagrandea struka tretira kao jednoga od najboljih europskih, pa i svjetskih modernističkih arhitekata i dobitnik je brojnih svjetskih priznanja za svoje projekte. Britanac Nigel Balchin skrasio se u Hrvatskom zagorju i posvetio svećeničkomu pozivu. Drugi Britanac, Steve Gaunt,

nastanio se u Vinkovcima. Svojim istraživačkim radom neposredno je obogatio hrvatsku arheologiju poklonivši svoju zbirku od nekoliko tisuća arheoloških predmeta Gradskom muzeju Vinkovci, koja po njemu nosi ime „Zbirka Steve Gaunt“. Poljak Trezbor Piekutowski također je ostao živjeti u Hrvatskoj, posvetio se humanitarnom radu te je među ostalim nekoliko godina kao volonter radio na projektu spašavanja ugrožene vrste bjeloglavih supova. I nemali broj drugih stranih dragovoljaca ostvario je u civilnom životu značajne karijere i od velike su koristi društvu u kojem žive.“

Pri obilježavanju stradanja Vukovara (Kolona sjećanja) strani veterani hrvatskoga Domovinskog rata koračaju rame uz rame sa svojim suborcima Hrvatima. Na žalost, Republika Hrvatska nije im se odužila postavljanjem spomen obilježja niti na drugi način.

O stranim dragovoljcima koji su branili Republiku Hrvatsku najviše zna **povjesničar Tomislav Šulj** koji je prikupio dokumentaciju o njima i tako nisu prepušteni zaboravu. Hvala povjesničaru Tomislavu Šulju na učinjenom.

Hvala našim prijateljima na svemu što su uradili za našu opstojnost i slobodu!

1.7. Domovinski rat i hrvatske majke

Imperijalistička srbijanska politika pokrenula je agresiju na Republiku Hrvatsku, napravila mnogobrojne zločine, razaranja i izazvala patnju naroda i pojedinaca. Hrvatske majke su vidjele svoju ubijenu i iznakaženu djecu, vidjele njihove posmrtno ostatke, a nekoliko stotina majki ne zna za sudbinu svoje djece, ne znaju gdje se nalaze njihovi posmrtni ostatci, a znaju da su mučki ubijeni.

Žene u crnini, s maramom ili bez nje, žive u svojoj tuzi sjećajući se svojih ubijenih ili nestalih sinova koji su ubijeni samo zato što su branili svoje ognjište ili pak samo zato jer su bili Hrvati (odvedeni iz svog doma u nepoznato, na stratište). Tužne li sudbine!

Sudbine Kate Šoljić, Marije Došen i Eve Šegarić su simbol patnje, hrabrosti i dostojanstva majki hrvatskih branitelja.

Strašna je sudbina Kate Šoljić. Izgubila je četiri brata u pokoljima komunista nakon II. svjetskog rata. U Domovinskome ratu izgubila je četiri sina.

- Najstariji sin Niko ubijen je u Srijemskoj Mitrovici. Za njim ostala tri sina sa svojim obiteljima.
- Mijo je ubijen u kukuruzištu, u Srijemskim Čakovcima od „komšijine“ ruke čovjeka s kojim je radio.
- Ivo, zapovjednik Mitnice, nestao je u proboju u Dunavu. Za njim je ostalo troje malodobne djece.
- Mato je ubijen u napadu na vojarnu.

Tražila je svoje sinove, njihove posmrtno ostatke i tek nakon 12 godina je dočekala da se nađu posmrtni ostatci najstarijeg sina Nike. Tada je tiho kazala: „*Moja je potraga završena.*” Imala je mjesto gdje će zapaliti svijeću i pustiti suzu. O patnji je kazala: „*Kako majka pati i kako majku boli, samo majka može znati.*“

Svi članovi obitelji Šoljić sudjelovali su u obrani Hrvatske: kći Marija i zet Stjepan Barišić, zet Ivan Vukojević, unuci Zoran, Franjo, Anto i Toni. Kći Marija sa svojom obitelji prošla je teško zatočeništvo Srijemske Mitrovice. Drugog zeta zahvatila je smrt u proboju. Kći Ana ostala je sama s dva sina.

Kata Šoljić bila je hrvatska majka hrabrosti. „*Bila se simbol patnji i hrabrosti svih hrvatskih majki koje su dale svoje sinove za slobodu hrvatskog naroda u Domovinskom ratu i drugim ratovima za Hrvate nesretnog 20. stoljeća.*“

Marija Došen je u Domovinskome ratu izgubila tri sina.

Marija Došen je u Domovinskome ratu izgubila tri sina – branitelja i trudnu kćer. U Vukovaru su joj ubijena i dva unuka. Nije joj se ostvarila želja, prije smrti 2002. , da dostojno sahrani posmrtno ostatke svojih sinova.

„*Sva tri sina nakon sloma obrane grada odvedena su iz bolnice i mučki ubijena, mlađa kćer je poginula pri granatiranju sa suprotne strane Dunava tjedan dana prije termina poroda. Jedinoj preživjeloj kćeri, zajedno s njenom braćom, odveden je i ubijen stariji sin, Martin Jakubovski Došen. Kada je ubijen, imao je samo dvadeset godina. Drugi unuk Marije Došen, posinak njenoga najstarijeg sina Tadije, također dvadesetogodišnjak Velibor Vojvodić, poginuo je pogođen snajperskim metkom u centru grada, u blizini zgrade današnje Županije.*“

„*Mirjana Došen poginula je u centru grada 6. studenoga 1991. , tijekom minobacačkog napada sa suprotne strane Dunava. Zbog neprestanoga granatiranja i nemogućnosti prilaska, njeno tijelo ležalo je na ulici dva dana. Kada je ubijena, bila je trudna devet mjeseci, a iza nje je ostalo još dvoje malodobne djece, četverogodišnji Igor i sedmogodišnja Jelena. Imala je trideset i pet godina.*“

„*Ružica Jakubovski, starija sestra, jedino preživjelo dijete Marije Došen, rođena je 21. srpnja 1954. godine. Iz kruga bolnice odveden i ubijen joj je stariji sin, pripadnik 4. bojne 3. gardijske brigade, tzv. Opatovačke bojne, Martin Jakubovski Došen. Dva puta je teško ranjen, a kada je ubijen imao je samo dvadeset godina. Ružica Jakubovski umrla je 15. siječnja 2012. godine.*“

„*Broj poginulih i ubijenih u užoj obitelji Došen, računajući dvoje nerođene djece, penje se na dvanaest, od kojih je čak devet živo dočekalo okupaciju grada te potom na najsuroviji način pogubljeni.*“

„*Za Mariju Došen osim njezinih sugrađana gotovo nitko nije čuo. Kada je umrla, sahranjena je tiho kako je i živjela u grobnicu koju je sama kupila u Vinkovcima i nakon toga, osim svojih najbližih, potpuno zaboravljena.*“ (Autor Tanja Belobrajdić)

Eva Šegarić u jednom je danu izgubila supruga i trojicu sinova u strašnom pokolju u Škabrnji.

Sudbina Eve Šegarić također je tužna. U Drugome svjetskom ratu ubili su joj dvojicu braće. Tijekom zločinačkoga pokolja u Škabrnji, 18. studenog 1991., ubili su joj supruga Vicu i tri sina: Miljenka, Budu i Ivicu. Zločinačka ruka agresora umorila je njezina šogora Krstu, njegovu ženu Lucu i nećaka Marka.

Majke ubijenih i nestalih hrvatskih branitelja žive svoje živote: skromno, neupadljivo, nenametljivo sa suzom u oku, grčom u želucu i stiskom u grlu. Nose svoju crninu ponosno, dostojanstveno, hrabro i tiho. Dan im završava i počinje mišlju na najmilije. One koje su sahranile svoje najmilije odlaze na groblje, pale svijeću i „razgovaraju“ sa svojimima. One koje nemaju groba i spomena odlaze na spomen obilježje nestalim i poginulim s nadom da će ipak naći posmrtnu ostatku i dostojno sahraniti svoje najmilije.

Udruge za traženje zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja i civila

Dvadeset sedam godina tuge i nade da će se konačno otkriti istina, otkriti tužna sudbina i izvršiti dostojna sahrana sina, brata, oca ili člana obitelji. Mnoge majke nisu dočekale, a one koje čekaju istinu gube nadu jer je bezosjećajnost okoline i svijeta neizmjerana i ne žele im pomoći da nađu svoj mir.

Prva udruga za traženje zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja i civila nastala je u Vinkovcima 12. listopada 1992., udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja „**Hrvatska majka**” **Vinkovci**. Udruga je na početku tražila 120 nestalih, sada traži još 33 osobe. Poslije su osnovane i druge udruge koje su formirale **Savez udruge obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja (SUOZNHB)**

Članice SUOZNHB SU:

- *UDRUGA ZATOČENIH I NESTALIH HRVATSKIH BRANITELJA “HRVATSKA MAJKA”, VINKOVCI*
- *UDRUGA RODITELJA I OBITELJI ZAROBLJENIH I NASILNO ODVEDENIH HRVATSKIH BRANITELJA “VUKOVARSKE MAJKE”, ZAGREB*
- *UDRUGA OBITELJI NESTALIH I NASILNO ODVEDENIH BRANITELJA DOMOVINSKOG RATA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE, OSIJEK*
- *UDRUGA OBITELJI ZATOČENIH I NESTALIH HRVATSKIH BRANITELJA VARAŽDINSKE ŽUPANIJE, LUŽAN BIŠKUPEČKI*

- *UDRUGA OBITELJI ZATOČENIH I NESTALIH HRVATSKIH BRANITELJA "HRVATSKI FENIKS", ZAGREB*
- *UDRUGA OBITELJI ZATOČENIH I NESTALIH HRVATSKIH BRANITELJA MEĐIMURSKOŽUPANIJE, ČAKOVEC*

Na prostoru Vukovarsko-srijemske županije do sada su pronađene 54 masovne grobnice, ekshumirano je 2.076 posmrtnih ostataka; od toga je identificirano 1.864. Nažalost, još uvijek se traga za 403 nestale osobe.

Republika Hrvatska putem Ministarstva hrvatskih branitelja (Uprave za zatočene i nestale) još uvijek traga za 1.509 nestalih osoba te 414 smrtno stradalih osoba za koje je nepoznato mjesto ukopa, što ukupno čini 1923 neriješene sudbine iz Domovinskoga rata.

Potrage za nestalim ne napreduju jer srpska strana ne želi dati podatke, informacije o ubijenima, nestalima iako ih imaju. Susjedi Srbi, svjedoci i počinitelji, ne žele otkriti istinu, ne žele otkriti gdje su posmrtni ostatci ubijenih, nestalih, iako to mogu napraviti anonimno...

Vlasti Srbije ne žele vratiti medicinsku dokumentaciju vukovarske bolnice, ne žele priznati zločine u koncentracijskim logorima, ne žele otkriti gdje su grobnice, gdje su premjestili posmrtnu ostatku. Oni imaju protokole nestalih, ali ne žele ih dati, a hrvatska vlast na tome ne inzistira dovoljno. Srbija hoće ući u EU prikrivajući i opravdavajući počinje zločine, hoće usporediti sporadične zločine s hrvatske strane sa svojim sustavnim zločinom.

Ne zaboravimo hrvatsku tragediju i patnju hrvatskih majki.

„Kako majka pati i kako majku boli, samo majka može znati.“ (Kata Šoljić)

1.8. Apel nobelovaca za mir u Hrvatskoj, 14. siječnja 1992.

Slike rata u Hrvatskoj, slike ubojstava, razaranja sela i gradova, proganjanje stanovnika iz njihovih domova, uništavanje kulturnih i vjerskih objekata potaknuli su nobelovce na akciju:

„Apel za mir u Hrvatskoj“

„U posljednjih nekoliko tjedana Jugoslavenska je armija počela objavljeno rat protiv Hrvatske. Deseci sela srušeni su sa zemljom, mnogi povijesni spomenici uništeni, nekoliko gradova, među njima i sam glavni grad Zagreb, bombardirano je.“

Takvo nasilje i uništavanje kakvo se događa u Hrvatskoj, Europa ne pamti od Drugoga svjetskoga rata. Masakrirani su nevini civili, uništene bolnice i crkve. Savjest nam nalaže da dignemo glas protiv besmislenog rata. Apeliramo na vlade Zapada i Istoka da zaustave jugoslavensku armiju u neobuzdanome uništenju.

Apeliramo na humanitarne organizacije da zaštite sve žrtve brutalnosti. Apeliramo na savjest muškaraca i žena da glasno prosvjeduju protiv nevolje Hrvata, koji su suočeni ne samo s opasnosti totalnog razaranja njihove zemlje nego i s uništenjem njih samih.“

Apel je objavljen u New York Timesu 14. siječnja 1992. Tekst apela napisao je prof. Ivo Banac, a potpisalo ga je ukupno 127 nobelovaca, od listopada 1991. do veljače 1992.

Peticiju nobelovaca pokrenula je doktorica **Greta Pifat-Mrzljak** iz Instituta "Ruđer Bošković" u Zagrebu, a uspjela je zahvaljujući njezinoj znanstvenoj suradnji s profesorima **Manfredom Eigenom i Robertom Huberom** iz Njemačke.

Odziv nobelovaca na apel bio je velik. Uz Huberta, Eigena te Linusa Paulinga, apel su potpisali bivši njemački kancelar i nobelovac Willy Brandt, južnoafrički nadbiskup Desmond Tutu, tibetanski vjerski poglavar Dalaj Lama, ekonomist Milton Friedman, književnik Camilo Jose Cela, hrvatski kemičar Vladimir Prelog; ukupno 127 nobelovaca iz cijeloga svijeta.

Nikada prije nije toliki broj nobelovaca zajednički podržao jednu akciju.

1.9. Međunarodno priznanje Hrvatske, 15. siječnja (Spomen-dan)

Međunarodno priznanje neovisnosti Republike Hrvatske uslijedilo je 15. siječnja 1992.

Međunarodna zajednica je htjela očuvati Jugoslaviju kao jedinstvenu državu, ali narodi unutar Jugoslavije to nisu željeli jer nisu htjeli srpsku dominaciju i diktaturu.

Komisija Europske zajednice (EZ) je u prosincu 1991. zaključila da je raspad Jugoslavije neminovan i da nije realno očuvanje države te je najavila priznanje novonastalih država pod određenim uvjetima.

Island je prva od priznatih država koja je priznala neovisnost Republike Hrvatske, 19. prosinca 1991. **Njemačka** je objavila priznanje, s tim da stupa na snagu 15. siječnja 1992. (zbog drugih članica EZ-a). Hrvatsku su prije priznale još nepriznate država: **Slovenija** (26. lipnja 1991.), **Litva** (30. srpnja 1991.), **Ukrajina** (11. prosinca 1991.), **Latvija** (14. prosinca 1991.) i **Estonija** (31. prosinca 1991.).

Vatikan je priznao Hrvatsku 13. siječnja 1992., a San Marino 14. siječnja.

15. siječnja 1992. članice Europske zajednice (njih 12) priznale se neovisnost RH: Njemačka, Ujedinjeno Kraljevstvo, Italija, Francuska, Španjolska, Nizozemska, Danska, Belgija, Irska, Portugal, Luksemburg i Grčka. Tog 15. siječnja 1992. RH priznale su: Austrija, Kanada, Bugarska, Mađarska, Poljska, Malta, Norveška i Švicarska.

Do kraja siječnja Hrvatsku su priznale 44 države, a do 31. prosinca 1995. Hrvatsku su priznale 124 države.

Predsjednik dr. Franjo Tuđman je u obraćanju naciji 15. siječnja 1992. rekao:

"Današnji dan - 15. siječnja 1992. - bit će zlatnim slovima uklesan u cijelu, četrnaeststoljetnu, povijest hrvatskog naroda na ovome prostoru, za nas svetom tlu između Mure, Drave, Dunava i Jadrana. Nakon što je proglasila svoju samostalnost i suverenost i raskinula svoje državno-pravne veze s bivšom jugoslavenskom državnom zajednicom, Republika Hrvatska postigla je i međunarodno priznanje svoje neovisnosti."

Prvi poticaj za međunarodno priznanje neovisne RH napravila je Vatikanska diplomacija (3. listopada 1991.), a slijedila ju je Njemačka diplomacija koju je vodio njemački vicekancelar i ministar vanjskih poslova Hans-Dietrich Genscher. Na temelju odluke njemačke Vlada od 19. prosinca 1991., Njemačka je 23. prosinca 1991. priznala samostalnost Hrvatske i Slovenije. U Zagrebu i Ljubljani tog su dana primili pismo predsjednika von Weizsäckera o službenom priznanju njihove neovisnosti i samostalnosti, a najavljena je i uspostava diplomatskih odnosa 15. siječnja 1992. te prerastanje generalnih konzulata u Zagrebu i Ljubljani u njemačka veleposlanstva (Andrea Bekić, "London i Bonn – dva pola politike Europske zajednice prema priznanju Republike Hrvatske 1991. godine", Časopis za suvremenu povijest, br. 2, Zagreb 2010., 361).

Njemačka je bila pod velikim pritiskom zbog navodnog preuranjenog priznanja nekih članica Europske zajednice pa su članice Europske zajednice zajednički priznale Hrvatsku 15. siječnja 1992. godine.

Međunarodno priznanje Republike Hrvatske od 15. siječnja 1992. bilo je jako važno za opstojnost Hrvatske. Međutim, borba za neovisnu Hrvatsku i njen teritorijalni integritet trajala je još šest godina. Hrvatska je oslobodilačkim akcijama Hrvatske vojske i policije te mirnom reintegracijom istočne Slavonije i Podunavlja izišla na svoje međunarodno priznate granice. Da Hrvatska nije sama oslobodila svoj okupirani teritorij, međunarodni akti bi ostali mrtvo slovo na papiru.

Hvala svima koji su doprinijeli međunarodnom priznanju Republike Hrvatske!

1.10. Erdutski sporazum, 12. studenoga 1995.

Erdutski sporazum je dogovor o mirnoj reintegraciji hrvatskoga Podunavlja.

Tijekom pregovora u Daytonu postignut je sporazum pod nazivom: „*Temeljni sporazum o Istočnoj Slavoniji, Baranji i Zapadnom Srijemu*“. Sporazum je potpisan u Erdutu 12. studenog 1995. pa je poznat pod nazivom **Erdutski sporazum**. Uz posredovanje veleposlanika SAD-a **Petera Galbraitha** i posrednika UN-a **Thorvalda Stoltsnberga** sporazum su potpisali **Hrvoje Šarinić** (hrvatski predstavnik) i **Milan Milanović** (srpski predstavnik).

Potpisivanjem Erdutskog sporazuma, 12. studenog 1995., pokrenut je proces vraćanja Istočne Slavonije i hrvatskoga Podunavlja u ustavno-pravni poredak Republike Hrvatske. Tim sporazumom uspostavljena je prijelazna uprava Vijeća sigurnosti UN-a na okupiranom području RH u trajanju od 12 mjeseci s mogućnošću produljenja mandata za još 12 mjeseci. Dogovorena je demilitarizacija te povratak prognanih i izbjeglica s tih područja. Također je dogovoren povrat imovine prognanih i izbjeglih te naknada za imovinu.

Vijeće sigurnosti UN-a je **Rezolucijom 1037**. (15. siječnja 1996.) uspostavilo je Prijelaznu upravu UN-a za Istočnu Slavoniju, Baranju i Zapadni Srijem (**UNTAES, United Nations Transitional Administration in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium**).

Erdutski sporazum dogovoren je za razdoblje od 12 mjeseci s mogućnošću produljenja od još 12 mjeseci. Nakon tog razdoblja (12 + 12 mjeseci) Erdutski sporazum nema nikakav pravni učinak jer je jasno naznačeno njegovo trajanje. Odnose srpske manjine i hrvatske vlasti reguliraju drugi zakoni, a ne Erdutski sporazum. **U prosincu 1991. donesen je „Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i pravima etničkih ili nacionalnih zajednica ili manjina“**. To je bio uvjet EZ-a za priznanje u siječnju 1992. Tim zakonom i drugim zakonima koji su kasnije doneseni regulirana su prava manjina, a ne Erdutskim sporazumom.

Mandat UNTAES-a završio je 15. siječnja 1998. te su Istočna Slavonija i hrvatsko Podunavlje vraćeni u ustavno-pravni poredak RH.

1.11. Njemački novinari za neovisnu Hrvatsku

Za stvaranje javnog mišljenja bili su važni mediji. Bilo je važno da Europa i svijet dobiju informacije što se događa u Jugoslaviji. Njemački novinari Johann Georg Reißmüller, Carl Gustaf Strohm, i Hans-Peter Rullmann dali su veliki doprinos da se sazna istina o ratu u Jugoslaviji.

Johann Georg Reißmüller, (1932. - 2018.); njemački novinar, publicist i nakladnik, bio je veliki prijatelj Hrvatske koji je svojim pisanjem poticao njemačku vladu na priznanje neovisnosti Hrvatske i Slovenije.

Bio je dopisnik Frankfurter Allgemeine Zeitung, (FAZ) iz Beograda od 1967. do 1971. Vidio je i shvatio kako funkcionira jugoslavenski socijalizam. Godine 1991. snažno je zagovarao međunarodno priznanje Hrvatske i Slovenije te je svojim tekstovima utjecao na javno mišljenje, ali i na njemačke političare (ministra Hansa Dietricha Genschera i kancelara Helmuta Kohla). Svojim pisanjem neupućenima je pojašnjavao da se radi o agresiji na Hrvatsku, a ne o podijeljenoj odgovornosti "zaraćenih strana".

Gospodin **Johann Georg Reißmüller** je 27. kolovoza 1991. napisao: "**Civilizirani svijet više ne smije samo pasivno promatrati krvoproliće u Hrvatskoj.**" O njemu su napisali:

„Njegovi gotovo dnevni uvodnici činili su stalni pritisak na Kohlovu politiku. I Kohl se izjasnio za priznanje jer mu je više bilo dosta te diskusije. "Reißmüller nas je sve stavio pred vrlo djelatni pritisak", prisjećao se dvadesetak godina kasnije bliski Genscherov suradnik, ambasador Jurgen Chroborg. Bliski Kohlov suradnik priznao je pak FAZ-u da su Reißmüllerovi komentari "dovodili Kohla do ludila", da ih je sve "kužno zarazio" svojim člancima, da bi naposljetku Kohl rekao: "Sad mi je više dosta. Priznat ćemo." No, nije riječ samo o stotinu i tridesetak uvodnika i reportaža koje je Reißmüller 1990. i 1991. objavio u FAZ-u o raspadu bivše Jugoslavije i ratu u Hrvatskoj. On je barem jednom tjedno dolazio u ured saveznog kancelara Kohla i brifirao ga o razvoju situacije požurujući ga na priznanje, nakon čega bi Kohl sa strepnjom čekao njegov sljedeći uvodnik u FAZ-u.

U svojoj kolumni Gojko Borić napisao je:

„U velikom **nekrologu** koji je objavio Frankfurter Allgemeine Zeitung (12. 12. 2018.) iz pera suizdavača ovih novina **Bertholda Kohlera** posebna je pozornost posvećena Reißmüllerovu djelovanju kao komentatora za vrijeme, kako se u Njemačkoj neutralno kaže, jugoslavenske krize.

Kohler piše: *‘Kad su Srbi početkom 90-ih godina pokušali brutalnom silom spriječiti nesrpske narode da napuste Titovu državu, koja se počela raspadati već 80-ih godina, mnogi su na Zapadu krivnju za to prebacivali više na Ljubljanu i Zagreb nego na Beograd. Prije svega Pariz i London, ne naposljetku radi historijskih razloga, htjeli su po svaku cijenu spriječiti nezaustavljivo raspadanje Jugoslavije. ‘Secesionisti’ nisu uživali dobar glas ni u Njemačkoj što*

je dovelo do toga da su velikosrpski agresori često politički i moralno stavljani na istu razinu kao i njihove žrtve.

To Reißmüller nije dopustio. U veljači 1991. napisao je u uvodniku pod naslovom 'Zablude vladajućega naroda': 'Bez obzira s koje strane promatramo jugoslavensku krizu i nevolju jugoslavenske države, kao glavni razlog tome pokazuje se srpski imperativ za vlašću. Mentalitet vladajućega naroda gura određene slojeve Srba da tretiraju druge narode u Jugoslaviji kao objekte svoje želje za tlačenjem.' Naš njemački komentator upotrijebio je za Srbe njemački izraz **Herrenvolk!** A mi znamo da su nacisti svoj narod tako nazivali. I onda Kohler ističe kako Reißmüller nije vjerovao u opstojnost Jugoslavije pa je svojim komentarima pledirao za što brže priznanje dviju republika, Slovenije i Hrvatske.

Kohler dalje kaže: 'Njegovo djelovanje nije time dovoljno opisano: on je pisanjem pospješio priznanje. S dugom serijom uvodnika doveo je Kohlovu vladu do toga da više ne čeka na krzmajuće europske partnere. Nema mnogo slučajeva da je jedan novinar tako upućivao, čak gurao politiku u smjeru koji je želio. U ovom slučaju bilo je tako kako su to potvrdili političari i diplomati koji su stajali pod Reißmüllerovom bubnjarskom vatrom.' (završen navod).

Srbi su u Srbiji raspisali potjernicu za njim, s velikom nagradom.

Gospodin J. G. Reißmüller perom se borio za neovisnost Hrvatske. Nije tražio ništa, nije htio primiti ništa osim počasnog doktorata Zagrebačkog sveučilišta 1995.

Carl Gustaf Ströhm, (1930. – 2004.); novinar i publicist

Na početku agresije na Hrvatsku doselio se s obitelji u Zagreb i živio u Hrvatskoj gotovo jedno desetljeće. Bio je dopisnik i komentator *Die Welta* za istočnu i jugoistočnu Europu. Od 1992. bio je kolumnist Večernjeg lista. Također je pisao za tjednik Glasnik i dnevnik Vjesnik, radio je reportaže i bio političkim komentatorom na Hrvatskoj televiziji. Pred kraj života imao je stalnu kolumnu u *Hrvatskom slovu*, a povremeno je pisao i za tjednik *Fokus*.

Zbog promicanja ugleda i priznanja Republike Hrvatske predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman ga je 1995. odlikovao Ordenom Danice Hrvatske.

Hans-Peter Rullmann, (1934. – 2000.); novinar i publicist

Bio je dopisnik njemačkih novina (*Der Spiegel*) i radijskih postaja iz Beograda. Komunističke vlasti su ga uhitile 10. ožujka 1970. zbog navodne špijunaže. Bio je osuđen na 6 godina zatvora. Nakon revizije procesa u lipnju 1971. oslobođen je i nakon toga se vratio u Njemačku.

Izdavao je mjesečnik na engleskome jeziku *That's Yugoslavia* (kasnije *Thatwas Yugoslavia: information andfacts* koji je izlazio od 1987. do 2014.

„Rullmann je osnovao i "Njemačko-hrvatsko Društvo" (Deutsch-kroatischen Gesellschafte.V.) sa sjedištem u Hamburgu i bio njegovim predsjednikom sve do raspuštanja. Bio je urednik revije Hrvatska domovina u Hamburgu. Zbog njegove dugogodišnje predanosti borbi za ljudska prava u ondašnjoj Jugoslaviji i za pravo na samoodređenje naroda u njoj, američki su ga Hrvati listopada 1990. proglasili Hrvatom godine, iako nije bio Hrvat, a grad Los Angeles odlikovao ga je potvrdom o časti.“

1.12. Ratni izvjestitelji tijekom Domovinskoga rata

Tijekom Domovinskoga rata ubijeno je 15 hrvatskih novinara, snimatelja, fotoreportera i tehničara te 8 stranih novinara. Mnogi su dali svoj doprinos širenju istine o Domovinskome ratu. Ovo je vrlo kratki podsjetnik na ljude koji su stradali radeći svoj posao novinara i snimatelja.

“Do 17. listopada 1991. Na prostoru Hrvatske ubijeno je 14 ratnih izvjestitelja, a ranjeno ili zlostavljano oko 170. Prigodom Svjetskoga dana medija 3. svibnja 1994. Međunarodna federacija novinara objavila je da su do tad na području Hrvatske i BiH velikosrpske agresorske snage ubile 66, a ranile više od 200 novinara, snimatelja i članova tehničkih službi.”

Agresorska JNA blokirala je pristup informacijama zauzimanjem, blokiranjem ili uništavanjem odašiljača na cijelom području Hrvatske. Blokirala je pristup odašiljačima Lička Plješivica i Čelevac, okupirala odašiljač Belje te uništila odašiljače Tovarnik, Borince i Srđ. Teško su oštećeni odašiljači: Zadar, Deanovac, Sunj, Papuk, Milkovci, Biokovo i Stipanov Grič. Raketirali su i oštetili odašiljač na Sljemenu te još osam radijskih postaja. Radijski i TV programi odašiljani su s 32 pričuvne lokacije, što je omogućilo kontinuitet pokrivanja programima HRT-a. Za slanje informacija o agresiji u svijet posebno su bili važni odašiljačko-prijamna satelitska postaja HRT-a te pomoć Slovenije i Austrije.

Tijekom agresije ubijeni su:

Stjepan Penić, 6. kolovoza 1991., izvjestitelj Glasa Slavonije; (mučen i ubijen u Dalju)

Gordan Lederer, 10. kolovoza 1991. (brdo Čukur iznad Hrvatske Kostajnice), snimatelj HRT-a; ubio ga je srpski snajperist

Đuro Podboj, 23. kolovoza 1991. (ubijen braneći odašiljač Belje)

Žarko Kaić, 28. kolovoza 1991., snimatelj HRT-a; (Osijek - blizu poligona C, ubio ga je vojnik JNA)

Zdenko Purgar, izvjestitelj tjednika Borovo; ubijen 1991.

Nikola Stojanac, 15. rujna 1991., šef tehničke ekipe HTV-ova studija Rijeka;

(stradao u blizini brda Oštra kod Gospića)

Siniša Glavašević, 20. studeni 1991., novinar Radio Vukovara; (Ovčara)

Branko Polovina, 20. studeni 1991., radijski tehničar Radio Vukovara; (Ovčara)

Pavo Urban, 6. prosinca 1991., fotoreporter; (Dubrovnik, blizu Orlandova stupa)

Živko Krstičević, 30. prosinca 1991. (Turanj, kod Karlovca), snimatelj WTN (SAD)

Ivan Maršić, 9. lipnja 1992. (Osijek), ranjen 4. svibnja 1992. gelerom minobacačke granate; umro od posljedica ranjavanja; izvjestitelj Hrvatskoga radija Baranja

Tihomir Tunuković, 1. studenog 1992. (kod Travnika), snimatelj BBC-ja

Željko Ružičić, 2. veljače 1993. (Sarajevo), novinar u BiH i dopisnik HR-a

Zoran Belavić, 10. rujna 1993. (Karlovac, tijekom granatiranja); izvjestitelj Hrvatskoga radija Karlovac

Također su poginuli **Vladimir Levar i Danilo Hardi**, novinari Vinkovačkoga lista i povremeni izvjestitelji HR-a.

Mnogo je novinara i snimatelja izvještavalo o ratnim zbivanjima diljem Hrvatske. Ovdje ću spomenuti samo novinarsku ekipu Radio Vukovara i ratnog snimatelja Petra Malbašu. Za informacije o stanju i događajima u opkoljenom Vukovaru 1991. najzaslužniji su: Siniša Glavašević, Josip Estereicher, Alemka Mirković, Vesna Vuković, Branimir Polovina i Zdravko Šeremet.

Petar Malbaša (vanjski suradnik HTV-a), snimatelj-branitelj s prve crte bojišnice koji je pratio akcije Hrvatske vojske te svjedočio mnogim događajima iz Domovinskoga rata. Navedeni su dijelovi iz razgovora s Petrom Malbašom kojeg je vodila Slavica Vuković (Večernji list, objavljeno 8. ožujka 2015.) „*Plakao sam i snimao oca kad je na Dinari pronašao mrtvog sina.*“

„*Njegova kamera bilježila je užase, smrt, razaranja i patnju, a jedna od najpotresnijih scena snimljena je tijekom operacije Zima '94. Hrvatske snage temeljem Splitskog sporazuma došle su na područje Livna i 23. 12. 1994. Andrija Matijaš Pauk vodio je operaciju te izvukao oklopne snage na vrh Dinare, na 1780 metara visine.*

– *Bilo je 80 cm snijega i minus 20 stupnjeva. Mi probijamo njihovu prvu i najveću crtu obrane Knina, Male i Velike Poljanice – i doživimo šok. Oni su na prvoj crti držali civile iz Banje Luke,*

Hrvate i Bošnjake, kao živi štit i da im kopaju rovove! Zamislite scenu, 48 civila trčalo je prema nama. Mi smo ih zbrinuli – svjedoči Malbaša. U svom dokumentarnom filmu "Istinom do pobjede" koristio je tada snimljen kadar čovjeka koji je među poginulima koji su kopali rovove pronašao sina, 21-godišnjeg Marka.

– Plakao sam i snimao potresnu scenu kada je čovjek našao ubijenog sina, pokraj njega lopata. Pao je pokraj njega, grlio mu smrznutu glavu punu snijega i govorio: "Sine moj, gdje su te ubili, na vrhu Dinare?!" Okrenuo se prema nama i zahvaljivao što smo mu omogućili da vidi mrtvog sina. Rekao je: "Sine, poginuo si za svoj hrvatski narod."

Petar Malbaša je svjedok povijesnih događanja, svjedok zločinačke politike i pokvarenih političara:

„Prevrćući po arhivi, dolazi do kazete na kojoj piše "Gotovina, sastanak", originalne snimke brifinga u Kninu dan nakon Oluje. Gotovina viče, govori kako se hrvatski vojnik treba ponašati, lupa šakom o stol, a Petra Škorića (danas predsjednika splitskog HDZ-a) šalje po križ. Ta je povijesna snimka pridonijela donošenju oslobađajuće presude generalima u Haagu i skinula ogroman teret optužbi da je naša vojska bila zločinačka, ali autoru je donijela probleme.

– Kada je u javnost pušten brifing generala Gotovine, policija me privela u jedan sat noću. Tada je Sanader bio premijer, a Gotovinu se tretiralo kao istinskog ratnog zločinca. Moj prijatelj Željko Hučić iz Zagreba i ja od nemoći smo pustili taj film. Prva ga je objavila Nova TV pa HTV. Pod pratnjom policije s alkarskog trkališta priveden sam u Zagreb. Rekli su da moram predati arhivu, a ja danas mogu reći da sam originale ostavio sebi, a njima dao kopije – govori Malbaša o bitkama nakon rata. Za Gotovinu kaže da je bio samozatajan i nije volio kameru. Prisjeća se kako je s prijateljima 10 dana u studiju pretresao svu svoju arhivu kako bi izdvojili 17 kaseti za obranu generala Gotovine.“

– On tada još nije bio ni svjestan što ga čeka. To je bilo kada je Račan došao na vlast. I tada sam imao silnih problema. Nabili su mi puste poreze, sve mi račune blokirali... U Heinzellovoj sam tri puta bio na razgovoru, ja kao ratni snimatelj zbog topničkih dnevnika! To je strašno. Čak su me i bez naloga odvodili i tvrdili da ja ne mogu imati ovu arhivu jer bi ona navodno trebala biti nečija. Čija? Milorada Pupovca, Vesne Treusić ili nekog trećeg? Ja sam hrvatski vojnik koji je štitio interese hrvatske države, a tretirali su me kao neprijatelja. Srce me boli zbog toga – kaže Malbaša.“

Ovo je samo jedno svjedočanstvo kako se hrvatska vlast ponaša prema stvarnim braniteljima, svjedočanstvo kako se voli domovina s jedne strane i kako se izdaje domovina s druge strane.

Prvi novinar ubijen tijekom 1991. godine na hrvatskome tlu bio je **Egon Scotland**, dopisnik lista Süddeutsche Zeitung. Ubijen je 26. srpnja 1991. na prilazu hrvatskom selu Jukinac pokraj Gline. Na vozilo jasno označeno natpisom „Press“ otvorena je vatra, ispaljeno je 7 snajperskih metaka i novinar je pogođen u trbuh te je iskrvario na putu do sisačke bolnice. Za smrt novinara odgovorni su pobunjeni Srbi pod vodstvom Dragana Vasiljkovića (tzv. Kapetan Dragan) koji je tada zapovijedao pobunjenicima na tom prostoru. Postoji svjedočanstvo:

„Audio-snimku na kojoj Dragan Vasiljković govori o tome kako je vodio napad na Glinu i okolicu u kojemu je ubijen moj suprug Egon Scotland, dao mi je japanski novinar HiroshiHaji’, nedavno je u jednom hrvatskom mediju ispričala Egonova udovica, Christiane Schloetzer, također novinarka.

Egon je bio prvi ubijeni novinar u Domovinskome ratu, a do 1995. godine poginut će ih dvadeset troje, od kojih osam stranaca.

Istraživanje o ubojstvu dvojice ruskih novinara proveo je **Vladimir Mukusev**, ruski novinar i sveučilišni profesor te objavio dvije knjige (prva “Crna mapa – priča jedne novinarske istrage” i “Ne pucajte, mi smo tvoja braća”). Novinari **Viktor Nogina i Gennadyj Kurinoja** ubijeni su 1. rujna 1991. u blizini Hrvatske Kostajnice. Vozili su se automobilom s diplomatskom oznakama tadašnjeg Sovjetskog saveza prema Petrinji. U selu Panjani pobunjeni Srbi su ih opljačkali i ubili vatrenim oružjem te spalili automobil i njihova tijela. Kasnije su ostatke njihovih tijela odnijeli u šumu nekoliko kilometara dalje.

Za ubojstvo su Srbi optužili hrvatske stranu, ali je „ruska Parlamentarna komisija s Mukusevim na čelu otkrila da su za ubojstvo krivi srpski pobunjenici. Nakon toga komisija je raspuštena jer se tadašnjoj ruskoj vlasti to saznanje nije nimalo sviđjelo. Zbog toga su se ubijeni novinari, čiji ostaci nisu pronađeni, godinama vodili kao nestali.“

„Mukuseva otkrića prenijeli su ruski mediji, a ubijene je novinare ruski predsjednik Vladimir Putin posthumno odlikovao za “hrabrosti, žrtvu i borbu za istinu”.

Francuski novinar **Pierreu Blanchetu** poginuo je 19. rujna 1991. u Petrinji (Turkulinova ulica) kada je njegovo vozilo naletjelo na protutenkovsku minu.

Sjećanje španjolskog novinara (Globus 17. 11. 2017.):

Španjolski novinar Gervasio Sánchez bio je u Vukovaru do 23. rujna 1991. Na naslovnici dnevnih novina Heraldo de Aragon 22. rujna 1991. osvanuo je naslov “Hrvatski Alamo” (njegov tekst poslan iz opkoljenoga Vukovara). Kasnije je kazao:

‘Sjećam se kako smo snimali Hrvate dok uništavaju tenkove, a onda je kolega ulovio 40 sekundi za vječnost’ “Vozač jednog vozila bio je pogođen u glavu iz snajpera. Njegovo tijelo preko volana... činilo se da spava. Izlazeći metak napravio je veliku štetu. Márquez je fokusirao svoju kameru otvarajući plan poput pravog maestra, šireći ga zatim na obližnje ostatke kuća. Ondje je ugledao desetak mrtvih tijela. I onda se smrznuo. Bilo je to 40 sekundi za televizijsku vječnost. Preuzimali smo veliki rizik da bismo izvještavali. Mislio sam da ću umrijeti ondje.”

Na pitanje (intervju 2017.): “Smatrate li da su vaši izvještaji i fotografije potaknuli međunarodnu zajednicu da reagira?” kazao je istinu:

“Ma kakvi! Mi novinari nismo ni u čemu uspjeli. Europska zajednica nije htjela reagirati. I ako je nekome mjesto u Haagu i drugim sudovima, onda je to Europska zajednica koja je dopustila

da se nešto takvo dogodi u Europi. Ona je kriva jer nije zaustavila radikale. Kada sam bio mlad i kada sam ušao u Vukovar, mislio sam da mogu promijeniti svijet. Danas više nisam tako optimističan.”

“Tijekom boravka na Balkanu, tijekom četiri godine opsade Sarajeva, novinari iz čitavog svijeta kontinuirano su izvještavali dok su članovi Europske zajednice gledali u stranu dajući cinične, opskurne i lažne izjave. Nešto slično događa se danas s izbjeglicama, gledaju na drugu stranu dok ljudi umiru na Mediteranu. I onda vidiš kako tijekom godina te osobe postaju sve jače, ministri vanjskih poslova, predsjednici vlada...”

Gospodin Gervasio Sánchez kazao je istinu o svijetu u kojem živimo, kazao je istinu o lažnoj humanosti, o lažima i iskvarenosti međunarodne zajednice. Intervju tjedniku Globus 17. 11. 2017. Autor Miho Dobrašin:

POSLJEDNJI STRANI NOVINAR U VUKOVARU 1991.

'Sjećam se kako smo snimali Hrvate dok uništavaju tenkove, a onda je kolega ulovio 40 sekundi za vječnost'

1.13. Operacija „Gusar“ (Maslenica), 22. – 27. siječnja 1993.

Akcija „Gusar“ (poznatija kao akcija Maslenica) pokrenuta je zbog: prometne blokade između južne i sjeverne Hrvatske (nepodnošljive izoliranosti južne Hrvatske), neučinkovitosti UNPROFOR-a (negdje i otvorene protuhrvatske djelatnosti) te stanja u takozvanim „ružičastim zonama“ (nemogućnost uspostave hrvatske vlasti).

Svi pregovori i sporazumi s pobunjenim Srbima o povezivanja juga i sjevera Hrvatske nisu dali rezultata. UNPROFOR je bio neučinkovit te je teror srpskih pobunjenika na okupiranom području i dalje bio prisutan (ubojstva civila i pljačka te uništavanje imovine), nemogućnost uspostave hrvatske vlasti u takozvanim „ružičastim zonama“.

Cilj akcija „Maslenica“ bio je prekinuti izolaciju južne Hrvatske, povezati sjever i jug Hrvatske, (gradnja pontonskog mosta, a poslije mosta preko Novskog ždrila), odbaciti neprijatelje iz predgrađa Zadra, osloboditi zadarsko zaleđe i Zrakoplovnu bazu u Zemunik. Akcija „Maslenica“ započela je 22. siječnja 1993. i završila 27. siječnja 1993. Hrvatske postrojbe su za 72 sata postigle zadane ciljeva (akcija je bila ograničenog dometa zbog međunarodne zajednice).

Hrvatske snage su vodili Janko Bobetko, Ante Gotovina, Ante Roso, Mirko Norac, Mladen Markač i Mirko Šundov. U akciji je poginulo 19 branitelja (70 je bilo ranjeno), ali u obrani oslobođenoga teritorija ukupno je poginulo 127 i ranjeno 158 branitelja.

U izvedbi operacije Maslenica bile su angažirane sve sastavnice oružanih snaga RH. *Sudjelovale su: Četvrta gardijska brigada, taktičke grupe 112. i 113., 126. brigada, 7. domobranska pukovnija, 40. inženjerijska bojna, 72. bojna Vojne policije, specijalne postrojbe MUP-a, dijelovi 9., 3., 2. i 1. gardijske brigade, dijelovi postrojbi GSHV-a, te Središnjica elektroničkog djelovanja Split, kopnene, diverzantske i pomorske snage Hrvatske ratne mornarice i eskadrila helikoptera Hrvatskog ratnog zrakoplovstva.*

Tijekom operacije „Gusar“ započeli su žestoki pritisci i prijetnje međunarodne zajednice koji su trajali do kraja srpnja 1993.! Rezolucijom UN-a broj 802 (25. siječnja 1993.) zatraženo je da Hrvatska vojska i policija prekinu oslobađajuću akciju i da se vrate na početne položaje. Treba spomenuti da su izvedene dvije etape operacije „Gusar“, a treća je obustavljena zbog silnog pritiska međunarodne zajednice. Međunarodna zajednica je vršila snažan diplomatski pritisak, demonstrirala silu (u Jadransko more je poslan nosač aviona, avioni su probijali zvučni zid i demonstrirali silu). Međunarodna zajednica nije osudila slanje novih jedinica iz Srbije, tijekom i nakon operacije. Također je dopustila pobunjenim Srbima da uzmu teško naoružanje iz skladišta koja su bila pod nadzorom UNPROFOR-a. Tim oružjem su pobunjeni Srbi napadali i razarali hrvatske gradove.

Tijekom više mjeseci Velika Britanija, Francuska i Rusija tražile su sankcije za Republiku Hrvatsku zbog toga što je Hrvatska vojska i policija oslobodila hrvatski teritorij. Tražile su sankcije unatoč neučinkovitom i sramotnom ponašanju snaga UNPROFORA koje su štitile i pomagale agresoru.

Zbog silnoga međunarodnog pritiska daljnje napredovanje hrvatskih snaga bilo je zaustavljeno, neprijatelju ja omogućeno da se organizira te su vođene žestoke borbe za obranu oslobođenoga teritorija. Vođene su žestoke borbe do travnja 1993. Branitelji su uspjeli slomiti ofenzivu neprijatelja i obraniti oslobođeni teritorij. Od 22. siječnja do prvog travnja 1993. poginulo je 127 branitelja, a 158 ih je bilo ranjeno. Bila je to najkrvavija operacija Domovinskoga rata.

Hrvatske snage oslobodile su zaleđa Zadra, Rovanjsku, Maslenicu, Novsko ždrilo, Podgradinu, Islam Latinski, Islam Grčki i Kašić, Babindub, zračnu luku Zemunik, Crno, Murvicu, Smoković, Paljuv, dijelove Škabrnje i Podgradinu, Tulove grede, Veliku i Malu Bobiju te Mali Alan. Na nekim mjestima hrvatske snage su se morale povući tijekom snažnog protuudara agresora, ali glavni cilj bio je ostvaren.

Operacija „Maslenica“ pokazala je snagu Hrvatske vojske i Specijalne policije, pokazala odlučnost Republike Hrvatske da uspostavi ustavno-pravni poredak na teritoriju Republike Hrvatske. Operacija je pokazala sposobnost koordiniranog djelovanja svih rodova vojske i obrambenih snaga.

U znak odmazde 27. siječnja 1993. agresor je aktivirao 30 tona eksploziva na brani Peruća. Brana je teško oštećena, ali je izdržala pa nije došlo do katastrofe.

Oslobodilačkom akcijom „Maslenica“ omogućena je gradnja pontonskog mosta i povezivanje južne Hrvatske sa sjevernom Hrvatskom, pripreme za početak gradnje novog mosta na Maslenici koji je dovršen 1997. godine.

1.14. Pripremljeni, ali neizvršeni državni udar; siječanj 1991.

Krajem siječnja 1991. godine Hrvatske se suočila s realnom prijetnjom državnoga udara i okupacije od strane jugovojске. Jugoslavenske tajne službe montirale su film „Što je istina o naoružavanju HDZ-a u Hrvatskoj“, o naoružavanju Hrvatske i prikazale ga na televiziji

(2 puta, 25. siječnja 1991.) s optužbom da rukovodstvo Hrvatske ruši Jugoslaviju. Na televiziji je prikazana emisija koja je trebala poslužiti kao podloga uvođenju izvanrednoga stanja u Hrvatskoj. Beogradska televizija prikazala je film (također je prikazan širom Jugoslavije) o takozvanoj „*aferi Špegelj*“ i optužila hrvatsku vlast da sprema pobunu. JNA je željela okupirati Zagreb, srušiti legalno izabranu vlast i nametnuti svoje poslušnike.

Hrvatska nije imala vojsku jer je po tadašnjem zakonu nije mogla imati; mogla je imati samo policijske snage. Oružje hrvatske teritorijalne obrane Ivica Račan dao je jugovojsci 1990. pa je Hrvatska bila razoružana. S druge strane, pobunjeni Srbi naoružani su oružjem Teritorijalne obrane Hrvatske i oružjem iz skladišta JNA.

U Zagrebu, ali i u cijeloj Hrvatskoj, vladala je silna zabrinutost; građanstvo se pitalo što će se dogoditi. Svi javni objekti bili su čuvani; čuvala ih je policija i hrvatski građani. Čuvani su mostovi i prilazi vojarnama.

Srpsko vodstvo, Slobodan Milošević i Borisav Jović, tražili su od Veljka Kadijevića da JNA zaposjedne Zagreb i sruši legalno izabrano hrvatsko vodstvo. Dr. Franjo Tuđman je sa suradnicima došao u Beograd (iako je postojala opasnost da ga uhite ili pak ubiju) braniti hrvatske nacionalne interese. Sve je bilo dobro isplanirano. Kada je dr. Franjo Tuđman došao na razgovore, na televiziji je počelo emitiranje KOS-ova filma. Vodstvo JNA i srpsko političko vodstvo tražili su razoružavanje rezervnog sastava hrvatske policije, a dr. Tuđman je tražio razoružavanje naoružanih paravojnih srpskih postrojbi u Hrvatskoj. Veljko Kadijević tražio je da odluku o uvođenju izvanrednog stanja u Hrvatskoj donese Predsjedništvo SFRJ. Predsjedništvo nije donijelo tu odluku. 12. ožujka 1991. prijedlog za uvođenje izvanrednog stanja na Predsjedništvu nije prošao (nedostajao je jedan glas!) jer je bosanski Srbin Bogić Bogićević bio protiv. Poznata je njegova izjava: „*Ja jesam Srbin, ali ne po profesiji...*“

Dan prije (24. siječnja) razgovora, u siječnju 1991. godine, američki je ambasador u SFRJ Warren Zimmerman poručio predsjedniku Predsjedništva SFRJ da SAD neće prihvatiti

angažiranje vojske protiv demokratski izabраних институција власти. Predsjedništvo SFRJ nije se složilo s prijedlogom Srbije da se dopusti intervencija JNA u Hrvatskoj. Međunarodna zajednica bila je za očuvanje Jugoslavije, ali nije bila za vojnu intervenciju (diktaturu) pa je Veljko Kadijević odustao od vojne intervencije bez odluke Predsjedništva SFRJ.

Dr. Franjo Tuđman otišao je u Beograd braniti hrvatske interese (mnogi su mu savjetovali da ne ide; upozoravali ga na ubojstvo hrvatskih zastupnika u beogradskoj skupštini 1928. godine) unatoč životnoj ugrozi. Da nije otišao, možda bi tijekom događaja bio drugačiji. Na traženje razoružanja rezervnoga sastava policije, dr. Tuđman je tražio razoružanje paravojnih srpskih postrojbi u Hrvatskoj. Srbi, vojno rukovodstvo i političari nisu mogli negirati da postoje paravojne srpske postrojbe u Hrvatskoj.

Film je legalno izabranu hrvatsku vlast prikazao kao ustašku vlast. Istovremeno je prikazivan u svim domovima armije, na svim republičkim televizijama i drugdje da bi se uvjerilo javnost u opravdanost uvođenja izvanrednog stanja u Hrvatskoj. KOS-ov uradak je pripreman (sniman) puna dva mjeseca. Tajna služba JNA nadzirala je i snimala hrvatskog ministra obrane Martina Špegelja, snimila je 19 i po sati tajnih video i 121 sat audio-snimaka sastanaka i iz tog materijala montirala film „Što je istina o naoružavanju HDZ-a u Hrvatskoj“.

Admiral Davor Domazet Lošo i Mate Laušić daju svoje viđenje događaja i svjedoče:

Hrvatska delegacija na čelu s Tuđmanom, nesvjesna trilera koji će se odigrati, zaputila se u Palaču Federacije. "To je tako bilo tempirano da onoga trenutka kad smo ulazili u taj veliki hol Palate Federacije, gdje je bilo razmješteno nekoliko klub garnitura i TV prijemnika, u tom trenutku je započinjao poznati film o Špegelju" prisjeća se Laušić. "Predsjednik skida kaput, ja mu ga pridržavam, a pratioc od Nenada Bućine zavaljen u fotelju kaže glasno: "Evo ustašije, evo ustašije". Ali gledajući nas, ne TV prijemnik. U tom trenutku ulazi jedan milicioner koji je bio na vanjskom osiguranju i drži u ruci automatsku pušku. I ovaj kaže: "Ej, brale, brale, daj automat da malo ga isprobam po ovoj ustašiji." Tog trenutka, u toj atmosferi koja je bila tako naelektrizirana da ste povukli nožem po zraku, čulo bi se kao da po kamenu taj nož siječe."

Tuđman je, po protokolu, ostavio pratnju i popeo se na prvi kat gdje je već trajao sastanak. Okupljeni su, na unaprijed pripremljenim televizorima, već gledali prijenos specijalne emisije 'Šta je istina o naoružavanju terorističkih formacija HDZ-a u Hrvatskoj'. "Sve je planirano! Znači svi sjedimo ispred ekrana, upucava se medijski prostor ex Jugoslavije, evo ga, kolju se djeca, ubijaju, rafal. I to bilo gdje drugdje nego u glavnome gradu države Hrvatske i to iz usta tek ustoličenoga ministra obrane. To je trebalo izazvati šok", objašnjava admiral i analitičar Davor Domazet Lošo.

Upravo je uloga ministra obrane, objašnjava Lošo, u najmanju ruku dvojbena: "Nitko ni do dana današnjega neće vidjeti taj Špegeljev plan, nitko ga nije vidio. A sastojao se od toga da Hrvatska bez oružja, bez vojne organizacije, bez ustroja, bez ičega napadne takvu oružanu silu koja se upravo pripremila i čeka da se napadne. I to ne predlaže bilo tko, nego predlaže ministar obrane. I sam Kadijević u svojoj knjizi "Moje viđenje raspada" kaže da bi, citiramo "za JNA

bilo bolje da je predsjednik Tuđman tada donio odluku o napadu na JNA". A da se to dogodilo, tvrdi admiral Lošo, Hrvatska bi praktično već na samom početku rata bila poražena. Podsjetimo da je 'Špegeljev plan' odbačen glasanjem u kojem su za njegovu provedbu bili samo Špegelj i Mesić.

„Postoje dakle ozbiljne optužbe da su Špegelj, Mesić, Kučan... najuži suradnici i saveznici predsjednika Tuđmana zapravo radili protiv njega. A tog 25. siječnja na prvom katu Palače Federacije vuku se odlučujući potezi za budućnost Hrvatske. Vještim Tuđmanovim manevrima za dlaku je izbjegnuto državni udar. Istovremeno se na hodniku iste Palače odvijao pravi triler. Nitko od sigurnosti nije mogao ići na prvi kat, samo čovjek protokola. To je bio nedavno preminuli Ivan Čičmak. On je služio kao čovjek za vezu. Tuđmanovo se osiguranje, prisjeća se Laušić, grupiralo na jednom mjestu: " Vidio sam kakva je atmosfera i rekao sam da se ne razilazimo. Ni sjedati, ni skidati kapute. Ja velim: „Ako krenu na nas, neće krenut oružjem, već će nas pokušat počistiti jednog po jednog."

Napetost se mogla osjetiti u zraku, posvjedočio nam je Mate Laušić: "To je trajalo satima, dugo je sjednica trajala. A u tom foajeu podno je grijanje; bilo je vruće; mi smo bili u zimskim kaputima. Bili smo dobro naoružani; svi smo imali kratke Hecklere MPK5, imali smo streljiva, nosili smo i bombe; normalno kratko oružje, pištolje. I u jednom trenutku, Heckler ima jednu manu da ako je spremnik do kraja napunjen i ako ga takneš, zna ispasti. Mili Čuku padne spremnik iz Hecklera. I Mile mrtav-hladan sagne se, uzme spremnik i nabije ga u Hecklera. To je bilo jako dobro jer od tog trenutka je zašutila ekipa i više puno nije bilo grakanja i nekih komentara."

"Negdje prije ponoći ulazi uniformirani major Veselin Šljivančanin u maskirnoj odori i mi smo mislili da priča tu započinje. Grupirali smo se leđa uz leđa. Međutim, bacio sam pogled i vidim gdje general Kadijević silazi niz stepenice, ai Šljivančanin, koji je bio šef njegova osiguranja, dolazi po njega. Pokupili su Kadijevića, izišli van; nedugo nakon toga je i Predsjednik sišao; mi smo ga prihvatili u vozila i na aerodrom", nastavlja Laušić.

Zahvaljujući dr. Franji Tuđmanu, koji je otišao u Beograd braniti hrvatske nacionalne interese, nije uvedeno izvanredno stanje krajem siječnja 1991. godine.

1.15. Operacija Peruća, 27. – 28. siječnja 1993.

Srpske snage su 17. rujna 1991., pod zapovjedništvom Ratka Mladića, okupirale branu Peruća te je minirale (postavili su 30 tona eksploziva). Dolaskom snaga UNPROFR-a agresor se povukao 10 kilometara od crte razdvajanja. Snage UNPROFOR-a (Kenijski bataljun) su se rasporedile na samoj brani (hidroelektrani). Pri završetku operacije Maslenica (VRO „Gusar“) agresor je potjerao pripadnike UNPROFORA i ponovno zauzeo branu s ciljem rušenja, kao

znak odmazde zbog poraza u operaciji Maslenica. U ranim jutarnjim satima 27. siječnja 1993. kenjska postrojba UNPROFOR-a povukla se u Vrliku, a neprijateljske snage započele su dovlačiti teško topništvo (koje je trebalo biti u skladištima i pod nadzorom UNPROFOR-a) na prostor oko brane.

Srpske paravojne postrojbe protjerale su kenjske snage UNPROFOR-a, zauzele položaje na Alebić kuli te srušile most koji je bio sastavni dio brane. Srpske snage su u 10 sati i petnaest minuta, 27. siječnja 1993., aktivirale eksploziv postavljen u nadzornoj galeriji brane namjeravajući njezinim rušenjem stvoriti veliki vodeni val. Naboji su eksplodirali, ali brana unatoč teškim oštećenjima nije popustila što je spriječilo katastrofu velikih razmjera. Rušenjem brane nastao bi vodeni val kojim bi nizvodno sve bilo potopljeno (460 do 500 milijuna prostornih metara vode i materijala).

Treba spomenuti da je razina vode u jezeru bila niža za 4 metra zahvaljujući britanskom pripadniku UNPROFOR-a Marku Nicholasu Grayu koje je tijekom kolovoza 1992. u dva navrata pustio vodu kroz pomoćne kanala i tako smanjio razinu vode u jezeru.

Operacija Peruća izvedena je od 27. do 28. siječnja 1993. Cilj napada HV-a bio je osloboditi branu i širi prostor brane HE Peruća, otkloniti opasnost i spriječiti katastrofalne posljedice vodenog vala iz Perućkog jezera u slučaju miniranja brane te zauzeti dominantne visove na Svilaji kako bi se otklonila ugroza neprijatelja u širem području Sinja. Međutim, agresor je aktivirao eksploziv i teško oštetiio branu. Nakon toga hrvatske su snage krenule u oslobodilačku akciju i sanaciju oštećenja brane.

Tijekom operacije poginuo je Ante Buljan, dva pripadnika HV-a su ranjena, a jedan je zarobljen i odveden u kninski zatvor. Akcijom je izbjegnuta katastrofa jer je brzom intervencijom započela sanacija oštećene brane. Akcijom je oslobođena brana i okolna naselja oko nje u površini od 140 četvornih kilometara.

1.16. Pokušaj rušenja Batinskog mosta, 31. siječnja 1992.

Batinski most povezivao je Baranju i Vojvodinu i preko njega je agresor dopremao ljudstvo i tehniku u Baranju. Cilj diverzantske skupine („Samostalna uskočka satnija“) bio je onesposobiti most (miniranjem). Skupina diverzanata je 31. siječnja 1992. ušla, preko Kopačkog rita, duboko u neprijateljski teritorij, ali su imali nezgodu. Pokvarilo im se amfibijsko vozilo i ostali su bez goriva. Diverzanti su nosili uniforme oficira i vojnika JNA, ali su bili otkriveni nakon dva dana. Kada su bili otkriveni, dio diverzanata uspio je pobjeći (9) i spasiti se (preplivali su

Dunav), dio je stradao u bijegu (3), a dio je bio zarobljen (8 pripadnika) i osuđen na dugogodišnje zatvorske kazne. Zarobljeni pripadnici skupine „Samoborska skupina“ u zarobljeništvu su proveli 707 dana kada su razmijenjeni za srpsku terorističku skupinu „Štit“. Srpska teroristička skupina zarobljena je u Turnju kod Karlovca. Razmjena je izvršena 12. siječnja 1994. kod Lipovca, na kontrolnoj točki UNPROFOR-a.

Bio je to izuzetno hrabar pokušaj hrvatskih mladića u vrijeme kada je bila okupirana trećina Hrvatske, a kada se neprijateljska vojska nalazila nadomak svih velikih gradova osim sjeverne Hrvatske, te Kvarnera i Istre. Ova hrabrost će ostati zauvijek zapisana u kronologiji Domovinskoga rata.

2. Kronologija, veljača 1991. – 1995.

- 3. veljače 1991. u Gospiću je održan "miting svih Srba Like i svijeta", kojem je nazočilo 5.000 gospićkih Srba; na mitingu su govorili dr. Nikola Varićak i Rade I. Čubrilo.
- 4. veljače 1992. pilot Danijel Borović, sa zrakoplovom jugovojske MIG-21, prebjegao je s bihaćkog aerodroma u HV; 15. svibnja 1992., s dva zrakoplova istoga tipa, na hrvatsku stranu prebjegla su još dva Hrvata (piloti Ivan Selak i Ivica Ivandić).
- 4. veljače 1991. čelnik zapadnoslavonskog SDS-a, predsjednik Regionalnog odbora SDS za Slavoniju i Baranju Veljko Džakula, potvrdio je političke razloge za pripajanje mjesta s većinskim srpskim stanovništvom općini Pakrac.
- 8. veljače 1992. hrvatska zastava zavijorila se na svečanom otvaranju 16-tih zimskih olimpijskih igara u Albertvilleu (Francuska).
- 9. veljače 1993. pobunjeni Srbi ubili 10 civila u Medviđi.
- 9. veljače 1993. ubijena su 4 civila iz Vukovja.
- 17. veljače 1994. na Velebitu (kod Tulovih greda) poginuo je Damir Tomljanović Gavran, legendarni zapovjednik 2. pješačke bojne 1. gbr. (popularnih Tigrova). Njegovim imenom nazvano je Središte za obuku gardijskog desantnog pješaštva, otvoreno 26. srpnja 1994. u Šepurinama kod Zadra.
- 21. veljače 1992. Vijeće sigurnosti OUN-a donijelo je Rezoluciju (743) o pokretanju mirovne operacije i slanju međunarodnih zaštitnih snaga u Republiku Hrvatsku za razdoblje od 12 mjeseci (u sklopu tzv. Vanceova plana za Hrvatsku); snage UNPROFOR-a trebale su preuzeti 4 zaštićene zone (UNPA-zone) u RH.
- 22. veljače 1991. Sabor Republike Hrvatske prihvatio je Rezoluciju o razdruživanju sa SFRJ i Rezoluciju o zaštiti ustavnoga poretka RH te naglasio da u slučaju kolizije sa savezним zakonima prednost imaju republički (istu odluku znatno ranije donijela je Skupština R. Slovenije).
- 22. veljače 1991. pobunjeni Srbi izglasali su pripojenje tzv. SAO Krajini. Usvojen je i zaključak da se Policijska postaja u Pakracu (preimenovana u Općinski sekretarijat unutrašnjih poslova Pakrac) „stavlja pod neposredno rukovođenje“ Sekretarijata unutrašnjih poslova SAO Krajine.

- 22. veljače 1992. njemački vicekancelar i ministar vanjskih poslova Hans Dietrich Genscher, jedna od najzaslužnijih osoba za međunarodno priznanje Hrvatske, došao je u službeni posjet Hrvatskoj.
- 28. veljače 1991. Ustavni sud RH poništio je odluku o pristupanju općine Pakrac SAO Krajini, uz obrazloženje da Hrvatski ustav ne sadrži osnove za postojanje tvorevine kakva je SAO Krajina.
- 28. veljače 1991. samozvano Srpsko nacionalno vijeće SAO Krajine usvojilo je Rezolucija o razdruživanju od Hrvatske i ostanku u Jugoslaviji zajedno s ostalim narodima i republikama koje prihvaćaju zajedničku državu (istog dana kada je Ustavni sud donio odluku). Ništa nije slučajno; pobuna i takozvano razdruživanje od Hrvatske planirano je mnogo prije.

2.1. Pobuna Srba i velikosrpski mitinzi u Hrvatskoj (1989. – 1991.)

Imperijalistička politika Srbije osamdesetih je godina prošloga stoljeća postala jako agresivna. Organizirani su mnogi mitinzi „*dogadjanja naroda*“ („*Jogurt revolucija*“) kojima su srušena legalno izabrana rukovodstva, a u Sloveniji i Hrvatskoj bio je pokušaj rušenja republičkog rukovodstva i nametanja srbijanske diktature. Događajima je prethodio Memorandum SANU (1986.) kojim se isticala ugroženost Srba i opravdavalo stvaranje velike Srbije. Pokret stvaranja velike Srbije devedesetih godina prošlog stoljeća vodio je Slobodan Milošević.

U Klubu kulture u Beogradu je 7. ožujka 1937. napravljena velikosrpska taktika, taktika Vase Čubrilovića: „*Da bi se istjerali Albanci treba izazvati lokalne nemire, a potom ih ugušiti u krvi, srpskim seljacima podijeliti oružje i potpomoći ih vojskom; vatrom i mačem rušiti albanska sela, oskvrniti groblja, poubijati vjernike valja stvoriti psihozu evakuacije*“. (Paolo Frusca, *Genocidione i Balcaninelnome della grandeSerbia, Centrostu di cattolici 'Mater Ecclesiae', Brescia, 1996.*).

Ovo je bio obrazac ponašanja Srba u Hrvatskoj tijekom Domovinskoga rata (ali i prije).

Srbijanski mitinzi 1989. bili su uvod u „*balvan revoluciju*“ i krvavi rat jer je bilo jasno da Hrvati ne će prihvatiti njihovu diktaturu. Većina Srba je prihvatila velikosrpsku imperijalističku politiku i sudjelovala u pobuni protiv legalno izabrane vlasti. Svrha je tih mitinga bila da Srbi, koristeći se prijeljnom ratom i oružjem, pokažu da su navodno ugrožen narod.

Srbijanski mitinzi u Hrvatskoj (1989. – 1991.)

- 28. veljače 1989. u Kninu su bili prosvjedi protiv navodne hrvatske i slovenske potpore „albanskom separatizmu“ (štrajk rudara na Kosovu).
- 9. srpnja 1989. srpski miting potpore Miloševiću kod pravoslavne crkve Lazarica na Kosovu Polju kod Knina, povodom 600-te obljetnice Kosovske bitke. Na mitingu je bilo oko 50.000 Srba; veliki broj dovezen je autobusima iz Srbije. Miting je popraćen nacionalističkim parolama, četničkom ikonografijom i zazivanjem intervencije JNA. Glavne poruke: „*Ovo je Srbija*“, „*Ne damo te, zemljo Obilića, ne damo te bez krvoprolića.*“ *Na tom skupu prvi put se javno čuje poruka: „Druže Slobo, šalji nam salate - mesa ima, klat ćemo Hrvate!“*
- 4. veljače 1990. miting pobunjenih Srba u Karlovcu, takozvano događanje naroda.
- 9. veljače 1990. spriječeno održavanje velikosrpskoga mitinga Srba iz okolice Vukovara (sela Trpinja, Bobota, Pačetin, Bršadin).
- 17. veljače 1990. u Kninu je osnovana stranka Srba u Hrvatskoj, dok je na Kosovu uvedeno izvanredno stanje i ubijen veći broj albanskih demonstranata.
- 4. ožujka 1990. organiziran je velikosrpski miting na Petrovoj gori „*uz nacionalističke parole i ikonografiju, na kojima se je prijetilo ondašnjem hrvatskom komunističkom vodstvu i pozive na ubistvo Franje Tuđmana koji je onda još bio samo predsjednik HDZ-a. General JNA Dušan Pekić zahtijevao je uhititi nekomunističke političare u Hrvatskoj i Sloveniji. Miting je pomogao organizirati ondašnji hrvatski visoki dužnosnik Ivo Latin, na što se ondašnje hrvatsko rukovodstvo sablaznilo te je tri dana poslije Predsjedništvo SRH osudilo taj miting kao napad na SR Hrvatsku.*“
- 18. ožujka 1990. u Benkovcu su lokalni Srbi pokušali izvršiti atentat na dr. Tuđmana. Poziv na ubojstvo upućen je dva tjedna prije, na Petrovoj gori.
- 17. kolovoza 1990. započinje „*balvan revolucija*“, oružana pobuna Srba protiv legalno izabrane hrvatske vlasti. Istoga dana održan je monoetnički referendum Srba o autonomnoj regiji Srba u Republici Hrvatskoj.
- 30. rujna 1990. „*Srpsko nacionalno vijeće*“ proglašava srpsku autonomiju, temeljem navodnog „plebiscita“.
- 21. prosinca 1990. Srbi osnivaju „*Srpsku autonomnu oblast Krajinu*“ (SAO Krajina).
- 3. veljače 1991. u Gospiću je održan „*miting svih Srba Like i svijeta*“ kojem je nazočilo 5.000 gospićkih Srba; na mitingu su govorili dr. Nikola Varićak i Rade I. Čubrilo.
- 16. veljače 1991. zabranjen je miting u Karlovcu, sprječavanje scenarija jogurt-revolucije i „*događanja naroda*“ koji su se prije dogodili u Vojvodini.

- 22. veljače 1991. pobunjeni Srbi u Pakracu izglasovali su pripojenje tzv. SAO Krajini.
- 28. veljače 1991. Ustavni sud RH, uz obrazloženje da Hrvatski ustav ne sadrži osnove za postojanje tvorevine kakva je SAO Krajina, poništio je odluku o pristupanju općine Pakrac SAO Krajini.
- 1. travnja 1991. „vlada“ te samoprogllašene autonomne oblasti objavila je da se odvaja od Hrvatske i priključuje Jugoslaviji.
- 14. travnja 1991. miting pobunjenih Srba u Borovu Selu, poticanje na nasilje i rat.
- 21. travnja 1991. velikosrpski miting u baranjskom selu Jagodnjaku; na mitingu se prijetilo ratom, poticalo nacionalnu nesnošljivost i pozivalo na zločine. Srpski narodni poslanik Milan Paroški poručio je: „*One koji kažu da ovo nije srpsko, možete ubiti kao kera kod tarabe.*“
- 13. svibnja 1991. u Zagrebu se igrala prvenstvena utakmica Dinamo – Crvena zvezda. Navijači Crvene zvezde su divljali po Zagrebu i tijekom utakmice koja nije završena zbog incidenta. Jugomilicija je uglavnom intervenirala protiv hrvatskih navijača.
- 25. srpnja 1991. u Srbu je održan „Veliki srpski sabor“ na kojemu su govorili Jovan Rašković, Jovan Opačić, Mile Dakić i Milan Babić. Srpski sabor usvaja „*Deklaraciju o suverenosti i autonomiji srpskog naroda*“ i „*Odluku o formiranju Srpskog nacionalnog vijeća*“. Srbi žele opstojnost Jugoslavije, ne žele živjeti u neovisnoj Hrvatskoj pa poručuju vodstvu RH da neovisna Hrvatska može biti samo izvan granica Velike Srbije. Istog dana su na sjednici Sabora usvajeni amandmani na Ustav SR Hrvatske iz 1974. godine. Iz Ustava je izbačen pridjev „socijalistička“, usvojen je novi grb i zastava RH.

2.2. Hrvatski piloti – heroji Domovinskoga rata

Piloti borbenih zrakoplova napustili su JNA kada je stala na stranu agresora. Začuđujuća je odvažnost, hrabrost, odlučnost da naprave taj opasni čin koji je ugrožavao njihove živote i živote njihovih obitelji. Prvi je bio **Rudolf Perešin** koji je 25. listopada 1991. s MiG-om 21 sletio na aerodrom u Klagenfurtu. Nakon slijetanja izjavio je: „*Ja sam Hrvat, ne mogu i ne ću pucati na Hrvate!*“

Piloti hrvatske nacionalnosti u JNA bili su pod posebnom prismotrom armijskih službi, imali su administrativnu zabranu letenja jedno vrijeme pa se nisu mogli niti smjeli staviti na raspolaganje RH. Obitelji hrvatskih pilota bile su pod posebnom prismotrom, stalno se pratilo njihovo kretanje. Rudolf Perešin je nakon dulje administrativne zabrane letenja dobio zadatak da nadzire povlačenje JNA iz Slovenije i on je iskoristio tu priliku da sa svojim MiG-om pobjegne u Austriju; drugih alternativa nije imao.

Danijel Borović je 4. veljače 1992. s nadzvučnim borbenim zrakoplovom MiG-21 bis sletio u Pulu. Bijeg borbenim zrakoplovom bio je opasan, ali slijetanje na aerodrom u Puli bilo je još opasnije (slijetanje brzinom od 300 km/h na pistu osvijetljenu samo farovima kamiona).

15. svibnja 1992. dva su hrvatska pilota sa svojim borbenim zrakoplovima prešli na hrvatsku stranu. Okolnosti im nisu išle na ruku, ali sposobnost i hrabrost bile su presudne da uspiju u svom naumu. Tog dana su **Ivan Selak i Ivica Ivandić** izveli herojski čin i dovezli 2 MiG-a 21 u Hrvatsku što je omogućilo da Hrvatska formira zračne snage. Ivan Selak je sletio na aerodrom Pleso, a Ivica Ivandić na aerodrom u Resniku (Kaštela).

Ustrojena je 1. lovačka eskadrila HRZ-a.

Tijekom Domovinskoga rata Hrvatska je u borbama izgubila 3 borbena zrakoplova:
MiG br. 101, 24. lipnja 1992., poginuo je pilot pukovnik Ante Radoš;
MiG br. 103, 14. rujna 1993., poginuo je pilot pukovnik Miroslav Peris i
MiG br. 119, 2. svibnja 1995., pilot Rudolf Perešin katapultirao se, ali je zarobljen i ubijen.

Uloga borbenoga zrakoplovstva u Domovinskome ratu nemjerljiva je: izvođenje borbenih akcija, akcija odvratanja neprijatelja, zaštita postrojenja i velika moralna podrška vojnicima na zemlji. Hrvatski piloti zaslužni su što kutinska Petrokemija nije pogođena.

Na početku VRO „Oluja“ napravili su sjajan posao jer su uništili repetitore, centre veze, zapovjedne centre, a poslije su uništavali skladišta oružja, pješačke položaje, oklopna vozila, aerodrome.

Hrvatski piloti su heroji Domovinskoga rata. Došli su iz JNA i znali su što JNA ima: borbene zrakoplove (MiG -29, MiG 21 i druge, snažnu protuzračnu obranu u pješačkim postrojbama, sustave protuzračne obrane srednjega i velikoga dometa. Pilot Ivan Selak jednom prilikom je rekao: *„Neprijateljska je strana u svojoj protuzračnoj obrani imala čitavi arsenal, počevši od protuzrakoplovnih topova malih, srednjih i velikih kalibara, prijenosnih raketnih sustava '9K32 Strijela-2' i '9K38 Igla' za zaštitu od niskoletećih ciljeva, pa sve do mobilnih raketnih sustava tipa KUB i mobilnih topničkih protuzrakoplovnih sustava 'Bofors.'“*

Sam prelet bio je rizičan jer prelet s neprijateljskim oznakama, u tajnosti, nosio je rizik da ih obore hrvatske snage.

Ivan Selak svom MiG-u daje ime „Osvetnik Dubrovnik”, a Ivica Ivandić „Osvetnik Vukovar”. Ivandićev „Osvetniku Vukovara” oboren je u rujnu 1993. i pogiba pilot Miroslav Peris, a Selakov 102, „Osvetnik Dubrovnika”, „preživio“ je rat.

U Domovinskom ratu su poginula 4 pilota borbenih zrakoplova: Ante Radoš, Miroslav Peris, Rudolf Perešin i Zlatko Mejaški, a 1996. godine poginuo je pilot Ivan Bosnar.

Hvala pilotima koji su svojim herojskim djelima ispisali svijetle stranice Domovinskoga rata!

2.3. Pokolj u Medviđi, 9. veljače 1993.

U bukovačkom selu Medviđi, zaselak Erstići, pobunjeni Srbi su 9. veljače 1993. ubili 10 civila. Ubijeni su bili iz obitelji Erstić; najstariji je imao 88 godina (ŠimicaErstić), a najmlađi član obitelji 18 godina (Mira Erstić). Pored ovog zločina tijekom okupacije su ubili još 8 mještana. Pokolj obitelji Erstić učinjen je kao znak odmazde nakon operacije Maslenica.

U četničkom napadu ubijeni su Dujo Erstić (1937.), Jeka Erstić (1942.), Petar Erstić (1944.), Jeka Erstić (1947.), Ivan Erstić (1920.), Jeka Erstić (1929.), StojaErstić (1932.), ŠimicaErstić (1905.), StojaErstić (1931.) i Mira Erstić (1975.).

U Medviđi je tijekom Domovinskoga rata ubijeno još osam hrvatskih civila: Božo Demo (1910.), Ivan Mršić (1934.), Šime Serdarević (1912.), Ika Serdarević (1926.), Ivan Adžić (1959.), Marko Genda (1944.), Anka Pilipović (1936.) i Marko Šarić (1937.).

Imena počinitelja poznata su, ali nitko nije odgovarao za zločin! Počinitelji ovih ubojstava su mještani srpske nacionalnosti iz Medviđe koji slobodno šeću Srbijom. Glavni počinitelj bio je Božo Milanko koji živi u Novoj Pazovi, Bore Milanko koji živi kod Beograda, Živko Bogunović koji je u Novom Sadu, Siniša Bogunović koji je u inozemstvu te Petar Pupovac koji se ubio.

Hrvatski redatelj i branitelj Luka Klepan je o zločinu u Medviđi snimio dokumentarni film „*Glas Medviđe*“. Premijera filma bila je u Zadru 2017. godine.

U dvorištu župne crkve Uznesenja Blažene Djevice Marije danas se nalazi spomenik žrtvama.

U Medviđi je prema popisu stanovništva iz 1931. živjelo 1.400 žitelja; dvije trećine rimokatolika i jedna trećina pravoslavaca. Prije Domovinskoga rata bilo je oko 500 žitelja, a danas u Medviđi živi oko 70 žitelja.

Na područjima pod nadzorom domaćih Srba iz Hrvatske, na okupiranim područjima izvan ratnih djelovanja od 1992-1995., ubijeno je 600 civila Hrvata.

2.4. Hercegovačko-bosanski Hrvati u obrani Republike Hrvatske (1991. – 1995.)

Južni dio Republike Hrvatske branio se i obranio tijekom Domovinskoga rata zahvaljujući bosansko-hercegovačkim Hrvatima. Agresija na Republiku Hrvatsku započela je pobunom hrvatskih Srba koji su naoružani i potpomognuti od JNA i Srbije. Agresija na južnu Hrvatsku izvršena je s područja Bosne i Hercegovine. Izvršila ju je JNA, Teritorijalna obrana BiH (dio) te srpske i crnogorske paravojne postrojbe. Namjera je bila odsjeći Dalmaciju od ostatka Hrvatske. Bilo je više pokušaja za realizaciju tog plana. Deveti kninski korpus nije uspio okupirati Šibenik i Zadar (rujan, listopad 1991.), ali je uspio izolirati Dalmaciju jer je Dalmacija bila povezana s ostatkom Hrvatske oštećenim Paškim mostom i trajektnom vezom Prizna - Žigljen.

Agresija JNA na Južnu Hrvatsku započinje 7. svibnja 1991. kada je JNA krenula iz Mostara prema Sinju i Splitu s 100 tenkova i oklopnih transportera. JNA je napravila plan odsijecanja Hercegovine od Dalmacija te napad na srednju Dalmaciju (plan RAM). Hercegovački Hrvati su kolonu zadržali tri dana u mjestu Polog pa je to poremetilo planove JNA i plan RAM je bio odgođen.

U rujnu 1991. u Mostar su poslani rezervisti JNA koje mostarski Krizni stožer ne pušta u grad pa se oni razmještaju oko grada. Tadašnji MUP općine Mostar i Krizni stožer organizirano zaustavljaju napredovanje JNA.

Krajem rujna 1991. izvršene su pripreme JNA, crnogorske TO i paravojnih postrojbi za napad na Dubrovnik i dubrovačko područje. Agresija započinje 1. listopada 1991. godine; istovremeno s područja istočne Hercegovine (BiH) kreće napad prema zaleđu Dubrovnika; razrušeno je hrvatsko selo Ravno (1. listopada 1991.). Okupiran je jug Hrvatske, zaleđe Dubrovnika, a grad se našao u potpunom okruženju, bez kopnene veze s Hrvatskom.

Početak travnja 1992. započinje otvorena agresija na Bosnu i Hercegovinu. Srbi su htjeli zauzeti zaleđe Splita pa su napali Kupres 3. travnja 1992. Koji je okupiran 7./8. travnja 1992. Agresor je krenuo prema jugu, ali je zaustavljen na području Šuice.

Agresor je pripremio akciju za zauzimanje Livna. Obrana Livna bila je strateški važna jer padom Livna put prema Sinju, Trilju i Splitu bio bi otvoren. Zaleđe Splita i grad Split branili su se na Kupresu, Čelebiću, Rujanama. Agresor je napao livanjsko područje 13. travnja 1992., a glavna bitka vodila se 23. travnja 1992. Bitka za Rujane i Čelebić bila je odlučujuća bitka za obranu Livna. Agresor nije uspio u svom naumu pa se povukao. Osvajanjem Livna agresorske snage su planirale spojiti se sa snagama JNA u dolini Neretve. Izbijanjem na planinski prevoj Vaganj agresor bi pod topničko-raketnu kontrolu stavio Split i Sinjsku krajinu. Zbog male dubine teritorija rat na livanjskoj bojišnici i zaleđe Splita te Sinjska krajina moraju se promatrati kao jedinstveno ratište.

Crta razdvajanja uspostavljena uspješnom obranom Livna u proljeće 1992. ostala je nepromijenjena sve do kraja 1994. godine.

Nakon neuspjeha na livanjskoj bojišnici agresor kreće u okupaciju Bosanske Posavine. Bosanska Posavina je Srbima bila važna zbog stvaranja koridora između Srbije i okupiranih područja u BiH i Hrvatskoj i zbog toga su Srbi angažirali jake snage (više od 20.000 vojnika) za ostvarenje toga cilja. Agresor je osvojio Bosansku Posavinu 6. listopada 1992. godine.

JNA je bila stacionirana u Mostaru i okolici gdje su vršene razne provokacije. Oporbene stranke u gradu Mostaru podržavale su JNA. Nakon eksplozije cisterne nasuprot vojarni Sjeverni logor stanje se pogoršalo i počinje otvorena agresija na Mostar. 7. travnja 1992. JNA je granatirala mostarska naselja Cim, Ilići i Rudnik.

JNA je stalno granatirala Mostar te sustavno rušila gradske četvrti. Agresor je opljačkao, zapalio i minirao sve važnije objekte u tome gradu. Stara gradska jezgra potpuno je uništena, a Stari most oštećen s nekoliko izravnih pogodaka. Pogođena je i radio postaja Mostar; nakon toga emitirala je program iz Centra za motrenje i obavješćivanje. Agresor je potpuno porušio sedam mostova na Neretvi; sve osim Starog mosta (koji je spašen jer je snajperist onemogućio vojnika koji je trebao aktivirati eksploziv).

„Svi gospodarski subjekti u južnoj i sjevernoj gradskoj zoni opljačkani su i potpuno uništeni. Najočitiji primjer su Aluminij i Soko. Potpuno ili djelomice, agresor je uništio sva prigradska naselja. U kratkom vremenu srpska vojska uspjela je od 14 mostarskih džamija ostaviti samo dvije neoštećene. Tijekom svibnja 1992. godine zapaljeni su i uništeni: crkva u Potocima i franjevački samostan u Mostaru, Biskupski dvor, samostan časnih sestara, a sustavno se granatirala i mostarska katedrala.“

„Oštećeni su dom kulture, muzej i arhiv, knjižnica, bolnica, Dom zdravlja, zgrada kazališta, glazbena škola, zgrada Simfonijskog orkestra. Uništen je i cijeli niz mostarskih hotela, škola, predškolskih ustanova, studentskih domova i fakulteta, općina, sud, katastar, pošta, robne kuće HIT i Razvitak.“

Vođene su borbe za čapljinsku vojarnu od 14 do 23. travnja; vojarna je oslobođena 23. travnja. Agresor je napravio zračni desant i helikopterima izvlačio opremu iz vojarni.

Operacijom Lipanjske zore (7. – 26. lipnja 1992.) oslobođeni su Mostar i dolina rijeke Neretve. Operaciju oslobađanja Mostara izvele su postrojbe HVO-a, HV-a i HOS-a. Oslobađanje Mostara i doline Neretve bilo je važno zbog sprječavanje agresora da dolinom Neretve iziđe na more i odsječe južni dio Hrvatske.

Nakon operacije Lipanjske zore („Čagalj“) vođene su borbe za deblokadu Dubrovnika i dubrovačkog zaleđa (operacija „Tigar“, operacija „Oslobođena zemlje“, operacija „Vlaštica“, operacija „Konavle“). Operacije oslobađanja krajnjega juga Hrvatske završile su 29. listopada 1992. godine.

Operacijom Cincar 1. – 3. studenoga 1994. oslobođen je veći dio Kupreške visoravni i Kupres. (3. studenog 1994.). Operaciju su zajednički izvele postrojbe HVO-a i Armije BiH. To je bio uvod u oslobodilačke akcije „Zima 94“, „Skok 1“, „Skok 2“, „Ljeto 95“, „Oluju“, „Maestral“ i „Južni potez“ kojima su oslobođena područja Hrvatske te Bosne i Hercegovine.

Hercegovačko-bosanski Hrvati dali su nemjerljiv doprinos obrani Hrvatske, Bosne i Hercegovine bez obzira u kojoj postrojbi su se borili (HVO, HV, HOS ili Armija BiH).

Hercegovačko-bosanski Hrvati zaustavili su JNA i srpske paravojne postrojbe na strateškim pravcima i time dali veliki doprinos obrani Hrvatske. Brojni hercegovački i bosanski Hrvati došli su iz Hrvatske, gdje su živjeli, braniti svoju djedovinu.

1.5. Uloga Srpske pravoslavne crkva u Domovinskome ratu

Nakon smrti Josipa Broza Tita (1980.) Srpska pravoslavna crkva (SPC) započinje političko djelovanje i postaje glavni promotor stvaranja Velike Srbije. Teška gospodarska i politička situacija u Jugoslaviji i prijeteći raspad SFRJ doveo je SPC na političku scenu i dolazi do bujanja „svetosavskog nacionalizma“. Trojstvo svetosavskog nacionalizma: Bog na nebu, kralj u državi, domaćin u obitelji, postaje vrlo frekventna u govorima nacionalističkih prvaka. SPC je podržala nacionalističku retoriku Slobodana Miloševića, poticala Srbe na osvetu zbog stvarnih i izmišljenih zločina, provodila iskapanja i ponovna sahranjivanja žrtava. Srpski mediji pratili su vađenje posmrtnih ostataka i ponovnu sahranu. Srpski političari (Radovan Karadžić, Nikola Koljević) sudjelovali su u tim igrokazima kojima su poticali Srbe na osvetu. Treba spomenuti da neke žrtve nisu bile srpske već hrvatske nacionalnosti. Četnici su za vrijeme Drugoga svjetskog rata ubijali nesrbe i bacali ih u jame pa su devedesetih godina govorili da se radi o ustaškim zločinima! Srpske laži bile su nevjerovatne.

Godine 1987. započinju pripreme za obilježavanje 600-te godišnjice srpskoga poraza na Kosovu polju. SPC je odlučila da mošti kneza Lazara premjesti iz Beograda u manastir Gračanicu na Kosovu. Prijenos moštiju kneza Lazara započinje 28. srpnja 1988., a završava 9. rujna 1989. godine. Taj prijenos poslužio je za homogenizaciju Srba i za promociju srpskog nacionalizma. Kneževe mošti su pokazivane u eparhijama: Zvorničko-tuzlanskoj, Šabačko-valjevskoj, Šumadijskoj I Žičkoj. **Jovan Velimirović (tadašnji vladika šabačko-valjevski)** u svojoj poslanici rekao je: „*Od kneza Lazara I Kosova, Srbi prvenstveno stvaraju „nebesku Srbiju“, koja je do danas sigurno narasla u najveću nebesku državu. Ako samo uzmemo nevin ežrtve ovog posljednjeg rata, milione i milione Srba i Srkinja, dece i nejači, pobijenih ili mučenih u najstrašnijim mukama ili bacanih u jame i pećine od ustaških zločinaca, onda možemo pojmiti koliko je danas srpsko carstvo na nebesima.*“

SPC je stvorila mitove (tijekom Drugoga svjetskog rata i u vrijeme Jugoslavije) o stotinama tisuća pobijenih Srba i tako potaknula netrpeljivost, osvetoljubivost i jačanje srbijanskog nacionalizma. SPC je stvorila „okvir za mržnju“ koji je rezultirao mnogobrojnim zločinima i progonima Hrvata i Bošnjaka.

SPC je glavni organizator proslave 600-te godišnjice Kosovske bitke, a političko vodstvo Srbije podržalo je i priključilo se proslavi. Na Gazimestanu 1989. godine su zajedno zavijorile komunističke i crkvene zastave čime je potvrđeno jedinstvo SPC s komunističkim vodstvom Srbije. Srbijanako političko vodstvo i SPC su zajednički djelovali u ostvarivanju plana stvaranja velike Srbije. SPC je javno podržala i poticala srpsku pobunu na teritoriju RH i BiH. SPC je podržala tihi državni udar 1989. godine (ukidanje autonomnih pokrajina). Srpski „novi poredak“ su stvorili Srpska akademija nauka i umetnosti (SANU), Srpska pravoslavna crkva (SPC) i Udruženje književnika Srbije.

U Hrvatskoj je, također, održana proslava 600-te obljetnice Kosovske bitke na Kosovupolju (blizu Knina), uz crkvu Lazaricu. Organizatori proslave bili su **Socijalistički savez Hrvatske (SSRNH) i Srpska pravoslavna crkva**. Na proslavi, koja je održana 8. i 9. srpnja 1989. godine, nije bilo hrvatskih zastava već su bile zastava SPC-a i Srbije. Pod vodstvom SPC su se drugog dana proslave pojavile osobe obučene u četničke uniforme.

Nacionalističke istupe političara su stalno pratili predstavnici SPC-a. U beogradskom centru „Sava“, 29. lipnja 1990. godine, na skupu Srba iz Hrvatske je dr. Gojko Nikoliš govorio protiv rata i poručio: *„Nije ovo više ono isto pravoslavlje koje je odigralo povijesnu pozitivnu nacionalnu ulogu u vrijeme ropstva Turcima... današnje pravoslavlje, po mom uvidu, sve više klizi u političku stranku i klerikalizam. Takvo pravoslavlje ne mogu prihvatiti... ”*

SPC je zastupala ideju velike Srbije, da svi Srbi žive u jednoj državi, da se Srbiji pripoje sve takozvane „srpske krajine“ gdje žive Srbi što je praktično značilo da se djelovi Republike Hrvatske pripoje Srbiji. Predstavnici SPC Republiku Hrvatsku iz vremena 1990.- 1991. nazivaju ustaškom državom i uspoređuju je s NDH iz doba Drugoga svjetskog rata.

SPC nije brinula za Srbe u Hrvatskoj jer su svi episkopi čije su se eparhije nalazile na prostorima koje je kontrolirala hrvatska Vlada napustili svoje vladučanske domove i premjestili se u Beograd, ili na teritorij koji su kontrolirale srpske snage pa je tako vjerničko stado ostalo bez pastira.

Vođe “balvanrevolucije” u Hrvatskoj su se često pozivale na riječi patrijarha Pavla I tako pravdali svoje postupke. U domu JNA u Kninu snimljena je slika (proslava srpskog referenduma o autonomiji) na kojoj su predstavnici SPC-a skupa s vođama pobune u Kninu (Milan Martić i Milan Babić).

Patrijarh Pavle

Pavle (građanskim imenom Gojko Stojčević) bio je episkop Kosova, a od 1. prosinca 1990. imenovan je vrhovnim poglavarom Srpske pravoslavne crkve, Patrijarh Pavle.

Prvo je patrijarh Pavle pozivao na mir, ali to nije bio iskren poziv jer „sinod SPC-a“ na čijem čelu je bio, zagovarao je veliku Srbiju svim sredstvima, zagovarao je rat.

U kolovozu 1991. Pavle je u svojoj propovijedi u Predilovcima pozvao vjernike: ‘Ako je Božja volja da se ide u rat, onda se svaki Srbin mora viteški i herojski boriti, vjeran povijesnom duhu srpskoga naroda.’ Patrijarh Pavle je u rujnu 1991. poslao pismo lordu Carringtonu (posredniku EU-a): „Po drugi put u ovom stoljeću srpski je narod ugrožen genocidom i protjerivanjem s teritorija na kojima živi stoljećima... S novim proglašenjem neovisne Hrvatske započela je glede posljedica možda još ubitačnija nevolja Srba u Hrvatskoj...“

Patrijarh Pavle nije osudio srpske i srbijanske zločine u Istočnoj Slavoniji kao ni drugdje u Hrvatskoj već ih je poticao.

„Sveti rat“ za „Veliku Srbiju“: „Nakon osvajanja Slavonije na jesen 1991. uspostavljena je u zaposjednutim područjima nova pravoslavna episkopija. Episkopovo sjedište bilo je u Dalju gdje je kratko prije toga izvršen masakr nad hrvatskim pučanstvom. U ‘etnički očišćenim’ selima posvećene su nove srpsko-pravoslavne crkve, primjerice u Lovasu. Tu je prije rata živjelo 133 Srbina i 1.449 Hrvata. Svi su Hrvati bili protjerani, katolička crkva srušena. Beogradska televizija prenosila je postavljanje kamena temeljca nove srpske crkve koje je obavio osobno patrijarh.

Patrijarh Pavle je blagosivljao osobe koje su zagovarale ubijanje, razaranje, protjerivanje nesrba, blagosivljao je Radovana Karadžića, Ratka Mladića i Željka Ražnatovića Arkana.

„Svetosavski nacionalizam“ vladao je unutar SPC-a. Glavni glasnogovornici „svetosavskog nacionalizma“ bili su: Amfilohije Radović, Artemija Radosavljević, Atanasije Jevtić i Irinej Bulović. Oni su sa srpskim patrijarhom Pavlom činili „idejni sinod“ SPC-a. S jedne strane je patrijarh Pavle pozivao na poštovanje ljudskih prava „Budimo ljudi, iako smo Srbi“, a s druge strane širio se „svetosavski nacionalizam“, mržnja prema drugim narodima.

Pred početak rata jedan od protivnika nacionalizma bio je zagrebački metropolit Jovan Pavlović. Metropolit Jovan priključio se episkopima i svećenicima SPC-a i napustio Hrvatsku početkom rata kao znak podrške agresorskoj politici Slobodana Miloševića. Metropolit Jovan je bio prvi od visokog klera SPC-a koji je prihvatio realnost neovisne Hrvatske te se vratio u Hrvatsku i gradio nove međunacionalne i vjerske odnose.

Tijekom rata u bivšoj Jugoslaviji SPC je odbacila sve mirovne planove: Vanceov plan, Vance-Owenov plan, Plan Kontaktne skupine, Daytonski mirovni sporazum i druge mirovne inicijative pa to govori o negativnoj ulozi SPC-a tijekom rata.

Srpsku agresiju na Hrvatsku podržavali su dalmatinski episkop Longin, arhimandrit Filaret Mićević i sam patrijarh Pavle koji je pisao lordu Carringtonu (predsjedniku Međunarodne mirovne konferencije o Jugoslaviji). “Pravoslavlje” je 1. studenoga 1991. objavilo da je patrijarh napisao: „Srbi više ne mogu da žive zajedno sa Hrvatima” i da “delovi Hrvatske moraju biti

pripojeni matici srpskog naroda, Republici Srbiji”. Patrijarh Pavle je izjavio: „*Srbi ne mogu živjeti sa Hrvatima ni u kakvoj državi. Ni u kakvoj Hrvatskoj.*“

Erdut su okupirali JNA i Srpska dobrovoljačka garda koju je vodio Željko Ražnjatović Arkan. Tijekom okupacije i nakon okupacije u Erdutu su počinjeni mnogi zločini, ali to vodstvu SPC-a nije smetalo te su posjetili Arkanov centar za obuku srpskih dobrovoljaca. *Velikodostojnici Srpske pravoslavne crkve mitropolit zagrebačko-ljubljanski Jovan, vladika sremski Vasilije, vladika žički Stefan i vladika osječko-daljski i baranjski Lukijan posjetili su Centar za obuku srpskih dobrovoljaca u Erdutu 10. prosinca 1991. U svome obraćanju preko televizije Beograd istaknuli su da se Veliki sveti sinod SPC zalaže za mirno rešenje, ali ne na štetu srpskoga naroda koji je ponovo na meti ustaškoga zločina. S posebnim zadovoljstvom prihvatili su kazivanje da se ovdje nastavlja tradicija srpskog naroda, ne da bi jačao nacionalizam, već da se probudi decenijama gušeno pravoslavlje!*

Početkom travnja 1991. godine, episkop Nikanor javno istupa promovirajući velikosrpsku ideologiju krvi i tla: „***Tamo gdje se prospe srpska krv i gdje padnu srpske kosti, to mora biti srpska zemlja.***“

Agresiju na Republiku Hrvatsku 1991. SPC popratila je osnivanjem nove eparhije (osječko-poljsko-baranjske) sa sjedištem u Dalju, jednom od sjedišta četničke pobune. Na čelo eparhije postavljen je episkop Lukijan koji je blagoslovio ubojice hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu.

Mitraljezac Filaret zaređen za episkopa!

Srpski pravoslavni redovnik SPC-a Filaret (građanskim imenom Jelenko Mićević) slikao se sa strojnicom ispred četničkog oklopnog transportera (u rujnu 1991. u Komogovini (malo selo između Kostajnice i Gline). Mitraljezac Filaret zaređen je za episkopa mileševskog 1999. na Svetome arhijerejskom saboru SPC! Tim činom je SPC pokazala kakva je crkva i da ne odustaje od Velike Srbije.

Amfilohije Radović, crnogorsko-primorski metropolit SPC-a, tijekom agresije na dubrovačkom području hrabrio je crnogorske rezerviste i srpske teroriste pri razaranju dubrovačkog primorje i Dubrovnika.

U siječnju 1992. održan je Arhijerejski sabor SPC-a zbog prihvaćanja Vanceova mirovnog plana od strane Miloševića i objavljeno je sljedeće priopćenje SPC-a: „*Srpski narod je već pola stoljeća politički razdobljen i izdjeljen neprirodnim granicama koje rasjecaju njegov živi organizam. (...) Njih je isplanirala komunistička Internacionala, ostvarila neofašistička i ustaška okupacija, a utvrdila i produžila, protiv volje srpskog naroda, Titova komunistička diktatura preko svog izrazito antisrpskog AVNOJ-a. (...) Zbog toga, ni Srpska pravoslavna crkva, ni srpski narod nikada nisu priznali umjetne i nelegitimne "avnojevske" unutrašnje granice...“*

Episkopi su s istog zasjedanja poručili: „*Ničije pogodbe sa nositeljima vlasti u Srbiji, koja nema mandat istupati u ime čitavog srpstva, ili sa organima jugoslavenske federacije ili zapovjednim strukturama jugoslavenske vojske ne obavezuju srpski narod kao cjelinu bez njegove suglasnosti i bez blagoslova duhovne majke, Pravoslavne srpske crkve.*”

Dakle, SPC traži status političke stranke koja mora odlučivati o svemu. SPC bila je protiv prihvaćanja Vanceova plana jer je tim planom praktično priznata republička granica Republike Hrvatske.

Episkop Atanasije Jevtić je 27. travnja 1992. proglasio Slobodana Miloševića izdajnikom jer su prihvaćene avnojevske granice.

Amfilohije Radović zalaže se za ujedinjenje svih srpskih zemalja (travanj 1992.).

Na arhijerejskom Saboru, održanom od 14. do 28. svibnja 1992. donesen je dokument nazvan "Memorandum SPC", koji govori protiv "avnojevskih" granica te uskraćuje podršku vlastima novoosnovane Savezne republike Jugoslavije (SRJ) koje su prihvatile te granice i službeno se "povukle" iz rata. S arhijerejskog sabora SPC, svibnja 1992. poručuje: „*Srpska crkva se otvoreno ograđuje i distancira od ove i ovakve vlasti i njenih nositelja.*”

Predstavnici SPC su tijekom rata davali i pomirljive izjave, ali to nije bilo iskreno jer su na terenu predstavnici SPC propagirali velikosrpsku hegemoniju i davali podršku srpskim postrojbama koje su radile zločine. U Bosni i Hercegovini SPC povezala se s pobunjenim Srbima na Palama i aktivno sudjelovala u političkom životu, negirale logore, ubijanja i silovanja koja su Srbi vršili u BiH. Međunarodna zajednica i Crveni križ registrirali su logore, a SPC ih negira! „*U ime pravde Božje, na osnovu svjedočenja naše subraće arhijereja iz Bosne i Hercegovine i drugih pouzdanih svjedočenja, izjavljujemo sa punom moralnom odgovornošću da takvih logora u Republici Srpskoj Bosne i Hercegovine, kao ni u Srpskim Krajinama, niti je bilo niti ima.*”(Priopćenje arhijerejskog sabora SPC, prosinca 1992.)

Budući da Slobodan Milošević nije uspio ostvariti plan Velike Srbije, da nije iz političkih razloga javno podržavao srpsko vodstvo u BiH (Radovana Karadžića, Biljanu Plavšić) SPC razilazi se s Miloševićem.

Komentar: Sve je to bio srpski igrokaz jer je Srbija stajala iza Karadžića i Plavšićke. Igrokaz je služio za zavaravanje međunarodne zajednice jer je Miloševićev režim i dalje pomagao vodstvo na Palama i pobunjene Srbe u Hrvatskoj. Na području BiH se ratovalo i sve opcije (Velika Srbija, jedinstvena BiH, federalna BiH) bile su moguće.

SPC je bila protiv mirovnog plana u BiH (Vance-Owenov plan, 1993.). Hercegovački episkop Atanasije Jevtić izjavljuje da Srbi moraju „*sići na Neretvu*“ i „*na srpsko more*“ (6. kolovoza 1993. godine). „*Mi u svakom slučaju moramo sići na Neretvu, makar do mučeničkih Klepaca i Prebilovaca, do srpskih hramova koji su porušeni, i na srpsko more. Jer je Dalmacija, samo padina BiH. I da BiH praktično silazi na more. Ne mogu se Hercegovci odreći mora.*”

SPC je 1994. odbacila plan Kontaktne skupine. Episkopska konferencija SPC uputila je "Poziv srpskom narodu i svjetskoj javnosti" u kojem su izložene teritorijalne pretenzije u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini i kojim pozivaju sav srpski narod da stane u obranu Republike Srpske:

„Sa punom odgovornošću pred Bogom i svojim narodom i ljudskom povijesti pozivamo sav srpski narod da stane u obranu stoljetnih prava i sloboda, svojih vitalnih interesa nužnih za fizički i duhovni opstanak i opstanak na svojoj očevini i djedovini... Mi danas ne možemo pristati, niti možemo nametnute nam u Ženevi odluke o postocima i mapama prihvatiti, te da ostanemo bez svojih: Žitomislića na Neretvi ili Saborne crkve u Mostaru ili crkve Sopotnice na Drini, Manastira Krke ili Krupe u Dalmaciji, Ozrena i Vozuće u Bosni, Prebilovaca u Hercegovini ili Jasenovca u Slavoniji.”(SPC, "Apel srpskom narodu i svetskoj javnosti", 1994.)

Amfilohije Radović je rat u BiH nazvao svetim, pravoslavnim, pravednim i bogolikim:

„U Bosni i Hercegovini danas se bije bitka za slobodu zlatnu i obraz časni čitavog Pravoslavlja, za pravdu i dušu čitavog svijeta, za svetinju bogolikog ljudskog dostojanstva.”

Daytonski sporazum potpisao je Slobodan Milošević umjesto predstavnika bosanskih Srba. Prije potpisivanja Milošević je tražio od patrijarha Pavla da odobri sporazum. Patrijarh Pavle je prvo potpisao dokument koji je kasnije proglašen nevažećim. Krajem 1995. godine najmanje deset episkopa SPC zatražilo je ostavku patrijarha Pavla. Na izvanrednom crkvenom saboru SPC, 21. i 22. prosinca 1995. godine potpis patrijarha Pavla proglašen je nevažećim.

Unatoč porazu velikosrpske politike SPC na zasjedanju arhijerejskog sabora u svibnju 1996. godine donosi Odluku: *„Bez obzira na raspad versajske, odnosno Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, jurisdikcija Srpske Pravoslavne Crkve i dalje se prostire na sve pravoslavne na tom području”*.

SPC nije osudila ratne zločine i zločince, nije osudila genocid u Vukovaru niti genocid u Srebrenici već se i dalje zalaže za velikosrpsku politiku, hegemoniju i posezanje za tuđim teritorijima bez trunke kajanja za učinjene zločine i štetu na području Hrvatske, BiH, Kosova i drugdje.

Nažalost, SPC umjesto širenja kršćanske vjere, ekumenizma i tolerancije širi laži, mržnju i netoleranciju među narodima na području bivše države SFRJ. Srpska pravoslavna crkva ponaša se kao politička stranka što je nedopustivo i u svakoj pravnoj državi bi bilo zabranjeno.

1.6. Ratni zločini Armije BiH nad Hrvatima u Domovinskome ratu

Tijekom rata u Bosni i Hercegovini 1991.–1995. sukobljene strane bili su Srbi, Hrvati i Muslimani (Bošnjaci). Sve tri strane su počinile ratne zločine, imale logore i vršile etničko čišćenje. Hrvati su također napravili ratne zločine, ali u daleko manjem obimu nego Srbi i Muslimani. Stradanje Bošnjaka bilo je najveće, ali i oni su napravili zločine, silovanja, imali logore za zatočenike, vršili progone stanovništva i vršili etničko čišćenje. Postoji dokumentacija, postoje dokazi koji se često prešućuju ili negiraju.

Zločini Hrvata u BiH jako su dobro poznati (naročito Ahmići, Stupni Dol, granatiranje istočnoga Mostara ili progon Bošnjaka u Stocu) jer su mediji o njima četo izvještavali, ali o zločinima nad Hrvatima mnogo se manje zna jer su prešućeni i ono što je najžalosnije nisu procesuirani niti u Hagu niti u BiH. Manje poznati zločini nad Hrvatima u BiH: u Kiseljaku kod Žepča, Trusini, granatiranje Viteza, zločin u Miletićima, zločini kod Jablanice i Konjica...

Najviše muslimanskih (bošnjačkih) i hrvatskih zločina napravljeno je za vrijeme muslimansko-hrvatskoga sukoba (1992. – 1994.). Muslimansko-hrvatski sukob bio je na prostoru 20 općina u BiH: Bugojno, Busovača, Fojnica, Uskoplje, Jablanica, Kakanj, Kiseljak, Konjic, Kreševo, Maglaj, Mostar, Novi Travnik, Rama, Travnik, Vareš, Visoko, Vitez, Zavidovići, Zenica i Žepče.

Na prostoru tih 20 općina živjelo je 1991., prije rata u BiH, 863.000 stanovnika, od čega 254.000 Hrvata, 417.000 Muslimana, 120.000 Srba i 71.000 pripadnika ostalih nacionalnosti.

U Bosanskoj Posavini, Sarajevu i Bihaću nije bilo sukoba Hrvata i Bošnjaka što se rijetko navodi. U pojedinim sredinama gdje je bilo sukoba bilo je i svijetlih primjera pomaganja i zaštite, ali premalo.

Hrvatski dokumentacijski centar Domovinskoga rata u BiH i drugi izvori navode slične podatke o broju stradalih:

- **Bošnjaci:** poginulih civila 33.071; poginulih vojnika: 31.270; Ukupno: 64.341
- **Hrvati:** poginulih civila: 2.163; poginulih vojnika: 5.439; Ukupno: 7.602
- **Srbi:** poginulih civila: 4.075; poginulih vojnika: 20.649; Ukupno: 24.724

Ukupan broj poginulih, ubijenih kreće se od 97.000 do 104.000.

Prema podacima Hrvatskog dokumentacijskog centra Domovinskog rata u BiH s prostora pod nadzorom Armije BiH protjerano je ili izbjeglo 527 tisuća Hrvata i Srba, dok je 586 000 Hrvata i Bošnjaka protjerano ili izbjeglo s prostora pod kontrolom Vojske RS, a s prostora pod nadzorom HVO-a 112 tisuća Bošnjaka i Srba. Prognanici, više od 50%, vratili su se u BiH, ali mnogi se nisu vratili u svoje domove već žive u nekom od nacionalnih entiteta. Hrvati su prošli najgore jer su prognani iz Bosanske Posavine, područja Banja Luke, Srednje Bosne, Bugojna, Travnika... Izbjeglo je ili protjerano 144.000 Hrvata. Iz Lašvanske doline izbjeglo je ili prognano 66.000 Hrvata. Ovim brojevima nisu obuhvaćeni svi izbjegli ili prognani za vrijeme muslimansko-hrvatskog sukoba.

Po popisu stanovništva iz 2013., u odnosu na 1991., Bošnjaka je manje za 133. 000, Srba je manje za 279.000 i Hrvata za 216.000 osoba.

U razdoblju od 1991. do 1995. u BiH ubijena su ili nestala 7.762 Hrvata.

Tijekom muslimansko-hrvatskog sukoba ubijeno je više od 1600 osoba koje spadaju pod ratni zločin (po definiciji međunarodne zajednice.). Među njima je 1088 civila.

Zločini Armije BiH nad Hrvatima tijekom muslimansko-hrvatskog sukoba:

- 12. siječnja 1993. pokolj Hrvata u selu Lužane (Uskoplje). Ubijeno je više civila, broj nepoznat.
- 19. siječnja 1993. u selu Gusti Grab (općina Busovača) ubijeno 5 staraca.
- 26. siječnja 1993. Dusina (Lašvanska dolina) ubijeno 4-5 vojnika, uhićen zapovjednik HVO. Prognano oko 3.000 osoba.
- 23. ožujka 1993. u Orlištu (Konjic) su ubijena 4 civila.
- 5. travnja 1993. u Sušnju (Zenica) ubijeno 17 civila.
- 16. travnja 1993. Trusina (Konjic) , ubijeno 16 civila i 6 zarobljenih vojnika. (Isti dan kada se dogodio zločin pripadnika vojne policije HVO-a u Ahmićima, dogodio se zločin u Trusini kojeg je napravila Armija BiH. Zločin u Ahmićima stalno se spominje, a zločin u Trusini stalno se prešućuje ili ponekad spomene!).
- 18. travnja 1993. u mjestu Grm (Zenica) ubijeno 6 civila. Tri starca živa spaljena,
- 24. travnja 1993. u Miletićima (Travnik) ubijeno je 5 civila.
- 8. lipnja 1993. u Čuklama (Travnik) ubijeno 9 civila i 12 zarobljenih pripadnika HVO-a
- 8. lipnja 1993. u Krpeljicima (Travnik) ubijeno 7 civila.
- 8. lipnja 1993. u Maljini (selo Bikoši, Travnik), streljano 37 zarobljenih ranjenika HVO-a i civila.
- 10. lipnja 1993. u Vitezu, od granate ispaljene na dječje igralište, poginulo osmero djece (dob 9 do 15 godina).
- 13. lipnja 1993. u Kraljevoj Sutjesci (Kakanj) ubijena 4 civila.
- 13. lipnja 1993. u Drenovniku (Kakanj) ubijeno 17 civila (žena, djece, staraca).
- 13. lipnja 1993. u Slapnici (Kakanj) ubijeno 9 civila.
- 16. lipnja 1993. u Busovačkim Stajama (Busovača), ubijene 22 osobe iz humanitarnog konvoja (14 civila i 8 vojnika HVO-a).
- 18. lipnja 1993. u Ljubinci, zaselak Jurići, ubijene 3 osobe.
- 28. srpnja 1993. u Doljanima (Jablanica) ubijeno 37 osoba (8 civila i 29 vojnih obveznika).
- U srpnju / kolovozu 1993. u Bugojnu (točan datum nepoznat) ubijen 21 zarobljeni pripadnik HVO-a. Ratni zarobljenici bili suevidentirani od Međunarodnog Crvenog križa.
- 16. kolovoza 1993. u Kiseljaku (Žepče) ubijena 43 civila, 23 civila su koristili kao živi štit i kasnije ih razmijenili za vojnike.

- 5. rujna 1993. u Zabilju (Vitez) ubijeno 13 zarobljenih osoba (4 civila i vojnici HVO-a).
- 9. rujna 1993. u Grabovici (Mostar) ubijena 32 civila.
- 10. rujna 1993. u Vrbici kod Zavidovića ubijeno 6 civila.
- 14. rujna 1993. u Uzdolu (Prozor) ubijena 41 osoba (29 civila i 12 pripadnika HVO-a).
- 16. rujna 1993. u Hudskoj, zarobljeno 25 vojnika HVO-a, 22 ubijena tri zatočena u logoru.
- 18. listopada 1993. u Kopijari ubijeno 6 civila i nepoznat broj pripadnika HVO-a.
- 30. listopada 1993. u Varešu ubijeno 17 civila, u selu Borovica zapaljeno 320 obiteljskih kuća; etničko čišćenje
- 13. studenog 1993. u Fojnici ubijeni fra Nikica Miličević-župnik i fra Leon Mato Migić. Ubojica Miralem Čengić i njegovi saučesnici Nedim Zerdu, Samin Mušinbegović i Vahid Begić blago su kažnjeni, a Alija Izetbegović ih je pomilovao
- 22. prosinca 1993. zločin u Križančevu selu, ubijene 74 osobe (vojnici i civili). Ubijeni su zarobljeni vojnici.
- 9. siječnja 1994. Armija BiH upala u selo Buhine Kuće (Vitez), ubijeno 26 (27) osoba (civila i vojnika), ranjeno ih je 35, nestalo je 17 civila, a 13 žena odvedeno je u susjedno Sivrino Selo gdje su zatvorene u logor i mučene.
- Bilo je još pojedinačnih zločina koji ovdje nisu spomenuti.

Etničko čišćenje

- Tijekom sukoba mnoga mjesta (gradovi i sela) etnički su očišćena od hrvatskoga naroda - npr. Travnik, Bugojno, Vareš, Kakanj, Fojnica...
- Etničko čišćenje na području Bugojna; Prema popisu iz 1991. godine u općini Bugojno živjelo je 15.993 Hrvata (34,2%), a nakon ratnih sukoba ostalo je 1.374 Hrvata. Ubijeno je 119 Hrvata, a ostali su protjerani.
- Početkom lipnja 1993. nad travničkim su Hrvatima pripadnici Armije BiH izvršili mnoge zločine i protjerali hrvatski narod s većeg dijela općine. Protjerano je 19.600 Hrvata s područja općine. Imovina je opljačkana, kuće spaljene i uništene, crkveni objekti i groblja razrušeni...

Muslimanski (Bošnjački) logori (najpoznatiji):

- Logor BH banka u Bugojnu
- Logor Bugojčići
- Logor Crna kuća u Vitezu
- Logor KPD Zenica
- Logor Gimnazija u Bugojnu
- Logor Kloster u Bugojnu
- Logor Salon pokućstva u Bugojnu
- Logor Stadion u Bugojnu
- Logor Športska dvorana na Musali u Konjicu
- Logor Mehurići Travnik

- Logor motel Sretno u Kaknju
- Logor Motel na Rostovu
- Logor MUP Bugojno
- Logor Muzej u Jablanici
- Logor Muzička škola u Bugojnu
- Logor Muzička škola u Zenici
- Logor u OŠ Vojin Aleksić u Bugojnu
- Logor Prusac
- Logor Silos u Tarčinu
- Logor Stara tvrđava u Travniku
- Logor Šipad u Bugojnu
- Logor Športska dvorana u Konjicu
- Logor Četvrta osnovna škola Mostar i mnogi drugi

Prema podacima Hrvatskog dokumentacijskog centra Domovinskog rata u BiH blizu 15.000 Hrvata bilo je zatočeno u 331 logoru Armije BiH, 10 tisuća civila i 5.000 vojnika. U tim logorima ubijene su 623 osobe. Ovi podaci rijetko se spominju i zločinci nisu kažnjeni!

Danas Bošnjaci svoje logore nazivaju sabirnim centrima. To je sramotno izvrtanje činjenica i negiranje muslimanskih zločina (ubijanja, maltretiranja, silovanja žena i djevojaka, prisilni rad). Sve zaraćene strane počinile su ratne zločine u ratu u BiH. Neprihvatljivo je negiranje muslimanskih (bošnjačkih) zločina nad Hrvatima i Srbima, a isticanje zločina s druge strane.

Ne ponovilo se nikad više!

2.7. 17. veljače 1994. poginuo Damir Tomljanović-Gavran

Damir Tomljanović Gavran poginuo je na obroncima Velebita (blizu Tulovih greda) 17. veljače 1994. Pri obilasku prve crte bojišnice snajperist ga je pogodio u glavu. Postrojbi specijalne policije pristupio je 5. kolovoza 1990., a 1. gardijskoj brigadi 15. svibnja 1991. Prvi tereni bili su mu istočna Slavonija, Banovina i Kordun. Sudjelovao je u borbama za deblokadu Dubrovnika kao zapovjednik 4. bojne Tigrova. 17. prosinca 1992. postaje zapovjednik 2. bojne Tigrova. Od sredine ožujka 1993. bio je zapovjednik 1. sektora, istaknutoga zapovjednog mjesta Zadar – Zborno područja Split.

Predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman otvorio je 26. srpnja 1994. u Šepurinama kod Zadra Obučno središte gardijskog desantnog pješastva Pukovnik Damir Tomljanović – Gavran. Od 2007. ima ulicu u gradu Zagrebu.

Damir Tomljanović-Gavran je zbog svoje hrabrosti i požrtvornosti odlikovan Spomenicom domovinske zahvalnosti, Redom hrvatskog trolista, Redom Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana, Redom Kneza Domagoja, Redom bana Josipa Jelačića, Redom Nikole Šubića - Zrinskog, Spomenicom Domovinskoga rata, Plaketom Prvi hrvatski redarstvenik. Dobio je više pohvalnica Predsjednika Republike, ministra obrane, dodijeljen mu je Grb grada Zadra, povelja grada Senja, više medalja, plaketa i zahvalnica.

18. travnja 1999. u čast Damira Tomljanovića-Gavrana blagoslovljena je kapelica Blaženoga Alojzija Stepinca (ispod kote 856) na Velebitu.

2.8. UNPROFOR u Hrvatskoj (1992. – 1995.)

UNPROFOR je akronim za "*United Nations PROtection FORces*" (hr. Zaštitne snage UN-a). Vijeće sigurnosti OUN-a donijelo je Rezoluciju (743), 21. veljače 1992. o pokretanju mirovne operacije i slanju međunarodnih zaštitnih snaga u Republiku Hrvatsku za razdoblje od 12 mjeseci (u sklopu tzv. Vanceova plana za Hrvatsku). Snage UNPROFOR-a raspoređene su u 4 zaštićene zone (UNPA sektora). Sektori su bili: Sektor Istok (područje Baranje i istočne Slavonije, sjedište u Erdutu), Sektor Zapad (područje zapadne Slavonije, sjedište u Daruvaru), Sektor Sjever (područje Korduna i Banovine, sjedište u Topuskom) i Sektor Jug (sjeverne Dalmacije i istočnu Liku, sjedište u Kninu). UNPA su obuhvatile 12.554 km² (22 % od ukupnog teritorija RH); na tom prostoru je 1991. živjelo 536.370 stanovnika, od toga 258.298 (48,2 %) Srba, 205.075 (38,2 %) Hrvata i 72.997 (13,6 %) ostalih.

Sporazum je bio nepovoljan za Hrvatsku jer prema sporazumu status zaštićenih područja ostaje isti dok se ne postigne cjelovito političko rješenje jugoslavenske krize. Prema sporazumu JNA se trebala povući iz Hrvatske što je i učinjeno, ali prije povlačenja JNA je ustrojila i naoružala pobunjeničku vojsku i policiju. Tijekom cijeloga rata JNA je davala svu logističku podršku pobunjeničkoj vojsci (zapovjedni kadar, oružje, streljivo i gorivo). Nakon napuštanja Hrvatske JNA je podržala pobunjene Srbe u Bosni i Hercegovini, izvršila je novu agresiju (na BiH).

UNPROFOR je u svibnju i lipnju 1992. preuzeo odgovornost za primirje u Hrvatskoj, ali i dalje je bilo ozbiljnih incidenata (granatiranje hrvatskih gradova). Osim primirja (stanje ni rata ni mira) UNPROFOR nije ispunio postavljene zadatke: uspostavu vlasti na okupiranim područjima, razoružavanje paravojskih postrojbi, povratak prognanika, uspostavu prometa. Tijekom mandata UNPROFOR-a protjerano je 12.000 nesrba iz sektora koji su bili pod njegovom kontrolom i ubijeno je oko 400 osoba u području njihove odgovornosti. UNPROFOR nije spriječio pljačku i paljenje domova i kuća prognanika. Srbi su izvršili etničko čišćenje u sektorima odgovornosti UNPROFOR-a. Nikada nitko od zapovjednika UNPROFOR-a nije

odgovarao za zločine (ubojstva, progon nesrba, pljačka i uništavanje imovine u UNPA područjima te za granatiranje hrvatskih gradova).

Pobunjenici su bili pod zaštitom UNPROFORA pa su njihove vojne i druge postrojbe odlazile u BiH i tako sudjelovale u agresiji. Pobunjeni Srbi i Srbija željeli su da mandat UNPROFOR-a traje što dulje, odnosno da se postojeće stanje okupacije zacementira. UNPROFOR je u sektorima svoje odgovornosti prihvatio pobunjeničku vlast koju su činili ubojice i silovatelji. Zadatak UNPROFOR-a u UNPA sektorima bio je uspostava mjesnih vlasti po načelu proporcionalne zastupljenosti nacionalnih skupina prije rata, a ne prihvaćanje, legalizacija zločinačke vlasti pobunjenih Srba.

UNPROFOR je trebao, na području svoje odgovornosti, razoružati pobunjenike, a umjesto toga dopustio je formiranje (pod patronatom JNA) pobunjeničke vojske! Nadalje, postrojbe pobunjeničke vojske sudjelovale su u agresiji na BiH (područje Bihaća) i to sve zbog neučinkovitosti UNPROFOR-a.

Budući da UNPROFOR nije ispunio prvi zadatak, a to je razoružavanje pobunjenika, hrvatska strana je shvatila da se mandat UNPROFOR-a tumači u korist pobunjenika i agresora pa je diplomatskim potezima i ograničenim vojnim akcijama započela s oslobađanjem svojih okupiranih područja (Južno bojište, deblokada Dubrovnika, Miljavački plato, VRO „Maslenica“, akcija „Peruća“, Medački džep“). UNPROFOR, također, nije omogućio uspostavu hrvatske vlasti u takozvanim „ružičastim zonama“ (područja koja su Srbi okupirali, a nisu živjeli u tim područjima) koje nisu pripadale UNPA sektorima.

UNPROFOR nije vratio niti jednog prognanika, nije otvorio blokirane prometne pravce pa su uslijedili i protesti prognanika. Na skupovima prognanika u više mjesta Hrvatske tražili su povratak na svoje ognjišta, u svoje domove. Bile su blokirane neke vojarne gdje je bio UNPROFOR jer je postojeće stanje ni ni rata ni mira bilo neodrživo.

Hrvatska vlast je u siječnju 1995. najavila da će otkazati mandat UNPROFOR-a zbog njegove neučinkovitost, a negdje i očite pristranosti i pomaganja pobunjenika. Budući da UNPROFOR nije omogućio povratak prognanika, nije uspostavio prometnu povezanost, hrvatska vlast je, unatoč silnim pritiscima, čvrsto odlučila prekinuti s neučinkovitom misijom UNPROFOR-a. Vršeni su silni pritisci međunarodne zajednice na predsjednika dr. Tuđmana i hrvatsku vlast. Najavljivan je novi rat u kojem će Hrvatska doživjeti katastrofu. Dr. Tuđman je bio ustrajan jer je postojeće stanje bilo neodrživo: nemogućnost povratka prognanika, prometna blokada (koja je najviše štetila južnoj Hrvatskoj) te agresija pobunjenih Srba iz Hrvatske na BiH (Bihaćka enklava). Pad Bihaća u ruke pobunjenih Srba bio je velika strateška prijetnja Hrvatskoj. Dr. Tuđman je kazao: „*Otkaz UNPROFOR-u ne znači rat. To jest korak visokog rizika, kako kažu, ali je u isto vrijeme korak koji će nas dovesti prije do rješenja okupiranih područja, do normalizacije odnosa među državama nastalim na tlu bivše Jugoslavije.*“

Hrvatska nije popustila pa je mandat UNPROFOR-a završio 31. ožujka 1995. Nađeno je kompromisno rješenje; mandat međunarodnih mirovnih snaga promijenjen je i uspostavljen

novi mandat UNCRO koji je bio povoljniji za Hrvatsku. Sjedinjene Američke Države (SAD) aktivno su se uključile u rješavanje krize koja je nastala. Predsjednik Tuđman je u razgovorima s pomoćnikom američke državne tajnice i s američkim potpredsjednikom Al Goreom (mimo vodstva OUN-a) dogovorio da snage UN-a ostaju u Hrvatskoj (6.000 vojnika), ali s novim mandatom. Na sastanku u Kopenhagenu postignut je dogovor o preustroju UNPRPFOR-a i promjeni imena (UNCRO). Vijeće sigurnosti donijelo je Rezoluciju 981. (31. ožujka 1995.) o promjeni mandata. Mandat je izmijenjen, razdvojen je mandat za Hrvatsku od mandata za Makedoniju i BiH. Bio je to veliki uspjeh hrvatskog predsjednika i hrvatske diplomacije.

U mirovnoj misiji UNPROFOR-a sudjelovalo je 39.000 vojnika iz svih zemalja svijeta. Tijekom misije poginulo je 320 vojnika. Misija UNPROFOR-a u Hrvatskoj pokazatelj je neučinkovite i licemjerne međunarodne zajednice koja ne drži do načela na kojima je stvorena Organizacije Ujedinjenih Naroda (OUN). Politički i strateški interesi moćnih zemalja svijeta pogazili su sva ljudska prava.

2.9. Rezoluciju o razdruživanju sa SFRJ, 22. veljače 1991.

- 30. svibnja 1990. konstituiran je višestranački Sabor SRH na temelju slobodnih i demokratskih izbora. Sabor je tada izabrao dr. Tuđmana za predsjednika Predsjedništva SRH. Taj dan se do 2001. slavio kao Dan državnosti, a danas je samo Dan Hrvatskoga sabora.
- 22. prosinca 1990. u Saboru je izglasan Božićni ustav koji je nastao na temelju Krčkog nacrtu koji su izradili Smiljko Sokol, Vladimir Šeks, Krunoslav Olujčić i Ljubomir Valković
- 22. veljače 1991. Sabor Republike Hrvatske prihvatio je Rezoluciju o razdruživanju sa SFRJ i Rezoluciju o zaštiti ustavnoga poretka RH. Tim činom formalno je započeo proces razdruživanja Hrvatske od bivše države.
- 25. travnja 1991. predsjednik dr. Franjo Tuđman donio je odluku o raspisivanju referenduma za 19. svibnja 1991. Predsjednik Republike Hrvatske je 23. svibnja 1991. objavio da su građanji RH na referendumu odlučili:

„1. Republika Hrvatska, kao suverena i samostalna država, koja jamči kulturnu autonomiju i sva građanska prava Srbima i pripadnicima drugih nacionalnosti u Hrvatskoj, može stupiti u savez suverenih država s drugim republikama.

2. Republika Hrvatska ne ostaje u Jugoslaviji kao jedinstvenoj saveznoj državi.“

Na referendumu održanom 19. svibnja 1991. za suverenu i nezavisnu Republiku Hrvatsku izjasnilo se 93,94% birača. Temeljem odluke hrvatskih građana na referendumu Sabor RH donio je 25. lipnja 1991. ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske, u kojoj se utvrđuje da „*ovim činom Republika Hrvatska pokreće postupak razdruživanja od drugih republika i SFRJ. Republika Hrvatska pokreće postupak za međunarodno priznavanje*“. Također je donesena i Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske. Treba spomenuti da je SDP (bivši komunisti koji su ostali u jednoj stranci) bio protiv Deklaracije pa time i protiv samostalne i neovisne Hrvatske. Komunist Ivica Račan (predsjednik SDP-a) tražio je da se RH ponovno udruži u novu zajedničku državu (kao da 70 godina srbijanskoga terora nije bilo dovoljno!).

Međunarodna zajednica tražila je odgodu od tri mjeseca (Brijunska deklaracija od 8. srpnja 1991.); rok je istekao 7. listopada 1991. pa je Sabor RH 8. listopada 1991. donio odluku kojom „*Republika Hrvatska od dana 8. listopada 1991. godine raskida državno-pravne sveze na temelju kojih je zajedno sa ostalim republikama i pokrajinama tvorila dosadašnju SFRJ i odriče legitimitet i legalitet svim tijelima dosadašnje federacije - SFRJ (...)*“. Tim činom RH postala je samostalna i neovisna država.

Treba spomenuti da je dan prije proglašenja neovisnosti, 7. listopada 1991., agresor (JNA, Srbija) pokušao ubiti predsjednika RH. Raketirani su Banski dvori u kojima je bio predsjednik.

Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske

I. *Republika Hrvatska proglašava se suverenom i samostalnom državom.*

II. *Ovim činom Republika Hrvatska pokreće postupak razdruživanja od drugih republika i SFRJ. Republika Hrvatska pokreće postupak za međunarodno priznavanje.*

III. *Međunarodni ugovori koje je sklopila i kojima je pristupila SFRJ primjenjivat će se u Republici Hrvatskoj ako nisu u suprotnosti s Ustavom i pravnim poretkom Republike Hrvatske, na temelju odredaba međunarodnoga prava o sukcesiji država u pogledu ugovora.*

IV. *Na području Republike Hrvatske važe samo zakoni koje je donio Sabor Republike Hrvatske, a do okončanja razdruživanja i savezni propisi koji nisu stavljeni izvan snage. Republika Hrvatska preuzima sva prava i obveze koja su Ustavom Republike Hrvatske i Ustavom SFRJ bila prenesena na tijela SFRJ. Postupak preuzimanja tih prava i obveza uredit će se ustavnim zakonom.*

V. *Državne granice Republike Hrvatske su međunarodno priznate državne granice dosadašnje SFRJ u dijelu u kojem se odnose na Republiku Hrvatsku, te granice između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore u okviru dosadašnje SFRJ.*

VI. *Prihvaćajući načela Pariške povelje, Republika Hrvatska jamči svima svojim državljanima nacionalna i sva druga temeljna prava i slobode čovjeka i građanina, demokratski poredak, vladavinu prava i sve ostale najviše vrednote svoga ustavnog i međunarodnog pravnog poretka.*

VII.

Ova ustavna odluka stupa na snagu kada ju proglasi Sabor Republike Hrvatske.

Zagreb, 25. lipnja 1991.

SABOR REPUBLIKE HRVATSKE

- 15. siječnja 1992. dvanaest država Europske zajednice priznalo je neovisnu Republiku Hrvatsku. Istog dana je još osam zemalja priznalo RH pa je na kraju dana ukupan broj zemalja koje su priznale neovisnost RH bio 28.
- 22. svibnja 1992. Hrvatska je primljena u punopravno članstvo Ujedinjenih naroda.

2.10. Hans-Dietrich Genscher – veliki prijatelj Hrvatske

Bio je Njemački vice-kancelar od 7. svibnja 1974. do 18. svibnja 1992. kada je dobrovoljno odstupio s mjesta vice-kancelara i ministra vanjskih poslova.

Gospodin Genscher je bio arhitekt njemačkog ujedinjenja, veliki prijatelj Hrvatske i najveći zagovornik priznanja neovisnosti Republike Hrvatske. On je brzo shvatio povijesni trenutak: pad „željezne zavjese“, kraj hladnog rata i promjene u Sovjetskom Savezu (dolazak Gorbačova na čelo Sovjetskoga Saveza).

Godine 1989. mnogo JE istočnih Nijemaca izbjeglo iz Istočne Njemačke u Prag, u veleposlanstvo Zapadne Njemačke. Genscher je obavijestio izbjeglice da će moći slobodno prijeći u zapadni svijet. Helmut Kohl i Hans-Dietrich Genscher tvorcima su ujedinjenja Njemačke. Genscher je kao ministar vanjskih poslova vodio mnogobrojne razgovore, uvjerio je Moskvu i zapadne saveznike da ujedinjena Njemačka nije nikome prijatnija. Ujedinjenje Zapadne i Istočne Njemačke zbilo se 3. listopada 1990. godine.

Gospodin Hans-Dietrich Genscher bio je najveći zagovornik priznanja neovisnosti Republike Hrvatske. U lipnju 1991. posjetio je Beograd te se susreo sa Slobodanom Miloševićem i shvatio da je cilj Miloševića (Srbije) stvaranje Velike Srbije. Unatoč pritiscima Velike Britanije i Francuske nagovijestio je priznanje Hrvatske i Slovenije od strane Njemačke te je vještom diplomatskom taktikom postigao suglasje da zemlje Europske zajednice zajednički priznaju Hrvatsku i Sloveniju 15. siječnja 1992. **U noći sa 16. na 17. prosinca 1991., na sastanku ministarskogA vijeća EZ-a postavio je ultimatum: „Ako to ne učinimo zajednički kao EZ, Njemačka će priznati sama.“** Velika Britanija i Francuska podržavale su srpsku hegemoniju te su optuživale gospodina Genschera za preuranjeno priznanje unatoč zvjerstvima koja je srpska strana napravila u Istočnoj Slavoniji i Podunavlju tijekom 1991.

U znak zahvalnosti Njemačkoj u Hrvatskoj se pjevala pjesma „**Danke Deutschland**“. Gospodinu Genscheru je u Hrvatskoj podignuto nekoliko spomenika, a u više gradova imena ulica nose njegovo ime i ime kancelara Helmuta Kohla.

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman uručio mu je 1997. godine visoko državno odličje, **Red kneza Trpimira s ogrlicom i Danicom**. Počasni je građanin njegovoga rodnog grada, nositelj **Velikoga križa francuske legije časti, počasni doktor znanosti Sveučilišta u Leipzigu** kao i nositelj brojnih drugih priznanja. Godine 1994. je u Selcima (otok Brač) otkrivena bista Hansu Dietrichu Genschera. Autor brončane biste je španjolski kipar José Gomez iz Valencije.

2.11. HOS u Domovinskom ratu 1991. – 1995.

Hrvatske obrambene snage (HOS)

Zbog velikosrpske ugroze vodstvo Hrvatske stranke prava (HSP) osniva vojne postrojbe, Hrvatske obrambene snage (HOS). Hrvatske obrambene snage službeno su osnovane krajem lipnja (25. lipnja) 1991., kada je započela agresija na Republiku Sloveniju. Predsjednik HSP-a bio je Dobroslav Paraga, a na čelu HOS-a bio je Ante Paradžik. Obuka dragovoljaca HOS-a vršena je u Sloveniji i u Hrvatskoj (kampovi za obuku u Gorskom kotaru -Bosiljevu, na Žumberku, Dubravi, na Žnjanu, Tugarima, na Braču, Čiovu i drugdje). Obuku su vodili HOS-ovi i stručnjaci specijalne policije MUP-a RH. Negdje je kompletnu logistiku kampa osiguravao MUP (npr. MUP Karlovca i Duge Rese).

Opremu i naoružanje nabavljao je HSP pomoću iseljene domoljubne Hrvatske i dobrovoljnih priloga iz Hrvatske te Bosne i Hercegovine. Razlog osnivanja HOS-a je nacionalna ugroza i nepovjerenje u komunističko-udbaške kadrove koji su zauzimali važne pozicije u novoformiranoj hrvatskoj vlasti.

Ratni stožeri HOS-a tijekom rata bili su u Zagrebu, Ljubuškom i Zenici. Načelnici glavnog stožera HOS-a: Hrvatska - Ante Paradžik, (nakon ubojstva A. Paradžika Anto Đapić), Ante Prkačin (Ljubuški) i Mladen Holman (Zenica).

O organiziranju postrojba HOS-a Ante Paradžik je rekao sljedeće: „*Hrvatska stranka prava organizira preko svog članstva dobrovoljce za obranu domovine. Borci se pripremaju na poligonima za obuku kako bi bili što spremniji ući u rat s neprijateljima. Mi diljem Hrvatske imamo pravaške dobrovoljačke odrede, u sastavu ZNG-a. Ali, mi imamo svoj znak i nižu komandu. Jedinice smo potpuno sami opremili, od uniformi do raznovrsnog modernog oružja. Same jedinice djeluju kao desetice, tridesetice, stotice, ili dvjestotice, što je vrlo slično rimskom sistemu vojske po centurijama i kohortama. Velik priliv sredstava za nabavku skupe opreme omogućio nam je Hrvatski potporni i obrambeni fond "Drina", iz Toronta u Kanadi.*“

Hrvatske obrambene snage (HOS) dale su veliki doprinos u Domovinskom ratu, sudjelovale su u obrani Republike Hrvatske te Bosne i Hercegovine. Jedinice HOS-a integrirane su u hrvatsku vojsku 1992., također su integrirane u HVO i Armiju BiH. HOS-ovci su bili na svim ratištima. Nemjerljiv je njihov doprinos u borbi za Vukovar, Bogdanovce, obrani Dubrovnika, Škabrnje, Gospića i u BiH.

HOS je nastala kao stranačka vojska HSP-a, ali dragovoljac koji je želio braniti domovinu nije morao biti član stranke već dragovoljac koji želi braniti svoju domovinu. HOS je nastao kada Hrvatska nije imala organiziranu vojsku. Formiranjem Zbora narodne garde HOS se na prvoj crti bojišnice podređuje zapovjedništvu Zbora narodne garde (ZNG), poslije HV-a. Postrojba HOS-a je imala svog zapovjednika i obično je kao postrojba izvršavala dobivene zadatke od zapovjednika Hrvatske vojske.

Komunističko-udbaško-kosova propaganda HOS je proglasila novom ustaškom vojskom, nazivala (pa i danas) stranačkom vojskom koja veliča ustaštvo što nije točno. Činjenice o HOS-u govore slijedeće: da su postrojbe HOS-a surađivale ili bile pod zapovjedništvom Zbora narodne garde, kasnije Hrvatske vojske, integrirane u HV do ožujka 1992. Postrojbe HOS-a također su integrirane 1992. u Hrvatsko vijeće obrane (HVO), u postrojbe Teritorijalne obrane BiH i Armiju BiH pa je neutemeljeno govoriti o ustašama.

HOS je imao svoju zastavu i svoj grb na kojima je poklič „Za dom spremni“. Da, bili su spremni braniti svoj dom, svoju domovinu što su i dokazali jer su bili na najtežim ratištima (Vukovar-Sajmište, Bogdanovci, Slavonija, Banovina, Srđ, Škabrnja, Livno, Mostar, Čapljina, Bosanska Posavina i drugdje).

Zbog pokliča „Za dom spremni“ proglašavati bojovnike HOS-a ustašama gruba je komunističko-četnička podvala i ništa drugo. Treba spomenuti da do danas nema poštenoga objektivnog povijesnog prikaza države NDH i ustaša. Ono što imamo su laži, podvale i pretjerivanja koja nemaju veze s objektivnom povijesnom ocjenom i nužno je napisati objektivan prikaz o NDH u vremenu i prostoru kada je NDH postojala bez uvećavanja i umanjivanja zločina. NDH je bila marionetska država koja je nastala suglasnošću Hitlerove Njemačke i Mussolinijeve Italije koji su porobili skoro cijelu Europu. Činjenica koju treba naglasiti jest da nije bilo NDH ne bi bilo ni današnje samostalne i neovisne Hrvatske bez obzira što komunistički kvazi povjesničari pišu i govore. Republika Hrvatska je danas samostalna i neovisna država onoliko koliko joj to dopuštaju EU i drugi svjetski moćnici, ali tako je i s drugim malim državama u EU! Neki zaboravljaju, negiraju, da je nekada Hitler nametao pravila ponašanja, a danas to rade EU (Merkel, Macron...), Putin, Trump i XI Jinping.

Poklič „Za dom spremni“, koji je sastavni dio grba i ratne zastave HOS-a, smeta komunistima, udbašima, kosovcima, četnicima i smušenjacima, smeta svima koji su bili i jesu protiv samostalne države Hrvatske. HOS-ovci su se tijekom Domovinskoga rata borili pod javnim oznakama (grb i zastava HOS-a) i nitko nema pravo to negirati i zabranjivati uporabu zastave i grba HOS-a. Nažalost, u Splitu je pod okriljem noći uz prisustvo hrvatske policije, otučen natpis „Za dom spremni“ sa spomenika poginulim HOS-ovcima. To je bio čin mržnje prema hrvatskim braniteljima i hrvatskoj državi jer oni su se borili za demokratsku pravnu državu Hrvatsku.

Evo što kaže Pero Kovačević o znakovlju HOS-a:

“Pozvan sam ponovno podsjetiti javnost što sam govorio o zakonskim uporištima o HOS-u i njegovom znakovlju na Okruglom stolu HOS-a 2016. godine u Zagrebu:

1. Pokojna Vera Stanić i ja smo 1994. uspjeli uvjeriti predsjednika Tuđmana i ministra Šuška da se prizna status hrvatskog branitelja pripadnicima HOS-a;

2. Predsjednik Tuđman je 1. listopada 1991. donio zapovijed (koju sam ja napisao!) da postrojbe HOS-a ulaze u sastav zapovjedništava zbornih područja OS RH;

3. Znakovlje postrojbi HOS-a službeno je odobrilo Ministarstvo obrane 1994. sukladno odredbama Službovnika OSRH o znakovlju postrojbi OSRH;

4. U Zakon o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskoga rata i članova njihovih obitelji uvrstio sam pripadnike HOS-a(1996.);

5. Grb Udruga HOS-a odobrile su službe u Gradu Zagreba i uz privolu tadašnjega Ministarstva uprave u vrijeme SDP-ove vlade.

Prema tome, nema mjesta za tvrdnje i insinuacije o refašizaciji hrvatskog društva. Govoriti danas o znakovlju HOS-a iz Domovinskoga rata sa stajališta Drugoga svjetskog rata nije niti povijesno prihvatljivo. "Pozdrav 'Za dom spremni' doživio je u Domovinskome ratu drugačiju sudbinu. Taj je pozdrav u srpsko-četničko-crnogorskoj agresiji postao antifašistički! Naime, ta je agresija imala sva obilježja fašizma, uključivši strategiju ubijanja civila kao primarni cilj. Agresori su u Domovinskome ratu ubijali civile s crvenom petokrakom i kokardom na kapi. Povijest ne počinje i ne završava na Drugom svjetskom ratu. Barem ne za Hrvatsku, koja je stvorena i obranjena u Domovinskome ratu od srpsko-crnogorske fašističke agresije i to razdoblje bi se konačno trebalo vrednovati u povijesti. Jer, u tom ratu zauvijek je obranjena neovisna Hrvatska i za Hrvate i sve građane koji u njoj žive i vole je, nema važnijeg povijesnog razdoblja. Zato to razdoblje treba poštivati i objektivno vrednovati. Vrijeme je za lustraciju hrvatske povijesti, za sve pa i za pozdrav 'Za dom spremni'. Očito je da bi mnogi rado zabranili ratni stijeg bojovnika HOS-a, službeno odobreni stijeg u Domovinskome ratu".

Nedopustivo je veličanje ustaštva (od pojedinaca) kao što je nedopustivo veličanje četništva (od Republike Srbija i pojedinaca u Hrvatskoj) te negiranje komunističkih zločina (antife i drugi). Zločin je zločin pa je nedopustivo negiranje, prešućivanje i opravdavanje komunističko-četničkih zločina tijekom Drugoga svjetskog rata kao i tijekom Domovinskoga rata.

Država je bila i ostala nepravedna prema braniteljima koji su bili u postrojbama HOS-a. Državni vrh tek je 1996. službeno priznao HOS, a tek se 1. siječnja 2005. spominju kao sastavni dio Obrambenih snaga RH u Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskoga rata i njihovih obitelji.

Prve akcije HOS-a su odlazak u Mejaško Selo na lijevoj obali Korane, u ispomoć Drugoj gardijskoj brigadi i sudjelovanje u obrani šireg područja Topuskog. Nakon toga slijedila je blokada vojarne na Borongaju (Zagreb, rujan 1991.) zajedno s pripadnicima Zbora narodne garde i građanstvom.

Tijekom 1991. vodio se informativni rat između službi sigurnosti RH i službi JNA pa je bilo mnogo lažnih dojava o pripremi terorističkih akcija. Peta kolona u hrvatskoj vlasti je bila vrlo aktivna. Samo čudo i sreća doveli su do izbjegavanja teških tragičnih akcija u kojima hrvatska

policija puca na hrvatske domoljube. Na sreću, izbjegnut je tragičan sukob na obroncima Žumberka. Povjesničar Tomislav Šulj, citat:

„MUP je dobio informaciju da se na Žumberku pripremaju ubačeni teroristi iz Srbije, spremni na djelovanje po Zagrebu početkom izbijanja općeg rata. Veća skupina specijalaca MUP-a (buduće 1. gardijske brigade) iz Rakitja dobila je zadatak borbenu neutralizirati navodne „radikalne teroriste“ te je locirala položaje kampa, postavila zasjedu i bila spremna na borbenu djelovanje, okruživši vatrogasni dom u kojemu su HOS-ovci spavali nakon cjelodnevne obuke. Oružani sukob nije se zbio zbog pukog slučaja. Jedan HOS-ovac krenuo je obaviti nuždu te se zadržao u razgovoru sa stražarom kampa. Pojedinci iz zasjede čuli su njihov dijalog prožet nepatvorenim „kajkanjem“ i obustavili početak akcije te se približili i ušli u komunikaciju s čovjekom koji je držao stražu. Zasjeda je u potpunosti obustavljena, a iako isprva dvije skupine nisu blagonaklono gledale jedna na drugu, tenzije su smanjene. Sami borci obiju postrojbi kasnije su se više puta susretali na ratištima i kroz šale evocirali ovu opasnu epizodu“.

U blizini Zagreba 21. rujna 1991. organizirano je ubojstvo čelnika HOS-a Ante Paradžika. Ubila ga je hrvatska policija jer je navodno dobila dojavu da se u automobilu nalaze pripadnici pobunjenih „martićevaca“! Bilo je to političko ubojstvo! Dobroslav Paraga je početkom 1992. u Vinkovcima slučajno izbjegao smrt. Poginulo je 5 osoba, a 8 ih je ranjeno. Blaž Kraljević, zapovjednik HOS-a u BiH, ubijen je 9. kolovoza 1992. zajedno s još 8 pripadnika HOS-a. Tko je organizirao navedena ubojstva, još nije nedvojbeno utvrđeno.

U drugoj polovici rujna 1991. situacija u obrani Vukovara je bila vrlo teška pa je iz Vukovara upućen dramatičan poziv za pomoć. Na poziv se odazvao HSP. I HOS-ovci su krenuli u Vukovar. Satniju, („*Samostalna satnija HOS Vukovar*“), pod zapovjedništvom Roberta Šilića, zapovjednik obrane Vukovara Mile Dedaković uputio JE na najteže bojište, na Sajmište. Druga skupina HOS-ovaca ostala je u Bogdanovcima i branila ga 43 dana. U postrojbu HOS-a uključio se i Jean Michel Nicolier, francuski državljani koji je za vrijeme Domovinskoga rata došao braniti Hrvatsku. Odveden je iz vukovarske bolnice i na Ovčari je mučki ubijen nakon sloma obrane Vukovara.

U obrani Vukovara i Bogdanovaca od 58 pripadnika HOS-a, koji su došli braniti Vukovar, poginulo je njih 25 (28 šire područje), a većina ostalih je ranjena (80%), neki i više puta.

O herojima obrane Vukovara i Bogdanovaca može se pročitati svjedočanstva Damira Markuša – Kutine koje je objavljeno u knjizi „58 - HOS u obrani Vukovara i Bogdanovaca“. U dokumentarnom serijalu „*Heroji Vukovara*“ (autori Eduard i Dominik Galić) suborci su iznijeli sjećanja na heroje obrane Vukovara. Također treba pročitati sjećanja Damira Radnića i prikaze povjesničara Tomislava Šulja koji je prikupio građu o HOS-u.

Postrojbe HOS-a u Hrvatskoj:

4. bojna HOS-a, 6. bojna „Marijan Baotić“ (Vinkovci), IX. bojna „Rafeal vitez Boban“ (Split), 1. satnija „Ante Paradžik“ (Jasenovac), Vukovarska satnija, 19. bojna „Vitez Jure Francetić“ (Gospić), Samostalna satnija osiguranja (Zagreb), Sinjski vod HOS-a, Čepinski bataljun HOS-

a, Vod HOS-a „Sokoli“ (Požega), MSB „Veterani“, Interventni vod „Noćne ptice“, Samostalna satnija i 1. bojna Žumberak. I u drugim gradovima bilo je postrojbi HOS-a (Bjelovaru, Bogdanovcima, Jastrebarskom, Koprivnici, Makarskoj, Novskoj, Ogulin, Osijeku, Vukovaru, Zagrebu i Županji).

U obrani Gospića sudjelovala je 19. satnija HOS-a koja je bila pod zapovjedništvom 118. brigade HV-a.

Nakon sloma obrane i okupacije Vukovara uhićeni su zapovjednik obrane Vukovara Mile Dedaković i Dobroslav Paraga (čelnik HSP-a). „Komisija za Vukovar“, na čijem je čelu bio Josip Manolić, optužila je Dedakovića i Paragu za slom obrane Vukovara i proglasila ih agentima KOS-a (kontraobavještajne službe JNA). Vrhovni sud RH 13. prosinca 1991. donosi rješenje o neosnovanosti optužbi protiv Dedakovića i Parage pa oni bivaju oslobođeni.

Nakon 23. studenog 1991. započinje integracija HOS-ovih postrojbi u Hrvatsku vojsku. Do kraja ožujka 1992. postrojbe HOS-a bile su integrirane u HV.

U lipnju 1993. na Vojnom sudu u Zagrebu, Dobroslav Paraga, Anto Đapić, Mile Dedaković i Ante Prkačin optuženi su za stvaranje paravojske (HOS), ugrožavanje ustavnog poretka Republike Hrvatske, planiranje državnog udara, neovlašteno pribavljanje oružja i agitiranje protiv tadašnje vlasti. Optužba je odbačena, svi su optuženi proglašeni nevinima, a HOS je rješenjem Vrhovnog suda Republike Hrvatske priznat kao legalni dio Hrvatske vojske.

Najveća i najpoznatija postrojba HOS-a bila je IX. srednjodalmatinska bojna HOS-a „Rafael vitez Boban“, sa sjedištem u Splitu. Imala je 4 satnije; četvrta satnija bila je otočna. Od siječnja do sredine ožujka 1992. bojna je na Korčuli imala svoj kamp koji je ukinut na pritisak Hrvatske ratne mornarice. Pripadnici IX. bojne HOS-a istakli su se i dali veliki doprinos obrani Dubrovnika i tvrđave Imeprijal na Srđu te dubrovačkoga zaleđa. Također su se istakli u obrani hrvatskoga sela Škabrnje, 1993. godine. U obrani Škabrnje veliki doprinos dao je i pokojni Thomas Crowley „Irac“ koji je bio u postrojbi HOS-a.

IX. bojna HOS-a je kao samostalna postrojba ušla u sastav Četvrte brigade i 114 brigade HV-a. U listopadu 1994. zapovjednik IX. bojne HOS-a pukovnik Marko Skejo postao je zapovjednik 114. brigade HV-a, a zapovjedništvo IX. bojne HOS-a preuzeo je Mićo Čuk. IX. bojna „Rafael Vitez Boban“ sudjelovala je u oslobodilačkim akcijama Hrvatske vojske (Operacija „Maslenica“, operacije „Zima 94“ i „Ljeto 95“), a kraj rata dočekala je na Južnom bojištu. Bojna je raspuštena 1996. godine.

Bojovnici HOS-a bili su sastavni dio brigada HV-a širom Hrvatske: 113., 118., 126., 142., 204. i drugih.

Vojnici HOS-a su se borili u standardnim maskirnim odorama; neke postrojbe su nosile crne uniforme (više paradno u gradovima nego na bojišnici). Opremanje, naoružavanje i obuku organizirao je HSP dok postrojbe nisu uključene u sastav Hrvatske vojske 1992. godine. Hrvatsko iseljništvo i domoljubi u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini donirali su sredstva za opremanje i naoružavanje pripadnika HOS-a. Pripadnici su bili naoružani poluautomatskim, automatskim puškama i pištoljima te oružje koje su postrojbe zarobile od agresora.

HOS u obrani Bosne i Hercegovine

Postrojbe HOS-a u Bosni i Hercegovini bile su u sljedećim gradovima i mjestima: Livno, Domaljevac (BiH), Fojnica, Tomislavgrad, Vitez, Sarajevo, Kalesija, Novi Travnik, Kakanj, Ljubuški, Mostar, Zenica, Tuzla, Čapljina, Blagaj, Travnik, Jablanica, Foča, Stolac, Goražde, Bijelo Polje, Prozor-Rama, Konjic, Široki Brijeg i drugdje.

Ratni stožer HOS-a za Hercegovinu osnovan je 18. prosinca 1991. u Ljubuškom. Za zapovjednika je postavljen Blaž Kraljević. HOS u BiH je surađivao s Armijom RBiH i Teritorijalnom obranom BiH. HOS se od srpnja 1992. službeno nalazio pod vrhovnim zapovjedništvom Predsjedništva RBiH. U kolovozu 1992. Blaž Kraljević imenovan je general - bojničkom Armije RBiH i postavljen u njezin Glavni stožer. HOS je imao oko 3.000 pripadnika u Bosni i Hercegovini.

Pripadnici HOS-a sudjelovali su u operacijama (Lipanjke zore, Čagalj) oslobađanja Mostara i doline rijeke Neretve.

U Hercegovini je Hrvatska zajednica Herceg-Bosna organizirala vojne postrojbe Hrvatsko vijeće obrane (HVO) koje su tražile da se HOS podredi njihovu zapovjedništvu što vodstvo HOS-a nije prihvatilo. Nakon ubojstva Blaža Kraljevića, (9. kolovoza 1992. u Kruševu blizu Mostara), HOS je na području Herceg-Bosne raspušten 29. kolovoza 1992. Na području Bosne formiran je jedan stožer sa sjedištem u Zenici, listopada 1992., pod zapovjedništvom brigadira Mladena Holmana. HOS je djelovao u sastavu Armije BiH do 5. travnja 1993. (16. travnja 1993.); nakon toga HOS je bio u sastavu HVO-a.

Točan broj pripadnika HOS-a ne zna se pa se spominje da je bilo od 4.000 do 5.000 pripadnika. Zna se da ih je poginulo oko 700, što čini 10% svih poginulih branitelja u obrani RH. Mnogi pripadnici HOS-a invalidi su usljed teških ranjavanja.

Pripadnici HOS-a istinski su heroji Domovinskoga rata koji su nepravedno prešućeni i zapostavljeni. Oni su heroji obrane Vukovara, Bogdanovaca, Dubrovnika, Škabrnje i drugih mjesta.

Neka im je vječna hvala i slava!

2.12. Pobunjeni Srbi donijeli Rezoluciju o razdruživanju od Republike Hrvatske, 28. veljače 1991.

Pobunjeni Srbi su sve akcije planirali i izvodili paralelno s odlukama hrvatskih vlasti o razdruživanju. Na hrvatskoj strani bili su informatori koji su obavještavali pobunjene Srbe o potezima hrvatske vlasti tako da su pobunjeni Srbi istog dana kada je hrvatska vlast objavila neku odluku ili deklaraciju odgovorili svojom odlukom ili deklaracijom.

- 4. siječnja 1991. osnovan je Sekretarijat unutrašnjih poslova SAO Krajine (SUP-a SAO Krajine). To su bile milicijske snage pobunjenih Srba, svojevrsno ministarstvo unutarnjih poslova srpske paradržave, a vrlo brzo će se pokazati i jednim od sastavnih dijelova raznovrsnih oružanih sastava pobunjenih Srba.
- 5. siječnja 1991. policijske postaje u Kninu, Obrovcu, Benkovcu, Gračacu, Korenici, Donjem Lapcu, Dvoru na Uni, Vojniću i Hrvatskoj Kostajnici otkazale su poslušnost Ministarstvu unutarnjih poslova (MUP) RH i ušle u sastav tzv. Krajinškog Sekretarijata za unutrašnje poslove (SUP SAO Krajine).
- 4. veljače 1991. pobunjeni Srbi pokreću inicijativu za pripajanje okolnih mjesta s većinskim srpskim stanovništvom općini Pakrac.
- 22. veljače 1991. pobunjeni Srbi izglasali su pripojenje Pakraca i okolnih mjesta tzv. SAO Krajini. Također je Policijska postaja u Pakracu preimenovana u Općinski sekretarijat unutrašnjih poslova Pakrac te je odbacila legalnu nadležnost MUP-a RH i objavila pripaja Sekretarijatu za unutrašnjih poslova SAO Krajine. Načelnik pakračkog SUP-a Jovo Vezmar zapovjedio je da se u službu pozove 80 posto pričuvnoga sastava (Srbi) policijske stanice Pakrac i da se policajci hrvatske narodnosti razoružaju i udalje s dužnosti. To je bila priprema za oružanu pobunu (Pakrac, 1. ožujka 1991.).
- 28. veljače 1991. Ustavni sud RH poništio je odluku o pristupanju općine Pakrac SAO Krajini, uz obrazloženje da Hrvatski ustav ne sadrži osnove za postojanje tvorevine kakva je SAO Krajina.
- 28. veljače 1991. samozvano Srpsko nacionalno vijeće SAO Krajine usvojilo je Rezoluciju o razdruživanju od Hrvatske i ostanku u Jugoslaviji zajedno s ostalim narodima i republikama koje prihvaćaju zajedničku državu.

3. Kronologija, ožujak 1991. – 1995.

- 1. ožujka 1991. u Pakracu je započela oružana pobuna Srba. Policajci srpske nacionalnosti zaposleni u MUP-u RH, zajedno s mobiliziranim rezervistima, upali su u policijsku postaju u Pakracu i razoružali sve policajce Hrvate. Ovo je bio prvi otvoreni oružani sukob hrvatskih regularnih snaga sa srpskim pobunjenicima.
- 2. ožujka 1991. Specijalne jedinice MUP-a RH protjerale su srpske ekstremiste iz Pakraca; na pakračke trgove i ulice izašla su oklopna vozila JNA, no hrvatska policija je zadržala nadzor nad gradom.
- 5. ožujka 1991. pod pritiskom srpskih paravojskih postrojbi velik broj hrvatskih građana srpske nacionalnosti napustio je Baranju. Namjera akcije bila je stvaranje dojma o ugroženosti Srba u Hrvatskoj.
- 9. ožujka 1995. muslimanske vlasti uhitile su zapovjednika HVO Bihać generala Vladu Šantića kojem se zatim gubi svaki trag. Ubijen je.
- 14. - 18. ožujka 1995. Hrvatska vojska je na planinama Dinari i Staretini napravila manje taktičke pomake.
- 18. ožujka 1994. u Washingtonu, u nazočnosti američkoga predsjednika Billa Clintona, predstavnici hrvatskoga i muslimanskoga naroda u BiH, Krešimir Zubak i Haris Silajdžić, potpisali su sporazum o uspostavi hrvatsko-bošnjačke federacije (Federacija BiH). Potpisivanjem sporazuma zaustavljen je hrvatsko-bošnjački sukob (sukob između HVO-a i Armije BiH).
- 20. ožujka 1991. Europska zajednica zauzela je stajalište da su unutarnje i vanjske granice Jugoslavije nepromjenjive (princip Završnog akta iz Helsinkija, 1975.).
- 23. ožujka 1992. Hrvatska je primljena u članstvo KESS-a (danas OESS-a).
- 25. ožujka 1991. predsjednici Tuđman i Milošević sastali su se u Karađorđevu (Srbija). Nikakav dokument o razgovorima nije načinjen pa ni objavljen.
- 28. ožujka 1991. srpski teroristi zauzeli NP Plitvice.
- 31. ožujka 1991. Specijalne jedinice MUP-a RH vratile su NP Plitvice pod nadzor legalnih redarstvenih snaga RH. U sukobu s naoružanim srpskim teroristima poginuo je Josip Jović iz Aržana kod Imotskog - prva žrtva Domovinskoga rata („Krvavi Uskrs“).

3.1. Bitka za Pakrac (1. – 3. ožujka 1991.)

U Pakracu su aktivni policajci srpske nacionalnosti i mobilizirani rezervisti razoružali policajce hrvatske nacionalnosti i zauzeli policijsku postaju 1. ožujka 1991. Bila je to oružana pobuna Srba koju je vodio Srbin Jovo Vezmar (zapovjednik policijske postaje). Sve oružje namijenjeno rezervnom sastavu policijske postaje dano je Srbima iz Pakraca i okolnih sela.

Sa zgrade policijske postaje i zgrade općine skinuli su hrvatske zastave i postavili zastave Republike Srbije. Na zgradu Skupštine općine izvjesili su četničku zastavu.

Sljedećega dana, 2. ožujka 1991., Specijalne jedinice MUP-a RH razoružale su srpske pobunjenike, 32 su razobili (kasnije su pušteni). Pobunjenici su se raspršili u okolna srpska sela. Hrvatska policija nije mogla razoružati pobunjenike jer se umješala JNA koja je na pakračke ulice izvela oklopna vozila, a iz bjelovarske vojarne upućeno je 10 tenkova u Pakrac. Tako su snage JNA zaštitile pobunjenike u Pakracu i okolnim srpskim selima. Pobunjeni Srbi su s okolnih brda pucali po Pakracu, spremali su novi pokušaj zauzimanja policijske postaje pa su u Pakrac upućene nove policijske snage. Kada su autobusi s policajcima stigli u Pakrac, napadnuti su s okolnih brda. Puškaranje je trajalo cijelu noć.

Srpska demokratska stranka (SDS) vodila je sve akcije u Pakracu. Pakrac je bio zamišljen kao središte SAO Krajine za Zapadnu Slavoniju i zbog toga je izvedena oružana pobuna. Tijekom obrane Pakraca (u ožujku 1991.) od srpskih terorista ranjena su tri policajca.

Skupština općine Pakrac, u kojoj su uglavnom bili Srbi, 22. veljače 1991. izglasovala je pripajanje takozvanoj SAO Krajini. Ustavni sud Republike Hrvatske poništio je tu odluku, 28. veljače 1991.), a sljedećega dana (1. ožujka) pobunjeni su Srbi izvršili oružanu pobunu zauzimanjem policijske postaje.

4. siječnja 1991. pobunjeni su Srbi osnovali Sekretarijat unutrašnjih poslova SAO Krajine. Pobunjenici u Pakracu su se željeli izdvojiti iz MUP-a RH i priključiti SUP-u SAO Krajine pa su izvršili oružanu pobunu 1. ožujka 1991.

U Pakracu je primijenjena srpska taktika (koja je kasnije bila uobičajena): prije akcije pobunjenika izazivanje incidenta; srpsko stanovništvo bi se povuklo iz grada (mjesta) pa bi se kasnije vratilo. Dio srpskoga stanovništva je 2. ožujka 1991. napustio Pakrac (dolazak specijalaca) i otišao u okolna srpska sela da bi se kasnije vratio. Tako se stvarala slika ugroženosti Srba. Iz Pakraca je u „zbez sa srpskim narodom“ otišao i Veljko Džakula, čelnik lokalnog SDS-a, koji se u Pakrac vratio tek 9. ožujka.

Kad je hrvatska policija stigla u gradsko središte, po njima su iz pješackoga oružja zapucali pobunjeni srpski policajci s položaja na brdu Kalvariji i s položaja u gradu. Hrvatske su postrojbe uskoro doznale da srpski pobunjenici spremaju još iste noći novi i snažniji napad na policijsku postaju. Radi sprječavanja terorista da ponovno zauzmu postaju i radi obrane Pakraca, u Pakrac su upućena dva autobusa hrvatskih policajaca. Oko 18 sati autobusi su bili u

Pakrac. Čim su policajci izišli iz autobusa, na njih su teroristi (pobunjeni Srbi) s okolnih brda pucali iz vatrenog oružja. Također, na policajce se pucalo iz strojnice, s tornja pravoslavne crkve.

Uvečer 2. ožujka došlo je do razmjene vatre, zapravo manjeg incidenta između pripadnika hrvatske policije i JNA, prvoga takva slučaja u Domovinske ratu. JNA je u Pakracu prvi put primijenila taktiku „tampon-zone“, ali je bilo očito da štiti pobunjenike, teroriste, jer je na taj način onemogućila razoružavanje terorista koji su se povukli iz Pakraca u okolna brda i sela. Nakon niza razgovora situacija se smirila pa je JNA povučena s pakračkoga područja, 18. ožujka.

3.2. Činjenice o „ugroženosti“ Srba u Socijalističkoj Jugoslaviji

Pripreme za nametanje snažnije srpske hegemonije nad narodima SFRJ započele su osamdesetih godina prošloga stoljeća. Godine 1986. Srpska akademija nauka i umetnosti (SANU) obznanila je *Memorandum SANU* u kojem se tvrdi da su Srbi u SFRJ ugroženi. Dokument (Memorandum SANU) objavljen je javnosti u novinama „*Večernje novosti*“ u dva dijela, 24. i 25. rujna 1986.

Memorandum SANU je nastavak velikosrpske hegemonističke politike koja je bila objavljena u programima: „*Načertanije*“, 1844., „*Srbi svi i svuda*“, 1849. godine, „*Homogena Srbija*“, 1941. godine i drugim. Memorandum SANU stavio je naglasak na tobožnju neravnopravnost srpskoga naroda u Jugoslaviji i potrebu žurne akcije:

- *granice Srbije nisu u skladu s etničkim sastavom i kao takve one se trebaju prekrajati, jer prema memorandumu Ustav 1974. nanio je mnogo štete Srbiji, zbog stvaranja autonomnih pokrajina Vojvodina i Kosovo, razvodnjavanje federacije, kao i zbog "umjetnih" administrativnih granica koje ne predstavljaju "pravu" sliku*
- *ugroženost srpskog naroda od strane drugih naroda na području SFR Jugoslavije: asimilacija, iskorištavanje, istjerivanja, nemogućnost izražavanja, marginalizacija u političkoj, ekonomskoj, kulturnoj i naučnoj sferi*
- *jačanje protusrpskih snaga unutar SFR Jugoslavije (Hrvati, Albanci),*
- *potreba za brzu i skorom akcijom da se spriječi propadanje Srbije i srpskog naroda.*

Zastupljenost Srba u Jugoslavenskoj narodnoj armiji (JNA)

Nekadašnja Jugoslavenska narodna armija (JNA), nastala je 22. prosinca 1941., a “nestala” tj. transformirana u Vojsku Jugoslavije 20. svibnja 1992. Tijekom vladavine Josipa Broza Tita (1945. – 1980.) donekle je postojala politika nacionalne ravnoteže u vojnim snagama.

1965. u JNA, u visokim časničkim strukturama, bilo je 60,1% Srba, a Hrvata 14,7%!

Politika nacionalne ravnoteže narušena je 1979./1980. kada na najvažnija mjesta u vojsci dolaze osobe srpske nacionalnosti. Nikola Ljubičić je kršio Zakon o ravnomjernom sudjelovanju svih naroda u popuni profesionalnog kadra u JNA. Godine 1982. ministar obrane postaje general Branko Mamula koji slabi ulogu teritorijalna obrane i jača ulogu vodstva JNA. Republike Slovenija i Hrvatska imale su niz primjedbi pa je na njegovo mjesto imenovan Veljko Kadrijević, 15. svibnja 1988. koji nastavlja Mamulin rad, pravi se novi teritorijalni ustroj JNA na području Jugoslavije. U drugoj polovici '80-ih počinje ubrzana "srbijanizacija" generalskog/admiralskog kora JNA. Ta priprema je izvršena s ciljem stvaranja Velike Srbije.

Zakon o ravnomjernom sudjelovanju svih naroda u popuni profesionalnog kadra u JNA nije se poštivao na štetu Hrvata i drugih naroda. Zastupljenost Srba u zapovjednom kadru bila je 63,2% (indeks odstupanja od udjela u stanovništvu je +51), zastupljenost Hrvata bila je 12,6% (indeks odstupanja od udjela u stanovništvu je -53.).

Od 1987. do 1991. u čin generala i admirala promaknuto je ukupno 168 oficira JNA. Šesnaest Hrvata i 99 Srba. Zastupljenost Hrvata u strukturi stanovništva bila je 19,7%, a u vrhu JNA bila je 9,5%. Srbi su u strukturi stanovništva SFRJ činili 36,23%, a zastupljenost u vrhu JNA bila je 58,9%.

Najveći nesklad zastupljenosti u zapovjednom kadru JNA nastao je nakon objave Memoranduma SANU 1986. godine. Udio Srba u časničkom zboru bio je veći od 70% (udio u stanovništvu 36,2%), 1988. godine.

Crnogoraca je u strukturibstanovništva bivšebdržave bilo samo 2,3%, a njihova zastupljenost prilikom promicanja u prve generalske/admiralske činove 1991. bila je 17,2%. Promaknuće u generalske/admiralske činove Srba i Crnogoraca 1990. bilo je 89,6% od svih promaknuća u JNA. Proces pretvaranja JNA u srpsku vojsku bio je 1990. godine pri kraju.

Tijekom 1991. JNA je postala srbijanska vojska, 20. svibnja 1992. postala je Vojskom Jugoslavije.

Zastupljenost Srba u političkom rukovodstvu SFRJ i SR Hrvatske:

«Srbi u Hrvatskoj bili su za dva i pol puta više zastupljeni u Savezu komunista od Hrvata (24,7 posto Srba od ukupnog broja Srba bilo je u SK, prema 9,8 posto Hrvata), a Jugoslaveni još i više (28,3 posto od ukupnog broja Jugoslavena bili su članovi Saveza komunista Hrvatske)».

Nacionalna ravnopravnost sedamdesetih godina u SR Hrvatskoj bilo je:

U UDBI samo 20% Hrvata, u policiji samo 30% Hrvata, a Srba je bilo 76 do 80%. U republičkim državnim tijelima bilo je više od 24% Srba. U saveznoj administraciji (1969. godine) bilo je čak 73,6% Srba, Crnogoraca 7,2% a Hrvata samo 8,6%.

1981. godine je svaki šesti Srbin bio član SK, a svaki deseti Hrvat.

U Hrvatskoj je 69,5% dužnosnika bilo hrvatske nacionalnosti a 24,8% srpske nacionalnosti (udio u stanovništvu je bio 11%), 1984.

Zanimanje „osoblje društvene zaštite“ 1,4% Hrvata a 3,7% Srba.

Gospodarstvo

Srbija je 1925. raspolagala s 25% bankovnog kapitala i 15% veletrgovine, a Hrvatska je imala 51% bankovnog kapitala i 55% veletrgovine. Godine 1971. Srbija je imala 52% ukupnog jugoslavenskog kapitala i 86% trgovine, a Hrvatska samo 17% kapitala u 7% trgovine!

Prelijevanje sredstava iz razvijenih republika (Hrvatska, Slovenija) u Srbiju i manje razvijene republike bilo je razlog nezadovoljstva. Srbija je iskorištavala Hrvatsku i njenim sredstvima preko fonda za nerazvijene gradila prugu Beograd-Bar, hidrocentralu Đerdap, željezaru Smederevo, kanal Dunav -Tisa - Dunav i drugo. Hrvatska je ostvarivala značajne devizne prihode (devizne doznake hrvatskih radnika na privremenom radu u inozemstvu, prihod od turizma, brodogradnja) koje je morala deponirati u Narodnu banku Jugoslavije u Beogradu. Srbija je tako iskorištavala i gospodarski uništavala Hrvatsku.

1990. godine od 2.256 zaposlenih u Saveznom sekretarijatu za vanjske poslove samo je 267 (11,8%) iz Hrvatske, a i od toga broja samo je nešto više od 50 posto Hrvata!

3.3. Nekažnjeno ubojstvo generala HVO-a Vlade Šantića

General HVO-a Vlado Šantić bio je zapovjednik 101. pukovnije u Bihaću. Vojna policija Armije RBiH uhitila ga je 9. ožujka 1995. i od tada mu se gubi svaki trag. Nestao je 9. ožujka 1995.

Bihać su branili 5. korpus Armije RBiH i HVO (101. pukovnija HVO-a). Petim korpusom zapovijedao je Atif Dudaković i on je najodgovornija osoba za sudbinu Vlade Šantića. HVO nije bio pod zapovjedništvom Petog korpusa već su zajednički branili grad. Srpske snage potisnule su Peti korpus i ugrozile obranu Bihaća. HVO je pod vodstvom Šantića akcijom 13. siječnja 1995. vratio izgubljene položaje. Postojao je sukob između Dudakovića i Šantića jer HVO nije bio pod zapovjedništvom u Sarajevu. Drugi veliki problem je bio taj što Šantić nije htio ući u sukob sa snagama Republike Zapadne Bosne (Snage Fikreta Abdića) pa je to također

jedan od razloga njegova ubojstva. Vlado Šantić poštovao je zapovijedi vodstva HVO-a o nenapadanju snaga Fikreta Abdića.

Hamdija Abdić – Tigar, zapovjednik 502. brdske brigade Armije RBiH, 9. siječnja 1995. došao je u Glavni stožer 101. pukovnije i uhitio Vladu Šantića te ga odveo Dudakoviću u hotel Sedru. U hotelu je Šantić mučki pretučen i nakon toga mu se gubi trag. Nitko nije odgovarao za smrt generala HVO-a Vlade Šantića.

John R. Schindler u svojoj knjizi Unholy Terror, navodi da je Dudaković naručio ubojstvo jer je Šantić znao za njegova krijumčarenja tijekom rata.

3.4. 11. ožujka 2002. napustio nas je kardinal Franjo Kuharić

Papa Ivan Pavao II. zagrebačkoga je nadbiskupa Franju Kuharića imenovao kardinalom 2. veljače 1983. Bio je moralni autoritet za komunističke vlasti i u doba stjecanja hrvatska neovisnosti. Svojim djelovanjem hrabrio je hrvatske branitelje, tješio uciviljene majke i stalno pozivao na poštovanje moralnih načela i u ratu.

„Franjo Kuharić uvijek je ustajao i ustrajao u obrani vjere, prava pojedinca, inzistirajući na pravednosti i temeljnim načelima u doba komunizma, ali i u Domovinskom ratu. Ostajući trajno na načelima vjere kardinal F. Kuharić branio je pravo Hrvatske na njezinu samostalnost, ali je i s krajnjom otvorenošću ustajao na obranu potlačenih, naglašavajući kršćanska načela pravednosti i ljubavi.

U svojem četvrtstoljetnom nadbiskupovanju doživio je uspostavu neovisne i međunarodno priznate države Hrvatske, postao je prvi predsjednik prve Hrvatske biskupske konferencije i pripala mu je čast da kao prvi hrvatski crkveni dostojanstvenik ugosti jednoga rimskog prvosvećenika papu Ivana Pavla II., na hrvatskom tlu, prigodom prvog papina dolaska u Hrvatsku.

Zasigurno, poseban dan u životu kardinala Franje Kuharića predstavlja datum 3. listopada 1998. godine kada je papa Ivan Pavao II. na svečanom euharistijskom slavlju u Svetištu Majke Božje Bistričke blaženim proglasio njegovog zareditelja i svjedoka vjere kardinala Alojzija Stepinca.“

Izvor: Kolarić, J. (1995.) Franjo Kuharić. U: F. Mirošević, ur. Zagrebački biskupi i nadbiskupi. Zagreb: Školska knjiga, str. 511-520.

Za svećenika ga je zaredio nadbiskup Alojzije Stepinac 15. srpnja 1945. Za vrijeme svećeničke službe (u župama: Radoboj kraj Krapine, Rakov Potok, Sveti Martin pod Okićem, Sveta Marija Okićka) bio je u životnoj opasnosti. Slučajno je izbjegao atentat 22. veljače 1947.; bio je

kamenovan kada je s hodočasnici išao u Mariju Bistricu. Bio je moralni autoritet i oslonac vjernicima u vrijeme komunizma kada je Crkva bila progonjena i marginalizirana.

Za biskupa je zaređen 3. svibnja 1964., a 16. lipnja 1970. imenovan je zagrebačkim nadbiskupom. Na konzistoriju 2. veljače 1983., papa Ivan Pavao II. imenovao ga je kardinalom. *Bio je pokretač crkvene proslave Trinaest stoljeća kršćanstva u Hrvata koja je završila Nacionalnim euharistijskim kongresom 1984. u Mariji Bistrici.*

Kardinal Franjo Kuharić ustrajao je u obrani vjere, pravu pojedinca, pravednosti i nacionalne samobitnosti. Bio je „**Kardinal ljubavi i dobrote**“ koji je govorio jasno, jezikom koji je svakome bio razumljiv.

„Ako je moj protivnik spalio moju kuću, ja neću zapaliti njegovu! Ako je razorio moju crkvu, ja neću ni dirnuti njegovu, dapače, čuvat ću je. Ako je napustio svoj dom, ja neću ni igle uzeti iz njegova! Ako je ubio moga oca, brata, sestru, ja neću vratiti istom mjerom nego ću poštovati život njegova oca, brata, sina, sestre“, poručio je Hrvatima kardinal Kuharić u propovijedi na blagdan sv. Lovre u Petrinji teške 1991. godine.

Godine 1993. poslao je svoj čuveni apel za prestanak rata između Hrvata i Muslimana u BiH.

„Svim sukobljenim stranama u Bosni i Hercegovini u ime vjere u Boga Svemogućega, Stvoritelja neba i zemlje, upućujem hitan poziv da obustave neprijateljstva i da izgrađuju život međunarodno priznate države Bosne i Hercegovine, koja je i član Ujedinjenih naroda, na načelima: sloboda za sve, pravednost među svima, poštivanje nacionalnih i ljudskih prava bez ikakve pristranosti!

Svi su narodi jednaki u svome dostojanstvu i pravima!

Svi su ljudi stvoreni na sliku i priliku Božju i jednaki su u dostojanstvu i pravima!

Svaki čovjek ima pravo živjeti slobodno i sigurno u kraju gdje se rodio!

Ima pravo na nepovredivost svoga doma i svoje osobe!“

„Nikada nije dopušteno činiti zločin protiv tuđeg života, protiv tuđe imovine, protiv dostojanstva drugoga!

Stoga mi osuđujemo svaki zločin, tko god ga učinio!

Tko čini zločin, ratuje protiv samoga sebe i navlači Božje prokletstvo na samoga sebe!

Stoga zaklinjem sve odgovorne njihovom savješću i njihovom djecom, njihovim dobrom i njihovom budućnošću da prekinu sukob i raspolože srca za pravedan mir.

Suživot Muslimana, Srba i Hrvata u Bosni i Hercegovini je sudbina te države! Pomiješanost i susreti su neizbježivi!

To do kraja ne rješavaju ni provincije prema Vance-Owenovu planu. Rješenje je samo u obraćenju srdaca, u raspoloženju svake savjesti, pogotovo odgovornih, da svaki čovjek može živjeti u potpunoj slobodi i sigurnosti u svom domu, na svom radnom mjestu!

Ljudski se može živjeti s drugima, makar različitima, samo u pomirenju, u dobronamjernom prihvaćanju u međusobnim odnosima, na temelju Božjega načela: "Sve, dakle, što želite da ljudi vama čine, činite i vi njima!" (Mt 7, 12).

Svi sukobljeni u toj strašnoj nesreći, koja sve pogađa, bojte se Boga koji će suditi svaku misao, riječ i djelo!

Tolike suze djece, žena i staraca neka vas ganu!

Tolika zgarišta nekoć mirnih kuća neka vas potresu!

Toliki nedužni pobijeni neka budu pred očima vaše savjesti!

Želimo dobro, mir i slobodu svima i svakome! U ime Božje vas molim i zaklinjem, odlučite se za pravedan mir za sve!

Birajte slobodu u poštovanju prava svih i svakoga!

Od milosrdnog Boga vam svima molim svjetlo u srcu i savjesti da vaša odluka za mir bude iskrena, trajna i blagoslovljena. "

Bio je domaćin papi Ivanu Pavlu II. prilikom njegova posjeta Hrvatskoj, 1994.

Umirovljen je 5. srpnja 1997.

Kardinal Franjo Kuharić promicao je istine o kardinalu Alojziju Stepincu, njegove propovijedi su sabrane u knjizi *Poruke sa Stepinčeva groba*. Bio je uz Papu Ivana Pavla II. i tijekom njegova drugog posjeta Hrvatskoj kada je u Mariji Bistrici 3. listopada 1998. proglasio kardinala Alojzija Stepinca blaženim.

Kardinal Franjo Kuharić je kazao i sljedeće:

„U ovom vremenu Europa proživljava duboku krizu na misaonom i moralnom planu. Uzrok te krize su razna filozofska i ideološka mišljenja i tumačenja samoga čovjeka koja odbacuju punu istinu o čovjeku koju crpimo samo iz vjere u Božju riječ. Vrijednosti koje ostvaruju čovjekov život u punini i cjelovitosti njegova bića i smisla, imaju svoj nepresušivi izvor u Objavi Božjoj koju nam Crkva neumorno predaje i tumači.“

„Volja Božja to je veličina čovjeka, ljepota čovjeka. Volja Božja je sloboda čovjeka. I kada zaista prihvati ljepotu Božju i živi je, postaje duhovni div. Ako slijedi svoju samovolju, postaje zarobljenik samog sebe i patuljak.“

Umro je u Zagrebu 11. ožujka 2002. Na desetu obljetnicu njegove smrti 10. ožujka 2012. pokrenut je proces za njegovu beatifikaciju.

Veliki humanist i domoljub kardinal Franjo Kuharić pokopan je u kripti zagrebačke katedrale.

Na zadnjem oproštaju od kardinala Kuharića okupili su se cijeli državni vrh, četiri kardinala, oko 700 biskupa i svećenika te mnoštvo hrvatskih vjernika.

Ne zaboravimo na poruke kardinala:

„Postoje neke linije s kojih se ne smijemo povlačiti, crte s kojih se ne smije uzmicati!“

„Mali s velikima ne trebaju razgovarati na koljenima, nego na temelju principa!“

3.5. Pokušaj uvođenja izvanrednoga stanja u SFRJ-u 1991.

Srpski političari (Milošević, Jović) krajem siječnja 1991. tražili su uvođenje izvanrednoga stanja u Hrvatskoj, a poslije su zbog gubitka kontrole tražili da se izvanredno stanje uvede na području cijele Jugoslavije tako da oni svuda postave svoju marionetsku upravu. Nakon neuspjelog osvajanja Pakraca od srpskih terorista i velikih prosvjeda u Beogradu 9. ožujka 1991. srbijansko vodstvo zatražilo je uvođenje izvanrednog stanja pa je bila sazvana sjednica **Vrhovne komande Oružanih snaga SFRJ** 12. ožujka 1991. U sastavu Vrhovne komande bili su: Veljko Kadijević (general armije, savezni sekretar za obranu), Blagoje Adžić (general-pukovnik, načelnik štaba) Stane Brovet (admiral, zamjenik saveznog sekretara za obranu) i članovi Predsjedništva SFRJ: Borisav Jović (Srbija), Stjepan Mesić (Hrvatska), Janez Drnovšek (Slovenija), Bogić Bogićević (Bosna i Hercegovina), Nenad Bućin (Crna Gora), Jugoslav Kostić (Vojvodina) i Riza Sapunxhia (Kosovo i Metohija).

Treba spomenuti da su pripreme za nametanje srpske hegemonije preko Predsjedništva SFRJ bile odrađene i da su „jogurt revolucijom“ smijenjena rukovodstva u Vojvodini, Kosovu i Metohiji i Crnoj Gori te imenovani Miloševićevi kadrovi koji će glasovati prema njegovu naređenju . 9. ožujka 1991. bio je veliki prosvjed u Beogradu kojim se tražilo odstupanje Slobodana Miloševića. Borisav Jović održao je telefonsku sjednicu Predsjedništva o uporabi vojske za smirivanje stanja. JNA je tenkovima izišli na ulice Beograda i prekinula prosvjede. Borisav Jović je na prevaru dobio suglasnost članove Predsjedništva SFRJ, koju su oni kasnije povukli, pa su tenkovi vraćeni u kasarne. Nakon toga je Borisav Jović (u funkciji predsjedavajućega Predsjedništva SFRJ) javno preko televizije sazvaio sjednicu Vrhovne komande s ciljem da Predsjedništvo SFRJ izglasa uvođenje izvanrednoga stanja koje je tražilo srbijansko rukovodstvo (Slobodan Milošević i Borisav Jović).

Sjednica Vrhovne komande započela je 12. ožujka 1991. Izvršen je silan pritisak da se izglasa uvođenje izvanrednoga stanja u cijeloj Jugoslaviji. Prijedlog nije dobio većinu (nisu bili kompletni) pa je sjednica nastavljena 14. ožujka. Kako opet nije bilo dovoljno glasova, sjednica je nastavljena i 15. ožujka 1991., ali nije bilo dovoljno glasova da se prijedlog usvoji pa nije uvedeno izvanredno stanje. Veljko Kadijević je tajno odletio u Moskvu na konzultacije u vezi uvođenja izvanrednoga stanja, ali mu je rečeno da sačeka smjenu Mihajla Gorbačova. Vojni vrh je u Rusiji pripremao vojni udar pa je sovjetski general Dmitri Jazov Kadijeviću preporučio da pričekas da vojska preuzme vlast u Rusiji. U velikoj tajnosti admiral Branko Mamula otišao je u London, a Blagoje Adžić u Pariz s ciljem obavještanja, traženja prešutne podrške o namjeri JNA da izvrši vojni udar. SAD i zapadne zemlje bile su protiv uvođenja izvanrednoga stanja (vojne diktature). Nekompletno Predsjedništvo SFRJ nije donijelo odluku (12. ožujka 1991.) pa je nastavak (nova sjednica) zakazana za 14. ožujka kada se Predsjedništvo SFRJ kompletiralo. Tijekom pripreme za nastavak sjednice vođeni su mnogi razgovori, vršena uvjeravanja i prijetnje s ciljem da se izglasa uvođenje izvanrednoga stanja.

Budući da vodstvo JNA nije dobilo podršku u Moskvi, Londonu, Parizu, a Sjedinjene američke države bilesu protiv uvođenja izvanrednoga stanja (bile su za očuvanje Jugoslavije, ali ne i za vojni udar) Veljko Kadijević je tražio da o uvođenju izvanrednoga stanja odluči Predsjedništvo SFRJ. Na glasovanju 14. ožujka 1991. protiv uvođenja izvanrednog stanja glasali su: Bogić Bogićević (član SR BiH), Riza Sapunxhiu (član AP Kosova i Metohije), Stipe Mesić (član SR Hrvatske), Vasil Tupurkovski (član SR Makedonije) i Janez Drnovšek (član SR Slovenije).

Za odluku o uvođenju izvanrednoga stanja na člana Predsjedništva SFRJ iz Bosne i Hercegovine, Bogića Bogićevića, vršen je silan pritisak. Bogić Bogićević, Srbin iz Bosne i Hercegovine, časno se ponio i nije se dao nagovoriti da glasa mimo svoje savjesti. Budući da 14. ožujka 1991. nije izglasovano odobrenje za uvođenje izvanrednoga stanja, Veljko Kadijević članovima je Predsjedništva najavio nastavak sjednice za sljedeći dan (15. ožujka) kada se ponovno pokušalo pridobiti Bogića Bogićevića da glasa za odluku o uvođenju izvanrednoga stanja na području cijele Jugoslavije. Članovi Predsjedništva SFRJ ostali su pri prijašnjem stavu pa odluka o uvođenju izvanrednoga stanja nije dobila većinu glasova.

Bilo je više scenarija (JNA i vodstva Srbije) za uvođenje izvanrednog stanja, ali ni jedan nije bio pouzdan. Međunarodna zajednica željela je da se jugoslavenska kriza riješi politički, a ne vojno. S druge strane, JNA bez velikih priprema nije bila sposobna za učinkovitu vojnu kontrolu na razini cijele države. Budući da Predsjedništvo SFRJ nije dalo suglasnost za uvođenja izvanrednoga stanja, vodstvo JNA odustaje od državnoga udara. 17. ožujka Veljko Kadijević obavještava Slobodana Miloševića i Borisava Jovića da vojska ne će preuzeti odgovornost jer je njegov štab procijenio sljedeće posljedice na unutrašnjem i međunarodnom planu:

- *Na unutrašnjem planu: sukob JNA s Teritorijalnom obranom i jedinicama republičke policije Hrvatske, Slovenije, Makedonije, Bosne i Hercegovine te mogući ustanak Albanaca. Također ni opozicije u Srbiji ne će podržati JNA.*

- *Na međunarodnom planu slijedila je blokada granica SFRJ, zamrzavanje imovine, bankovnih računa, moguća vojna intervencija.*

Sve navedeno bilo je realno osim vojne intervencije. Kasniji razvoj događaja pokazao je da je procjena KOS-a i štaba JNA bila točna. JNA nije bila sposobna, bez velikih priprema, iznenadno uvesti izvanredno stanje.

Borisav Jović i Slobodan Milošević tražili su da JNA uvede izvanredno stanje bez obzira na Predsjedništvo SFRJ. Optužili su Veljka Kadijevića da ih je izdao jer Kadijević nije htio da bez odluke Predsjedništva SFRJ uvede izvanredno stanje. Budući da su vodeće zemlje svijeta bile protiv vojne intervencije i da JNA nije bila spremna na izazove nakon uvođenja izvanrednoga stanja, vodstvo JNA odustalo je od preuzimanja odgovornosti za uvođenje takvoga stanja. Da su im okolnosti išle na ruku, oni bi uveli izvanredno stanje bez obzira na odluku Predsjedništva SFRJ.

Slobodan Milošević je dan nakon završetka sjednice, 16. ožujka 1991. javno kazao da Jugoslavije više nema i da on ne priznaje savezne organe i njihove odluke. Srbi su izvršili zamjenu nekih članova Predsjedništva, ali su 25. ožujka 1991. izjavili da više ne priznaju niti jednu odluku Predsjedništva SFRJ.

Glas Srbina **Bogića Bogićevića** bio je presudan pri glasovanju. On nije podlegao silnim pritiscima, ucjenama, obećanjima i nije dao svoj glas za uvođenje izvanrednoga stanja. Nakon neuspjeloga srbijanskog pokušaja uvođenja izvanrednog stanja Bogić Bogićević ostao je bez plaće kao član Predsjedništva SFRJ i nije radio nigdje godinu dana. Preživljavao je zahvaljujući prijateljima.

3.6. Washingtonski sporazum, 18. ožujka 1994.

Budući da je Europska zajednica bila nesposobna zaustaviti rat u bivšoj Jugoslaviji, u rješavanje takozvane „jugoslavenske krize“ uključile su se Sjedinjene Američke Države (SAD). Washingtonski sporazum bio je prvi ozbiljni korak u zaustavljanju rata, prekinut je oružani sukob između Hrvata (HVO) i Bošnjaka (Armija BiH).

Washingtonski sporazum mirovni je sporazum između bosanskohercegovačkih Hrvata i Bošnjaka, a potpisali su ga predsjednik RH dr. Franjo Tuđman i predsjednik Predsjedništva BiH Alija Izetbegović. Dogovoreno je primirje između Armije Bosne i Hercegovine i Hrvatskog vijeća obrane, čime je efektivno završen hrvatsko-bošnjački sukob. Također, sporazumom je oblikovan unutarnji ustroj teritorija s bošnjačkim i hrvatskim pučanstvom, koji je preoblikovan u Federaciju Bosne i Hercegovine, pri čemu je predviđeno korištenje županijskog sustava kako bi se spriječila dominacija jednoga naroda nad drugim.

Predstavnici hrvatskoga i muslimanskoga naroda u BiH, Krešimir Zubak i Haris Silajdžić, potpisali su sporazum (**Washingtonski sporazum**) o uspostavi hrvatsko-bošnjačke federacije (Federacija BiH). Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman i predsjednik Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović potpisali su sporazum o Konferenciji RH i BiH. Potpisivanju sporazuma nazočio je američki predsjednik Bill Clinton.

„Washingtonski sporazum predviđen je kao prva etapa dogovora, pri čemu bi se u drugoj etapi u pregovore uključila i srpska strana. Ta je faza predviđala ukidanje Republike Srpske te ustrojavanje cjelokupne Bosne i Hercegovine po županijama, što se nikad nije ostvarilo i zapravo je odbačeno Daytonskim mirovnim sporazumom.“

Temeljem sporazuma zaustavljen je hrvatsko-bošnjački sukob, ali glavna politička pitanja ustroja BiH ostala su otvorena. U studenom 1995. postignut je dogovor o okončanju rata u BiH, **Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini ili Daytonski sporazum. Sporazum je potpisan u Parizu 14. prosinca 1995.** Nažalost, Daytonski sporazum nametnut je politički dogovor koji je nagradio agresora, a nije riješio pitanje pravednoga ustroja Bosne i Hercegovine kao države. Ni nakon 23 godine BiH ne funkcionira kao pravna država, ne poštuje se dogovor iz Washingtona (**Washingtonski sporazum**) niti iz Daytona (**Daytonski sporazum**).

3.7. Raspad Jugoslavije i granice novih država

Stajalište Europske zajednice od 20. ožujka 1991. godine: Unutarnje i vanjske granice Jugoslavije su nepromjenjive.

U složenim političkim okolnostima (pad „*željezne zavjese*“, raspad Sovjetskoga Saveza, prestanak hladnoga rata) Europska zajednica je prvi put **20. ožujka 1991. zauzela stajalište da su unutarnje i vanjske granice Jugoslavije nepromjenjive (princip Završnog akta iz Helsinkija, 1975.)**. Od početka jugoslavenske krize načelni stav međunarodne zajednice bio je da su republičke granice nepromjenjive. Promjene republičkih granica moguće su samo dogovorom. Postignuća vojnim djelovanjem ne će biti priznata.

Kada je bilo jasno da SFRJ ne će moći opstati i da ne će biti dogovora među republikama, međunarodna zajednica izrazila je svoje mišljenje o granicama među republikama.

Budući da nije bilo moguće postići dogovor između jugoslavenskih republika, pristupilo se međunarodnoj arbitraži koja temeljem međunarodnoga prava donosi preporuke ili odluke. Zbog navedenoga formirana je Badinterova komisija.

Badinterovu komisiju (arbitražnu komisiju) formiralo je Vijeće ministara Europske ekonomske zajednice 27. kolovoza 1991. Članovi komisije bili su: **Robert Badinter**, predsjednik Ustavnog suda Francuske, **Roman Herzog**, predsjednik Saveznog ustavnog suda Njemačke, **Aldo Corasaniti**, predsjednik Ustavnog suda Italije, **Francisco Tomás y Valiente**, predsjednik Ustavnog suda Španjolske i **Irene Petry**, predsjednica Ustavnog suda Belgije. Robert Badinter imenovan je predsjednikom peteročlane komisije. Od studenoga 1991. do siječnja 1993. Arbitražna je komisija izdala petnaest pravnih mišljenja.

Najbitnija pravna stajališta izložena u mišljenima Arbitražne komisije jesu:

- Pitanje sukcesije država treba rješavati na temelju načela međunarodnog prava, te na temelju pravičnosti, uzimajući u obzir da su sve države kojih se to tiče vezane kogentnim normama općeg međunarodnog prava, posebice onima o poštovanju temeljnih prava čovjeka, prava naroda i prava nacionalnih manjina (mišljenje 1. i 9.);
- SFRJ se raspala i više ne postoji kao država (mišljenje 8.);
- Nijedna država sljednica sama nema pravo nastaviti članstvo SFRJ u međunarodnim organizacijama (mišljenje 9.);
- SR Jugoslavija nova je država koja se ne može smatrati sljednicom SFRJ (mišljenje 10.);
- Granice između bivših federalnih jedinica smatraju se državnim granicama sljednica i ne mogu se mijenjati silom, nego samo sporazumom – načelo *uti possidetis* (mišljenje 3.);
- Dan sukcesije za Hrvatsku i Sloveniju je 8. listopada 1991., za Makedoniju 17. studenog 1991., za BiH 6. ožujka 1992., a za SR Jugoslaviju (Srbija i Crna Gora) 27. travnja 1992. (mišljenje 11.).

Ministri vanjskih poslova tadašnje EZ, na sastanku u Bruxellesu 16. prosinca 1991., donijeli su **Deklaraciju o naputcima o priznanju novih država u Istočnoj Europi i SSSR-u**. Kao popratni dokument, u skladu s navedenim, prihvaćena je i **Deklaracija o Jugoslaviji**.

U samom početku Deklaracije poziva se na Završni akt iz Helsinkija i Parišku povelju. Diplomatski sporazum potpisan u Helsinkiju (Finska, kolovoz 1975.), kao zaključni dokument prvog samita Konferencije o europskoj sigurnosti i suradnji (KESS). To je nastojanje da se, ponajprije, smanje napetosti između Sovjetskoga i Zapadnoga bloka osiguravajući njihovo prihvaćanje *status quo* u Europi. Dokument su potpisale sve europske države (osim Albanije), te SAD i Kanada. Dokument priznaje nepovredivost granica, uspostavljenih nakon Drugoga svjetskog rata u Europi, obvezuje države potpisnice na poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda te na suradnju na ekonomskom, znanstvenom, humanitarnom i drugim područjima.

Nakon donošenja **Deklaracije o Jugoslaviji** i **Naputaka** od strane EZ-a četiri republike bivše Jugoslavije zatražile su međunarodno priznanje, a dvije republike to nisu zatražile (Srbija i Crna Gora).

Badinterova komisija 1. siječnja 1992. objavila je mišljenja rednih brojeva 2. – 7. *Mišljenje 2.* bavi se pitanjem prava na samoodređenje srpske zajednice u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, a naglasila je da *pravo na samoodređenje ne smije involvirati promjene postojećih republičkih granica*, a srpskoj manjini (u Hrvatskoj jer u Bosni i Hercegovini predstavlja konstitutivni narod) pripadaju prava manjina (a ne prava naroda!) zajamčena odredbama međunarodnog prava.

Mišljenje 3. potvrđuje da načelo *utipossidetis* I ima opću primjenu pa se prema tome odnosi i na republičke granice u kontekstu disolucije jugoslavenske federacije.

U *Mišljenju 5.* došlo se do zaključka da postoji propust u hrvatskoj aplikaciji. U *Deklaraciji o Jugoslaviji* tadašnja EZ postavila je zahtjev da jugoslavenske republike, koje očekuju međunarodno priznanje, prihvate načela utvrđena dokumentima *Konferencije o Jugoslaviji* – osobito ona koja se bave pitanjima ljudskih prava i prava nacionalnih i etničkih manjina i grupa.

Badinterova komisija utvrdila je da hrvatski Ustav nije potpuno inkorporirao sve kriterije postavljene u članku o *posebnom statusu*. Također je zaključila da bi Hrvatska trebala dopuniti Ustav kako bi se uvrstile mjere iz navedenoga članka jer je to jedina prepreka apsolviranju svih kriterija postavljenih od tadašnje EZ, na što je hrvatski predsjednik odgovorio pismenom potvrdom prihvaćanja navedenoga, čime su potpuno zadovoljeni postavljeni standardi.

Na temelju mišljenja Badinterove komisije, tadašnja EZ odlučila je 15. siječnja 1992. priznati suverenost i neovisnost Hrvatske i Slovenije, nakon čega je slijedilo priznanje od velikoga broja svjetskih zemlja, što je kulminiralo primanjem Hrvatske i Slovenije u punopravno članstvo UN-a (22. svibnja 1992.).

Savezna republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) tražila je i iznijela stajalište:

„SRJ će, poštujući kontinuitet i međunarodni status SFRJ, preuzeti sva njezina međunarodna prava i obveze, uključujući članstvo u svim međunarodnim organizacijama i participaciju u svim međunarodnim ugovorima, prihvaćenim i ratificiranim od strane bivše države.

Diplomatske misije, konzularna predstavništva i uredi, nastaviti će funkcionirati zastupajući interese SRJ.“

Zemlje tadašnje EZ oslonile su se na *Mišljenja 8., 9. i 10.* Badinterove komisije od 4. srpnja 1992. u kojima je utvrđeno da je proces disolucije SFRJ, identificiran u *Mišljenju br. 1.* od 29. studenoga 1991., dovršen i da bivša jugoslavenska federacija više ne postoji.

Prema mišljenju međunarodne Arbitražne komisije (Badinterove komisije) od 4. srpnja 1992. SRJ je nova država koja se ne može tretirati kao jedini nasljednik bivše SFRJ:

„SRJ ne može automatski preuzeti članstvo SFRJ u međunarodnim organizacijama, niti naslijediti vlasništvo SFRJ u inozemstvu, koje bi se trebalo ravnomjerno rasporediti među svim sukcesorskim republikama, na temelju dogovora ili arbitraže.“

Vijeće sigurnosti UN-a puno se izričitije očitovalo o navedenoj problematici u Rezoluciji 777 od 19. rujna 1992. Rezolucijom se Generalnoj skupštini predlaže sljedeće: Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna Gora) ne može automatski preuzeti članstvo bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u UN-u ... i da Savezna Republika Jugoslavija (Srbija i Crna

Gora) treba službeno zatražiti punopravno članstvo u UN-u te da do tada ne bi trebala sudjelovati u radu Generalne skupštine.” Rezolucijom 47/1 Generalne skupštine (19. rujna 1992.) prihvaćena je preporuka Vijeća sigurnosti, što je u konačnici značilo potpuno odbijanje stava SRJ.

Srbijanske manipulacije nisu prošle!

Granice Republike Hrvatske određene su temeljem međunarodnoga prava, a po pitanju ljudskih prava RH je ispunila sve zahtjeve međunarodne zajednice iako su ti zahtjevi bili stroži prema RH nego prema drugim republikama.

3.8. Sastanak u Karađorđevu, 25. ožujka 1991.

Sastanak hrvatskoga predsjednika dr. Franje Tuđmana i srbijanskoga predsjednika Slobodana Miloševića, 25. ožujka 1991. u Karađorđevu poslužio je za klevetanje, blaćenje predsjednika RH kao i Hrvatske. Neprijatelji su prvo tvrdili da je sastanak bio tajni što nije točno jer je istoga dana Tanjug izvjestio o sastanku. O čemu su predsjednici republika razgovarali to oni znaju. Sastanak nije polučio nikakav dokument pa je sve ostalo na nagađanjima, a jugoslavenske tajne službe radile su svoj posao te dezinformirale građane.

Plasirana je stupidna teza o dogovoru Tuđman – Milošević o podjeli Bosne i Hercegovine što spada u sferu vjerovali ili ne. Prije njihova razgovora dogodila se „balvan revolucija“, pobunjeni Srbi formirali su svoje policijske snage SUP SAO Krajine (5. siječnja 1991.), u Pakracu (1. ožujka 1991.) je izvršena oružana pobuna i nakon svega toga Slobodan Milošević dijeli Bosnu i Hercegovinu s Franjom Tuđmanom! Deset dana prije propao je pokušaj uvođenja izvanrednoga stanja od strane JNA kojega su tražili Slobodan Milošević i Borisav Jović. Dogovor Tuđman – Milošević o podjeli BiH je jedino moguć ako će svi Srbi živjeti u jednoj državi, Velikoj Srbiji. Navodni dogovor podrazumijeva da Slobodan Milošević, zagovornik Velike Srbije, odustaje od projekta Velike Srbije, što je čista fantastika! Nakon njihova razgovora 1. travnja 1991. takozvana SAO Krajina odvaja se od Hrvatske što je još jedan dokaz da nije bilo nikakva dogovora. Samo neutralni poluidioti mogu povjerovati u takav scenarij kojega su plasirale tajne i javne obavještajne službe SFRJ. Cilj je kompromitirati dr. Franju Tuđmana u svijetu i stvoriti podjele u hrvatskome vodstvu što je i uspjelo.

Kada se sastanak održao, SFRJ je još postojala. Razmatrali su se prijedlozi međunarodne zajednice o očuvanju jedinstvene države (savez država). U svibnju 1991. Gligorov i Izetbegović ponudili su svoj prijedlog (Platforma o budućoj jugoslavenskoj zajednici). Međutim, velikosrpski imperijalistički krugovi su sve prijedloge odbacili. Oni su željeli reformu postojeće federacije u kojoj će oni biti dominantni uz potporu JNA.

Da je Tuđman dijelio BiH s ciljem da Hercegovina pripadne Hrvatskoj, morao bi se odreći Istočne Slavonije, dijela Zapadne Slavonije, Banovine, Like i Sjeverne Dalmacije, općina gdje su Srbi činili većinu u stanovništvu općina. Očito se radi o grubom podmetanju s ciljem blaćenja predsjednika Tuđmana i hrvatske politike.

Hrvatska je u ožujku 1991. bila bez vojske, bez teškoga naoružanja, u prometnoj, energetske i informativnoj blokadi pa se postavlja pitanje čime je to dr. Franjo Tuđman mogao bilo što uvjetovati kada je Slobodan Milošević iza sebe imao JNA, savezne i republičke službe, pobunjene Srbe i podršku međunarodne zajednice.

Da je uistinu postignut dogovor, ne bi bilo agresije Srbije i JNA na Hrvatsku već bi agresija bila usmjerena na BiH.

Treba podsjetiti:

„24. siječnja 1991. održan je sastanak Miloševića i slovenskog predsjednika Predsjedništva Milana Kučana gdje je praktično "dogovoren", "usuglašen", "prihvaćen" raspad Jugoslavije kroz odlazak Slovenije uz pravo Srba "da žive u jednoj državi". 14. kolovoza 1991. taj je sporazum potvrdio predsjednik Slovenskog državnog zbora Franc Bučar i Dimitrij Rupel s Miloševićevim povjerenikom Dobricom Čosićem.“

O svemu su vođeni razgovori pa i o statusu BiH ako se SFRJ raspadne, ali Republika Hrvatska je praktično pokazala da podržava opstojnost BiH kao države i da traži ravnopravan položaj Hrvata u BiH. Zahvaljujući dr. Tuđmanu BiH je opstala kao država jer su Hrvati na referendumu o samostalnosti BiH (29. veljače 1992.) podržali samostalnu i suverenu BiH za razliku od Srba koji su bojkotirali referendum. Da Hrvati nisu izišli na referendum, isti bi propao jer Bošnjaci nisu imali natpolovičnu većinu.

Republika Hrvatska priznaje BiH 7. travnja 1992. godine.

Zaključno: Jasno je da dr. Franjo Tuđman nije dijelio Bosnu i Hercegovinu, nije bio u poziciji da ravnopravno razgovara s Miloševićem pa tako nije ni mogao nešto uvjetovati. Događaji poslije su pokazali da se radilo o podmetanju, o specijalnom ratu protiv Hrvatske. Nažalost, neki ni danas ne shvaćaju da se radilo o specijalnom ratu protiv Hrvatske i Hrvata. Dr. Tuđman je samo skrbio u Hrvatima u Bosni i Hercegovini što mu je bila i ustavna zadaća.

3.9. “Sporazum o prekidu vatre”(Zagrebački sporazum), 29. ožujka 1994.

U Veleposlanstvu Rusije u Zagrebu je 29. ožujka 1994. godine (30. ožujka rano ujutro) potpisan Zagrebački sporazum o prekidu vatre između Republike Hrvatske i predstavnika pobunjenih Srba. U ime RH sporazum je potpisao Hrvoje Šarinić, a u ime pobunjenika admiral Dušan Rakić.

Zagrebačkim sporazumom trebalo je razdvojiti zaraćene strane, povući teško naoružanje 10 do 20 kilometara od crte razdvajanja te imenovati predstavnike u zajedničko povjerenstvo koje će nadgledati poštivanje sporazuma (pod vodstvom UNPROFOR-a). Pobunjeni Srbi su podržali Zagrebački sporazum jer im je jamčio mir na okupiranim područjima, zaštitu od strane UNPROFOR-a i mogućnost vojnoga djelovanja u Bosni i Hercegovini.

Međunarodna zajednica poticala je političko rješenje pobune Srba u Hrvatskoj pa je rezultati tih nastojanja bio Zagrebački sporazum. Daljnja nastojanja dovela su do potpisivanja Gospodarskog sporazuma, 2. prosinca 1994. godine.

Pobunjeni Srbi nisu željeli normalizaciju odnosa, povratak prognanika na njihova ognjišta, njihove domove, uspostavu prometa na cijelom teritoriju Republike Hrvatske. Srbi nisu poštivali Zagrebački sporazum jer su pored odobrenih skladišta oružja imali i niz skrivenih skladišta oružja, nisu omogućili povratak prognanih pa je uslijedila akcija prognanih Hrvata. Prognanici su blokirali punktove UNPROFOR-a na 19 prijelaza između okupiranog i slobodnog teritorija. Blokade su potrajale sve do kolovoza 1994. godine.

Pobunjeni Srbi tražili su da Republika Hrvatska isplati mirovine i zdravstveno osiguranje za otprilike 50 000 umirovljenika koji su živjeli u Republici Srpskoj Krajini te devizne mirovine njezinih građana koje su se nalazile u hrvatskim bankama. Također su tražili neka povezivanja energetske i vodoopskrbnog sustava (koja su njima bila od koristi), ali su bili protiv prometnog povezivanja Hrvatske. Beograd je dogovorno vršio pritisak na pobunjene Srbe pa je bila otvorena autocesta 21. prosinca 1994. godine.

Hrvatska strana je pravila mnoge ustupke pa je stanovništvo s okupiranih područja slobodno ulazilo u Hrvatsku (posjet rodbini, rješavanje imovinskih pitanja, dobivanje hrvatskih dokumenata). Međutim, otvaranje autoceste rezultiralo je i kriminalnim aktivnostima srbijanskoga stanovništva, pobunjeničke vojske i drugih.

Vijeće sigurnosti UN-a priznalo je da Vanceov plan nije proveden; nisu htjeli prisiliti Srbe da poštuju dogovoreno (negdje su ih potpomagali u pobuni). Vijeće sigurnosti nije željelo prekid mandata UNPROFOR-a u Hrvatskoj jer je tvrdilo da će to dovesti do novoga rata i novog vala izbjeglica, ali nije željelo prisiliti Srbe da poštuju sporazume. Međunarodna zajednica je 1994. davala izjave o priznavanju teritorijalnog integriteta Hrvatske, ali je štitila pobunjenike koji nisu dopuštali normalizaciju odnosa, povratak prognanika, uspostavu vlasti i prometa na cijelom teritoriju Republike Hrvatske.

Tijekom 1994. i 1995. hrvatska vlast napravila je mnogobrojne ustupke pobunjenim Srbima (slobodno kretanje Srba s okupiranih područja, izdavanje dokumenata, dostavu hrane, povlačenje hrvatske vojske i policije s nekih područja), ali pobunjenim Srbima to nije bilo dovoljno već su težili samo jednom, stvaranju Velike Srbije. Pobunjeni Srbi koristili su UNPROFOR za ostvarivanje svojih ciljeva, stvaranje etnički čiste Velike Srbije.

Budući da sva nastojanja mirne reintegracije okupiranih područja Republike Hrvatske nisu uspjela, Republika Hrvatska odlučila se na vojno rješenje, oslobađanje svojih okupiranih područja („Bljesak“, „Oluja“).

3.10. „Krvavi Uskrs“ 1991.

Pobunjeni Srbi su 25. ožujka 1991. organizirali takozvani „*miting istine*“ na Plitvicama. Pobunjenici su tražili da Nacionalni park „Plitvička jezera“ bude u sastavu takozvane SAO Krajina. Sljedećega dana Skupština općine Titova Korenica donijela je odluku o smjeni vodstva nacionalnoga parka koje nije podržavalo pripajanje SAO Krajini. 28. ožujka 1991. kninski šerif Milan Martić šalje miliciju iz Knina da zauzmu policijsku postaju i Plitvice. Pobunjeni Srbi su na ulazu u nacionalni park izvjesili srpske i jugoslavenske zastave. Uprava nacionalnoga parka je otpuštena, a Ljubica Šolaja proglasila je pripajanje Nacionalnoga parka Plitvička jezera SAO Krajini.

Jedinice Specijalne policije RH (Specijalne postrojbe MUP-a Rakitje, Specijalne postrojbe MUP-a Kumrovec te Antiterorističke jedinice Lučko) u noći s 30. na 31. ožujka 1991. godine krenule su na Plitvice uspostaviti javni red i mir. Nakon što su snage Specijalne policije svladale pobunjenike, uspostavile legalnu vlast, umiješala se JNA, zauzela je sve prilaze Plitvičkim jezerima (sa strane Slunja i Titove Korenice). Srpski teroristi su se povukli prema Titovoj Korenici, a JNA ih je zaštitila jer se postavila kao tampon zona između hrvatske policije i terorista.

Tijekom akcije Specijalne policije RH u hotelima na Plitvicama bilo je 400 gostiju (većina iz Italije).

Josip Lucić predvodio je specijalce iz Rakitje. Kolona specijalaca upala je u zasjedu na Plitvicama. U autobus pun specijalaca uletjela je tromblonska mina koja nije eksplodirala. Specijalci su imali mnogo sreće jer nije bio izvučen osigurač. Specijalci su tijekom nekoliko sati u teškim uvjetima (visokog snijega, velike hladnoće i magle) uspjeli svladati pobunjenike. Uhićeno je 9 (17 ?, 29?) terorista, među njima i Goran Hadžić (član Glavnog odbora Srpske demokratske stranke iz Vukovara) i Borivoje Savić (tajnik Izvršnog odbora SDS-a Vukovar). Bili su naoružani; navodno su išli na sastanak u Titovu Korenicu. Nakon intervencije ministra unutarnjih poslova RH Josipa Boljkovca Goran Hadžić je pušten!

Tijekom akcije oslobađanja Plitvica poginuo je policajac Josip Jović iz Aržana (blizu Imotskoga), a 7 specijalaca bilo je ranjeno. Dvadesetdvoгодиšnji Josip Jović postao je simbol branitelja, simbol žrtve za slobodu Hrvatske (dragovoljno se javio za akciju), pa se spominje kao prvu hrvatsku žrtvu u Domovinske ratu (neki su prije poginuli).

Na strani pobunjenika poginuo je Rajko Vukadinović, teritorijalac takozvane „Krajine“.

Dan nakon „Krvavog Uskrsa“, 1. travnja 1991. godine, takozvana Republika Srpska Krajina proglasila je neovisnost od Hrvatske (sve je rađeno po planu iz Beograda).

4. Kronologija, travanj 1991. – 1995.

- 1. travnja 1991. takozvano Izvršno vijeće "SAO Krajine" u Korenici je donijelo odluku o ujedinjenju s Republikom Srbijom. Prema velikosrpskim planovima u tzv. SAO Krajinu trebale su ući općine Knin, Benkovac, Obrovac, Gračac, Donji Lapac, Korenica, Vojnić, Vrginmost, Glina, Dvor na Uni, Kostajnica, Petrinja i Pakrac te sva srpska naselja koja su se pripojila jednoj od ovih općina i ona koja se ubuduće izjasne za pripajanje u procesu razgraničenja.
- 1. travnja 1995. odlukom VS UN-a (Rezolucija 981) UNPROFOR u Hrvatskoj postao je UNCRO i preuzeo obvezu nadzora međunarodno priznatih granica Republike Hrvatske.
- 3. travnja 1992. oslobodilačka akcija HV-a u Baranji nije uspjela; nakon početnog uspjeha, hrvatski vojnici su, uz gubitke, vraćeni na polazne položaje
- 7. travnja 1992. SAD je priznao Hrvatsku, Sloveniju i BiH; Hrvatska je priznala BiH.
- 7. travnja 1995. na planini Dinari iznad Knina hrvatske postrojbe oslobodile su područje širine 15, a dubine 5 km (napadajni boj Skok 1).
- 10. travnja 1992. g., General Janko Bobetko, sudionik antifašističke borbe u Hrvatskoj u II. svjetskom ratu, postavljen je za zapovjednika Južnoga bojišta.
- 12. travnja 1991. stvorena je operativna jezgra buduće hrvatske vojske - Zbor narodne garde (ZNG); započele su pripreme za ustrojavanje četiriju brigada ZNG.

Legendarne hrvatske gardijske brigade, uz specijalne postrojbe MUP-a i MORH-a, podnijele su glavni teret u obrani i oslobađanju Republike Hrvatske: Prva gardijska brigada - Tigrovi, Druga - Gromovi, Treća - Kune, Četvrta - Pauci te kasnije ustrojene Peta - Sokolovi, Sedma - Pume, Osma (lakojurišna) - Orlovi, Deveta - Vukovi.
- 14. travnja 1991. na mitinzima Srba u Hrvatskoj, Hrvatima su prijetili srbijanski političari: četnički vojvoda Vojislav Šešelj u Borovu Selu (14. travnja) i srbijanski poslanik Milan Paroški u baranjskom selu Jagodnjak (20. travnja); nakon mitinga u Jagodnjaku hrvatska policija uhvatila je, a zatim pustila četničkog vojvodu Vojislava Šešelja (23. travnja).
- 24. do 28. travnja 1992. jake srpske postrojbe napale su pravcem Neum, Metković i Ploče, s ciljem konačnog zauzimanja doline Neretve i presijecanja hrvatskog teritorija (odvajanje i osvajanje južnog dijela Hrvatske); nakon žestokih borbi koje su trajale gotovo tri dana i tri noći, hrvatski branitelji izdržali su nemoguće, slomili nadmoćnijeg neprijatelja i prepolovili njegovu snagu.

- 27. travnja 1992. Kina je priznala Hrvatsku i Sloveniju kao samostalne i suverene države.
- 28. travnja 1992. akcija HV-a za oslobađanje sela Podgradina u zadarskom zaleđu nije uspjela.
- 29. travnja 1991., nakon što je MUP RH u selu Kijevo osnovao policijsku postaju, JNA i "milicija Krajine" blokirali su selo.

4.1. Secesija, 1. travnja 1991.

Pobunjeni Srbi su 1. travnja 1991. proglasili odvajanje od Republike Hrvatske i pripajanje Srbiji.

Dana 23. srpnja 1990. sastali su se predsjednik dr. Franjo Tuđman i vođa srpske pobune predsjednik Srpske demokratske stranke (SDS-a) psihijatar Jovan Rašković.

Rašković je izjavio „da se može govoriti o ustanku srpskog naroda, koji još nije oružani, ali da do takvog nedostaje ‘jedna mala distanca’ i da je srpski narod ‘lud narod’, odnosno: To je lud narod, ja sam psihijatar, to je lud narod. Ja Vam to kažem, da je lud... To je lud svijet. Oni su naoružani neviđeno. To je svijet koji je naoružan, isto kao i komandosi.“ (Barić)

Dakle, prema tvrdnji Jovana Raškovića (predsjednika SDS-a) „goloruki“ Srbi su naoružani neviđeno (srpanj 1990.).

Na velikom mitingu u Srbu 25. srpnja 1990. usvojena je Deklaracijao suverenosti i autonomiji srpskog naroda.

Prije mitinga pobunjeni Srbi održali su sastanak i donijeli odluku o osnivanju Srpskoga nacionalnog vijeća (SNV), koje se danas naziva Srpsko narodno vijeće. U sastav SNV-a ušli su: Jovan Rašković, Milan Babić (predsjednik Skupštine općine Knin), David Rastović (predsjednik Skupštine općine Donji Lapac), Slavko Dokmanović (predsjednik Skupštine općine Vukovar), Velibor Matijašević (predsjednik Skupštine općine Glina), Simo Rajšić (predsjednik Skupštine općine Dvor na Uni), Mile Dakić (predsjednik JSDS-a), Vojislav Lukić, jerej Savo Bosanac (predstavnik Srpske pravoslavne crkve), kao i zastupnici SDS-a u Hrvatskom saboru: Jovan Opačić, Dušan Zelenbaba, Radoslav Tanjga, Ratko Ličina i Dušan Ergarac“ (Barić)

Poruke mitingaša bile su: „Živio Milošević!“ , „Ovo je Srbija“, „Ne bojimo se ustaša“, „Zaklat ćemo Tuđmana“ (Valentić)

Srpski sabor u hrvatskoj državi

„Deklaracija u svojoj programskoj dimenziji unosi u pobunjenički program dva glavna cilja: dvojni suverenitet i poseban teritorij“ (Valentić). Pobunjeni Srbi proglasili su sebe suverenim narodom te tvrdili da imaju pravo na autonomiju. Politički predstavnik srpskog naroda u Hrvatskoj bio bi Srpski sabor, a njegovo izvršno tijelo bit će Srpsko nacionalno vijeće (Valentić).

Srpski sabor (miting) u Srbu je proglasio ništavnim sve ustavne promjene i odluke Hrvatskoga sabora. Time pobunjeni Srbi u Hrvatskoj ne priznaju hrvatsku zastavu i grb. Za njih je hrvatsko službeno znakovlje – „ustaško“ znakovlje.

Ministarstvo pravosuđa i uprave Vlade RH zaključilo je 4. kolovoza 1990. da je organiziranje referenduma nelegalno. SNV je u Dvoru na Uni 16. kolovoza na svojoj drugoj sjednici odlučilo da ne će provesti referendum, već „izjašnjavanje“. Ono je i provedeno među pobunjenim Srbima u Hrvatskoj „od 19. avgusta do 2. septembra“.

Temeljem Deklaracije o suverenosti i autonomiji srpskoga naroda i rezultata „izjašnjavanja“ pobunjenih Srba u Hrvatskoj, „Srpsko nacionalno vijeće u Hrvatskoj na sjednici u Srbu 30. rujna 1990. g. proglasilo je srpsku autonomiju na etničkim i istorijskim teritorijama na kojima ovaj narod živi, i koje se nalaze unutar sadašnjih granica Republike Hrvatske kao Federalne jedinice SFRJ“ (Pauković).

Uspostava „SAO Krajine“ 21. prosinca 1990.

Secesija 1. travnja 1991.

Takozvano izvršno vijeće „SAO Krajine“ 1. travnja 1991. godine, u Korenici, donijelo je odluku o ujedinjenju sa Socijalističkom republikom Srbijom. U takozvanu „SAO Krajinu“ su trebale ući općine: Knin, Benkovac, Obrovac, Gračac, Donji Lapac, Korenica, Vojnić, Vrginmost, Glina, Dvor na Uni, Kostajnica, Petrinja i Pakrac te sva srpska naselja koja su se pripojila jednoj od ovih općina i ona koja se ubuduće izjasne za pripajanje u procesu razgraničenja.

Skupština takozvane „SAO Krajine 31. svibnja 1991. donosi „zakon“ o proglašenju Republike Srpska Krajina. Imenuje se „vlada“ i prvi predsjednik, zubar Milan Babić.

Dakle, prije nego li je Republika Hrvatska proglasila neovisnost (25. lipnja 1991.) pobunjeni Srbi su izveli oružanu pobunu i okupirali dio teritorija RH (26%) i proglasili odvajanje od Hrvatske te ujedinjenje sa Srbijom.

Nakon što su Hrvatska vojska i Policija oslobodile okupirana područja (osim istočne Slavonije i Podunavlja) ukinuta je „SAO Krajine“ 20. prosinca 1995. (Pariški sporazum).

Mirna reintegracija istočne Slavonije i hrvatskog Podunavlja dogovorena je Erdutskim sporazumom 20. prosinca 1995. Mirna reintegracija završila je 15. siječnja 1998.

O pobuni Srba pisali su: Mile Dakić, *Krajina kroz vijekove*, Beograd, 2002.; N. Piskač, *Nebeska Srbija u Hrvatskoj*, Zaprešić, 2005.; D. Pauković, *Uspon i pad „Republike Srpske Krajine“*, Zagreb, 2005.; N. Barić, *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990. – 1995.*, Zagreb, 2005.; M. Valentić, *Rat protiv Hrvatske 1991. – 1995.*, Zagreb – Slavonski Brod, 2010.).

4.2. Operacija „Baranja“

Vojno-redarstvena operacija Hrvatske vojske kodnog naziva „Baranja“ izvedena je 3. travnja 1992. godine na Istočno-slavonskom bojištu. Baranju su okupirali JNA i pobunjeni Srbi pa ju se vojnom akcijom željelo osloboditi. U operaciji „Baranja“ sudjelovale su 106. osječka brigada i izviđačka četa 107. valpovačke brigade. Zapovjednik Zbornog područja Osijek, general Karl Gorinšek, planirao je i vodio operaciju „Baranja“ koja je započela prelaskom hrvatskih snaga preko Drave. Operacija je dobro počela, srpske snage su se počele povlačiti, ali je tijekom akcije stigla zapovijed da se operacija prekine. Izostala je topnička potpora i tijekom povlačenja hrvatska vojska je imala gubitke u ljudstvu i tehnici. Stradalo je 14 hrvatskih vojnika, dvojica su nestala, a 70-ak je ranjeno. Neprijatelj je imao 30-tak poginulih i isto toliko zarobljenih. Zapovjednik akcije HV-a Karl Gorinšek smijenjen je.

Akcija je pokazala manjkavosti u sustavu zapovijedanja (miješanje političke i vojne odgovornosti) i slabosti koordiniranoga djelovanja pa zato nije uspjela.

4.3. Operacija Skok-1, 7. travnja 1995.

Sedmoga travnja 1995. Sedma gardijska brigada i 126. domobranska pukovnija HV-a uz topničku potporu 14-tog topničkog divizionu i snage HVO-a izvele su jednodnevnu vojnu akciju kojom su oslobodile 75 četvornih kilometara teritorija i poboljšale položaj hrvatskih snaga na Dinari. Cilj akcije bio je osigurati povoljnije položaje na Dinari u području Crvene Grede i Zelenog Brda te poboljšati položaje zbog mogućeg protuudara agresora. Hrvatskim snagama je zapovijedao general Ante Gotovina.

Tijekom operacije zauzet je Veliki bat, vrh iznad sela Uništa, s kojega se vizualno moglo promatrati kretanje neprijatelja. Pobunjeni Srbi su kršili Zagrebački sporazum i iz položaja u selima Uništa i Cetina topništvom djelovali po slobodnom teritoriju Hrvatske. Akcijom Skok-1 HV je stavio pod nazor paljbene položaje neprijatelja na području sela Uništa i Cetine. Tijekom operacije poginula su dva pripadnika HV-a, Robert Raić i Tomislav Krajnik. Protunapad neprijatelja (snage 2. korpusa Republike Srpske i postrojbe Srpske Krajine) bio je glatko odbijen.

Zahvaljujući inženjeriji HV-a i HVO-a, pod vodstvom Ljube Česića Rojsa, probijene su ceste na Dinari i hrvatske snage su na Dinaru izvukle tenkove i topove što će biti ključno za oslobodilačku operaciju Oluja.

4.4. Sjedinjene Američke Države priznale Hrvatsku, 7. travnja 1992.

Američki predsjednik George Bush potpisao je 7. travnja 1992. u Bijeloj kući dokument o priznanju Republike Hrvatske, Republike Slovenije te Bosne i Hercegovine. Vijest o priznanju objavila je glasnogovornica Bijele kuće Judy Smith na konferenciji za novinare. SAD su bile 57. država po redu koja je priznala RH.

Interes Sjedinjenih Američkih Država bio je usmjeren na rat u Kuvajtu i raspad Sovjetskog Saveza. Također su početkom krize u Jugoslaviji podržavale opstanak Jugoslavije kao jedinstvene države. Budući da je stanje na terenu pokazalo da Jugoslavija ne može opstati i da je Europska zajednica priznala Hrvatsku, došlo je i do priznanja od strane SAD-a. Priznanje od SAD-a omogućilo je primanje u organizaciju Ujedinjenih naroda i druge međunarodne organizacije.

SAD je priznao republičke granice triju novih država kakve su bile prije početka krize i ratnih sukoba kao legitimne međunarodne granice, nepromjenjive ratom i prisilom. Ukinute su ekonomske sankcije, ali je embargo na uvoz oružja ostao na snazi.

Nakon priznanja RH od SAD-a Republika Hrvatska je primljena u Organizaciju ujedinjenih naroda 22. svibnja 1992. godine.

4.5. Bitka za Kupres (3. – 10. travnja 1992.)

Početkom travnja 1992. započinje otvorena agresija JNA i pobunjenih Srba na Bosnu i Hercegovinu. Srpske snage (JNA i paravojne postrojbe pobunjenih Srba) imale su za cilj

okupirati i etnički očistiti dijelove Bosne i Hercegovine koji graniče s Hrvatskom te okupirati južnu Hrvatsku. Strateški važan položaj bio je teritorij od Kupresa do Livna.

Srbi su tijekom ožujka 1992. izvršili pripreme za napad i okupaciju Kupresa. Iselili su srpsko stanovništvo (22. i 23. ožujka 1992.) i prikupili snage za napad na području Kupreškog polja koje je bilo pod njihovim nadzorom. Hrvatske su snage nadzirale Kupreška vrata i cestu Kupreška vrata – Bugojno.

Snage agresora predvodila je JNA s teritorijalcima i četnicima, oko 6.000 ljudi. Agresor je u mjesecu ožujku izvršio velike pripreme (ukopavanje na pločajima te kontrola svih objekata i postavljanje snajperskih, strojničkih gnijezda) i postavio kontrolne točke na pravcima kretanja. Na kontrolnim točkama bili su četnici. Agresor je angažirao 3-4 topničke i minobacačke divizije, jedan oklopni bataljun i zrakoplovstvo. Kupres je branilo oko 2.500 branitelja (Kupreška bojna HVO-a, Teritorijalna obrana Tomislavgrada, i postrojbe HOS-a) s nešto ručnih raketnih bacača i minobacača.

Trećeg travnja 1992. izbio je oružani sukob na području Donjeg i Gornjeg Malovana gdje su branitelji razbili neprijatelja. Na području Kupresa branitelji su bili u podređenom položaju jer su imali premalo teškog naoružanja (topova i tenkova) i nisu se mogli suprostaviti neprijatelju koji je imao veliku premoć u oklopu i topničkim oruđima. Zbog velike nadmoći u naoružanju agresor je okupirao Kupres i usmjerio svoje djelovanje prema Šuici. Zaustavljen je u daljnjem napredovanju u području Šuice.

Kupreška visoravan, jako važna strateška točka, bila je pod nadzorom agresora.

Na okupiranom području izvršeno je etničko čišćenje, pljačka i paljenje sela te rušenje vjerskih objekata s ciljem zatiranja spomena na kupreške Hrvate i Muslimane.

Poginulo je 160 branitelja. Neprijateljski gubitci bili su 85 poginulih i 154 zarobljena. Kupres su branile postrojbe HVO-a i HOS-a iz Hercegovine.

4.6. Hrvatski general i političar Janko Bobetko (1919. – 2003.)

Janko Bobetko (1919. – 2003.), general Hrvatske vojske i načelnik Glavnog stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske od 1992. do 1995.

General Janko Bobetko aktivni je sudionik partizanskoga pokreta. Godine 1938. postaje članom Komunističke partije Jugoslavije, a 1941. godine sudjelovao je u pripremi ustanka u svome kraju. U ratu je bio više puta ranjavan, najteže u slovenskom gradu Dravogradu. Poslije rata završio

je Visoku vojnu akademiju JNA i stekao čin general-majora JNA. Bio je načelnik (od 1966. do 1971.) štaba Pete armijske oblasti prije nego je umirovljen.

Za vrijeme Hrvatskoga proljeća 1971. godine podržao je hrvatske reformiste pa je odlukom Josipa Broza Tita isključen iz JNA (još je bilo isključeno 19 generala).

Predsjednik dr. Franjo Tuđman mu je 10. travnja 1992. dodijelio čin generala Zbora Hrvatske vojske. Preuzeo je zapovjedništvo Južnoga bojišta i vodio operacije deblokade Dubrovnika i oslobađanja juga Hrvatske.

General zbora Janko Bobetko postaje načelnikom Glavnoga stožera Oružanih snaga Republike Hrvatske 20. studenog 1992. godine. Vodio je operacije Maslenica, Medački džep i Bljesak. General Bobetko ima velike zasluge za stvaranje pobjedničke Hrvatske vojske. Analizom borbi na Južnom bojištu i operacije Maslenica uočio je slabosti u zapovijedanju jedinicama na bojišnici.

Razriješen je dužnosti načelnika stožera i umirovljen 15. srpnja 1995. Nakon toga je bio zastupnik u Hrvatskome saboru do 1999.

Godine 1996. general Bobetko objavio je knjigu „Sve moje bitke“. U knjizi je napisao:

„Imam čist obraz koji mi dopušta da iza sebe ostavim pisani trag o svemu što sam radio i dovršio kroz svoj više od pet desetljeća dug vojni i politički život“.

Također je objavio knjige: *Dubrovnik: jedno lice rata: 1991-1992.*, *Primorje, Župa, Cavtat, otoci, Konavle*, Fond Sv. Vlaho, Zagreb, 1993. (suautor Marija Braut), *Sava je ipak potekla prema Zagrebu: govori, članci, intervjui 1990.- 2002.*, *Sava je ipak potekla prema Zagrebu (2002.)*.

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije optužio je generala Bobetka za ratne zločine počinjene u operaciji Medački džep. General nije htio primiti optužnicu i dao je izjavu: „*Ja sam odluku donio, ne ću živ u Haag jer tamo meni mjesto nije!*“

Treba naglasiti da je Međunarodni sud bio politički sud, a ne sud pravde jer nije optužio niti osudio agresora (JNA, Srbiju). Također nije sudio za zločine počinjene nad Hrvatima u Hrvatskoj (npr. Ratko Mladić) i Bosni i Hercegovini.

2000. godine Janko Bobetko povukao se iz javnoga života. Umro je 29. travnja 2003. u Zagrebu, a pokopan je na Gradskom groblju u Sisku.

General Bobetko je dobio najviša državna odlikovanja, medalje i pohvale.

4.7. Zbor narodne garde, 1991.

17. travnja 1991. donesene su zakonske pretpostavke za formiranje Zbora Narodne Garde (ZNG).

Zbog prijetnji ratom i naoružanih pobunjenika Republika Hrvatska osnovala je prvu policijsku brigadu, 8. kolovoza 1990. Brigada je kasnije imala 1.700 ljudi. Antiterorističke jedinice policije na državnoj razini organizirane su 7. rujna 1990. Pripadnici policijske brigade i antiterorističkih jedinica policije bili su okosnica formiranja jedinica Zbora narodne garde (ZNG).

Dana 9. travnja 1991. u Banskim dvorima održana je prva sjednica Vrhovnoga državnog vijeća na kojoj je donesena odluka da Hrvatska mora ustrojiti svoje oružane snage. Hrvatska je još bila u SFRJ-u i po zakonu nije smjela imati svoje oružane snage pa su obrambeno-redarstvene snage formirane unutar Ministarstva unutarnjih poslova. Pripreme za ustroj brigada Zbora narodne garde (ZNG) počele su 12. travnja 1991.

Dana 17. travnja 1991. Sabor Republike Hrvatske prihvatio je *Zakon o izmjeni i dopuni Zakona o unutarnjim poslovima* kojim se ustrojava ZNG unutar Ministarstva unutarnjih poslova (MUP). Temeljem odluke Hrvatskog sabora predsjednik dr. Franjo Tuđman je 20. travnja 1991. godine donio Odluku o preustroju redarstvenih snaga MUP-a u posebne operativne obrambene postrojbe ZNG-e. Temeljem Odluke predsjednika RH krajem travnja i početkom svibnja ustrojene su prve četiri brigade ZNG-a (označene kao »A« brigade). Brigade su predstavljene javnosti na smotri obrambeno-redarstvenih snaga u Zagrebu (na stadionu NK Zagreb u Kranjčevićevoj ulici) 28. svibnja 1991.

U travnju 1991. osnovana je i Narodna zaštita (NZ) kao oblik obrambenoga samoorganiziranja po mjesnim zajednicama i općinama.

Zbor narodne garde (ZNG) naziv je za profesionalnu, uniformiranu, oružanu formaciju, vojnoga ustroja za obavljanje obrambeno-redarstvenih dužnosti u RH. ZNG-e su bile ustrojene unutar MUP-a RH, ali je njima zapovijedalo Ministarstvo obrane. ZNG je preteča Hrvatske vojske (HV).

„Formalne zadaće ZNG-a bile su zaštita državne granice Republike Hrvatske te zaštita nepovredivosti državnog područja, zaštita od narušavanja javnog reda i mira u većem opsegu, zaštita od terorističkog i drugog nasilnog djelovanja odnosno oružane pobune, zaštita zračnih luka i zračnog prometa, zaštita obale i mora, pružanje pomoći radi otklanjanja posljedica u slučaju opće opasnosti prouzročene elementarnim nepogodama i drugih nesreća, zaštita određenih osoba, objekata i prostora, te druge poslove utvrđene zakonom. ZNG je zamišljen kao pričuvni i djelatni. Prema prvim planovima trebao je imati Zapovjedništvo, četiri djelatne brigade, 16 pričuvnih brigada i devet pričuvnih samostalnih bataljuna ZNG-a. Ukupno je u

pričuvnom dijelu trebao imati 38.726 ljudi. Ustroj pričuvnog sastava napravljen je na temelju brojnog stanja pričuvne policije.“

„Sljedeći korak u razvoju HV-a bilo je donošenje Zakona o obrani RH 26. lipnja 1991. Tim je zakonom utvrđeno da oružane snage RH tvore jedinstvenu cjelinu i sastoje se od Hrvatske vojske (HV) i ZNG-a, a pričuvni sastav Teritorijalne obrane prevodi se u pričuvni sastav ZNG-a. Odlukom predsjednika RH, 27. lipnja 1991. general pukovnik Martin Špegelj postao je prvim zapovjednikom ZNG-a, 29. srpnja 1991. ministar obrane propisao je ustrojavanje postrojba Narodne garde: Zapovjedništva ZNG-a, pozadinske baze Zapovjedništva ZNG-a (Tuškanac), Časničke škole Kumrovec, četiri brigade ZNG-a, pričuvnih brigada od 99. do 120. i samostalnih bataljuna ZNG-a. U tom razdoblju bili su ustrojeni Zapovjedništvo Zagrebačkoga korpusa, Zapovjedništvo ZNG-a za Slavoniju i Baranju, Zapovjedništvo obrane za sjevernu i srednju Dalmaciju i druga zapovjedništva koja su preuzela zapovijedanje nad postrojbama u svojem području odgovornosti i počela voditi borbena djelovanja u suradnji s republičkim kriznim stožerom te s regionalnim i općinskim kriznim stožerima organiziranim u mjesecu srpnju.“

Do 12. kolovoza 1991. ustrojene su četiri brigade ZNG-a. Hrvatske oružane snage imale su tada oko 60.000 pripadnika, od toga 30.000 pripadnika u sastavu MUP-a. Hrvatska je sredinom 1991. bila slabo naoružana; imala je samo lako naoružanje jer je Teritorijalna obrana bila razoružana i postojao je embargo na uvoz oružja. U početku je sustav zapovijedanja bio kaotičan; u zapovijedanje su se miješali lokalni političari (krizni štabovi) bez vojnog znanja i iskustva. ZNG je bio pod MUP-om, ali i pod Ministarstvom obrane što je također dovodilo do nesporazuma. Peta kolona bila je jako aktivna jer su njene strukture praktično ostale netaknute pa je to bio dodatan razlog za zbrku, krive procjene i neuspjeh na terenu.

U rujnu 1991. donesene su *Izmjene i dopune Zakona o obrani* temeljem kojega se oružane snage organiziraju u jedinstvenu Hrvatsku vojsku (HV). Glavni stožer (GSHV) imenovan je 21. rujna 1991., a za načelnika je imenovan Anton Tus. HV je bio profesionalni sastav, a uz njega u obrani domovine sudjelovale su pričuvne jedinice ZNG-a, Teritorijalne obrane, Narodne zaštite i Domobrani.

Odlukom predsjednika dr. Franje Tuđmana, od 30. rujna 1991., ustrojavaju se Zapovjedništava operativnih zona (OZ) Osijek, Bjelovar, Zagreb, Karlovac, Rijeka i Split. Sveukupna organizacija dopunjena je u veljači 1992. ustrojem sektora Zadar i Dubrovnik.

Stvaranjem operativnih zona i sektora manji voj. sastavi uspješnije se povezuju, a olakšava se zapovijedanje i nadzor na nacionalnoj i na lokalnim razinama. Od lokalne obrane prešlo se na obranu širih zona i smjerova. Dotadašnji krizni štabovi ispunili su svoju zadaću, izgubili pravo zapovijedanja te postali stožeri civilne vlasti sa zadaćom provedbe najširih obrambenih priprema, vođenja regrutno-mobilizacijskih poslova i logističke potpore vojske i građana.

Početak listopada 1991. u sastavu OS RH nalazile su se 24 naoružane brigade, 10 brigada u stvaranju i niz samostalnih bojna i satnija. U listopadu i studenome mobilizirano je još 20 brigada, tako da je 2. siječnja 1992., na dan potpisivanja Sarajevskoga sporazuma o bezuvjetnom prekidu vatre, u RH bilo 330.000 vojnika u 65 brigada i velikom broju pukovnija i bojni te oko 40.000 pripadnika MUP-a, od kojih je jedna trećina bila na bojištu.

Udarnu snagu Kopnene vojske činile su gardijske postrojbe oslonjene na profesionalni kadar; važan doprinos sposobnosti oružane sile davala je i Specijalna policija MUP-a RH.

Dan Oružanih snaga Republike Hrvatske (OSRH) i Dan Hrvatske kopnene vojske (HKoV) obilježavaju se 28. svibnja, na dan kada je 1991. održana svečana smotra jedinica ZNG-a, Policije, Teritorijalne obrane i Narodne zaštite.

Odlukom predsjednika RH 12. rujna 1991. ustrojena je Hrvatska ratna mornarica (HRM) koja će voditi sveukupna bojna djelovanja na moru i otocima. Snage ZNG-a, MUP-a i pripadnika HRM-a u rujnu 1991. osvojile su skladišta morskih mina i pješačkoga naoružanja u Pločama, zarobile 5 obalnih topničkih bitnica, raketnu bazu s protubrodskim raketama, 30 ratnih brodova u Raketnoj bazi Šibenik, raketnu topovnjaču RTOP-11 u izgradnji u brodogradilištu u Kraljevici, a u području Zadra i u Dubrovniku formirali su se odredi naoružanih brodova.

Prve zrakoplovne postrojbe organizirale su se u Sinju, Čakovcu, Osijeku i Splitu. Ustroj Hrvatskoga ratnog zrakoplovstva i protuzračne obrane (HRZ i PZO), kao i zračnih baza Pula, Pleso i Zadar, propisao je ministar obrane 12. prosinca 1991. Stvarni ustroj HRZ-a i PZO-a bio je tijekom 1992. kada su hrvatski piloti borbenim zrakoplovima pobjegli iz JNA. Hrvatska je, zbog embarga, tajnim kanalima nabavljala ozužje pa tako i borbene zrakoplove MiG 21 bis i borbene helikoptere, Mil Mi-24 kao i transportne helikoptere.

U JNA je bilo više od 6.000 djelatnih osoba hrvatske nacionalnosti. Manje od 50% djelatnih vojnih osoba hrvatske nacionalnosti pristupilo je hrvatskim oružanim snagama (oko 3.000 djelatnih vojnih lica, od toga oko 1.700 časnika i oko 1.300 dočasnika). Iz JNA je hrvatskim oružanim snagama pristupio i manji broj djelatnih vojnih osoba drugih nacionalnosti.

Zbog teške ugroze 1991. koja je prijetila Hrvatskoj i hrvatskome narodu Hrvatska stranka prava (HSP) organizirala je oružane formacije Hrvatske oslobodilačke snage (HOS) koje su bile privatno naoružane, razmjerno dobro obučene i uvježbane na taktičkoj razini te raspoređene na kritična mjesta na bojištima. HOS je djelovao u koordinaciji sa ZNG-om ili pod zajedničkim zapovjedništvom (Vukovar, Dubrovnik i drugdje). U prvoj polovici 1992. jedinice HOS-a integrirane su u HV.

I druge stranke su naoružavale svoje aktiviste, ali nisu borbeno djelovale kao HOS. Bivši komunisti, Stranka demokratskih promjena (SDP) je u Istri, Primorju i Dalmaciji naoružavala svoje aktiviste, jednako kao i vladajuća Hrvatska demokratska zajednica (HDZ) u drugim dijelovima Hrvatske. Postojale su i dobrovoljačke postrojbe pod kontrolom lokalnih moćnika. Ponegdje je ipak reaktiviran sustav TO (npr. u Zagrebu).

ZNG je u svom sastavu imao jednu posebnu postrojbu, Satniju hrvatskih umjetnika, koja je promicala domoljublje, obranu domovine. Neki umjetnici bili su i borci na prvoj crti bojišnice.

ZNG je službeno preimenovan u Hrvatsku vojsku (HV) 3. studenoga 1991. Legendarne hrvatske gardijske brigade, uz specijalne postrojbe MUP-a i MORH-a, podnijele su glavni teret u obrani i oslobađanju Republike Hrvatske: Prva gardijska brigada - Tigrovi, Druga - Gromovi, Treća - Kune, Četvrta - Pauci te kasnije ustrojene Peta - Sokolovi, Sedma - Pume, Osma (lako-jurišna) - Orlovi, Deveta - Vukovi.

Oružane snage Republike Hrvatske bile su u ratnom ustroju sve do 12. ožujka 1996. kad su odlukom predsjednika RH dr. Franje Tuđmana prešle na mirnodopski ustroj.

4.8. Obrana Livna, travanj 1992.

Obrana Livna bila je presudna za obranu cijele južne Hrvatske, srednje Dalmacije pa tako i Hrvatske. Bitka za Livno i okolicu odvijala se od 13. do 23. travnja 1992. godine. Obranom je zapovijedao Ante Gotovina. Zaustavljen je prodor agresora prema srednjoj Dalmaciji.

Agresor je svoje snage koncentrirao na području donjeg Livanjskog polja i Bosanskog Grahova. Iz Hrvatske je dovedena 139. motorizirana brigada kao podrška teritorijalcima i četnicima koji su došli iz drugih krajeva. Prije napada srpsko stanovništvo je izvučeno iz Livanjskog polja.

Prije napada na Livno agresor je zauzeo Kupres i Kuprešku visoravan. Pet dana nakon zauzimanja Kupresa (8. travnja 1992.) Srbi su napali prijevoj Korićina. Kasnije su napali Rujane i Čelebić. Cilj je bio zauzeti Livno i spojiti se sa srpskim snagama u dolini Neretve te izbiti na Vaganj i pod topničko-raketnu kontrolu staviti Split i Sinjsku krajinu.

Agresorske snage vodili su Ratko Mladić (načelnik 9. kninskog korpusa JNA) i Slavko Lisica. Snage Srba (oko 6.000 ljudi) činili su domaći Srbi, JNA, četnici (Beli orlovi, Arkanovci) i specijalci iz Pančeva.

Odlučujuća bitka odvijala se 23. travnja 1992. kada je agresor teškim topništvom napao područje Livanjskog polja, Donje Rujane i Čelebić. Zatim su krenuli srpski tenkovi, a iza njih pješništvo.

Snažan tenkovski napad na Donje Rujane doveo je do slabljenja obrane jer branitelji nisu imali protuoklopna sredstva niti su imali iskustva u borbi s oklopom. Agresor je već bio u mjestu Donje Rujane kada je hrvatski branitelj iz Osijeka, koji je ratovao u Nuštru, počeo djelovati maljutkom s jedne kose na Dinari. Napad je zaustavljen jer je Osječanin maljutkom uništio tenkove T-84 i M-60 s posadama.

U Avliji, stotinjak metara dalje, vodila se borba prsa u prsa. Domaćim braniteljima došli su u pomoć vod Druge gardijske brigade HV-a i nekolicina Vinkovčana, branitelji koji su porijeklom bili iz napadnutih krajeva. Oni su zarobili jedan tenk T-55 te izvjesili hrvatsku zastavu pa su se četnici počeli povlačiti i crta obrane se stabilizirala.

Poraz na pomoćnom pravcu Rujane doveo je do povlačenja i na glavnom pravcu napada gdje su hrvatska snage zarobile oštećeni tenk T-34.

Devetero hrvatskih branitelja poginulo je u Rujanima, a Srbi su imali ne manje od četrdesetak poginulih i dvostruko više ranjenih.

Obrana Livna je u stateškom značenju bila jako važna jer se na području Livna branila Hercegovina, srednja Dalmacija, branio se Split i Sinjska krajina. Crta razdvajanja uspostavljena obranom Livna u travnju 1992. ostala je nepromijenjena sve do kraja 1994. godine.

Agresor je, također, izveo napad u vremenu od 24. do 28. travnja 1992. u pravcu Neuma, Metkovića i Ploča te pokušao presjeći hrvatski teritorij u dolini rijeke Neretve. Cilj je bio odvajanje teritorija južno od rijeke Neretve od Republike Hrvatske. Borbe su trajale tri dana i tri noći. Agresor nije uspio u svom naumu.

4.9. Blokada sela Kijeva, 29. travnja 1991.

Kijevo je 1931. imalo 2.707 stanovnika, 1948. godine 1741. stanovnika, 1991. imalo je 1261 stanovnika, a 2011. prema popisu ima 417 stanovnika. (Izvor: Državni zavod za statistiku)

Tijekom Prvoga svjetskog rata poginula su 34 stanovnika Kijeva. U Drugome svjetskom ratu Kijevo je bilo u sastavu NDH. Dana 8. listopada 1942. Kijevo su napali partizani (Druga dalmatinska brigada). Ustaše i branitelji sela pobjegli su u Vrliku jer nisu mogli odbiti napad. Četnici su napali Kijevo kada u Kijevu nije bilo ni vojske ni policije te ubili 45 civila. U Domovinskome ratu poginulo je 209 ljudi iz Kijeva.

Kijevo, selo s hrvatskim stanovništvom, nalazi se na cesti Sinj-Knin te je bilo smetnja povezivanju okolnih srpskih sela (Polača, Civljane i Cetina) i stvaranju Srpske Republike Krajine. Zavičajni klub – Kijevo iz Zagreba je uz potporu Hrvatskoga žrtvoslovnog društva održao prosvjedni skup u Starogradsnoj vjećnici u Zagrbu. Napisana je Deklaracija koja je poslana međunarodnoj zajednici. Kijevo je bilo u prometnoj blokadi, bez struje i telefona. Nakon uhićenja srpskih policajaca na Plitvicama u znak odmazde zarobljena su dva hrvatska redarstvenika u Kijevu. Kijevljani su odgovorili zarobljavanjem trojice pobunjenika iz Civljana. Nakon mučnih pregovora taoci su pušteni, a blokada je bila još jača. Zbog četničkih prijetnji iz okolnih sela MUP RH osnovao je policijsku postaju u Kijevu 1991. Hrvatski redarstvenici probili su obruč oko Kijeva te su prošli između Civljana i Štikova i formirana je Policijska postaja Kijevo 28. travnja 1991. Sve komunikacije Kijeva sa svijetom išle su preko brda Kozjak.

U Splitu je 6. svibnja 1991. održan veliki protesni skup zbog blokade Kijeva. Na goloruki narod JNA je krenula transporterima i strojnicama. Mirni prosvjed 50.000 građana blokirao je transportere nakon izlaska iz Marjanskog tunela i u glavnoj prometnici koja je vodila prema staroj gradskoj jezgri i prema komandi Vojnopomorske oblasti. Goloruki građani strgnuli su strojnicu s tranportera. Nažalost, unutar zgrade vojnopomorske oblasti došlo je do ranjavanja vojnika-ročnika koji je zbog krvarenja preminuo. Sve okolnosti nisu nikada razjašnjene.

Pobunjeni Srbi su 17. kolovoza 1991. postavili barikade na ulazu u Kijevo (u Civljanima prema Vrlici i s druge strane u Polači prema Kninu). Dan poslije hrvatska policija i stanovništvo tražili su uklanjanje barikada što nije urađeno.

Napad na Kijevo započeo je 25. kolovoza 1991., a nastavio se 26. kolovoza kada je mjesto zasuto projektilima iz teškog topništva (oko 1500 prjektila) i kada su zrakoplovi bacali „krmače“ (bačeno je 8 bomba). Napad na Kijevo vodio je Ratko Mladić koji je bio načelnik stožera 9 korpusa (kninskog) JNA. Branitelji i stanovništvo povukli su se preko Kozjaka prema Maovicama i Drnišu. Kijevo su branili hrvatski redarstvenici i mještani koji su imali samo kalašnjikove (njih 160). Kijevo je okupirano, opljačkano i spaljeno te je napravljeno etničko čišćenje.

U borbama za Kijevo zarobljeno je 70 pripadnika obrane Kijeva koji su odvedeni u Knin. Kijevljani su branili domovinu kao pripadnici 126. brigade HV-a i kao pripadnici policije RH. Branili su Sinj, Šibenik, ratovali na južnom bojištu (deblokada Dubrovnika). Formirana je i Domobranska satnija Kijevo koja je čuvala položaje na Maglaju, Jelinjaku i Vrdovu u vrlo teškim klimatskim uvjetima.

Hrvatsko selo Kijevo spaljeno je, do temelja je srušena kijevska crkva, spaljena je škola i mjesni dom. Crkva Sv. Mihovila u Kijevu srušena je do temelja (tijekom dvadesetog stoljeća tri puta je srušena do temelja). Poginula su tri branitelja: Mijo Slavić, Frano Jurić-Arambašić i Stipe Elkaza. Žrtve četničko terora bili su: Marko Gojević, Mato Slavić, Boja Slavić, Tomo Gašpar, Ivan Ercegovac, Jakovica Ercegovac i Pero Gojević-Zrnić.

5. Kronologija, svibanj 1991. – 1995.

- 1. - 3. svibnja 1995. vojno-redarstvenom operacijom Bljesak oslobođena je zapadna Slavonija i Posavina - UN sektor Zapad (oko 600 km²).
- 2. svibnja 1991. dogodio se pokolj u Borovu Selu. Masakrirano je 12 hrvatskih policajaca, ranili su dvadeset i jednoga hrvatskoga policajca, ubijena su tri Srbina. Dogodio se napad na policijsku ophodnju.
- 2. svibnja 1991. kod Polače pokraj Zadra srpski teroristi su iz zasjede ubili hrvatskoga policajca Franka Lisicu.
- 2. i 3. svibnja 1995. Srbi su raketirali Zagreb i druge hrvatske gradove, pri čemu su ubili 7 i ranili 205 osoba. Uspostava hrvatske vlasti na oslobođenome teritoriju bila je brza i učinkovita, a odnos HV-a prema srpskim civilima i zarobljenim protivničkim vojnicima vrlo korektan.
- 3. svibnja 1992., granatiranje Slavenskog Broda, ubijeno šestero djece
- 6. svibnja 1991., veliki protestni skup u Splitu
- 7. - 12. svibnja 1991., Hrvati iz zapadne Hercegovine zaustavili su tenkovsku kolonu JNA između Mostara i Širokoga Brijega, koja je navodno išla na planirane vojne vježbe.
- 12. svibnja 1991. u tzv. Krajini održan je nelegalni referendum za sjedinjenje toga područja sa Srbijom i za ostanak u Jugoslaviji; na temelju rezultata provedenog "referenduma" (92 % ZA)...
- 16. svibnja 1991. SDS je donio odluku o pripojenju tzv. SAO Krajine Republici Srbiji. U Zagrebu je osnovano Društvo hrvatsko-srpskoga prijateljstva, s ciljem zauzimanja za suživot Srba i Hrvata.
- 17. - 23. svibnja 1992. akcijom Jaguar HV je oslobodila brdo Križ u zaleđu Bibinja kod Zadra s kojega su srpski teroristi ugrožavali promet Jadranskom magistralom.
- 18. svibnja do 30. lipnja 1992. vojnom akcijom „Spaljena zemlja“ HV je na Južnom bojištu započeo operaciju deblokade Dubrovnika.
- 19. svibnja 1991. na referendum o budućem statusu RH izašlo je 83,56 % građana (od 3.652.225 s pravom glasa); 93,24 % (2.845.521) građana koji su glasovali izjasnilo se za samostalnost i suverenost Hrvatske, a protiv ostanka u Jugoslaviji bilo je 92,18 % glasača.

- 20. svibnja 1992. deblokiran je Pelješac i oslobođena okolica Dubrovnika: Čepikuće (21. svibnja), Slano (25. svibnja 1992.) i cijelo dubrovačko primorje - Mokošica, Brgat, Bosanka, Rijeka dubrovačka i Župa dubrovačka (do 26. svibnja), čime je osigurana prometnica prema Dubrovniku. Istodobno, hrvatske postrojbe oslobodile su dio istočne Hercegovine (do 20. svibnja) i selo Ravno (30. svibnja).
- Svibanj- lipanj 1992., žestoke borbe u Bosanskoj Posavini; hrvatske postrojbe su u protuudaru oslobodile Modriču (do 20. svibnja) i velik dio Posavine te došle do Kotorskog i Rudanke nadomak Doboja.
- 22. svibnja 1992. Hrvatska je primljena u OUN, kao 178. članica (primljene su i Slovenija i BiH); Predsjednik Republike Hrvatske F. Tuđman govorio je na Općoj skupštini OUN-a.
- 25. svibnja 1993. Rezolucijom (827) VS UN-a osnovan je Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše SFRJ, sa sjedištem u Haagu.
- 28. svibnja 1991. na stadionu NK Zagreb u Kranjčevićevoj ulici u Zagrebu održana je smotra postrojbi Zbora narodne garde (ZNG).
- 30. svibnja 1992. Jugoslavenska ratna mornarica napustila je posljednje okupirane hrvatske otoke Vis, Lastovo i Mljet.
- 30. svibnja 1994. u opticaj je puštena nova hrvatska valuta - kuna (lipa, kao stoti dio kune)
- 30. svibnja 1995. u Zagrebu je otvorena nova zgrada Nacionalne i sveučilišne knjižnice.

5.1. VRO „Bljesak“, 1. – 3. svibnja 1995.

Vojno-redarstvenom operacijom „Bljesak“ oslobođena je zapadna Slavonija i Posavina - UN sektor Zapad (oko 600 km²).

Svi sporazumi s pobunjenim Srbima bili su neučinkoviti; ili su stalno kršeni ili se uopće nisu primjenjivali. Zagrebačkim sporazumom (prosinac 1994.) otvorena je autocesta Zagreb – Okučani – Lipovac, ali zbog čestih incidenata nije se moglo sigurno i neometano voziti.

Srbi su 24. travnja 1995. zatvorili promet na okupiranom dijelu autoceste. Tražili su nekontrolirani promet između takozvane Republike Srpske Krajine i Savezne Republike Jugoslavije. Hrvatski pregovarač Hrvoje Šarinić najavio je da će intervenirati hrvatska policija ako se autocesta ne otvori pa je 25. travnja cesta otvorena. Novi incident zbio se 28. travnja kada je Hrvat ubio Srbina (ubojicu njegova brata). Nakon toga su iz zasjede ubijene tri osobe, više ih je ranjeno, pet ih je oteto, 28. na 29. travnja 1995. Nakon incidenta pobunjeni Srbi su ponovno zatvorili autocestu pa se hrvatsko Vrhovništvo odlučilo na akciju oslobađanja zapadne Slavonije.

Munjevitom akcijom Hrvatske vojske (profesionalne i pričuvne jedinice), Specijalnih jedinica MUP-a i domobranskih postrojbi od prvog do trećeg svibnja 1995. oslobođeno je okupirano područje zapadne Slavonije. Za samo 31 sat oslobođeno je okupirano područje od 500 četvornih kilometara. U akciji je sudjelovalo oko 7200 hrvatskih vojnika i policajaca. Oslobođajući zapadnu Slavoniju poginula su 42 pripadnika Hrvatske vojske i policije, a 162 su ranjena. Gubitci neprijatelja bili su: 350 do 450 mrtvih, 1.000 do 1.200 ranjenih i 1.500 zarobljenih. U brdskim selima iznad Pakraca uhićen je i jedan od vođa srpske pobune, Veljko Džakula.

Zarobljeno je šest tenkova, četiri oklopna transportera, 42 topa, dva skladišta streljiva i golema količina pješadijskog naoružanja i druge opreme.

U akciji je sudjelovalo i Hrvatsko ratno zrakoplovstvo. Nažalost, 2. svibnja oboren je pilot Rudolf Perešin, zarobljen i ubijen.

UNPROFOR je uredno bio obaviješten da će uslijediti akcija. Nepalski bataljun je obavijestio vojsku pobunjenih Srba koji su dva dana prije izvršili mobilizaciju i popunu 95 do 100% sastava.

Srbi su na početku napada zarobili 36 pripadnika snaga UN-a, ukrali im opremu i oteli teško naoružanje iz skladišta pod nadzorom UN-a kod Okučana.

Pobunjeni Srbi su u znak ormazde izveli raketne napade na Zagreb drugog trećeg svibnja 1995. (raketama s kazetnim punjenjem) i topničke napade na Karlovac i Sisak. Gađani su civilni ciljevi; poginulo je 7 civila, a ranjeno ih je 205.

Na suđenju za ratne zločine u Haagu Milan Martić osuđen je na 35 godina zatvora, u velikoj mjeri upravo zbog neselektivnoga raketiranja Zagreba koje je prouzročilo civilne žrtve.

5.2. Pokolj hrvatskih policajaca u Borovu Selu, 2. svibnja 1991.

Na ulazu u Borovo Selo bila je postavljena jugoslavenska zastava što su četiri patrolna policajca osječke Policijske uprave primijetila te su 1. svibnja 1991. pokušala zamijeniti jugoslavensku zastavu hrvatskom. Nakon skidanja jugoslavenske zastave i pri postavljanju hrvatske nepoznati napadači su na njih pucali i dvojicu ranili, ali su uspjeli pobjeći automobilom. Preostala dvojica policajaca bila su zarobljena od strane srpskih terorista. Načelnici osječke Policijske uprave Josip Reihl-Kir i načelnik vinkovačke PU pregovarali su s Vukašinom Šoškočaninom, vođom borovske pobune, o puštanju zarobljenih policajaca. Nakon što pregovori nisu uspjeli, odlučeno je da se policajci oslobode policijskom akcijom.

Drugoga svibnja 1991. hrvatski su policajci došli osloboditi svoje kolege. U Borovo Selo krenuli su s dva autobusa. Na ulazu u selo izišlo je 11 policajaca koji su trebali blokirati cestovnu ulaz u selo. Nakon što su autobusi ušli u selo, našli su se pod rafalnom paljbom iz više smjerova. Naoružani teroristi su s krovova kuća pucali po policajcima iz strojnica rafalnom paljbom. Bila je postavljena zasjeda koju su planirali vojni specijalci. U autobusu su teroristi ubili trojicu policajaca. Ostali su izišli iz autobusa i potražili zaklon u kafiću, ambulanti. Teroristi su ubili 12 policajaca te ranili 21 policajca. Neki od policajaca su odmah poginuli, a teško ranjene policajce su maltetirali. Sve su policajce izmasakrirali. Postoje sudsko-medicinski dokazi. Bilo je to nezapamćeno izživljavanje nad hrvatskim redarstvenicima.

Hrvatski policajci su u kafiću zarobili desetak Srba, među njima je bio i sin vođe pobune Šoškočanina pa se tražila razmjena. Prije razmjene terorist Šoškočanin pozvao je zapovjednika policajaca Stipu Bošnjaka koji je došao automobilom i čim je izašao iz automobila, ubio ga je.

Nakon pregrupiranja hrvatskih policajaca JNA je poslala 7 vojnih transporterata Dvanaeste brigade JNA iz Osijeka s ciljem da „zaštite napadnute srpske mještane Borova Sela“. JNA je napravila tampon zonu između srpskih terorista i hrvatskih policajaca. Nakon pregovora hrvatski policajci su iznijeli tijela poginulih kolega, ali im nije dopušteno napraviti istragu u selu. To što su Srbi bili do zuba naoružani vatranim oružjem, strojnicama, bilo je za JNA normalno.

Svjedočanstvo istražnoga sudca Miroslava Rošca: *„Iz niza predmeta koje sam analizirao zaključio sam da su stvarni nalogodavci i organizatori bili Komanda JNA i tzv. Vojna linija MUP-a Srbije, a nikako domaći pobunjeni Srbi organizirani u TO Borovo Selo pod zapovijedanjem, danas pokojnog, Vukašina Šoškočanina“ – tvrdi Rožac, „koji je analizirao zapisnike sudskih postupaka vođenih na Međunarodnom sudu u Haagu, posebno iskaze Milana Babića, Vojislava Šešelja i Aleksandra Vasiljevića, kao i sadržaj dokumentarnog filma “Crvena beretka - Jedinica” te podatke objavljene u memoarima, knjigama i intervjuima u vezi s navedenom akcijom.“*

Mnoga pitanja vezana za akciju policajaca u Borovu Selu ostala su neodgovorena. Sigurno je utvrđeno da nije postavljena policijska blokada s osječke strane i da s te strane nisu došle policijske snage kako je bilo planirano. Teroristi su bili obavješteni o dolasku hrvatskih policajaca pa su postavili zasjedu.

Hrvatski policajci ubijeni u zasjedi u Borovu Selu 2. svibnja 1991. su: Stipan Bošnjak, Antun Grbavac, Josip Culej, Mladen Šarić, Zdenko Perica, Zoran Grašić, Ivica Vučić, Luka Crnković, Marinko Petrušić, Janko Čović, Željko Hrala i Mladen Čatić.

O događajima u Borovu Selu 2. svibnja 1991. svjedočili su policajci Robert Bosak i Dinko Sabljčić koji su sudjelovali u akciji.

Stevo Culej, brat ubijenoga policajca, napravio je popis od 53 Srbina iz Borova Sela koji su sudjelovali u ubojstvu. Napravio je istragu i popis s obimnom dokumentacijom i dostavio je tadašnjem predsjedniku Josipoviću i tadašnjem državnom odvjetniku Bajiću. Ubojstvo njegova brata bio je ratni zločin po Ženevskoj konvenciji jer je on bio ranjeni zarobljenik. Srbi su ga ubili udaranjem tvrdim predmetom po glavi. Također je pisao Vladi, Saboru, pravosuđu, MUP-u, ali nije ništa ozbiljno poduzeto. Za planirani i organizirani zločin u kojem je sudjelovao veliki broj pobunjenih Srba osuđen je samo Milan Marinković.

Vojni je sud u Osijeku 1993. osudio desetoricu od 51 optuženoga za masakr u Borovu Selu, no zatvorske kazne od po 20 godina nisu odslužili jer su 1996. godine amnestirani, a protiv ostalih 41-og okrivljenog, Zakonom o općem oprostui postupak je obustavljen. Drugi sudski proces vodio se na Županijskom sudu u Osijeku protiv petorice okrivljenih za zlostavljanje zarobljenih i ranjenih hrvatskih policajaca. Od petorice okrivljenih, hrvatskom pravosuđu dostupan je bio samo Milan Marinković koji je 2014. pravomoćno osuđen na tri godine zatvora i svoju je kaznu već odslužio.

Tragedija je i sramota hrvatske države da je teroristi i ubojici Stjepana Bošnjaka (zapovjedniku policijske jedinice) na mjesnom groblju podignut "mauzolej". Vukašinu Šoškočanin bio je vođa pobune u Borovu Selu, predvodnik zločina 2. svibnja 1991. i ubojica policajca (moguće i više policajaca). Na spomeniku su stihovi ispisani ćirilicom koji, među ostalim, govore o srpskoj zemlji u koju su pobodene srpske zastave. Sličan spomenik podignut je i zločincima iz tzv. Belih orlova, pa iako je od vlasti zahtijevano da se ovi neprimjereni spomenici uklone jer vrijeđaju osjećaje rodbine žrtava masakra u Borovu Selu, oni i danas "ponosno" stoje...

5.3. Raketiranje Zagreba, 2. i 3. svibnja 1995.

Pobunjeni Srbi su za odmazdu za vojni poraz u Operaciji „Bljesak“ izveli raketiranje Zagreba 2. i 3. svibnja 1995. Bila su dva raketna napada kasetnim bombama (sustav Orkan) na civilne ciljeve.

Projektili iz raketnog sustava Orkan pali su 2. svibnja na križanje Vlačke i Draškovićeve ulice, a sljedećega dana projektili su pali na Dječju bolnicu u Klaićevoj ulici, blizu Hrvatskog narodnog kazališta, na Zrinjevac te kraj Doma umirovljenika Centar, na središte grada, ADU i zračnu luku Pleso. Stanovnicima Zagreba prijetilo je 500 neeksplozivnih zvončića. Zvončiće je deaktivirala policija; jedan policajac je poginuo pri deaktivaciji.

Među poginulima bio je i Luka Skračić, student prve godine filmske režije, a među ranjenima hrvatska primabalerina Almira Osmanović i još 16 drugih balerina i baletana koje je napad zatekao u baletnoj dvorani Hrvatskoga narodnoga kazališta u Zagrebu.

Milan Martić se pred kamerama pohvalio svojim zlodjelom što je evidentirao i Haški sud gdje je zločinac osuđen na 35 godina zatvora.

Zagreb od 2007. godine ima Trg svibanjskih žrtava 1995. u spomen na taj tragični događaj. U Zagrebu je 3. lipnja 2013. otvoren Memorijalni centar granatiranja Zagreba 1991. -1995.

Topništvo su napadnuti Karlovac i Sisak.

Navod iz članka Ive Puljić-Šego (28. travnja 2006.)

Kobnog 2. svibnja 1995. u 10.30 sati srpski teroristi na Zagreb i njegovo predgrađe bacili su zabranjene kasetne bombe iz kojih se po metropoli rasula kiša ubojitih zvončića. Strossmayerovim šetalištem, Petrinjskom, Starom Vlačkom, gdje je pogođen i tramvaj pun putnika, te u dvorištu gimnazije u Križanićevoj odjeknule su eksplozije. Zagreb je bio meta srpskih terorista i 3. svibnja. Šest projektila ispaljenih iz raketnog sustava M87 Orkan odjeknulo je točno u 12.10 sati. Njihovo odredište ponovno je bilo središte grada. Pogođena je i Klinika za dječje bolesti u Klaićevoj te zgrada u kojoj je balet HNK imao probu. U ta dva dana u Zagrebu je poginulo šestoro ljudi, a 174 osobe su ranjene.

Dvjema ženama, Sanji Risović i prvakinji baleta HNK-a Mirni Sporiš-Paladi 3. svibnja zauvijek je ostao urezan u pamćenje. Po zlu. Sanja Risović, tada 31-godišnja majka četveromjesečne djevojčice Anamarije, nije ni slutila da će od tog dana sretne majčinske dane zamijeniti dugogodišnjim oporavcima, mukotrpnim operacijama. Ona i njezina beba, naime, ranjene su dok su u neuropedijatrijskoj ambulanti čekale na pregled.

Gospođa Sanja Risović je kazala: „Nisam u grupi civilnih žrtava koje su tužile RH zbog odštete jer apsurdno mi je tužiti vlastitu državu. Ali kad vidim kako se ta ista država odnosi prema nama, dođe mi da ih tužim sve odreda“ – ogorčena je 42-godišnja Sanja.

Primabalerina Mirna Sporiš-Palada slaže se sa Sanjom Risović – *civilne žrtve rata posve su zanemarene. Zbog svojih ozljeda ostvarila je 20 posto invalidnosti, što već šest godina “vrijedi” mizernih 99 kuna.*

Komentar: Agresori i silovatelji nisu odgovarali za počinjene zločine već su dobili posao i mirovine u RH.

Pri napadu na Zagreb 2. i 3. svibnja 1995. poginulo je 7 osoba, a 205 je teže ili lakše ranjeno.

5.4. Protestni skup u Splitu zbog blokade Kijeva, 6. svibnja 1991.

Drugoga svibnja 1991. u Borovu Selu masakrirano je 12 hrvatskih policajaca. Pobunjeni Srbi potpomognuti s JNA provocirali su i željeli da dođe do incidenta tako da JNA može reagirati. Nakon višednevne blokade Kijeva i stalnih provokacija građani Splita organizirali su prosvjed protiv četničke blokade Kijeva. Radnici splitskih poduzeća i građani izašli su na mirni prosvjed ispred komande Vojnopomorske oblasti tražeći da JNA osigura slobodan promet. Na prosvjedu je bilo oko 50.000 ljudi. Goloruki ljudi opkolili su transportere na južnom izlazu iz Marjanskog tunela i nisu mogli ni naprijed ni nazad. Ulaz u Marjanski tunel bio je blokiran s obje strane.

Komandu VPO čuvala su dva oklopna transportera, jedan s istočne i jedan sa zapadne strane. Hrvatska policija održavala je red te sprječavala da dođe do izravnoga kontakta prosvjednika i pripadnika JNA. U jednom trenutku kordon policije popustio je pa su se prosvjednici popeli na oklopni transporter i strgnuli mitraljez. Vojnici su se zatvorili u transporter.

Nažalost, smrtno je stradao nevini ročnik Saša Gešovski pod nejasnim okolnostima, iskrvario je od ranjavanja u području prepone. Je li ga pogodio oficir JNA, je li se sam ranio ili ga je pogodio netko treći nije razjašnjeno.

Ispred tadašnje zgrade Jugoplastike, u tadašnjoj Ulici žrtava fašizma, mnogobrojni su prosvjednici zaustavili i okružili pet vojnih kampanjola te kamion pun vojnika. Građani su također blokirali cestu svojim automobilima. Vojna vozila nisu mogla ni naprijed ni nazad. Nije bilo incidenata; situacija se smirila pa su se vozila u poslijepodnevnim satima vratila u kasarnu.

Izlaz iz Ratne luke Lora bio je blokiran kamionima i autobusima kao i izlaz iz vojarne na Visokoj. Građani su pomogli blokadu postavljajući svoja vozila pored kamiona ili autobusa.

JNA je uputila ratne brodove iz Ratne luke Lora, a hrabri goloruki pomorci remorkerima su blokirali ulaz u luku. Na sreću nije došlo do primjene sile.

Na visoko koplje na pročelju Komande VPO Ivica Balić postavio je hrvatsku zastavu.

Gradska vlast i Policijska uprava su sve poduzeli da se situacija mirno završi.

KOS i Vojna policija uhitili su četvoricu prosvjednika, odveli ih u Sarajevo i izveli na sud: Matu Sablića, Rolanda Zvonarevića, Branka Glavinovića i Ivana Begonju.

Prosvjed u Splitu pokazao je odlučnost hrvatskoga puka da brani svoju domovinu i uvjerenje da bez borbe ne će dopustiti agresoru okupaciju Hrvatske.

5.5. Blokada tenkovske kolone u Pologu, 7. svibnja 1991.

Hrvati iz zapadne Hercegovine zaustavili su tenkovsku kolonu JNA između Mostara i Širokoga Brijega (Lištice, kako je komunistička vlast preimenovala Široki Brijeg) koja je navodno išla na planirane vojne vježbe.

Goloruki Hrvati su na izlazu iz Pologa (mjesto se nalazi između Mostara i Širokoga Brijega) zaustavili kolonu tenkova JNA koja je krenula prema obali. Kolona je zaustavljena 7. svibnja 1991., dan nakon splitskoga prosvjeda. JNA je krenula na zauzimanje dijelova Hrvatske i Hercegovine, a tvrdili su da idu na redovnu vojnu vježbu. U dužini od nekoliko kilometara postavljeni su kamioni poprijeko koji su zapriječili kolonu od 100 tenkova i oklopnih vozila koja je krenula iz mostarske vojarne. Zahtjev hrvatskih prosvjednika bio je povratak u vojarnu iz koje su došli.

Pregovore su vodili (sa zapovjednikom mostarskoga garnizona JNA pokovnikom Milojkom Pantelićem) predsjednik općine Široki Brijeg Anđelko Mikulić, širokobriješki gvardijan fra Mladen i Jure Skoko. Prosvjednici su bili disciplinirani, a pridružili su im se ljudi iz Mostara, Gruda, Posušja, Ljubuškog, Imotskoga.

Vojna komanda JNA inzistirala je na prolasku kolone pa je pokušala dostaviti i bojne otrove i zaštitne maske za proboj. Pokušaj nije uspio. Širokobriješke žene su za ročnike JNA pripremile hranu i napitke.

JNA je izvršila desant na općinu Široki Brijeg. Desanti su izvršeni na područjima sela Ledinac i na području sela Vranić. Općina Široki Brijeg bila je prometno blokirana. U rješavanje krize uključilo se političko vodstvo Bosne i Hercegovine. Na poziv predsjednika dr. Franje Tuđmana i političkoga vodstva BiH izvršena je deblokada. Nakon tri dana kolona je krenula prema jugu. Zastoj je koristio za pripremu obrane.

Plan JNA bio je blokiranje zapadne i južne Hercegovine te odsjecanje i presjecanje Dalmacije na tri dijela (takozvani plan „RAM“).

O blokadi kolone JNA snimljen je 2012. godine dugometražni dokumentarni film „Tri dana“ redatelja Zdenka Jurilja.

5.6. Referendum Srba, 12. svibnja 1991.

Prvoga travnja 1991. Izvršno vijeće takozvane SAO Krajine odobrilo je odluku po kojoj se određuje da se Ustav i zakoni Srbije, kao i pravni sustav SFRJ, primjenjuju na SAO Krajinu. Jugoslavija je bila u postupku raspada kojega je međunarodna zajednica pokušavala spriječiti. Dakle, Srbi su najavili izdvajanje iz Hrvatske i pripajanje Srbiji.

Pobunjeni Srbi najavili su referendum, a na referendumu su odgovarali na sljedeće pitanje:

„1. Da li ste za prisajedinjenje SAO Krajine Republici Srbiji i da Krajina ostane u Jugoslaviji sa Srbijom, Crnom Gorom i drugima koji žele da očuvaju Jugoslaviju.“

Referendum o statusu SAO Krajine održan je 12. svibnja 1991. s ciljem da se donese odluka o daljoj sudbini dotadašnje SAO Krajine u sklopu SR Hrvatske. Referendum o secesiji Srba održan je 7 dana prije hrvatskoga referenduma! To je također pokazatelj da su Srbi imali samo jedan cilj, a to je stvaranje Velike Srbije.

Odaziv na srpski referendum bio je navodno preko 95%. Na području SAO Krajine preko 90% je bilo za ostanak u Jugoslaviji. Nakon referenduma Skupština Krajine je donijela odluku (16. svibnja 1991.) da je „teritorij Krajine sastavni dio Srbije“.

Srpski referendum je bio protuustavan pa ga hrvatska vlast nije priznala. Referendum nisu priznale ni Europska zajednica ni Sjedinjene Američke Države. Srbija je, s druge strane, podržala pobunjene Srbe u slučaju raspada Jugoslavije.

5.7. Akcijom Jaguar oslobođeno je brdo Križ u zaleđu Bibinja

Akcija Jaguar izvedena je od 17. do 23. svibnja 1992. Hrvatska vojska je tom akcijom oslobodila brdo Križ u zaleđu Bibinja kod Zadra. S tog brda su srpski teroristi ugrožavali promet Jadranskom magistralom.

Na brdu Križ JNA je imala dobro utvrđeno uporište koje je služilo za radarsko motrenje i za navođenje topničke vatre po Zadru i okolici. Uporište je bilo izolirano jer je komunikacija sa Zrakoplovnom bazom Zemunik prolazila preko ničije zemlje. Utvrda je bila opasana minskim poljima. Hrvatske snage su 17. svibnja 1992. presjekle prometnu komunikaciju između utvrde i Zrakoplovne baze Zemunik. Posada na brdu Križ čekala je smjenu koju je Hrvatska vojska onemogućila jer je uništila tenk T-34 i BOV te kolonu od 5 kamiona. Vojnici koji su trebali preuzeti smjenu su se razbježali. Nakon 5 dana (23. svibnja 1992.) uporište se predalo hrvatskim snagama, a 48 pripadnika JNA je, prema dogovoru, transportirano na dogovorenu i sigurnu točku.

Zapovjednik akcije „Jaguar“ Ivan Vitanović objavio je knjigu pod naslovom: „Operacija Jaguar - oslobađanje brda Križ“.

5.8. Operacija „Spaljena zemlja“ (18. svibnja – 30. lipnja 1992.)

Dubrovnik je bio u potpunom okruženju. Cijela okolica Dubrovnika kao i sva hrvatska mjesta južno od Pelješca bila su okupirana i spaljena, stanovništvo protjerano, a neki i poubijani (krajem 1991.). Vuk Drašković, jedan od organizatora srbijanske agresije, a kasnije ministar vanjskih poslova Srbije izjavio je: „*Ako porušimo Dubrovnik nema veze, izgradit ćemo još stariji i ljepši.*“

Vojnom akcijom Spaljena zemlja Hrvatska je vojska započela deblokadu Dubrovnika. Akcija je započela 18. svibnja 1992. U operaciji su sudjelovale sljedeće postrojbe HV-a: 1. gardijska brigada („Tigrovi“), 4. gardijska brigada, 156. brigada HV, 145. brigada HV-a i 163. brigada HV-a.

Cilj operacije bila je deblokada Pelješca s kopnene strane i deblokada prometnica koje vode prema Dubrovniku.

Poluotok Peljšac deblokiran je za dva dana od početka akcije, 20. svibnja 1992. Nakon toga oslobođeno je selo Čepikuće (21. svibnja), Slano (25. svibnja) te dubrovačko primorje: Mokošica, Rijeka Dubrovačka, Župa Dubrovačka Brgat i Bosanka (26. svibnja). Osigurana je kopnena prometnica prema Dubrovniku.

Također je oslobođen dio istočne Hercegovine i hrvatsko selo Ravno (30. svibnja). Oslobađanje zaleđa Dubrovnika nastavilo se do kraja lipnja. Vođene su teške borbe na nepristupačnom terenu. Trebalo je osvojiti vrhove brda na kojima je neprijatelj bio utvrđen i s kojih je kontrolirao prilaze (Golubov kamen i Vlačica). JNA se prema sporazumu povlačila prema jugu Hrvatske, a na položajima je ostala dobro naoružana srpska vojska (Hercegovački korpus) i Teritorijalna obrana.

Nakon operacije „Spaljena zemlja“ izvedene su oslobodilačke operacije: „Čagalj“ (7. – 10. lipnja), „Tigar“ (1. – 13. srpnja), „Oslobođena zemlja“ (23. srpnja do 13. kolovoza), „Vlačica“ (22. – 26. listopada) i operacija „Konavle“ (19. – 29. listopada 1992.) kojima je oslobođeno dubrovačko zaleđe i jug Hrvatske.

5.9. Referendum o hrvatskoj samostalnosti, 19. svibnja 1991.

Proglas hrvatskom narodu u povodu referenduma o samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske

Hrvatskom narodu!

Svim građanima Republike Hrvatske!

U okolnostima završnih razgovora o rješenju krajnje zaoštrene državopolitičke krize jugoslavenske zajednice vrhovništvo Hrvatske donijelo je Odluku o provedbi referenduma 19. svibnja ove (1991.) godine.

Opći referendum treba nam dati vaš odgovor na glavno sporno pitanje između republika dosadašnje SFRJ.

Drugi put u godini dana hrvatski narod, i svi građani Hrvatske, imaju mogućnost da na najdemokratskiji način slobodno izraze svoju volju o budućnosti svoje domovine.

Kao državljani i slobodni ljudi, pozivate se da se izjasnite kojim će putem naša Republika Hrvatska, koju smo svojim Ustavom odredili kao samostalnu i suverenu državu – dalje u budućnost.

Referendum nam daje mogućnost - a naša nas nacionalna i građanska svijest obvezuje – da odlučno očitujemo svoju volju jesmo li za to:

- da Republika Hrvatska kao suverena država može stupiti u Savez suverenih država s drugim republikama,*
- ili pak da ostane u sastavu Jugoslavije, koja bi bila federativna jedinica država.*

Opredjeljenje za to da suverena i samostalna Hrvatska može stupiti u Savez s drugim suverenim državama znači zahtjev za oživotvorenje onih temeljnih odredbi Ustava Republike Hrvatske koje predviđaju da Hrvatska ima i svoj međunarodni subjektivitet i svoje oružane snage.

A opredjeljenje za Jugoslaviju kao saveznu federativnu državu značilo bi suglasnost da toj jedinstvenoj jugoslavenskoj državi pripada i međunarodni subjektivitet i da ona ima jedinstvene oružane snage.

Ovo je, dakle, povijesni, sudbonosni trenutak iskazivanja vaše demokratske volje. Na temelju rezultata referenduma vrhovništvo Republike dobit će – nakon prvih slobodnih izbora – novu legitimaciju i novi nalog za postupanje i odlučivanje u sadašnjim i budućim pregovorima o rješenju neizdržive jugoslavenske državne, političke i gospodarske krize. Rezultat referenduma imat će snagu ovlasti, ali i obveza, za donošenje konačne odluke u okviru vrhovnih tijela Republike Hrvatske.

Hrvatska je nedvojbeno već na prošlogodišnjim prvim višestranačkim izborima kazala što želi i kamo želi ići. Upravo na temelju tako iskazane volje Hrvatski je Sabor u prosincu prošle (1990.) godine donio Ustav Republike kojim su položeni temelji novoj demokratskoj i suverenoj Hrvatskoj. Vodeći državnu politiku slijedom ustavnih naloga i zadaća, da se i u stvarnosti oživotvori puna suverenost i samostalnost Hrvatske, vrhovništvo Republike izradilo je nacrt za pretvaranje dosadašnje SFRJ u savez suverenih i samostalnih država-republika. Prijedlog za takav savez temelji se na prosudbi da tako možemo demokratskim putem ostvariti cilj suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske, u skladu sa sadašnjim općim prilikama i odnosima u Jugoslaviji, a i s imperativima i okolnostima međunarodnog poretka u Europi, pa i svjetskim čimbenicima.

Istodobno smo odlučno navijestili, da bi u slučaju da je nemoguć sporazum o takvome savezu suverenih i samostalnih država jedina razumna alternativa mogao biti samo razlaz sa sadašnjom jugoslavenskom državom.

I jedno i drugo rješenje ponudili smo kao politički odgovoran, demokratski i razuman način rješenja duboke krize koja je zahvatila jugoslavensko društvo i državu. Vrhovništvo Republike Hrvatske nije prihvatilo prijedlog da se izlaz iz krize traži u okviru postojećeg, ili nekog novog "demokratsko" federativnog uređenja Jugoslavije, jer imamo dovoljno iskustva i spoznaja da su bilo kakvi prijedlozi o održanju jedinstvene jugoslavenske države – za Hrvatsku neprihvatljivi.

Dugi i zamorni pregovori između vrhovništva jugoslavenskih republika i saveznih tijela do sada nisu, nažalost, urodili zadovoljavajućim rezultatima. Vrhovništvo Republike Hrvatske, i ja osobno, ulagali smo najveće napore da se stvore sigurni, jasni i određeni temelji za uređenje novih odnosa u okviru mogućeg za nas prihvatljiva saveza suverenih država, po uzoru na Europsku zajednicu. U tome smo polazili od spoznaje da samo slobodni i suvereni narodi mogu trajno živjeti u miru i prijateljstvu, ili barem dobrosusjedstvu. Samo narodi koji su svoji na svome mogu slobodno, bez ikakve vanjske ili unutarnje prisile, graditi svoje uzajamne državne, gospodarske i sve druge odnose i spone.

U mogućem savezu suverenih država Republika Hrvatska bila bi spremna stupiti pod pretpostavkom da ga i drugi prihvaćaju kao oblik demokratskog suživota samostalnih republika pod istim uvjetima koji važe za sve.

U skladu s općim dogovorom između jugoslavenskih republika u referendumu je pružena i druga mogućnost: da se po svom uvjerenju izjasnite jeste li za ostanak Republike Hrvatske u Jugoslaviji kao federativnoj ili jedinstvenoj saveznoj državi, što je izvorni prijedlog Republike Srbije i Socijalističke Republike Crne Gore.

Obraćajući se svim građanima Republike Hrvatske, posebno bih želio ovom prigodom pozvati Srbe u Hrvatskoj, kao i pripadnike svih drugih nacionalnosti – Muslimane, Talijane, Mađare, Čehe, Slovake, Židove, Albance i druge – da se na referendumu izjasne za suverenu Republiku Hrvatsku, i da budu uvjereni da će im ona osigurati i jamčiti svestran kulturni razvitak, sva građanska prava i punu sigurnost i gospodarsko blagostanje, u zajednici s hrvatskim narodom i sa svim državljanima Republike!

Prema tome, konačna odluka o državno-pravnom položaju samostalne i suverene Republike Hrvatske mora biti izraz volje većine njezinih građana.

Vaša volja bit će poštovana. Ona obvezuje vrhovnu hrvatsku državnu vlast da je bezuvjetno ostvari. Radi toga vaš izbor mora biti slobodan i odgovoran, a odluka će biti dokaz naše odlučnosti da budemo gospodari vlastite sudbine o kojoj neće odlučivati ničija sila i nikakvi drugi interesi do interesi hrvatskog naroda i svih građana naše Republike. Takav demokratski postupak, i odluku koja iz njega proizlazi, prihvatit će naravno i sav slobodni svijet. Uvjereni smo da će nam kao i do sada sva europska i svjetska demokratska javnost pružiti potporu u našim nastojanjima da osiguramo svoju slobodu i suverenost Republike Hrvatske, jer i svjetsku će javnost rezultat našeg referenduma na to obvezivati.

Stoga vas pozivam, dragi Hrvati i Hrvatice i svi poštovani građani Republike Hrvatske, da iziđete svi do jednoga na referendum radi učvršćenja tek izvojevane slobode i demokracije, i oživotvorenja pune suverenosti naše domovine.

Neka referendum protekne slobodno i demokratski, mirno i dostojanstveno, onako kako dolikuje slobodnom narodu i svjesnim ljudima koji odlučuju o sudbini svoje Hrvatske!

Predsjednik dr. Franjo Tuđman je 25. travnja 1991. godine donio odluku o raspisivanju referenduma 19. svibnja 1991. Na referendumu su građani odgovarali na sljedeća pitanja:

„1. Jeste li za to da Republika Hrvatska, kao suverena i samostalna država, koja jamči kulturnu autonomiju i sva građanska prava Srbima i pripadnicima drugih nacionalnosti u Hrvatskoj, može stupiti u savez suverenih država s drugim republikama (prema prijedlogu Republike Hrvatske i Republike Slovenije za rješenje državne krize SFRJ)?”

„2. Jeste li za to da Republika Hrvatska ostane u Jugoslaviji kao jedinstvenoj saveznoj državi (prema prijedlogu Republike Srbije i Socijalističke Republike Crne Gore za rješenje državne krize u SFRJ)?”

Na referendum je izašlo 83,56% hrvatskih glasača, a čak 94,17% zaokružilo je “ZA” na prvom pitanju. Za drugo pitanje tj. za ostanak u Jugoslaviji glasovalo je samo 1,2% glasača. Srbi su većinom bojkotirali referendum.

Nakon službenih rezultata referenduma predsjednik Republike objavio je 23. svibnja 1991. sljedeće: *“1. Republika Hrvatska, kao suverena i samostalna država, koja jamči kulturnu autonomiju i sva građanska prava Srbima i pripadnicima drugih nacionalnosti u Hrvatskoj, može stupiti u savez suverenih država s drugim republikama. 2. Republika Hrvatska ne ostaje u Jugoslaviji kao jedinstvenoj saveznoj državi.”*

Sukladno rezultatima referenduma Sabor RH mogao je 25. lipnja 1991. donijeti Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske i Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske.

Zbog međunarodnog pritiska odluka je bila odgođena do 8. listopada 1991. Toga dana prekinute su sve državno-pravne veze s Jugoslavijom.

5.10. Borbe u Bosanskoj Posavini, svibanj – lipanj 1992.

Borbe za Bosansku Posavinu vođene su tijekom sedam mjeseci, od travnja do listopada 1992. godine. Agresor je već u ožujku 1992. započeo s osvajanjem teritorija; zauzet je Bosanski Šamac, Modriča i Brčko. Hrvatsko-muslimanske postrojbe su tijekom travnja oslobodile veliki dio Bosanske Posavine, oslobodile Modriču i presjekle koridor. Srbi su nakon toga okupili dva korpusa i pokrenuli operaciju „Koridor-92“.

Bosanske Posavine je prostor uzduž rijeke Save s bosansko-hercegovačke strane koji je omeđen na zapadu ušćem Une, a na istoku ušćem Drine u Savu. Na tom prostoru bile su općine: Bosanski Brod, Derventa, Odžak, Modriča, Gradačac, Bosanski Šamac, Orašje i Brčko. U Bosanskoj Posavini živjelo je oko 320.000 stanovnika, Hrvata 41%, Bošnjaka 22%, Srba 28%, Jugoslavena 6% i ostalih.

Bosanska Posavina bila je za Hrvate važan prostor jer su tamo živjeli (41% od ukupnog broja) i za obranu Republike Hrvatske. Za Srbe je Bosanska Posavina imala mnogo veće značenje jer je predstavljala direktan koridor između Srbije i okupiranih područja Bosne i Hercegovine te Hrvatske. Zbog velike važnosti koridora Srbi (iz Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore) uložili su maksimalne napore održati koridor. Srpske snage činile su postrojbe JNA, postrojbe Teritorijalne obrane i mnogobrojne paravojne postrojbe koje je JNA naoružala. Bosansku Posavinu branio je HVO (Hrvatsko vijeće obrane). Srbi su krajem ožujka 1992. započeli s okupacijom Bosanske Posavine, zauzeli su Brčko (bez borbe) u kojem su Bošnjaci bili većina. Srpske postrojbe su im se odužile pokoljem. Srbima se suprostavio HVO koji je kontrolirao veliki dio Bosanske Posavine. Zbog važnosti koridora kroz Bosansku Posavinu Srbi su pokrenuli vojnu ofenzivu „Koridor-92“ u kojoj je sudjelovalo oko 20.000 vojnika. Napadi su započeli sredinom lipnja 1992. i agresor je zauzeo Modriču, Derventu i uspostavio Koridor. Borbe za Bosanski Brod trajale su od 30. rujna do 6. listopada kada su se hrvatske snage povukle. Bošnjačka strana (osim Bošnjaka u postrojbama HVO-a) nije podržala borbu HVO-a za Bosansku Posavinu. Hrvatska nije imala dovoljno teškog naoružanja, nije imala uvježbane vojne postrojbe niti dovoljno ljudstva da obrani Bosansku Posavinu. Konstrukcije o dogovorenoj predaji Bosanske Posavine dio su specijalnoga rata protiv Hrvatske.

Nakon 6. listopada 1992., nakon povlačenja hrvatskih postrojba iz Bosanskog Broda, agresor je okupirao cijelu Bosansku Posavinu osim prostora oko Orašja. U Bosanskoj Posavini agresor

je razorio hrvatska mjesta i sela te izvršio etničko čišćenje. Na kraju rata hrvatske snage su mogle osloboditi Bosansku Posavinu, ali to nije dopustila međunarodna zajednica. Nakon završetka rata Hrvatima nije omogućeno da se vrate na svoja ognjišta.

5.11. Prva velika razmjena logoraša u Domovinskome ratu, 22. svibnja 1992.

Razmjena 288 zatočenih hrvatskih branitelja kod Lipovca obavljena je 22 svibnja 1992. godine.

Kod Lipovca je 2015. godine otkriveno spomen obilježje na prvu veliku razmjenu ratnih zarobljenika. Kroz srbijanske logore prošlo je 30.000 ljudi, 3.000 osoba je ubijeno.

Nažalost, status logoraša nije priznat svima već samo onim logorašima koji su priznati od strane Međunarodnoga Crvenog križa.

Prema službenim podatcima u srbijanskim zarobljeničkim logorima bilo je zatočeno oko 7.800 branitelja i civila od kojih je tristotinjak ubijeno, rekao je predsjednik Hrvatskog društva logoraša srpskih koncentracijskih logora Danijel Rehak.

Čelnici Općine Nijemci, kojoj Lipovac administrativno pripada, najavili su kako će oko spomen obilježja u budućnosti podići spomen park.

5.12. Republika Hrvatska primljena je u OUN 22. svibnja 1992.

Na sjednici Glavne skupštine 22. svibnja 1992. godine koju je vodio saudijski veleposlanik Sinan Shihabi, Republika Hrvatska je aklamacijom primljena u članstvo OUN-a kao 178. zemlja organizacije. Istoga dana su u OUN primljene Slovenija i Bosna i Hercegovina.

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman predvodio je hrvatsku delegaciju i govorio na Općoj skupštini OUN-a. Nakon svečane sjednice glavni tajnik Ujedinjenih naroda Boutros Boutros Ghali poveo je izaslanstva novoprimljenih zemalja do glavnoga ulaza u zgradu Ujedinjenih naroda gdje su podignute zastave novoprimljenih država. Predsjednik Republike Hrvatske je 22. svibnja 1992. podigao hrvatski stijeg pred sjedištem OUN-a na East Riveru u New Yorku.

Izvod iz govora predsjednika dr. Franjde Tuđmana u prigodi primanja RH u članstvo UN-a:

„Hrvatski narod jedan je od najstarijih naroda sadašnje Europe. On ima pisane dokumente i biljege o svojoj nacionalnoj državnoj samobitnosti, te o pripadnosti zapadnoeuropskoj civilizaciji, od sedmoga stoljeća (n. e.) pa nadalje, u kamenu i na pergameni, u književnosti i umjetnosti, i što je najvažnije u svom duhovnom biću. Hrvatski narod može biti ponosan na svoj udjel u duhovnoj i tvarnoj kulturnoj baštini čovječanstva. Uzgred nije slučajno što je njezin mali dio nazočan i ovdje. Ulaz kojim prolazimo u dvoranu glavne skupštine Ujedinjenih naroda napravljen je od mramora s hrvatskog otoka Brača. U mojoj se domovini taj kamen smatra simbolom hrvatske opstojnosti. U njemu su se ogledali, tijekom mnogih stoljeća, svojim umjetničkim dijelima, najveći hrvatski kipari, a među njima i Antun Augustinčić čija se konjanička figura, "Spomenik mira", nalazi u parku iza ove iste palače Ujedinjenih naroda.

Od desetog do dvanaestog stoljeća Hrvati imaju svoje samostalno kraljevstvo pod narodnim vladarima. Povijesne mijene i nezavidan geopolitički položaj njihove zemlje - na razlučnici civilizacija zapadne i istočne Europe - uvjetovali su da poslije toga, od XII. do XX. st. (do 1918.) budu u zajednici s ugarskom i habsburškom krunom. Međutim, kako u toj, tako i u kasnijoj jugoslavenskoj višenacionalnoj državnoj zajednici, hrvatski je narod sačuvao svoju samobitnost - o čemu posebno svjedoči slavna Dubrovačka Republika - težeći neprekidno punoj samostalnosti i suverenosti. Taj najviši cilj, ostvarenju kojega žudi svako narodno biće, od trenutka kad u svom razvitku dostigne stupanj posebne nacionalne, političko-kulturne samosvijesti, i kad mu to međunarodne okolnosti dopuštaju, hrvatski je narod - kao i mnogi drugi manji narodi - ostvario u današnje doba. To je naime doba u kojemu čovječanstvo, zbog znanstveno-tehnološke (stvaralačke ali i razorne) svemoći, doživljava dosada najviši stupanj civilizacije (kulturne, gospodarske, tehničke, prometne, informatičke) integracije, ali istodobno i nacionalne individualizacije. U prožimanju ovih, u biti suprotnih tendencija čovječanstvo teži stvaranju jedinstvene svjetske zajednice, kao uređenoga međunarodnog poretka samostalnih suverenih država, nastalih na opće prihvaćenim načelima o pravu naroda na samoodređenje i slobodu.

No, hrvatski narod nije ostvario svoju samostalnost i suverenost u sklopu samo ovakvih općih tendencija, već i pod posebno teškim okolnostima sloma totalitarističkoga socijalističkog sustava u Europi i raspada višenacionalne jugoslavenske državne zajednice. Hrvatska je nakon uspostave demokratskog poretka i proglašenja samostalnosti plebiscitarno izraženom voljom naroda, morala podnijeti teške žrtve za očuvanje svoje suverenosti. Hrvatskoj je bio nametnut rat jugo-komunističke armije i srpskog imperijalizma za restauraciju komunizma i osvajanje hrvatskih područja. U tom ratu, u kojem se hrvatski narod našao goloruk naspram tehnički nadmoćne oružane sile JNA, Hrvatska je, obranivši svoju slobodu i demokraciju, stekla i međunarodno priznanje na putu u punopravno članstvo u KESS-u i u OUN-a. Taj rat, međutim, još nije posve okončan, osobito stoga što su ga izazivači proširili i na susjednu Bosnu i Hercegovinu, usprkos angažiranju EZ-a i Vijeća sigurnosti OUN-a.

Užasne su posljedice toga barbarskog rata na kraju XX. stoljeća. U Hrvatskoj je poginulo i ranjeno tridesetak tisuća ljudi, pretežito građanskih osoba i potpuno su razorena mnoga

naselja i čitavi gradovi, uništeno nekoliko stotina povijesnih spomenika, gospodarskih, crkvenih, zdravstvenih i školskih objekata. Dimenzije stradanja civilnog pučanstva u ovom agresivnom ratu protiv Hrvatske očituju se u činjenici da je u Hrvatskoj prognano ili izbjeglo iz svojih ognjišta više od šesto tisuća ljudi, nemoćnih staraca, žena i djece. A povrh toga oko četvrt milijuna ljudi izbjeglo je iz Bosne i Hercegovine u Hrvatsku...“

5.13. Osnovan Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše SFRJ, 25. svibnja 1993.

Rezolucijom 827 Vijeća sigurnosti Organizacije Ujedinjenih Naroda (OUN) 22. svibnja 1993. osnovan je Međunarodni sud za ratne zločine na području bivše SFRJ, sa sjedištem u Haagu.

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (eng. *International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, ICTY*) osnovan je s ciljem istraživanja mnogobrojnih zločina i kažnjavanja počinitelja. Sve zaraćene strane u oružanom sukobu napravile su zločine, ali su srpske paravojne postrojbe i JNA napravile najviše zločina i kršenja međunarodnog prava. Zločini su rađeni iz nacionalne mržnje, koristoljublja i zbog etničkoga čišćenja određenoga teritorija s ciljem stvaranja Velike Srbije. Starija populacija koja nije htjela napustiti svoje domove na okupiranim područjima često je bila ubijana. Planski je izvršeno etničko čišćenje, otvarali su se mnogobrojni logori, planski se rušilo sakralne objekte, kulturne ustanove, kuće i cijela sela. Tijekom rata su također izvršena mnogobrojna silovanja djevojaka i žena. Kršenje humanitarnoga prava bilo je uobičajeno i planirano, a sve s ciljem etničkoga čišćenja i etnički čiste Velike Srbije.

Sud je počeo djelovati 18. studenog 1993. u svom sjedištu u Den Haagu u Nizozemskoj. Nadležnosti suda navedene su Statutom Tribunala:

„Prema čl. 1. Statuta, Tribunal je nadležan ratione materiae za kažnjavanje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na području bivše Jugoslavije od početka 1991. Međunarodni zločini glede kojih je Tribunal nadležan proizlaze iz općeg običajnog međunarodnog prava, a ne iz posebnih ugovornih obveza bilo bivše Jugoslavije ili njezinih država sljednica. Tribunal je nadležan za kažnjavanje četiriju skupina međunarodnih zločina kako su formulirani u člancima 2. do 5. Statuta.“

„U čl. 2. formuliraju se "teška kršenja Ženevskih konvencija iz 1949." i to kako slijedi: (a) namjerno ubojstvo; (b) mučenje i neljudsko postupanje, uključujući biološko eksperimentiranje; (c) namjerno nanošenje teške patnje ili ozbiljne ozljede tijela ili zdravlja; (d) opsežno uništavanje i oduzimanje imovine koje nije uvjetovano vojnom potrebom, a poduzeto je protupravno i samovoljno; (e) prisiljavanje ratnih zarobljenika ili civila na služenje u neprijateljskim snagama; (f) namjerno uskraćivanje ratnim zarobljenicima ili civilima prava

na pravičan i nepristran sudski postupak; (g) nezakonitu deportaciju ili premještanje civila ili njihovo nezakonito zatočenje; (h) uzimanje civila kao talaca.“

Čl. 3. Statuta formulira "kršenja zakona i običaja rata".

Odgovornost za kršenje obuhvaća, ali se prema čl. 3. ne ograničuje, na: (a) uporabu otrovnog ili drugog oružja čijim se korištenjem nanosi nepotrebna patnja; (b) samovoljno uništavanje gradova i sela ili pustošenje koje nije opravdano vojnom potrebom; (c) napad ili bombardiranje bilo kojim sredstvima nebranjenih gradova, sela, objekata ili zgrada; (d) osvajanje, uništavanje ili namjerno oštećenje ustanova namijenjenih vjeri, dobrotvornim svrhama, odgoju, umjetnosti i znanosti, povijesnih spomenika, umjetnina i znanstvenih djela; (e) pljačkanje javne i privatne imovine.

U čl. 4. predviđa se nadležnost Tribunala za kažnjavanje genocida, koji je definiran strogo prema člancima II. i III. Konvencije o genocidu iz 1948. U komentaru toga članka ponavlja se navod iz Konvencije da se taj zločin može počiniti u doba mira i u doba rata.

Genocid je svako dalje navedeno djelo "počinjeno s namjerom da se u cijelosti ili djelomično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska skupina", kao što je: (a) ubijanje pripadnika skupine; (b) nanošenje teške tjelesne ili duševne povrjede pripadnicima skupine; (c) namjerno nametanje skupini takvih životnih uvjeta kojima je cilj njezino postupno ili djelomično uništenje; (d) nametanje mjera s namjerom sprječavanja porođaja u okviru skupine; ili (e) prisilno premještanje djece iz skupine u neku drugu skupinu.

Kažnjiva su sljedeća djela: (a) genocid; (b) urota kojoj je cilj genocid; (c) izravno i javno poticanje na genocid; (d) pokušaj počinjenja genocida; (e) sudioništvo u genocidu.

Čl. 5. Statuta predviđa kažnjavanje za zločine protiv čovječnosti.

Čl. 5. navodi sljedeće zločine počinjene u oružanom sukobu, kako međunarodnog tako i unutarnjeg značaja, a koji su upereni protiv civilnog pučanstva: (a) ubojstvo; (b) istrjebljenje; (c) porobljavanje; (d) protjerivanje; (e) zatočenje; (f) mučenje; (g) silovanje; (h) proganjanje na političkoj, rasnoj ili vjerskoj osnovi; (i) ostali neljudski postupci.

Mnoge kritike rada suda su opravdane; evo nekih:

- *Bivša glasnogovornica suda Florence Hartmann kritizira da je sud dopustio Srbiji zaštititi dokumente od 'vitalnih nacionalnih interesa'. Zbog objavljivanja povjerljivih odluka tog suda, kojima se potvrđuje odobravanje zaštitnih mjera za ratne dokumente koji ukazuju na direktnu umiješanost Srbije u genocidu osuđena je na kaznu od 7.000 €.*

Komentar: Sramotna odluka suda! Za Hrvatsku nije vrijedila zaštita dokumenata od vitalnih nacionalnih interesa!

- *Klaus-PdeterWillsch u odnosu na prvostupanjsku osudu generalu Anti Gotovini, u kojoj se za pokojnog hrvatskog predsjednika Franju Tuđmana posthumno utvrđuje da je sudjelovao u "udruženom zločinačkom pothvatu" uspoređuje slučajem iz 897. kada je papa Stjepan VI. dao ekshumirati leš pape Formoza, staviti na ispitivanje i posthumno ga proglasilo krivim.*

Komentar: Rastezljiva definicija udruženoga zločinačkog pothvata. Je li postojao zločinački pothvat nekih država (koje nisu bile u ratu) prema Hrvatskoj? Zašto UN i EZ nisu branili Hrvate u BiH, a mogli su?

- *Bivši suradnik Attila Hoare ICTY-a tvrdi da je istražni tim radio na optužnici zbog "udruženog zločinačkog poduhvata" Veljku Kadijeviću, Blagoju Adžiću, Borislavu Adžiću, Borisavu Joviću, Branku Kostiću, Momiru Bulatoviću i drugima. Međutim, nakon intervencije Carle del Ponte nacrt je odbijen, a optužnica ograničena samo na Miloševića, a kao rezultat toga je većina od tih pojedinaca nikada nisu optužena.*

Komentar: Je li Carla Del Ponte djelovala samostalno? Je li djelovala subjektivno? Je li bila iznad međunarodnog prava i zakona? Tko je kontrolirao rad Carle Del Ponte?

- *Grčki sveučilišni profesor prava Konstantinos D. Magliveras navodi da Tribunal djeluje po vlastitim pravilima, po vlastitim izboru, bez nezavisnoga nadzora. Premda je tužitelj organ Međunarodnog suda, posjeduje dominantnu ulogu u postupku. Izjave tajnih svjedoka priznaju se kao valjan dokaz.*

Komentar: Tužitelji ICTY-a bili su iznad suda, iznad međunarodnoga prava i mogli su raditi što ih je volja!

- *Njemački sveučilišni profesor Norman Paech kritizira da je tribunal politički instrumentaliziran.*
- *Tribunal se ne bavi ratnim zločinima počinjenim od strane drugih država.*
- *Visoki troškovi suda. Proračun tribunala za 2004. i 2005. bio je 271.854.600 \$ (trenutačno 306 milijuna dolara). Trošak snose svi članovi UN-a.*
- *Dugogošinja trajanja suđenja.*
- *Sud može pogoršavati napetosti i štetiti pomirenju.*

Komentar: Sud je svojim selektivnim, političkim pristupom izazvao nove podjele i napetosti. Amnestirao je agresora (Srbiju) i niz zločinaca iz JNA i iz političkoga vodstva Srbije. Zagovornici agresije danas su ministri, predsjednici, premijeri i visoki državni dužnosnici.

- *Na Haškom sudu nasilno je uvedena jezična konstrukcija "BHS-jezik" (bosansko-hrvatsko-srpski) unatoč tomu što je u znanstvenoj literaturi strana slavistika već odavno prihvatila da su hrvatski i srpski dva posebna književna jezika. Haški sud one koji hrvatski i srpski jezik vrednuju kao dva književna jezika obilježava "nacionalistima".*

Komentar: Još jedna sramotna odluka suda koja pokazuje njegovu pristranost i protupravnost.

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije nije ispunio očekivanja, nije sudio po međunarodnome pravu već po političkome diktatu nekih (moćnih) država. Kada se pogledaju gore navedene nadležnosti suda i optužnice te presude, jasno je da sud nije poštovao svoj Statut (članci 1. do 5.). Sud je selektivno sudio za zločine tako da za niz zločina u Hrvatskoj nije htio podići optužnicu. Nije prihvaćao dokumentaciju obrane koja je dokazivala neutemeljenost optužnice tako da će jednoga dana neovisni pravni stručnjaci navoditi postupke suda kao primjer kako ne treba raditi.

Pred ICTY-jem se ukupno pojavilo 4650 svjedoka koji su svjedočili o zločinima od Hrvatske i BiH do Kosova i Vojvodine. Sudilo se ukupno 10.800 dana i sve je to zapisano na 2,5 milijuna stranica transkripata.

Gašenjem ICTY-ja njegove neriješene slučajeve preuzeo je Mehanizam za međunarodne kaznene sudove (MMKS).

Tužitelji/ce Haškoga suda: Richarda Goldstonea, Louise Arbour, Carla del Ponte i Serge Brammertz.

Haški sud podigao je optužnice protiv ukupno 161 osobe, od čega su apsolutna većina Srbi - njih 94, dok su 29 Hrvati, po 9 Bošnjaci i Albanci te po 2 Crnogorci i Makedonci. Od tog broja 90 ih je osuđeno: Protiv 20 osoba povučene su optužnice, a protiv 17 osoba postupak je obustavljen zbog toga što su preminule prije dolaska u Haag ili tijekom postupka. Optužnice protiv 13 osoba proslijeđene su na postupanje domaćim pravosuđima na području bivše Jugoslavije.

Haški sud je bio politički sud koji je zanemario činjenicu da su Srbija i JNA agresori i da se ratovalo na teritoriju Slovenije, Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Kosova, a ne na teritoriju Srbije!

Za mnogobrojne zločine nad Hrvatima u Hrvatskoj i BiH nisu podignute optužnice iako su bili uredno dokumentirani. Haški sud je tražio topničke dnevnik za granatiranje Knina, ali nije tražio topničke dnevnik za razaranje Vukovara, Gospića, Turnja, Crnoga, Kijeva itd.

Dok je sud optuživao za djelovanje HV-a i HVO-a (koji su branili Hrvate na njihovoj djedovini) u isto vrijeme nije optuživao JNA (Srbiju) za uzajamno djelovanje s hrvatskim i bosanskim Srbima koji su osvajali i etnički čistili područja Hrvatske i BiH. JNA je aktivno djelovala u agresiji na Hrvatsku i BiH, naoružala pobunjeničke vojske i logistički ih pomagala tijekom cijeloga rata. Agresija na Hrvatsku i BiH je Haškom sudu bila u skladu s međunarodnim pravom i njihovim Statutom!

Carla Del Ponte je sramota za međunarodno pravo jer je njenom intervencijom optužnica podignuta samo protiv Miloševića, a ne i drugih sudionika “udruženog zločinačkog pothvata” iz vrha Srbije, Veljka Kadrijevića, Blagoja Adžića, Borisava Jovića i ostalih. Osim Miloševića, Simatovića i Stanišića, optužen je još samo načelnik generalštaba Jugoslavenske armije Momčilo Perišić, ali on je pravomoćno oslobođen 2013. nakon nepravomoćne osude na 27 godina zatvora. Tako je Haški sud amnestirao agresora i zločince koji su krivi za rat, ljudska stradanja i nove podjele.

Ponašanje ICTY-a u slučaju Ovčara je sramotno i pokazuje koliko je taj sud bio nepravedan i jadan. Glavni organizatori zločina na Ovčari kada su ubijeni ranjenici, djelatnici bolnice, trudnica i 16-godišnji mladić minimalno su kažnjeni (kao da su pijani vozili i izazvali nesreću) ili oslobođeni krivnje. Naredbodavci nisu niti optuženi niti kažnjeni!

Ponašanje suda u slučaju Vojislava Šešelja je također sramotno. On nije kažnjen za svoja zlodjela (organiziranje jedinica koje su činile zločine i širenje nacionalne mržnje, a moguće i ubojstva), a sud je dopustio da on omalovažava i vrijeđa sud.

Jean Claude Antonetti, sudac na čelu sudskoga Vijeća koje je osudilo šestorku iz Herceg-Bosne i oslobodilo Vojislava Šešelja sramota je za međunarodno pravo. Po njemu je agresija Srbije na Hrvatsku i BiH s ciljem stvaranja Velike Srbije bila legitiman politički cilj, a ne zločinački! Također, pozivanje na ubojstvo Hrvata i Muslimana nije širenje mržnje, huškanje na zločin, već dizanje morala.

Sud nije sudio za etničko čišćenje Hrvata u Hrvatskoj i BiH tijekom rata kao niti poslije vojnoga sukoba. Također su zločini nad Hrvatima u BiH ostali nekažnjeni. Nitko nije odgovarao po zapovjednoj odgovornosti za zločine i etničko čišćenje Hrvata u BiH.

Pred sudom je **podignuta ukupno 161. optužnica**, a osuđeno je 90 osoba. Među njima je 18 Hrvata koji su kažnjeni sa 6 do 25 godina zatvora. **Osuđena su i 64-ica Srba i Crnogoraca te 5 Bošnjaka.**

Ceremonija zatvaranja Haškoga suda održana je 21. prosinca 2017. godine.

ICTY svojim radom nije doveo do pomirenja već do novih podjela svojim protupravnim odlukama, presudama. Sud se stavio u službu politike i služio kao alat pritiska na Republiku Hrvatsku (topnički dnevnic i blokada pregovora o ulasku u EU). Sud nije dao zadovoljštinu žrtvama rata bez obzira s koje strane oni bili. Najgore su prošle hrvatske žrtve jer zločini nad njima nisu procesuirani, jer su počinitelji minimalno osuđeni ili oslobođeni. Ono što je najžalosnije, Srbija je amnestirana i nakon zatvaranja suda širi istu retoriku i ne odustaje od

projekta Velike Srbije! To je pokazatelj da sud nije dobro odradio svoj zadatak suđenje svima na jednaki način. Zahvaljujući ICTY-u Srbija ne priznaje genocid u Srebrenici. Zahvaljujući ICTY-u zločinci i silovatelji slobodno šecu, neki obavljaju visoke političke i državne funkcije bez obzira na njihovu ulogu u agresiji i počinjenim zločinima.

EU je vršila silan pritisak na ICTY kada je RH bila u postupku pristupa EU, a danas daje status kandidata i otvara poglavlja pristupu Srbije bez obzira na suradnju s ICTY-em.

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije bio je potreban, ali nažalost nije postupao u skladu s međunarodnim pravom već je bio u službi politike moćnih država svijeta. Nakon prestanka rada suda imamo niz nezadovoljnih, razočaranih, oštećenih ljudi. Agresor (Srbija) nije dovoljno jasno imenovan niti osuđen, a pojedini sudionici agresije danas su predstavnici Srbije. Sud nije donio odluku da se pojedincima zabrani bavljene politikom iako su nanijeli mnogo zla susjednim narodima i svome narodu. ICTY je imao svoju pozitivnu ulogu, ali nepravde koje je napravio se ne smiju zaboraviti s ciljem da se to ne ponovi u nekom drugom slučaju. Kako se može nekoga nevinog staviti na stup srama, zatvoriti, suditi pa osloboditi temeljem dokaza i da isti nema pravo na odštetu!? Čudno i sramotno međunarodno pravo!

5.14. Smotra postrojbi Zbora narodne garde (ZNG-a), 28. svibnja 1991.

Hrvatskoj javnosti su prve brigade ZNG-a predstavljene pri svečanoj smotri na stadionu NK Zagreb u Kranjčevićevoj ulici. Na svečanome mimohodu brigadama i drugim jedinicama podijeljene su zastave. Polaganje prisege na dan 28. svibnja slavi se kao Dan Oružanih snage Republike Hrvatske i Dan Hrvatske kopnene vojske.

ZNG-e su preteča Hrvatske vojske koja je ustrojena krajem 1991. godine.

Na osnovi odluke predsjednika Franje Tuđmana, 5. svibnja započelo je ustrojavanje četiriju brigada, odnosno prebacivanje dragovoljnih pripadnika jedinica za specijalne namjene MUP-a u novoformirane jedinice ZNG-a.

Odluka je bila pravodobna jer su svakodnevno nicali nove pobunjeničke barikade, a moćna JNA uvijek bavala je sustav takozvanih „tampon zona“ u kojima je navodno intervenirala za mir, no zapravo je podupirala terorističke aktivnosti. To je demonstrirala već tijekom krize u Borovu Selu.

Na velikosrpski ekstremizam Hrvatska je odgovorila predstavljanjem oružanih snaga na svečanoj smotri 28. svibnja 1991., na stadionu NK Zagreb u Kranjčevićevoj ulici.

5.15. Odlazak Jugoslavenske ratne mornarice iz Hrvatske, 30. svibnja 1992.

Jugoslavenska ratna mornarica (JRM) stavila se u službu agresora (JNA i Srbije) te su djelovali u blokadi hrvatskih luka, u napadima na Šibenik, Zadar, Split i druga mjesta na kopnu i na otocima.

JRM je sudjelovala u blokadi Šibenika i poslije u općem napadu na Šibenik (16. -19. rujna 1991.), ali su ih šibenski topnici prisilili na povlačenje. Također je JRM ostala bez Remontnog zavoda, luke Kulina i 34 ratna broda.

JRM je također sudjelovala u napadu na Zadar, 6. listopada 1991., ali su se povukli nakon što su ih branitelji pogodili.

Nakon poraza u Splitskom i Korčulanskom kanalu (14. - 16. studenog 1991.) JRM se povukla na Vis i Lastovo.

JRM je ostala bez logističke podrške u hrvatskim gradovima (lukama) pa su vođeni pregovori o načinu napuštanja Hrvatske. Postignuti su sporazumi o uvjetima odlaska. JRM je trebala vratiti oružje Teritorijalne obrane dalmatinskih gradova i ostaviti luke i vojarnje u postojećem stanju kada su sporazumi postignuti. Nakon mnogih podvala i natezanja vraćeno je oružje Teritorijalne obrane, a jugomornarica i crnogorski rezervisti su s naoružanjem i opremom (bez ratnog brodovlja) napustili hrvatske luke osim vojarni na Visu i Lastovu.

Neprijatelj je napustio Ratnu luku Divulje kod Splita 22. prosinca 1991., a vojni kompleks Lora 4. siječnja 1992. Jugomornarica je odnijela opremu i naoružanje u Crnu Goru. Objekte je devastirala iako ih je po sporazumu trebala ostaviti neoštećene.

Republika Hrvatske je međunarodno priznata 15. siječnja 1992. u svojim republičkim granicama, a zločinačka jugomornarica ostala je još četiri i po mjeseci na Visu i Lastovu. Konačno je jugomornarica s brodovima, naoružanjem, opremom i članovima vojnih obitelji napustila Vis i Lastovo na kraju svibnja 1992. (24.- 30. svibnja 1992.). Jugomornarica je otišla u Boku Kotorsku. Odlazak i primopredaja objekata su prošli mirno uz sudjelovanje promatrača Europske zajednice. Sve hrvatske luke bile su deblokirane osim luke Dubrovnik.

6. Kronologija, lipanj 1991. – 1995.

- 3. lipnja 1992. Radna skupina bosanskih humanitarnih organizacija predala je međunarodnim institucijama detaljan popis 94 logora u BiH, na teritoriju pod srpskom vlašću, u kojima je bilo zatočeno 105.348 osoba nesrpskoga podrijetla i 11 logora u Srbiji i Crnoj Gori s 22.710 zatočenika.
- 4. - 11. lipnja 1995. Hrvatske postrojbe (HV i HVO) potisnule su neprijatelja prema Bosanskom Grahovu i Glamoču (napadajni boj Skok 2).
- 7. lipnja 1991. tenkovi JNA divljali su po osječkim ulicama.
- 14. lipnja 1992. pokolj u Rodaljacama, kod Benkovca; pobunjeni Srbi ubili 4 osobe unatoč nazočnosti UNPROFOR-a.
- 14. lipnja 1993. zločin na plaži Soline; pobunjeni Srbi ubili 5 osoba i 7 civila teško ranili.
- 14. lipnja 1991. u Zagrebu su srpski teroristi i kriminalci (Željko Ražnatović - Arkan i drugi) osuđeni na 20 mjeseci zatvora zbog pripremanja i pomaganja oružane pobune protiv Republike Hrvatske; svi osuđeni pušteni su iz pritvora do pravomoćnosti presude, čime su postali nedostupni hrvatskoj vlasti.
- 21. lipnja 1992. munjevitom akcijom Hrvatska vojska oslobodila je Miljevački plato (7 sela, oko 150 km²) u općini Drniš (akcija Miljevci).
- 23. lipnja 1992. protuudar srpskih postrojbi Hrvatska vojska uspješno je odbila, nakon čega je uslijedila odmazda srpskoga topništva po dalmatinskim gradovima, ali i djelovanje hrvatskoga topništva prema Kninu. VS UN-a osudilo je akciju i zatražilo povlačenje Hrvatske vojske na početne položaje (Rezolucija 762), što je Hrvatska odbila.
- 23. lipnja 1991. predstavnici dvanaest zemalja Europske zajednice odlučili su da neće priznati neovisnost Slovenije i Hrvatske, ako te republike jednostrano odluče napustiti Jugoslaviju.
- 25. lipnja 1991. Srbi napali policijske postaje u Glini. U obrani Policijske postaje poginuo je pričuvni pripadnik MUP-a Tomislav Rom iz Viduševca kod Gline, a 16 policajaca je zarobljeno, odvedeno u zatvor u Knin i nakon 50 dana zarobljeništva, mučenja i zlostavljanja u razmjeni oslobođeno.
- 25. lipnja 1991., u skladu s voljom građana izraženom na referendumu, Sabor RH usvojio je Deklaraciju o uspostavi suverene i samostalne Republike Hrvatske (s odgodom stupanja na snagu za 3 mjeseca); granice RH postale su državne. Samostalnost i neovisnost proglasila je i Slovenija.
- 25. lipnja 1993. Hrvatska je odbila produžiti mandat "plavim kacigama" na svom području pod istim (neučinkovitim) uvjetima.
- 26. lipnja 1991. uzajamno priznanje Republike Hrvatske i Republike Slovenije
- 26. lipnja 1991. pobunjeni Srbi proglasili su ratno stanje u Gospiću.
- 27. lipnja 1991. počela je oružana agresija JNA na Sloveniju; nakon 5 dana sklopljeno je primirje. U sukobima u Sloveniji poginulo je 65 ljudi: 37 pripadnika JNA, 12

pripadnika slovenske TO i policije te 16 civila (od toga deseterica stranaca, vozača kamiona, koji su bili blokirani na cestama); ranjeno je 330 osoba.

- 28. - 30. lipnja 1991. predstavnici EZ-a i državni tajnik SAD nametnuli su rješenje za sprječavanje krize u SFRJ i rata u Sloveniji:
 1. JNA se mora povući najprije u svoje vojarne, a zatim napustiti slovenski teritorij;
 2. Slovenija i Hrvatska odgađaju za tri mjeseca svoje Deklaracije o neovisnosti;
 3. Stjepan Mesić izabran je za predsjednika Predsjedništva SFRJ jer je odbijanje njegovog izbora u svibnju otvorilo krizu.
- 29. lipnja 1991. iz Tenje je žestoko napadnut Osijek.

6.1. Operacija „Skok-2“, 4. – 11. lipnja 1995.

Operacija „Skok-2“ izvedena je od 4. do 11. lipnja 1995. na Dinari i Livanjskom polju. Operacijom je pod nadzor hrvatskih snaga stavljeno Livanjsko polje, osvojen je prostor od 450 četvornih kilometara. Operacija je omogućila nadziranje Cetinjskog, Vrličkog i dijela Glamočkog polja. Također se mogao nadzirati put Glamoč – Bosansko Grahovo. U dometu hrvatskoga dalekometnoga topništva našli su se Bosansko Grahovo i Glamoč. Akciju su izvele postrojbe HV-a i HVO-a.

Hrvatske postrojbe: 4. Gardijska brigada HV-a, 126. domobranska pukovnija HV-a, 1. Hrvatski gardijski zdrug, 3. Gardijska brigada HVO-a, Specijalne postrojbe MUP-a HRHB i 7. Gardijska brigada HV-a "PUMA"

Hrvatska vojska je ovladala jakim srpskim uporištem Crni Lug i dijelovima planine Šator. Osvojeni su vrhovi: Orlovac, Babin grad, Crni vrh, Mali šator (1768 m) i Veliki šator (1872 m). Bosansko Grahovo i Glamoč bili su u dometu hrvatskoga topništva.

Operacija je stvorila preduvjete za osvajanje Bosanskog Grahova, a time i oslobađanje Knina koji je bio centar četničke pobune. Stvoreni su preduvjete za operaciju „Ljeto 95“.

6.2. Bitka za Veli vrh, 8. lipnja 1993.

Na Velom vrhu na Svilaji 8 lipnja 1993. bilo je 16 pripadnika Vrličke satnije 126. brigade HV-a. Veli vrh je bio važna dominantna točka pa su je pobunjeni Srbi htjeli osvojiti. Srpski diverzanti (njih dvadesetak) su se iz Otišića, četničkoga uporišta, popeli na Svilaju i došli iza leđa braniteljima. Bili su podijeljeni u dvije skupine. Nakon topničke pripreme došlo je do žestoke borbe prsa u prsa u kojoj je poginuo Petar Varnica od snajperskog metka, a više branitelja je bilo ranjeno. Nakon što su u pomoć došli suborci iz 126. brigade HV-a napad je odbijen. Poginula su dva diverzanta; jedan od njih je bio bugarski plaćenik Miter Mitka.

6.3. Operacija „Lipanjke zore“

Operacijom „Lipanjke zore“ od 7. lipnja do 26. lipnja 1992. oslobođeni su Mostar i dolina rijeke Neretve. Akciju su izvele postrojbe HVO-a, HV-a i HOS-a.

JNA je prema prije usvojenim planovima (operacija RAM) htjela blokirati zapadnu i južnu Hercegovinu i odsjeći Dalmaciju te je 7. svibnja 1991. uputila 100 tenkova i oklopnih vozila iz Mostara prema Sinju, na navodnu vojnu vježbu. Tenkovi su zaustavljeni (3 dana) u mjestu Polog, na granici mostarske i širokobriješke općine. JNA je pojačavala svoje snage u Mostaru i drugdje, dovodila rezerviste u to područje s ciljem cijepanja Dalmacije i odvajanja od Hrvatske.

Od rujna 1991. na području Hercegovine djelovala su 4 korpusa JNA (Nevesinjski, Užički, Titogradski i Bilećki). Bilećki korpus će kasnije postati Hercegovski korpus. .

U travnju 1992. počinje krvavi rat u Bosni i Hercegovini. Kada su JNA i paravojne srpske postrojbe napadale Hrvatsku s teritorija BiH, bošnjačko rukovodstvo tvrdilo je „da to nije njihov rat“. Također su pozvali JNA, koja je napuštala Hrvatsku temeljem sporazuma, da dođe u BiH. U travnju 1992. srpsko-crnogorski agresor poduzima akcije okupacije dijelova BiH i Hrvatske s ciljem izlaska na more. Lokalni Bošnjaci su u Stocu i Dubravi JNA dočekali kao oslobodilačku armiju. Preostali Hrvati u Stocu, njih pedesetak, zatočeni su, mučeni i odvedeni u logor u Bileći te se i danas vode kao nestali. Ne zna se njihova sudbina. Ubijeni su, ali gdje su posmrtni ostatci, to se ne zna. Hrvatske kuće i crkva zapaljane su i porušene. Topništvom, tenkovima i zrakoplovima napadani su Čapljina, Mostar, Metković i Dubrovnik, ali to nije bio rat Alije Izetbegovića.

U Mostaru je 3. travnja 1992. eksplodirala cisterna nasuprot vojarne JNA (Sjeverni logor) i to je bio početak rata u Mostaru. Oficir JNA Momčilo Perišić naređuje 7. travnja 1992. granatiranje mostarskih naselja Cim, Ilići i Rudnik. Srpsko-crnogorski agresor razarao je grad Mostar (počinio je urbicid) do operacije Lipanjke zore. U Mostaru su svi važniji objekti opljačkani, minirani i zapaljani. Radio Mostar pogođen je s dvije izravne granate pa je emitirao svoj program iz Centra za motrenje i obavješćivanje. Uništena je stara gradska jezgra, a Stari

most je oštećen. Agresor je porušio 8 mostova, opljačkao i uništio gospodarske objekte, uništio prigradska naselja crkve i džamije. Oštećeni su mnogobrojni objekti u gradu Mostaru.

Od 14. travnja vođene su borbe za vojarnu u Čapljini gdje je JNA izvela i desant te je helikopterima izvlačila svoju opremu. Vojarna je oslobođena 23. travnja 1992. To je bila prva oslobođena vojarna u BiH. Tijekom borbi srušeno je 5 zrakoplova JNA.

Pod zapovjedništvom generala Janka Bobetka, zapovjednika Južnog bojišta, i zapovjednika Općinskog stožera HVO-a Mostar pukovnika Jasmina Jaganjca, 7 lipnja 1992. započela je operacija Čagalj.

U operacije je sudjelovalo oko 6000 hrvatskih vojnika HVO-a, HV-a i HOS-a, postrojbe policije iz Mostara, Čapljine, Stoca i jedna bošnjačka dobrovoljačka jedinica.

Područje Čapljine oslobođeno je 8. lipnja 1992. Tijekom prvih dva dana poginulo je 10 pripadnika HV-a. Od 11. lipnja 1992. kreće oslobađanje desne obale Neretve. Hrvatske snage su tijekom dana osvojile vojarnu, ušle u naselja Rodoč i Jasenice te slomile žestoki otpor neprijatelja. Desna obala rijeke Neretve oslobođena je za jedan dan, a nakon toga slijedi oslobađanje Stoca 12. i 13. lipnja 1992. godine.

Oslobađanje lijeve obale rijeke Neretva započelo je 14. lipnja 1992. po planu, ali se planirano nije ostvarilo jer je neprijatelj bio upoznat s akcijom pa se ista nije mogla odvijati.

Ipak su hrvatske snage prešle na lijevu stranu rijeke Neretve i započele oslobađanje. Snage HVO su 15. lipnja 1992. ovladale Sjevernim logorom, strateški važnom točkom, a poslije oslobađaju istočni dio grada Mostara te naselja Blagaj i Buna.

Pri povlačenju JNA je uništila sve mostove osim Staroga mosta u Mostaru. Snajperist HVO-a ubio je srpskoga vojnika koji je imao zadatak da i taj most dignu u zrak. HVO je zaštitio Stari most od granata debelim daskama i gumama.

Operacijom „Lipanjke zore“ oslobođen je Mostar i dolina Neretve, smanjen pritisak na južnu Dalmaciju i izlazak agresora na obalu Jadranskog mora. Oslobođeno je područje oko 1.800 četvornih kilometara s gradovima Mostar, Čapljina, Stolac i njihovom okolicom. Bila je to prva pobjeda nad agresorom u Bosni i Hercegovini. Operacijom „Lipanjke zore“ bila je otklonjena opasnost da agresor iziđe na more i odvoji južni dio Hrvatske što je namjeravao.

6.4. Zločin u Rodaljicama, 11. lipnja 1992.

Pobunjeni Srbi ubili su 4 osobe u Rodaljicama kod Benkovca, unatoč nazočnosti UNPROFOR-a. Nitko nije odgovarao za počinjene zločine.

Starije osobe ostale su u svojim domovima unatoč okupaciji od strane pobunjenih Srba. Nevini ljudi starije životne dobi nisu htjeli napustiti svoja ognjišta. Budući da su pobunjeni Srbi vršili etničko čišćenje, oni su maltretirali preostalo stanovništvo, a često i ubijali tako da su se ljudi morali iseliti. Dolazak UNPROFOR-a nije mnogo promijenio situaciju. Za vrijeme mandata UNPROFOR-a ubijeno je oko 400 Hrvata. Na područjima pod njihovom odgovornošću iselilo se (prognano je) 12.000 osoba.

U Rodaljicama je brutalno ubijen bračni par Luka i Grgica Šunić te Marija Šunić i Milka Grgas, a Matiju Šunić su ranili. Matiju Šunić su pogodili u donju čeljust i mislili su da je mrtva.

Nitko još nije snosio odgovornost za počinjene zločine nad civilima.

6.5. Zločin na plaži Soline, 14. lipnja 1993.

Biogradsku plažu Soline, 14. lipnja 1993., srpsko-četnički agresori zasuli su smrtonosnim zvončićima te usmrtili petero mladih ljudi, a 7 teško ranili.

Nije bilo nikakva povoda za napad na civile na biogradskoj plaži Soline. Biograd je bio napadnut raketnim sustavom Orkan s kasetnim punjenjem tzv. „zvončićima“ koji su padali na civilne ciljeve odnosno plažu Soline. M-87 Orkan je samohodni višecjevni lanser raketa postavljen na šasiju kamiona. Kasetna bojevna glava sastoji se od 8 čeličnih kontejnera s ukupno 24 protuoklopne mine. Nakon ispaljivanja pad kontejnera usporava padobran, a nakon dvije i pol sekunde iz kontejnera se izbacuju mine koje padaju stabilizirane uz pomoć četiri krilca, tzv. zvončići.

Poginuli su: Lidija Vrankulj, Danijela Vidaković, Marijan Pulić, Jozo Tomić i Karlo Paić dok ih je sedmero bilo teško ranjeno.

Prema istrazi, zapovjednici pobunjenih Srba 1993. kada se napad dogodio, bili su bivši pukovnici Kosta Novaković i Milan Đilas te benkovački profesor Momčilo Krklješ. Oni su odgovorni za raketni napad sustavom Orkan jer su naredili ili odobrili napad na civile. U to vrijeme pobunjeni Srbi često su topništvom i raketnim sustavima napadali Zadar, Biograd, Sukošan, Turanj i druga mjesta. Tijekom raketnih napada poginulo je 17 civila, a više ih je ranjeno.

Tek nakon 24 godine hrvatska vlast se sjetila provesti istragu protiv nalagodavaca i počinitelja u svibnju 2017. godine! Podignuta je optužnica, ali nalagodavci i počinitelji nisu dostupni hrvatskom pravosuđu. Pitanje je zašto je istraga pokrenuta nakon 24 godine! Tko je odgovoran za te propuste?

6.6. Operacija Miljevci, 21. – 22. lipnja 1992.

Na okupiranome području Miljevačkog platoa (na Miljevačkom platou su isključivo živjeli Hrvati) okupator je maltretirao preostalo stanovništvo, minirao i palio domove Miljevčana. Također su s okupiranoga područja vršeni topnički napadi na Šibenik i Skradin.

Akciji „Miljevačka oluja“ prethodila je akcija oslobađanja Nos Kalike (02. ožujka 1992.) koju je izvela 2. satnija 4. bojne 113. brigade HV-a. Ta akcija je omogućila sljedeće akcije HV-a. Nakon akcije Nos Kalika agresor je ubio četvoro Miljevčana, dvadesetak ih je odveo u Kninski zatvor te uništavao domove Miljevčana pa je stanje postalo neizdržljivo. To je bio glavni povod za akciju „Miljevačka oluja“.

Operacija je pripremljena u tajnosti i izvedena u jednom danu. Munjevitom akcijom Hrvatska vojska oslobodila je Miljevački plato (7 sela, oko 150 km²) u općini Drniš. Glavne snage za napad činile su dijelovi 113. brigada i dijelovi 142. brigade, ukupno 520 vojnika.

Zapovjednik akcije bio je zapovjednik 4. bojne 113. brigade HV-a pukovnik Kruno Mazalin, a zapovijed za izvođenje akcije potpisao je zapovjednik 142. brigade pukovnik Luka Vujić.

Napad je počeo iz tri smjera, bez topničke pripreme, s ciljem da se iznenadi neprijatelj što je uspjelo. Neprijatelj je krenuo tenkovima iz vojarnje Trbounje, ali nakon što je uništen prvi tenk, ostali su se vratili u vojarnu. Borbe su trajale cijeli dan 21. lipnja do jutra 22. lipnja 1992. godine.

Agresoru su naneseni znatni gubici u ljudstvu i tehnici: 40 poginulih, uništena 3 tenka, 2 oklopna transportera, 4 kamiona, zarobljeno 18 vojnika, 1 tenk, 2 oklopna transportera, 6 haubica 150 mm, 17 motornih vozila, 4 topa ZIS-a, 2 minobacača 120 mm, 5 netrzajnih topova, 2 OULK 9 K11 i veća količina streljiva.

U akciji je poginulo 6 boraca, a 2 borca su umrli od posljedica ranjavanja: Ivica Goreta, Petar Sedlar, Milan Novaković, Ivica Barišić, Mate Pućo, Nikola Cigić, Ante Škopljanac i Halid Kopic.

Zbog složene političke situacije zatraženo je od hrvatskih vlasti da se hrvatske snage povuku što je zapovjednik akcije odbio, a kasnije je izjavio: *"Bili smo svjesni da bi u slučaju povlačenja stradanja bila još veća, pa je 23. lipnja došlo do protuudara Torbičinih vojnika. Uspjeli smo*

zadržati oslobođeni teritorij, a onda su počeli pregovori o predaji tijela neprijateljskih vojnika."

Nakon odbijanja povlačenja hrvatskih snaga uslijedio je protuudar srpskih snaga, 23. lipnja 1992., koji je uspješno odbijen. Nakon toga slijedili su topnički napadi agresora po dalmatinskom gradovima.

Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je Rezoluciju 762 kojom je osuđena akcija i zatraženo povlačenje na početne položaje. Hrvatska vojska se nije povukla već je branila oslobođeni prostor. Akcija je olakšala izvođenje VRO „Oluja“. Političke okolnosti (Sarajevsko primirje, mandat UNPROFOR-a) bile su složene pa se postavljalo pitanje legitimiteta akcije.

Ivan Bačić je zapisao (**„Miljevci u Domovinskom ratu“ i „Miljevačka oluja“**):

„Žaloso je što „Miljevačka oluja“ nikad nije priznata kao legitimna operacija HV-a od strane državnog i vojnog vrha, tako da su njeni izvršitelji umjesto pohvala za tako briljantno izvedenu operaciju ustvari kažnjeni. Operacija je izvedena na ograničenom prostoru, s ograničenim snagama, protiv jakog neprijatelja na najosjetljivijem prostoru na pravcu Šibenik-Drniš-Knin. Takav položaj HV-a na tom dijelu fronta bitno je doprinijelo odličnoj vojno-taktičkoj situaciji za početak Oluje. Možemo samo zamisliti kako bi u Oluji HV izvršila proboj na tom dijelu fronta da je prethodno morala savladivati rijeke Čikolu i Krku. Koliko su vojni analitičari cijenili "Miljevačku oluju" može se vidjeti iz izjave šefa promatračke misije UN-a, generala Morion-a. "Operacija je planirano izvedena na najvišoj profesionalnoj razini i predložit ćemo je kao primjer za izobrazbu u vojnim akademijama."

Nakon „Miljevačke oluje“ dio Miljevcana vratio se iz progonstva u razrušene domove svojim svakodnevnim poslovima. Mnogi donatori i Caritas Šibenske biskupije pomogli su taj povratak.

6.7. Proglašenje neovisnosti Republike Hrvatske, 25. lipnja 1991.

Hrvatski sabor je 25. lipnja 1991. donio Ustavnu odluku o samostalnosti i suverenosti Republike Hrvatske pa je time Republika Hrvatska proglašena samostalnom i neovisnom državom.

25. lipnja slavi se kao Dan državnosti Republike Hrvatske.

Odluka Hrvatskog sabora bila je u skladu s voljom naroda koja je izražena na referendumu 19. svibnja 1991. Također je donesena Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske koja nema pravnu učinke kao Odluka o samostalnosti i suverenosti. Treba spomenuti da su reformirani komunisti (SDP) pod vodstvom Ivica Račana bili protiv izglasavanja Deklaracije o samostalnosti pa su napustili dvoranu Sabora. Oni su bili za novo udruživanje, za novu Jugoslaviju, ali je njihov amandman odbijen. Dio SDP-ovaca je demonstrativno napustio Sabor, a od 49 preostalih SDP-ovaca njih 48 je glasovalo protiv Odluke. Za Odluku o neovisnosti glasovao je samo jedan zastupnik reformiranih komunista (SDP-a), a to je bio Marko Vlašić Čiča iz Čare na Korčuli!

Ustavna odluka o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske

I. Republika Hrvatska proglašava se suverenom i samostalnom državom.

II. Ovim činom Republika Hrvatska pokreće postupak razdruživanja od drugih republika i SFRJ. Republika Hrvatska pokreće postupak za međunarodno priznavanje.

III. Međunarodni ugovori koje je sklopila i kojima je pristupila SFRJ primjenjivat će se u Republici Hrvatskoj ako nisu u suprotnosti s Ustavom i pravnim poretkom Republike Hrvatske, na temelju odredaba međunarodnoga prava o sukcesiji država u pogledu ugovora.

IV. Na području Republike Hrvatske važe samo zakoni koje je donio Sabor Republike Hrvatske, a do okončanja razdruživanja i savezni propisi koji nisu stavljeni izvan snage. Republika Hrvatska preuzima sva prava i obveze koja su Ustavom Republike Hrvatske i Ustavom SFRJ bila prenesena na tijela SFRJ. Postupak preuzimanja tih prava i obveza uredit će se ustavnim zakonom.

V. Državne granice Republike Hrvatske su međunarodno priznate državne granice dosadašnje SFRJ u dijelu u kojem se odnose na Republiku Hrvatsku, te granice između Republike Hrvatske i Republike Slovenije, Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore u okviru dosadašnje SFRJ.

VI. Prihvatajući načela Pariške povelje, Republika Hrvatska jamči svima svojim državljanima nacionalna i sva druga temeljna prava i slobode čovjeka i građanina, demokratski poredak, vladavinu prava i sve ostale najviše vrednote svoga ustavnog i međunarodnog pravnog poretka.

VII.

Ova ustavna odluka stupa na snagu kada ju proglasi Sabor Republike Hrvatske.

Zagreb, 25. lipnja 1991.

SABOR REPUBLIKE HRVATSKE

Žarko Domljan, predsjednik Hrvatskoga sabora, nakon izglasavanja državne nezavisnosti rekao je: „Rođena je država Hrvatska! Neka joj je dug i sretan život.“

U svom govoru predsjednik Republike dr. Franjo Tuđman istaknuo je:

„Mi ne možemo više podržavati život u zajedničkoj državi, u kojoj postoji neprekidna, pritajena i javna agresija, patološka mržnja i zloća prema svemu izvornome hrvatskom. U državnoj zajednici, u kojoj smo suočeni s uzastopnim prijetnjama upotrebe sile, kako one zajedničke, tako i ilegalne u obliku buntovništva i terorizma. Proglašujući samostalnost Hrvatske, mi činimo isto ono što i svi narodi svijeta na putu postizanja svoje neovisnosti i to iz istih, prirodnih i vrhonaravnih razloga.“

„S neskrivenim zadovoljstvom i ponosom obznanjujemo svim republikama i savezним tijelima SFRJ, objavljujemo cijelom svijetu suverenu volju hrvatskog naroda i svih građana Republike da se današnjim danom Republika Hrvatska proglašuje samostalnom i suverenom državom te pozivamo sve vlade i parlamente svih država da prihvate i priznaju čin slobodne odluke hrvatskoga naroda, čin slobode kojim još jedan narod hoće postati punopravnim članom međunarodne zajednice slobodnog svijeta.“

Sabor je usvojio tri dokumenta: Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti, Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne države i Ustavni zakon o provedbi republičkoga Ustava. Prihvaćena je i Povelja o pravima Srba i drugih nacionalnosti u Hrvatskoj.

Na Odluku Hrvatskoga sabora o samostalnosti Europska zajednica uvela je tromjesečni moratorij (Brijunska deklaracija od 8. srpnja 1991.) jer je htjela očuvati Jugoslaviju kao jedinstvenu državu. Odluka Hrvatskoga sabora od 25. lipnja 1991. nikada nije poništena niti povučena već je napravljena zadržka do 8. listopada 1991. (Dan neovisnosti – *Odluka o raskidu svih državno-pravnih veza*) kada je završen proces razdruživanja. Dan prije isteka tromjesečnoga moratorija EZ-a (7. listopada) JNA je raketirala Banske dvore s namjerom da ubije predsjednika dr. Franju Tuđmana.

6.8. Srbi napali policijske postaje u Glini 26. lipnja 1991.

Dana 25. lipnja 1991. Hrvatski sabor na temelju rezultata referenduma donio je Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske i Deklaraciju o proglašenju suverene i samostalne Republike Hrvatske. Glinski čelnici Srpske demokratske stranke (SDS) su na tajnoj sjednici ratnog vijeća (nekoliko sati nakon odluke u Saboru) donijeli odluku o mobilizaciji dobrovoljačkih odreda. U ranim jutarnjim satima 26. lipnja 1991. pobunjeni Srbi napali su policijsku postaju u Glini. Nakon 4 sata borbe teroristi su zauzeli policijsku postaju jer su neki policajci napustili svoje položaje. Policajci u postaji su se predali prije nego je stigla pomoć iz Zagreba i Siska. Specijalne policijske snage su se probile do policijske postaje koja je bila opljačkana i devastirana. Budući da se teroristi nisu mogli suprostaviti hrvatskoj policiji, umiješala se JNA s tenkovima i oklopnim transporterima i zaštitila teroriste. Između terorista i hrvatskih specijalaca postavila se JNA s ciljem zaštite terorista. U obrani Policijske postaje poginuo je pričuvni pripadnik MUP-a Tomislav Rom, a ranjeno je više policajaca i civila.

Napadom na Policijsku postaju u Glini počeo je rat na Banovini. Nakon oružanoga sukoba u Glini započeli su napadi na područja općina **Dvor na Uni, Hrvatska Kostajnica, Vrginmost i Petrinja**. U Glini je JNA blokirala hrvatsku policiju i omogućila teroristima da zauzmu Glinu. Tijekom srpnja teroristi su napadali hrvatsku policiju na više mjesta. Krajem srpnja, 26. srpnja 1991., uz pomoć JNA uslijedio je drugi napad na policijsku postaju pa se hrvatska policija i garda morala povući iz Gline. Glinu su okupirali pobunjeni Srbi uz pomoć JNA. Zarobljeno je 16 hrvatskih policajaca odvedeno u zatvor u Knin i nakon 50 dana zarobljeništva, mučenja i zlostavljanja u razmjeni oslobođeno, 14. kolovoza 1991. godine.

Napad 26. srpnja 1991. bio je sastavni dio akcije „Žaoka“ kojom je planirano etničko čišćenje Banovine od Hrvata. Tom prilikom su počinjeni zločini nad hrvatskim civilima i policajcima. Budući da teroristi nisu sami mogli protiv hrvatske policije i garde, umiješale se JNA i pomogla im da okupiraju cijeli grad Glinu, sela u Pounju, Strugu i Zamlače. U Strugi su teroristi izmasakrirali 5 zarobljenih hrvatskih policajaca koji su bili ranjeni.

6.9. Oružana agresija JNA na Sloveniju, 27. lipnja 1991.

Slovenija je u prosincu 1990. raspisala referendum o neovisnosti; 88,5% stanovnika je glasovalo za neovisnost. Nakon neuspješnih pregovora o konfederaciji Slovenija i Hrvatska su proglasile neovisnost, 25. lipnja 1991. unatoč protivljenju međunarodne zajednice. Dva dana poslije, 27. lipnja 1991., JNA je napala Sloveniju.

Kratkotrajni rat trajao je od 27. lipnja do 6. srpnja 1991. Nakon 10 dana sklopljeno je primirje (sporazum na Brijunima) uz posredovanje tri ministra vanjskih poslova: Hans van den Broeka, Jacques Poosa i João de Deus Pinheiroa.

U Beogradu je održana sjednica Predsjedništva 18. srpnja 1991. na kojoj je donesena *Odluka o premeštanju jedinica JNA sa teritorije Republike Slovenije*. JNA se tijekom tri mjeseca povukla iz Slovenije i time je Slovenija stekla potpunu samostalnost. Očito je da je to bio dio plana Srbije jer Slovenija nije bila u planu stvaranja Velike Srbije.

Prema iskazu Kučana na suđenju u Haagu u sukobu je poginulo 37 vojnika JNA, te 18 slovenskih državljana - osam iz slovenske TO, četiri policajca, šest slovenskih civila - te još šest stranaca (vozača kamiona). Ranjeno je 330 osoba.

Uništen je 31 tenk, 2 helikoptera, 230 borbenih vozila, bez većih gubitka Teritorijalne obrane.

Tezu o dogovorenome ratu u Sloveniji treba uzeti u ozbiljno razmatranje jer je srbijansko rukovodstvo znalo da ne će moći zadržati Sloveniju u Jugoslaviji pa je moguće da su Milošević i Kučan dogovorili ograničeni sukob s ciljem uvlačenja Hrvatske u rat. Admiral Davor Domazet Lošo je zapisao:

"Druga velika pobjeda hrvatske politike 1991. bilo je ta što nije nasjela na podvalu i uključila se u rat u Sloveniji. Stvarna namjera vojnoga vrha u tzv. slovenskom ratu bila je uvući Hrvatsku u rat, i tako JNA dati „legitimitet“ i „legalitet“ za djelovanje. Sa stajališta njegova utjecaja na Hrvatsku, i općenito strateškoga stajališta, on se bez zadržke, pored naziva 'opteretni' može, okvalificirati kao simulirani rat ili 'rat protiv trećeg'. Slovenski je rat, prema postavkama ratovanja o kojima podučava vojno umijeće, nedvojbeno simuliran i po snagama koje su u njemu sudjelovale, i po vremenu trajanja, ali i po brzom dogovoru o njegovu prekidu. Nije to bio rat slovenskih Teritorijalnih snaga protiv snaga Jugoslavenske narodne armije, ili obrnuto, nego je to bio 'rat' koji je trebao Hrvatsku uvući u igru, odnosno kako od nje učiniti agresora". (Hrvatski fokus 23. kolovoza 2011.).

JNA je u Hrvatskoj provocirala i tražila povod za agresiju pa je u Osijeku 27. lipnja 1991. poslala tenkove na ulice. Tenkovi su divljali po osječkim ulicama, pucalo se po vozilima i ljudima bez ikakva povoda. Snimka kako tenk na ulici uništava „crvenoga fiću“ obišla je svijet i pokazala surovost JNA. To je bila demonstracija sile i provokacija s ciljem izazivanja većeg incidenta da bi se mogla opravdati agresija. Hrvatski civili su goloruki pokušali zaustaviti tenkove koji su krenuli u Sloveniju, ali to nisu uspjeli. JNA je ubila hrvatskoga civila Ravena Čuvala.

Slovenija je imala oružja svoje Teritorijalne obrane, JNA je uspjela pokupiti samo 50% oružja TO 1990. godine. Hrvatska je bila razoružana u potpunosti jer je izdajničko komunističko rukovodstvo s Ivicom Račanom predalo oružje Teritorijalne obrane Hrvatske jedinicama JNA.

JNA se iz Slovenije trebala povući u Srbiju, ali se dogovor nije poštovao. Snage JNA koje su išle iz Slovenije pratila je hrvatska policija. Kolone kamiona i vlakovi JNA ostali su u Hrvatskoj na području pobunjenih Srba umjesto u Srbiji. Budući da JNA nije poštovala dogovor, hrvatske snage su zaustavile neke kompozicije i zaplijenile dio oružja.

6.10. Europska zajednica i jugoslavenska kriza

- 23. lipnja 1991. predstavnici dvanaest zemalja Europske zajednice odlučili su da ne će priznati neovisnost Slovenije i Hrvatske, ako te republike jednostrano odluče napustiti Jugoslaviju.
- 25. lipnja 1991. Republika Hrvatska i Republika Slovenija, unatoč protivljenju međunarodne zajednice, proglasile su neovisnost.
- 28. - 30. lipnja 1991. predstavnici EZ-a i državni tajnik SAD nametnuli su rješenje za sprječavanje krize u SFRJ i rata u Sloveniji:
 1. JNA se mora povući najprije u svoje vojarne, a zatim napustiti slovenski teritorij;
 2. Slovenija i Hrvatska odgađaju za tri mjeseca svoje Deklaracije o neovisnosti;
 3. Stjepan Mesić izabran je za predsjednika Predsjedništva SFRJ jer je odbijanje njegova izbora u svibnju otvorilo krizu.
- 7. srpnja, **Brijunska deklaracija** – tromjesečna odgoda proglašenja neovisnosti RH i R. Slovenije. Na Brijune su došla tri ministra vanjskih poslova: Hans van den Broek iz Nizozemske, Jacques Poos iz Luksemburga i João de Deus Pinheiro iz Portugala te donijela ultimatum EZ-a o tromjesečnoj odgodi Odluke o neovisnosti. Slobodan Milošević odbio je doći na Brijunski sastanak, ali je poslao svog istomišljenika Borisava Jovića.

Brijunskim sastankom je okončan rat u Sloveniji i faktički priznata njena neovisnost jer se JNA morala povući iz Slovenije čime je povećan pritisak na RH. Zbog suprotstavljenih interesa unutar EZ-a nije bilo jedinstvenoga stava o jugoslavenskoj krizi. Većina je bila za očuvanje Jugoslavije što se vidi i po zaključcima koji su dolje navedeni. Zaključci Brijunske deklaracije doneseni su s ciljem očuvanja Jugoslavije, a praktički je Jugoslavija razbijena jer je JNA morala napustiti R. Sloveniju. Strane potpisnice suglasile su se s prihvaćanjem prve promatračke misije EZ-a na teritoriju zahvaćenom oružanim sukobima. Nadalje, sve strane složile su se da doslovno moraju biti poštovana sljedeća načela, da bi se osiguralo mirno rješenje:

Narodi Jugoslavije jedini mogu odlučiti o vlastitoj budućnosti;

U Jugoslaviji je došlo do razvoja nove situacije koja zahtijeva pažljivo nadgledanje i pregovore između različitih strana;

Pregovori moraju početi hitno, ne kasnije od 1. kolovoza 1991., o svim aspektima budućnosti Jugoslavije, bez ikakvih preduvjeta i na osnovi principa sadržanih u Završnom dokumentu iz Helsinkija i u Pariškoj povelji o novoj Europi;

Kolektivno Predsjedništvo mora imati potpune ovlasti i ispuniti svoju političku i ustavnu ulogu, u pogledu saveznih oružanih snaga;

Sve strane suzdržat će se od bilo kakvih jednostranih koraka, a osobito od svih nasilnih postupaka.

Brijunskom deklaracijom jugoslavenska je kriza institucionalizirana i internacionalizirana, a iz EZ-a su očekivali da će Deklaracija dovesti do smirivanja stanja na terenu, ali se to nije dogodilo. Sloveniji je omogućeno da napusti jugoslavensku zajednicu, prema dogovoru Kučan – Milošević, a Hrvatska je prepuštena srbijanskoj agresiji koja se kasnije prelila i na Bosnu i Hercegovinu. U kolovozu (27. kolovozu 1991.) formirana je Badinterova komisija koja će u prosincu 1991. jasno kazati da Jugoslavija kao država više ne postoji. U vremenskom razdoblju od Brijunske deklaracije (7. srpnja) do zaključka Badinterove komisije (7. prosinca 1991.) dogodili su se strašni zločini na teritoriju Republike Hrvatske.

Međunarodna zajednica snosi dio odgovornosti za rat, razaranja, ubojstva, protjerivanja i kršenja međunarodnog prava jer nije poduzela mjere da to spriječi (a mogla je!). Međunarodna zajednica je dopustila agresiju Srbije na Hrvatsku 1991. godine, dopustila je ubijanje i progon Hrvata širom Hrvatske, dopustila je zločine u Vukovaru i Hrvatskom Podunavlju.

7. Kronologija, srpanj 1991. - 1995.

- 2. srpnja 1991. napadnuta je policijska postaja u Kozibrodu (općina Dvor na Uni).
- 3. srpnja 1991. tenkovi JNA ušli u Baranju i istočnu Slavoniju kao potpora pobunjenim Srbima i četnicima u Istočnoj Slavoniji.
- 4. srpnja 1991. topničko-pješački napad iz Borova Sela i Srbije na Borovo Naselje; hrvatski branitelji protjerali su srpske teroriste i četnike iz Borova Naselja.
- 4. srpnja 1992. Badinterova komisija potvrdila je da je raspad SFRJ dovršen i da ta država više ne postoji.
- 7. srpnja 1991. napad JNA i pobunjenih Srba na Čelije. Tijekom okupacije u Čelijama je bila masovna grobnica u koju su bačena tijela 11 ubijenih zatočenika iz zatvora u Dalju te 5 ubijenih civila iz Klise.
- 7. srpnja 1992. u Bosanskoj Posavini poginuo je Andrija Andabaka (1956. - 1992.), heroj Domovinskoga rata. Zvali su ga „lovac na tenkove“ jer je tijekom 8 mjeseci uništio 30 neprijateljskih tenkova.
- 7. srpnja 1991. donesena je Brijunska deklaracija kojom je uveden tromjesečni moratorij na Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske i Republike Slovenije.
- 9. srpnja 1991. u Hrvatsku su stigli prvi promatrači iz Europske zajednice.
- 1. - 13. srpnja 1992., operacija „Tigar“ ; deblokada Dubrovnika
- 15. srpnja 1991. pobunjeni Srbi napali su Topusko.
- 17. srpnja 1991., napad na Lišane kraj Benkovca
- 17. srpnja 1991. hrvatske snage protjerale četnike s ulaza u Vinkovce. JNA se uključila na strani pobunjenih Srba.
- 17. srpnja 1991. četnička je skupina iz Drljača i Četvrtkovca, nedaleko od Sunje, prvi put vatrom iz automatskoga oružja napala Komarevo kod Siska.
- 23. srpnja 1991. napadnut Drežnik-grad, na Banovini spaljena sela: Hrvatski Čuntić, Struga, Jukinac, Kuljane, Kozibrod i druga.

- 23. srpnja do 13. kolovoza 1992. u vojnoj akciji „Oslobođena zemlja“ hrvatske postrojbe "očistile" su neprijateljske "džepove" u zaleđu Dubrovnika (od Zavale do Modroglavine) i uspostavile nove obrambene položaje na planinskom vijencu iznad južnoga ruba Popova polja.
- 23. srpnja 1991. Alois Mock je upozorio na potrebu slanja mirovnih snaga u Hrvatsku da bi se spriječilo krvoproliće, da bi se zaustavilo divljanje četnika po Hrvatskoj.
- 25. srpnja 1991. izvršen je prvi napad i zločin s teritorija Srbije na Hrvatsku. Napadnut je Centar za obuku gardista koji se nalazio u Erdutu, na obali Dunava. Centar za obuku je srušen sa zemljom i tom prilikom je poginulo 6 gardista, pripadnika prve gardijske brigade, a teško je ranjeno 18 gardista.
- 25., 26. i 27. srpnja 1991. pobunjeni su Srbi, četnici i JNA, izvršili napadna djelovanja i doveli do izolacije Petrinje i okupacije Gline (27. srpnja 1991.)
- 25. srpnja do 9. kolovoza 1992. hrvatski sportaši sudjelovali su na Olimpijskim igrama u Barceloni. Hrvatska je osvojila srebrnu medalju u košarci.
- 25. srpnja 1991. pobunjenici su minirali željezničku prugu i doveli do prometne izolacije Hrvatske Kostajnice.
- 25. do 30. srpnja 1995. izvedena je operacija „Ljeto '95.“ te su oslobođeni Bosansko Grahovo (28. srpnja 1995.) i Glamoč (29. srpnja 1995.).
- 26. srpnja 1991. poginuli su heroji Domovinskoga rata Mile Blažević Čađo i Željko Filipović.
- 26. srpnja 1991. velika četnička ofenziva protiv Hrvata Banovine pod kodnim imenom „Žaoka“. Četnici su u svom pohodu zarobili tri policajca koje su tukli, mučili i na kraju ubili. Također su ubili 9 civila i zarobili 2 policajca koja su brutalno tukli i mučili želeći saznati raspored obrane.
- 27. srpnja 1991.; minobacački napad na Sunju
- 30. srpnja 1991. Litva je priznala Hrvatsku.
- 30. srpnja 1991. bojni zrakoplovi okupatorske JNA napali su Hrvatsku Kostajnicu; tom prilikom uništena je nova škola, zgrada doma zdravlja i nekoliko stambenih zgrada. Poginuo je jedan policajac, a dvojica su ranjena.
- 30. srpnja 1991. policajci postaje Vojnić prešli su u takozvanu miliciju takozvane SAO Krajine.

- 31. srpnja 1991. snage MUP-a RH sa stanovnicima Hrvatske Kostajnice napustile su grad.

7.1. Četnički napad na Borovo Naselje, 4. srpnja 1991.

4. srpnja 1991. topničko-pješački napad iz Borova Sela i Srbije na Borovo Naselje; hrvatski branitelji protjerali su srpske teroriste i četnike iz Borova Naselja. JNA je zaštitila teroriste postavljajući se kao tampon zona između legalne hrvatske vlasti i pobunjenika (pobunjenih Srba, četnika iz Hrvatske i četnika iz Srbije).

7.2. Poginuo je Andrija Andabaka, 7. srpnja 1991.

Dana 7. srpnja 1992. u Bosanskoj Posavini poginuo je Andrija Andabaka (1956. - 1992.), heroj Domovinskoga rata. Zvali su ga „lovac na tenkove“ jer je tijekom 8 mjeseci uništio 30 neprijateljskih tenkova (14. M-84 i 16. T-55), te 1 BVP i 1 transporter. Bio je pripadnik 109. vinkovačke brigade. Radio je kao instruktor na vojnom učilištu u Zagrebu. Pokopan je u Nuštru gdje je i živio prije rata.

Posmrtno je odlikovan činom pukovnika, Redom Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana, Redom kneza Domagoja s ogrlicom i Spomenicom Domovinskoga rata. U čast Andrije Andabaka, ali i svih poginulih nuštarskih branitelja, svake godine održava se memorijal koji nosi njegovo ime.

7.3. Brijunska deklaracija, 7. srpnja 1991.

7. srpnja 1991. donesena je **Brijunska deklaracija** kojom je uveden tromjesečni moratorij na Ustavnu odluku o suverenosti i samostalnosti Republike Hrvatske. Donesena je na zahtjev

Europske zajednice da bi se jugoslavenska kriza pokušala riješiti mirnim putem. Na Brijune su došla tri ministra vanjskih poslova Europske zajednice: **Hans van denBroek** iz Nizozemske, **Jacques Poos** iz Luksemburga i **João de DeusPinheiro** iz Portugala. Za vrijeme moratorija agresor (pobunjenici iz Hrvatske i Srbije) napravio je mnogobrojne zločine, prognao Hrvate iz njihovih domova te izvršio razaranja mnogih sela i gradova diljem Hrvatske.

7.4. Napad JNA i pobunjenih Srba na selo Čelije, 7. srpnja 1991.

Istočnoslavonsko selo Čelije nalazilo se na važnom strateškom pravcu Osijek – Vukovar pa su ga JNA i pobunjenici opkolili i napali 4. srpnja iz susjednih sela, a glavni napad krenuo je 7. srpnja 1991. godine. Selo je opljačkano, a 180 Hrvata moralo je napustiti svoje domove. Deveti srpnja selo je spaljeno. Tijekom okupacije u Čelijama je bila masovna grobnica u koju su bačena tijela 11 ubijenih zatočenika iz zatvora u Dalju te 5 ubijenih civila iz Klise.

7.5. Operacija „Tigar“, 1. – 13. srpnja 1992.

U proljeće 1992. na Južnom su bojištu započele pripreme za oslobađanje okupiranih dijelova Južne Hrvatske i deblokadu Dubrovnika. Operacija deblokade Dubrovnika zvala se „Tigar“ i trajala je od 1. do 13. srpnja 1992. Operacija je započela bombardiranjem Golubova kamena 1. srpnja 1992. Operacijom Tigar izvršena je deblokada Dubrovnika sa zapadne strane, oslobođena je komunikacija Ploče – Dubrovnik, osvojeni su strateški važne kote iznad Dubrovnika (Golubov kamen, Debela glava, Osojnik), zauzeti su Uskoplje i Ivanjice. Nakon toga su tijekom nekoliko mjeseci (sve do listopada 1992. i oslobađanja Konavala) vođene teške borbe za očuvanje oslobođenoga teritorija i zauzimanje strateških točaka za oslobađanje Konavala.

U operaciji su sudjelovale gardijske brigade (1., 2. i 4.), borbena skupina Vojne policije i pričuvne brigade. Borbe su bile žestoke, vođene su na teško pristupačnom terenu gdje su komadi kamena bili ubojiti kao i geleri. Neke kote (npr. Golubov kamen) gardisti su morali više puta osvajati jer bi se morali povući zbog silovitosti napada neprijatelja. Teren je bio težak posebno gardistima koji su došli iz ravničarskih krajeva Hrvatske. Izvlačenje ranjenika na tom terenu je bilo izuzetno teško i opasno. I pored svih poteškoća (nedostatak vojne tehnike, manjkavost ljudstva, nemogući terenski uvjeti) gardijske brigade su obavile svoj zadatak i izvršile deblokadu Dubrovnika sa zapadne strane.

7.6. Napad na Topusko, 15. srpnja 1991.

Oružana pobuna na Banovini, srpanj 1991.

Oružana pobuna na Banovini započinje nakon objave Deklaracije o neovisnosti Republike Hrvatske (25. lipnja 1991.). Međutim, pripreme za pobunu su bile višegodišnje; pobuna je nastavak četničkoga i partizanskog terora tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata. Zločini četnika i partizana na Banovini bili su mnogobrojni. Spomenimo se tri teška zločina:

Dossier Boričevac:

Nakon uspostave NDH, Srbi iz Lapačkog kraja podigli su pobunu. Dana 27. srpnja 1941. u Brotnju su ubili 37 Hrvata, prezimenom Ivezići. Hrvati iz Boričevca su noću između 1. i 2. kolovoza 1941. izbjegli iz Boričevca da bi sačuvali život. Srpski pobunjenici su 2. kolovoza 1941. ušli u Boričevac te ga opljačkali i do temelja uništili. Hrvati iz Boričevca su izbjegli u Kulen Vakuf gdje ih je jedan dio nastradao kada su četnici i partizani 6. rujna 1941. napali Kulen Vakuf.

Poslije Drugoga svjetskog rata Hrvatima nije dopušten povratak u razoreni Boričevac, a samo mjesto je izbrisano iz popisa naselja SR Hrvatske. Radilo se o etničkom čišćenju jer su na tom prostoru živjeli Hrvati. Podatak da je Boričevac 1931. godine imao 788 stanovnika, a 1948. samo 11 stanovnika jasno govori da je izvršeno etničko čišćenje!

Pokolj u Gvozdanskom 26. prosinca 1941.

Na katolički Božić, 26. prosinca 1941. u mjestu Gvozdanskom za vrijeme podnevne mise Titovi su partizani učinili pokolj. Ubijeno je 55 Hrvata, njihove kuće su opljačkane i zapaljene kao i crkva. Ubijeno je 13 članova obitelji Grabarević. Godine 1991. spirala zločina se nastavlja; ubijena su još dva člana obitelji Grabarević.

Partizanski zločin u Zrinu

Po naredbi Glavnoga štaba Hrvatske partizani su u zoru 9. rujna 1943. ubili i protjerali oko 800 stanovnika Zrina. Mjesto je opljačkano i spaljeno, mjesna crkva Našašća sv. Križa je spaljena. Tijekom i nakon Drugoga svjetskog rata ubijeno je 213. Hrvata iz Zrina (Ubijeno je 12 djece, troje mlađe od godine dana, a najmlađe dijete imalo je 15 dana). Hrvatima je zabranjen povratak, a imovina je konfiscirana u Boričevcu, Gvozdanskom, Zrinu kao i u mnogim drugim mjestima. Komunističke vlasti promijenile su imena mjesta i geografskih pojmova koji su u sebi imali pridjev Zrinski. O Zrinu se nije smjelo govoriti.

O navedenim zločinima nema spomena u udžbenicima povijesti. Nažalost, dan pokolja u Brotnji (1941.) slavio se za vrijeme komunističke vladavine kao dan ustanka naroda Hrvatske, a sada kao dan ustanka srpskoga naroda! Žalosno je i sramotno slaviti zločin nad nedužnim Hrvatima u Republici Hrvatskoj! Pitanje za Vladu i Sabor: Do kada? Vrijeme je da se prestane slaviti zločine nad hrvatskim narodom!

Zločini i etničko čišćenje nastavljaju se 1991. s ciljem stvaranje Velike Srbije.

15. srpnja 1991., napad na Topusko. U napadu sljedećega dana ranjeno je sedam pripadnika Zbora narodne garde. Prognanici iz topuskoga kraja bili su smješteni u Karlovcu.

15. srpnja 1991. tenkovi JNA napali su postaje hrvatske policije. Stanovnici Hrvatskog Čuntića, Kraljevcana, Dragotinaca i Prnjavora napustili su svoje domove (njih oko 800) i uputili se u zbjeg prema Petrinji. Tijekom bijega bili su izloženi jakoj paljbi iz mitraljeza i minobacača. Na taj način nastajao je etnički čist teritorij.

7.7. Akcija Zbrojovka, 22 - 23 srpnja 1991.

Operacija Zbrojovka bila je akcija hrvatskih snaga u Domovinskom ratu održana 22. i 23. srpnja 1991. Prigodom te akcije iz izvoznoga kontingenta u luci u Pločama oduzeto je 2000 pušaka te 126 tona streljiva. Oduzetim oružjem naoružane su 113. brigada ZNG-a (860 pušaka i 35 tona streljiva), 4. brigada ZNG-a (650 pušaka i 40 tona streljiva) te još neke postrojbe u Dalmaciji. Osim oružja tom prigodom oduzeto je i 4500 tona pšenice. Treba podsjetiti da je hrvatski narod 1991. bio bez oružja jer je oružje hrvatske Teritorijalna obrana otuđeno i stavljeno pod nadzor agresorske JNA. Hrvatski domoljubi su sami kupovali pješačko naoružanje, kasnije su blokirali vojarne, a neke su i zauzeli (kolovoz, rujana 1991.) i tako došli do oružja...

Razoružanje Teritorijalne obrane SR Hrvatske 1990.

Predsjednik Komiteta za ONO (Opće narodnu obranu) i DSZ bio je po funkciji predsjednik predsjedništva tadašnjega CK SKH; bio je to Ivica Račan. Drug Ivica Račan je 23. svibnja 1990. prepredao oružje Teritorijalne obrane SR Hrvatske „Jugoslavenskoj narodnoj armiji“. Račan je 8 dana prije predaje vlasti (HDZ-u), nakon izbora, predao Jugoslavenskoj narodnoj armiji oružje hrvatske Teritorijalne obrane. Oružje je bilo vlasništvo Republike Hrvatske jer je njegovu nabavu financiralo samo stanovništvo Hrvatske. To je bio čin veleizdaje za koji Račan i SKH-SDP nisu nikada odgovarali! Tim oružjem se moglo naoružati 200.000 ljudi. Hrvatska je ostala bez pješačkoga naoružanja, bez znatne količine protuoklopnoga i protuzračnoga naoružanja te bez lakog topništva.

Prema tajnom svjedočenju Radenka Radojčića (iz 1994.) operacija razoružanja Teritorijalne obrane Hrvatske bila je dio šire operacije koju je vodila Kontraobavještajna služba JNA (KOS).

Prema njegovu svjedočenju cjelokupno hrvatsko partijsko rukovodstvo (uz nekoliko iznimaka) bilo je na vezi (bili su suradnici) KOS-a i drugih jugoslavenskih službi.

Treba spomenuti da je SDP s Račanom na čelu napustio sjednicu Sabora o osamostaljenju Republike Hrvatske. Njihov veleizdajnički čin se lako može shvatiti kada se uzme u obzir da su svi bili suradnici jugoslavenskih obavještajnih službi. Bili su i ostali „peta kolona“.

7.8. Splitska deklaracija, 22. srpnja 1995.

U Splitu su hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman i predsjednik Bosne i Hercegovine Alija Izetbegović potpisali sporazum o zajedničkom djelovanju hrvatskih i muslimanskih snaga protiv agresora. Tim sporazumom je omogućeno legalno djelovanje Hrvatske vojske i Policije na teritoriju BiH u svrhu oslobađanja okupiranih područja.

Puni je naziv potpisane deklaracije *„Deklaracija o oživotvorenju Sporazuma iz Washingtona, zajedničkoj obrani od srpske agresije i postizanje političkog rješenja sukladno naporima međunarodne zajednice“*.

Dan nakon održane međunarodne konferencije o Bosni u Londonu, u Splitu su predsjednici Franjo Tuđman i Alija Izetbegović potpisali Splitsku deklaraciju. Sporazum su također potpisali Krešimir Zubak (predsjednik Federacije BiH) i Haris Silajdžić (predsjednik Vlade R BiH). Potpisivanju su nazočili američki ambasador u Hrvatskoj i predstavnik njemačke vlade za bosansku Federaciju. Postignut je sporazum o koordiniranom djelovanju hrvatskih snaga i snaga Armije R BiH. Sporazum je podržala vlada SAD-a i turski predsjednik Süleyman Demirel.

Citati iz Deklaracije:

„Utvrdjući da su zaposjedanje i napadi na "zaštićene zone" UN u Bosni i Hercegovini i zajedničke vojne operacije bosanskih i hrvatskih Srba protiv "zaštićene zone" UN u Bihaću, oružane provokacije u drugim područjima Hrvatske i Bosne i Hercegovine, te odbijanje svakog mirovnog plana sa strane bosanskih i hrvatskih Srba, dio jedinstvene i zajedničke strategije nastavka agresije i pokušaja zadržavanja okupiranih područja Hrvatske i Bosne i Hercegovine u cilju stvaranja "Velike Srbije" pod vodstvom i uz punu odgovornost političkog i vojnog vrha "SRJ" (Srbije i Crne Gore);

Utvrdjući da nastavak agresije i nasilnih pokušaja zadržavanja okupiranih područja u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj, te nedostadni rezultati mirovnog procesa, nalažu vodstvima Hrvatske i Bosne i Hercegovine da temeljito i cjelovito razmotre stanje u regiji sa stanovišta očuvanja nacionalne opstojnosti hrvatskog i bošnjačkog naroda i teritorijalne cjelovitosti Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine;“

„Potvrđujući interes za hitnom provedbom navedenih načela Deklaracije, dogovoreno je:

1. Proširenje i jačanje obrambene suradnje na temelju Sporazuma o prijateljstvu i suradnji između Republike Hrvatske i Republike Bosne i Hercegovine od 21. srpnja 1992. godine.

U tom pogledu Republika i Federacija Bosne i Hercegovine uputile su Republici Hrvatskoj poziv da pruži hitnu vojnu i drugu pomoć u obrani od agresije, posebice u području Bihaća, što je Republika Hrvatska prihvatila.

Dogovoren je i nastavak suradnje i stalna koordinacija obrambenih djelatnosti između Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Dogovorena je i suradnja Glavnoga stožera Hrvatske vojske sa Združenim stožerom ARBH i HVO radi koordinacije obrambenih djelovanja u oblasti zapovijedanja, logistike, vojno-industrijske proizvodnje, komunikacijskih sustava, informacijsko-analitičkih potreba i drugim oblastima.“

Izvor: Vjesnik, 24. srpnja 1995.

Splitskom deklaracijom dodatno je (Sporazum o prijateljstvu, 1992.) legalizirano vojno djelovanje Hrvatske vojske i Policije na rubnim područjima Bosne i Hercegovine. Vojnim akcijama Hrvatske vojske, HVO-a i Hrvatske policije („Ljeto 95.“ i „Oluja“) spriječen je pad Bihaćke enklave. Spriječeni su masovni zločini i masovno protjerivanje stanovništva. Treba napomenuti (to mnogi ne znaju ili namjerno zaboravljaju) da je 5. kolovoza 1995. godine (dan prije je započela VRO „Oluja“) agresor htio pokrenuti vojnu operaciju „Vaganj“. Operacija „Vaganj“ imala je za cilj napasti hrvatske snage u području južno od Kupresa, područje Livna te doline Neretve i Metkovića te napasti postrojbe Armije BiH na području Zapadne Bosne, odnosno Bihaća gdje je bilo oko 200.000 stanovnika u okruženju. Operacija „Vaganj“ trebala je započeti 5. kolovoza u 6 sati ujutro. Planirano je da u akciji sudjeluje oko 80.000 vojnika.

Splitska deklaracija je omogućila legalno djelovanje Hrvatske vojske i Hrvatske policije u BiH pa je smanjila kritike nemoralne i neučinkovite međunarodne zajednice. Hrvatske vojne snage spriječile su mnogobrojne ljudske žrtve i razaranja u Bosni i Hercegovini i Hrvatskoj temeljem Splitske deklaracije.

7.9. Operacija „Oslobodena zemlje“

Opći napad na grad **Dubrovnik**, grad **pod zaštitom UNESCO-a**, počeo je 1. listopada 1991. Grad su napali **JNA** i Teritorijalne obrane crnogorske vojske potpomognute specijalcima **crnogorskog MUP-a** i dragovoljcima iz srpskih mjesta istočne Hercegovine. Grad je ostao bez struje i vode te u informativnoj blokadi. Blokada i opsada Dubrovnika trajala je 8 mjeseci.

U proljeće 1992. na Južnome bojištu započele su pripreme za oslobađanje okupiranih dijelova Južne Hrvatske i deblokadu Dubrovnika. Operacija deblokade Dubrovnika zvala se „Tigar“ i

trajala je od 1. do 13. srpnja 1992. Započela je bombardiranjem Golubova kamena 1. srpnja 1992. Operacijom Tigar izvršena je deblokada Dubrovnika sa zapadne strane, oslobođena je komunikacija Ploče – Dubrovnik, osvojeni su strateški važne kote iznad Dubrovnika (Golubov kamen, Debela glava, Osojnik), zauzeti su Uskoplje i Ivanjice. Nakon toga su tijekom nekoliko mjeseci (sve do listopada 1992., oslobađanja Konavala) vođene teške borbe za očuvanje oslobođenog teritorija i zauzimanje strateških točaka za oslobađanje Konavala.

U operaciji su sudjelovale gardijske brigade (1., 2. i 4.), borbena skupina Vojne policije i pričuvne brigade. Borbe su bile žestoke, vođene su na teško pristupačnom terenu gdje su komadi kamena bili ubojiti kao i geleri. Neke kote (npr. Golubov kamen) gardisti su morali više puta osvajati jer bi se morali povući zbog silovitosti napada neprijatelja. Teren je bio težak posebno gardistima koji su došli iz ravničarskih krajeva Hrvatske. Izvlačenje ranjenika na tom terenu bilo je izuzetno teško i opasno. I pored svih poteškoća (nedostatak vojne tehnike, manjkavost ljudstva, nemogući terenski uvjeti) gardijske brigade su obavile svoj zadatak i izvršile deblokadu Dubrovnika sa zapadne strane.

7.10. Alois Mock, prijatelj Hrvatske

Dana 23. srpnja 1991. Alois Mock je upozorio je na potrebu slanja mirovnih snaga u Hrvatsku da bi se spriječilo krvoproliće, da bi se zaustavilo divljanje četnika po Hrvatskoj.

Alois Mock (1934. – 2017.) bio JE ministar vanjskih poslova Austrije od 1987. do 1995. godine, najzaslužniji je za ulazak Austrije u Europsku uniju. Kao ministar vanjskih poslova Austrije isposlovao je otvaranje međunarodne granice između Austrije i Mađarske, 11. rujna 1989. To je bilo otvaranje prema istočnome bloku. Tim potezom omogućeno je da građani DDR-a (Istočne Njemačke) prebjegnu na zapad. Sustav iza „željezne zavjese“ se urušavao i željelo se pomoći građanima Istočne Njemačke. Padom „željezne zavjese“ i raspadom Sovjetskoga Saveza dolazi do ujedinjenja Istočne i Zapadne Njemačke. Kao ministar vanjskih poslova Austrije u vrijeme Domovinskoga rata bio je istinski prijatelj Hrvatske koji je prvi javno stao u obranu hrvatske države. Bio je jedan (pored Hansa Dietricha Genschera, ministra vanjskih poslova Njemačke i pape Ivana Pavla II.) od ključnih europskih političara u procesu stjecanja neovisnosti Hrvatske 1991. godine.

Neka mu je vječna slava i hvala!

7.11. Napadnut i razoren Centar za obuku u Erdutu, 25. srpnja 1991.

25. srpnja 1991. izvršen je napad i zločin s teritorija Srbije na Hrvatsku. Napadnut je Centar za obuku gardista koji se nalazio u Erdutu, na obali Dunava. Napad je izvela srpska vojska (JNA) rano ujutro dok su gardisti spavali. Centar je napadnut VBR-ima i minobacačima sa srpskoga teritorija. U napadu je sudjelovala, iz neposredne blizine, i raketna topovnjača. Centar za obuku srušen je sa zemljom i tom prilikom poginulo je 6 gardista, pripadnika prve gardijske brigade, a teško je ranjeno 18 gardista. Poginuli su: Mile Čulina, Anto Grgić, Miroslav Gržan, Josip Knežević, Željko Pavić i Mirko Rožman.

7.12. Srpski miting mržnje u Srbu, 25. srpnja 1990.

Dana 23. srpnja 1990. sastali su se predsjednik dr. Franjo Tuđman i vođa srpske pobune predsjednik Srpske demokratske stranke (SDS-a) psihijatar Jovan Rašković.

Rašković je izjavio „... da se može govoriti o ustanku srpskog naroda, koji još nije oružani, ali da do takvog nedostaje ‘jedna mala distanca’ i da je srpski narod ‘lud narod’, odnosno: To je lud narod, ja sam psihijatar, to je lud narod. Ja Vam to kažem, da je lud... To je lud svijet. Oni su naoružani neviđeno. To je svijet koji je naoružan, isto kao i komandosi.“ (Barić)

Jovan Rašković najavio je oružanu pobunu Srba. Izjavio je da su Srbi „*lud narod*“ i da su „*naoružani neviđeno*“!

Na velikom mitingu u Srbu 25. srpnja 1990. usvojena je Deklaracija o suverenosti i autonomiji srpskoga naroda u Hrvatskoj.

Poruke mitingaša bile su: „Živio Milošević!“ „Ovo je Srbija“, „Ne bojimo se ustaša“, „Zaklat ćemo Tuđmana“ (Valentić)

Prije mitinga pobunjeni su Srbi održali sastanak i donijeli odluku o osnivanju Srpskoga nacionalnog vijeća (SNV), koje se danas naziva Srpsko narodno vijeće. U sastav SNV-a su ušli: Jovan Rašković, Milan Babić (predsjednik Skupštine općine Knin), David Rastović (predsjednik Skupštine općine Donji Lapac), Slavko Dokmanović (predsjednik Skupštine općine Vukovar), Velibor Matijašević (predsjednik Skupštine općine Glina), Simo Rajšić (predsjednik Skupštine općine Dvor na Uni), Mile Dakić (predsjednik JSDS-a), Vojislav Lukić, jerej Savo Bosanac (predstavnik Srpske pravoslavne crkve), kao i zastupnici SDS-a u Hrvatskom saboru: Jovan Opačić, Dušan Zelenbaba, Radoslav Tanjga, Ratko Ličina i Dušan Ergarac“ (Barić)

Srpski sabor u hrvatskoj državi

„Deklaracija u svojoj programskoj dimenziji unosi u pobunjenički program dva glavna cilja: dvojni suverenitet i poseban teritorij“ (Valentić). Pobunjeni Srbi su sebe proglasili suverenim narodom te da imaju pravo na autonomiju. Politički predstavnik srpskog naroda u Hrvatskoj bi bio Srpski sabor, a njegovo izvršno tijelo bit će Srpsko nacionalno vijeće (Valentić).

Srpski sabor (miting) u Srbu je proglasio ništavnim sve ustavne promjene i odluke Hrvatskoga sabora. Time pobunjeni Srbi u Hrvatskoj ne priznaju hrvatsku zastavu i grb. Za njih je hrvatsko službeno znakovlje – „ustaško“ znakovlje.

Ministarstvo pravosuđa i uprave Vlade RH zaključilo je 4. kolovoza 1990. da je organiziranje referenduma nelegalno. SNV je u Dvoru na Uni 16. kolovoza na svojoj drugoj sjednici odlučilo da ne će provesti referendum, već „izjašnjavanje“. Ono je i provedeno među pobunjenim Srbima u Hrvatskoj „od 19. avgusta do 2. septembra“. Rezultat izjašnjavanja: „U opštinama i dijelovima opština u kojima je sprovedeno izjašnjavanje izjasnilo se o srpskoj autonomiji ukupno 567.731 od toga: za srpsku autonomiju 567.127, protiv je bilo 144, a nevažećih listića 46“ (Pauković, Piskač).

Temeljem Deklaracije o suverenosti i autonomiji srpskoga naroda i rezultata „izjašnjavanja“ pobunjenih Srba u Hrvatskoj, „Srpsko nacionalno vijeće u Hrvatskoj na sjednici u Srbu 30. rujna 1990. g. proglasilo je srpsku autonomiju na etničkim i istorijskim teritorijama na kojima ovaj narod živi, i koje se nalaze unutar sadašnjih granica Republike Hrvatske kao Federalne jedinice SFRJ“ (Pauković).

O pobuni Srba pisali su:

Mile Dakić. 2002. *Krajina kroz vijekove*. Beograd.

N. Piskač. 2005. *Nebeska Srbija u Hrvatskoj*. Zaprešić.

D. Pauković, 2005. *Uspon i pad „Republike Srpske Krajine*. Zagreb.

N. Barić. 2005. *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990. – 1995*. Zagreb.

M. Valentić. 2010. *Rat protiv Hrvatske 1991. – 1995*. Zagreb – Slavonski Brod.

7.13. Poginuo Mile Blažević Čađo, 26. srpnja 1991.

26. srpnja 1991. poginuli su heroji Domovinskoga rata Mile Blažević Čađo i Željko Filipović.

Mile Blažević zvani Čađo, Hrvat iz Struge, junak je hrvatskog Pounja. Svojim herojskim činom zaustavio je napredovanje neprijatelja i spasio živote Hrvata koji su bili u živom zidu i u hrvatskim selima Pounja. Pomagao mu je Željko Filipović, mladi policajac - dragovoljac iz Zagreba, koji se također žrtvovao.

U srpnju 1991. pokrenuta je velika četnička ofenziva protiv Hrvata Banovine pod kodnim imenom „Žaoka“. Tom akcijom htjelo se protjerati i ubiti sve Hrvate na Banovini tako da 27. srpnja 1991. Banovina bude bez Hrvata. Četnici su 27. srpnja slavili kao dan ustanka. Slavili su pokolj Hrvata u srpnju 1941. pa su 26. srpnja poduzeli veliku operaciju čišćenja Pounja od Hrvata tako da Banovina 27. srpnja 1991. godine bude etnički čista, bez Hrvata. Jedan od organizatora i provoditelja tog krvavog pohoda bio je zločinac Dragan Vasiljković, zvani ‘Kapetan Dragan’. Četnici su zarobili stanovnike Zamlače pa su ih natjerali ispred oklopljenog vozila, njih 38, s podignutim rukama. Na vozilo su stavili minobacač i top te su pucali iz strojnica preko glava ljudi u živom štitu i tako su upali u selo Struga te zarobili Hrvate i priključili ih u živi zid pa ih je ukupno bilo 46. Branitelji nisu pucali u ljude u živom zidu i tako su četnici s vozilom došli do sredine Struge gdje su ih dočekali Mile Blažević zvani Čađo i Željko Filipović.

Četnici su u svom pohodu zarobili tri policajca koja su tukli, mučili i na kraju ubili. Također su ubili 9 civila i zarobili 2 policajca koja su brutalno tukli i mučili želeći saznati raspored obrane. Mile Blažević Čađo i mladi prometni policajac iz Zagreba Željko Filipović odlučili su se žrtvovati kako bi zaustavili napad i spasili civile u živom štitu. S potpornoga zida iznad ceste, iz blizine, bacili su improvizirane eksplozivne naprave na oklopno vozilo. Opasan eksplozivom Mile Blažević skočio je na četničko oklopljeno vozilo i pri tome je došlo do eksplozije od koje su poginuo Mile Blažević i Željko Filipović, ali i 6 četnika, a bilo je ranjeno još 14 četnika.

Nakon stradavanja četnici su prekinuli napad i povukli se pa se hrvatsko stanovništvo moglo povući i na taj način su spašeni mnogi ljudski životi . Većina talaca (ukupno ih je bilo 46) spašena je, dvoje je stradalo, a njih 15 je ranjeno. Također su spašena dva policajca. Četnici su prekinuli napad i povukli se prema Dvoru na Uni pod paljbom branitelja. Nakon toga se JNA uključila i spriječila poraz četnika. Herojskim činom Mile Blaževića i Željka Filipovića spašeni su mnogobrojni mještani Struge i drugih sela Pounja. Protjerani Hrvati su se tek nakon operacije „Oluja“ mogli vratiti u svoje razrušene domove.

U mjestima Pounja (Zamlača, Banska Struga, Unčani, Golubovac, Divuša, Kozibrod i Kuljani) živjelo je 1400 Hrvata koji su morali napustiti svoje domove. Tijekom napada na hrvatska mjesta Pounja 26. i 27. srpnja 1991. ubijeno je 13 hrvatskih policajaca i 17 civila.

7.14. Napadnuta Sunja, 27. srpnja 1991.

27. srpnja 1991. godine napadnuta je Sunja, mjesto na desnoj strani rijeke Save koje jedino nije palo u ruke neprijatelja. Neprijatelj je Sunju okružio s tri strane; jedina veza s domovinom bila je skela na rijeci Savi. Sunja, gradić na Banovini, postala je jedan od simbola Domovinskoga rata. Noćni minobacački napad 27. srpnja 1991. pretvorio ju je poput drugih hrvatskih gradova u topnički poligon i donio teška razaranja. Sunja je razarana topništvom, minobacačima pa je još zovu posavski Vukovar.

Sunju su branili i članovi umjetničkih društava (**Sven Lasta, Slobodan Praljak i drugi**). Hrvatska umjetnička društva su krajem ljeta 1991. utemeljila **Zbor hrvatskih umjetnika** koji su željeli braniti Hrvatsku. Zbor hrvatskih umjetnika priključio se Zboru narodne garde i organizirao **Satniju hrvatskih umjetnika**. Satnija se predstavila javnosti na smotri 20. listopada 1991. u Maksimiru pod Mogilom (spomenikom podignutim 1925. godine, na tisućljetnu obljetnicu Hrvatskoga kraljevstva). Ratni zapovjednik te postrojbe bio je književnik Josip Palada. Glavni stožer ZNG-a naložio je ovoj postrojbi kao glavnu zadaću obilaziti prve crte bojišta i dokumentirano svjedočiti o Domovinskome ratu.

7.15. Pokolj u Doljanima, 28. srpnja 1993.

Armija Bosne i Hercegovine (44. brdska brigada ABiH) počinila je 28. srpnja 1993. ratni zločin u Doljanima (općina Jablanica). Ubijeno je 39 Hrvata (17 Hrvata u Doljanima i 22 osobe na Stipića livadi). O zločinu u Doljanima, kao i o drugim zločinima Armije BiH, mediji su rijetko pisali za razliku od zločina Hrvatima nad Muslimanima o čemu se vrlo često i netočno izvještavalo. Nitko nije odgovarao za počinjeni zločin!

Doljani (udaljeni 12 kilometara od Jablanice) su po popisu stanovništva 1981. godine imali 1049 stanovnika, a od toga je bio 731 Hrvat ili 69,68 %, Muslimana-Bošnjaka bilo je 316 ili 30,12 %, a osim njih, u selu je bio jedan Srbin i jedan "ostali".

Iz knjige Zločin s pečatom Ivica Mlivončića

„Ujutro su Doljane opkolili pripadnici 44. brdske brigade IV. korpusa Armije BiH, pripadnici MUP-a općine Jablanica i naoružana skupina Muslimana-Bošnjaka iz sela Jelačića. Oko 10 sati spomenute združene oružane snage, predvođene Behremom Bećirom Bećom, Ismetom Eglenovićem, zvanim Pegla, Amirom Halihodžićem s nadimkom Prpa, Jusufom Kevrićem i drugima, počele su oružani napad na hrvatsko stanovništvo i njihovu imovinu. U selu su bile nejakе snage HVO-a, koje su činili mještani, koji nisu bili profesionalni vojnici, već domobrani koji su branili svoje živote, obitelji i domove.“

U tome selu toga dana ubijeno je i masakrirano 39 civila i vojnika HVO-a, točnije domobrana. U logor Muzej odvedeno je 185 mještana, među kojima je bilo 37-ero djece i 10 trudnica. Pred užasnom spoznajom da vojnici Armije BiH ubijaju sve Hrvate, ljudi su bježali na sve strane. Bježao je i župnik fra Vlado Koštroman u automobilu, koji je pogođen sa šest metaka, jedan je okrznuo župnika, a drugi je ranio jednu osobu na stražnjem sjedalu.

Zločin u Doljanima otkriven je 1. kolovoza 1993. godine kada su selo oslobodile postrojbe HVO-a. Očevici su zatekli 17 masakriranih vojnika, na kojima su se vojnici Armije BiH izvivljavali, većina lubanja bila je razmrskana, tupim predmetom, vađene su im oči, rezane genitalije, sječeni udovi, a neka tijela su bila nagorjela. Osim toga leševi su bili minirani kako bi nastradali oni koji ih budu kupili. Među leševima civila jednoj ženi je rasparan trbuh, jedan muškarac je zaklan, a drugome napola odsječena glava.

Među osumnjičenima za zločin u Doljanima su general Arif Pašalić, Enes Kovačević, Senad Džino, Edin Bešić, Ekrem Kevrić, Emin Zebić, Ahmet Salihamidžić Cicko i Džemal Ovnović. Osumnjičen je i Behrem Bećir zvani Beća, koji je bio nastavnik tjelesnog odgoja, a predvodio je akciju na Doljane. Posebna odgovornost za zločin u Doljanima leži na dr. Safetu Ćibi, ratnom predsjedniku općina Konjic, Jablanica i Rama/Prozor. Nakon masakra u selu Doljanima i tolikih žrtava, on je zajedno s komandantom 44. brdske brigade Armije BiH Enesom Kovačevićem čestitao sudionicima akcije na "uspjehu". Čestitka je 28. srpnja navečer izrečena na dnevniku lokalne CVT Jablanica. U čestitci se pohvaljuju svi sudionici akcije "oslobađanja" Doljana.

7.16. Završila operacija „Ljeto 95“

Od 25. do 30. srpnja 1995. trajala je operacija „Ljeto 95“. Hrvatske postrojbe oslobodile su oko 1600 km² teritorija BiH. Tom operacijom zaustavljena je srpska ofenziva na Bihać, stvoreni su preduvjeti za oslobađanje Knina i povećana sigurnost Livna i Kupresa. Oslobođeni su Bosansko Grahovo, 28. srpnja 1995. i Glamoč 29. srpnja 1995. Operaciju su izvršile snage Hrvatske vojske i postrojbe Hrvatskog vijeća obrane. Poginula su 23 vojnika, a 180 ih je bilo ranjeno.

Srbi su zauzeli Srebrenicu 11. srpnja 1995. i nakon toga ubili 8.000 Bošnjaka. Nakon zauzeća Srebrenice Srbi zauzimaju Žepu i nakon toga 19. srpnja 1995. kreću u osvajanje Bihaćke enklave. Najteži dan u obrani Bihaća bio je 23. srpnja 1995. Rukovodstvo tadašnje BiH je pozvalo (22. srpnja 1995.) Republiku Hrvatsku da im pruži pomoć u obrani Bihaća. U Splitu su održani razgovori rukovodstva Republike Hrvatske i rukovodstva BiH te je donesena Deklaracija o oživotvorenju Sporazuma iz Washingtona (sporazum o zajedničkoj obrani od srpske agresije i postizanju političkog rješenja). Deklaracija je osnažila Sporazum o prijateljstvu i suradnji od 21. srpnja 1992. Dogovorena je koordinacija oružanih snaga Hrvatske

i BiH, čime je konačno legalizirana prisutnost regularnih postrojbi Hrvatske vojske na teritoriju BiH.

Operacijom „Ljeto 95“ zaustavljena je ofenziva na Bihać i spriječen je pad Bihaća u agresorske ruke te su stvoreni preduvjeti za VRO „Oluja“.

8. Kronologija, kolovoz 1991. – 1995.

Krvavi kolovoz 1991.

U kolovozu 1991. četnici, pobunjeni Srbi i JNA prognali su Hrvate iz njihovih domova, domove opljačkali i zapalili. Tijekom pobune i agresije mnogi su ubijeni na kućnom pragu, neki u zatočeništvu samo zato jer su bili Hrvati. U četničkim logorima bilo je mnogo zatočenih Hrvata. Srbi su izvršili etničko čišćenje na područjima koja su prema planu trebala biti u sastavu Velike Srbije. Bio je to krvavi kolovoz 1991. godine.

1. kolovoza 1991., pokolj pripadnika hrvatskog MUP-a i ZNG-a; pokolj 25 civila. Od prvog kolovoza do prosinca 1991. u Dalju je ubijeno 112 do 135 ljudi.

1. kolovoz 1995. na Brijunima su održani razgovori između hrvatskoga predsjednika

Franje Tuđmana i stranih veleposlanika u Hrvatskoj. Razgovaralo se o načinu rješavanja krize jer pobunjeni Srbi nisu prihvaćali mirno rješenje. Hrvatski predsjednik je najavio mogućnost vojne akcije.

1. -3. kolovoza 1991. pobunjeni Srbi protjerali u Hrvate iz Erduta, Dalja i Aljmaša.

3. kolovoza 1991. hrvatske postrojbe potisnule su srpske teroriste iz vukovarskoga naselja Lužac.

3. kolovoza 1995. pregovori između hrvatskih vlasti i pobunjenih Srba u Genthodu

kod Geneve nisu donijeli nikakav pomak; Srbi su ponovno odbili prijedlog „mirne reintegracije“.

4. kolovoza 1995. započela je Vojno-redarstvena operacija „Oluja '95.“

8. kolovoza 1991. u Lovincu su Srbi (kolege s posla) ubili 5 osoba koji su bili radnici na željeznici.

8. kolovoza 1995. u 19 sati, zapovjednik srpske vojske u Viduševcu potpisao je predaju srpskog korpusa.

10. kolovoza 1991. ubijen je snimatelj HTV-a Gordan Lederer. Ubio ga je četnički snajperist.

13. – 15. kolovoza 1995. izveden je srpski protunapad u području Bosanskog Grahova.

14. kolovoza 1991., pokolj 5 staraca u Kraljevčanima

14. kolovoza 1991., pokolj u Bjelovcu kod Petrinje

14. kolovoza 1991., pokolj u Lovincu kod Gospića

16. kolovoza 1991., srpska vojska ubila 4 starije osobe u Peckima.

17. kolovoza 1991. g., Banjalučki korpus JNA prešao je rijeku Savu i pridružio se pobunjenim Srbima u napadu na Hrvatsku (Okučane, Staru i Novu Gradišku).

18./19. kolovoza 1991. u Zagrebu su pred židovsku općinu i na židovsko groblje pripadnici KOS-a (Pripadnici jugoslavenske kontraobavještajne službe) podmetnuli eksploziv.

19. kolovoza 1991. žestoki napad na Pakrac izveli su pobunjenici i JNA.

20. kolovoza 1993. predstavljen je tzv. Owen-Stoltenbergov mirovni plan za BiH.

21.-22. kolovoza 1993. Glavni štab Armije BiH planirao uništenje HVO-a („Neretva 93“) i prodor dolinom Neretve na Jadransku obalu.

24. kolovoza 1991. srpska vojska je u Žutoj Lokvi ubila 4 hrvatska policajca.

24. kolovoza 1991. Luka Andrijanić oborio je avion JNA iznad Borova Sela koji je napadao položaje hrvatskih snaga na silosu Đergaj.

25.-26. kolovoza 1991. JNA i srpske paravojne postrojba izvele su žestok napad na Vukovar i Borovo Naselje te Otočac i dolinu Gacke.

28. kolovoza 1991. od Ovčare prema Vučedolu smjestili su se tenkovi JNA i počeli s ukopavanjem.

28. kolovoza 1991. velikosrpski pobunjenici napali su selo Lički Osik, gdje su stanovnici imali samo nekoliko lovačkih pušaka.

28.-30. kolovoza 1991. u Slavonskom Brodu i Vinkovcima zaustavljeno je nekoliko vlakova s oružjem i intendantskom opremom JNA iz Slovenije; hrvatske snage oduzele su dio oružja i oprema.

29. kolovoza 1991., početak bitke za Gospić

29. kolovoza 1991. u Skeli, kod Gline ubijeno 10 osoba.

30. kolovoza 1991. srpski teroristi napali su policijsku stanicu na Plitvicama i protjerali hrvatske policajce.

30. kolovoza 1991. održan je prosvjed građana ispred zgrade Komande 5. vojne oblasti u Zagrebu; hrvatski intelektualac Vlado Gotovac održao govor.

Napomena: Nisu spomenuti svi događaji krvavoga kolovoza 1991.

Do kraja kolovoza legalno izabrana hrvatska vlast izgubila je nadzor nad 11 općina u kojima su Srbi bili u većini i nad 18 općina u kojima su Srbi imali 10 % do 50 % stanovništva. Borbe su se vodile u još 9 općina (borbama je bilo zahvaćeno 38 od 115 općina u RH).

8.1. Zadnji pokušaj za plan Z-4, 3. kolovoza 1995.

Dana 3. kolovoza 1995. završili su pregovori između hrvatskih vlasti i pobunjenih Srba u Genthodu kod Geneve koji nisu donijeli nikakav pomak. Pobunjeni Srbi odbili su prijedlog „mirne reintegracije“ i kocka je bila bačena.

Zločinački plan međunarodne zajednice da planom Z-4 stvori pobunjeničku državu u državi Hrvatskoj propao je jer Srbi nisu htjeli živjeti u hrvatskoj državi iako im je planom dana velika autonomija. Imali bi: predsjednika, parlament, vladu i sudove, ime, zastavu, grb, vlastiti novac, upotrebu jezika i pisma, pravo na vlastite poreze, vlastitu policiju, vlastitu carinu i sklapanje međunarodnih ugovora. Hrvatska vojska bi mogla ući u Srpsku Krajinu samo na poziv predsjednika te 'države u državi', hrvatski zakoni na tom teritoriju bi se sprovodili samo uz suglasnost Vlade Srpske Krajine, dok bi sporove između Krajine i Hrvatske rješavao poseban ustavni sud!

Na planu se počelo raditi 1994. godine. Plan je službeno obznanjen početkom 1995. godine. Plan su napravila četiri veleposlanika: Peter Galbraith (SAD), Leonid Kerestedžijanc (Rusija), Jean-Jacques Gaillarde (Francuska) i predstavnik Ženevske konferencije. Peter Galbraith, američki veleposlanik u Hrvatskoj, bio je na čelu skupine četiriju stranih veleposlanika koji su radili na tom planu. Veleposlanik SAD-a Peter Galbraith nije ništa znao niti je bilo što naučio o povijesti hrvatsko-srpskih odnosa. Sjeo je na srpski traktor nakon poraza agresora i tako pokazao da je pristran i da nije ništa shvatio dok je bio veleposlanik u Hrvatskoj. Hrvatske žrtve ga nisu zanimale, nisu ga zanimali hrvatski prognanici. Nakon četničkih zločina u Vukovaru, Slunji, Pakracu i diljem Hrvatske, nakon etničkog čišćenja i nakon pokolja u Srebrenici sramotno je ponašanje veleposlanika.

Tim planom međunarodna je zajednica nagradila zločine nad Hrvatima, nagradila oduzimanje i uništavanje njihove imovine te etničko čišćenje u području takozvane Krajine što je sramotno i neprihvatljivo.

Hrvatska strana nije plan odbila, ali ga nije ni prihvatila u tom obliku. To je bio dobar diplomatski potez. Vodila se diplomatska bitka koja je urodila plodom, donošenjem rezolucije 981 UN-a, promjenom mandata UN- ovih snaga na području Hrvatske. Milošević nije htio primiti veleposlanike već ih je uputio Milanu Martiću u Knin, u veljači 1995. godine, koji nije htio razgovarati o planu (sve u dogovoru s Beogradom). Oni su pripremali vojnu akciju „Vaganj-95“, koja je trebala započeti 5. kolovoza 1995. godine i nadali su se vojnom uspjehu pa ih plan Z-4 nije zanimao. Bosanski Srbi imali su vojsku od 180.000 vojnika i planirali operaciju „Vaganj-95“ koja je imala cilj napasti hrvatske snage u području južno od Kupresa, područje Livna, doline Neretve i Metkovića te napasti postrojbe Armije BiH na području Zapadne Bosne, odnosno Bihaća gdje je bilo oko 200.000 stanovnika u okruženju. Operacija „Vaganj-95“ trebala je započeti 5. kolovoza u 6 sati ujutro. Planirano je da u akciji sudjeluje oko 80.000 vojnika.

VRO „Oluja“ preduhitrila je operaciju „Vaganj-95“ i tako spriječila veliku humanitarnu katastrofu koja bi nastala u Zapadnoj Bosni da je došlo do pada Bihaća u četničke ruke.

Kocka je bečena i 4. kolovoza zapuhala je oslobodilačka OLUJA te otpuhala agresora, pobunjenike i četnike.

8.2. VRO „Oluja“, 4. kolovoza 1995.

Od 4. do 8. kolovoza 1995. godine vojno-redarstvenom operacijom Oluja '95. Hrvatska vojska i postrojbe Specijalne policije oslobodile su 10.400 četvornih kilometara hrvatskoga teritorija (u sjevernoj Dalmaciji, Lici, Banovini i Kordunu). Akcijom je prekinuta blokada Bihaćke enklave.

Rano ujutro na dan početka operacije predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman izdao je proglas i pozvao Srbe da ostanu u Hrvatskoj, ali budući da nisu mogli smisliti hrvatsku državu ni vlast, oni su otišli. Takozvani predsjednik takozvane Krajine, milicionar Milan Martić, potpisao je Zapovijed o evakuaciji Srba iz takozvane Krajine. Zapovijed pod brojem 2-3113-1/95 o evakuaciji Srba potpisana je 4. kolovoza 1995. (oko 16,45 sati). Od prije su postojali detaljni planovi o napuštanju Krajine.

Nakon 5 godina terora koji je započeo „balvan revolucijom“ 17. kolovoza 1990. godine, 4. kolovoza 1995. godine krenula je oslobodilačka operacija, vraćanje hrvatskih prostora u ustavno-pravni sustav Republike Hrvatske, stvaranje uvjeta za povratak prognanika i prometnu povezanost Hrvatske.

Treba podsjetiti zaboravljive da je stvaranje srpske paradržava započelo 1990. godine.

Velikosrpski projekt iz druge polovice 19. stoljeća planirao je stvaranje Velike Srbije. Zapadna granica te tvorevine bila bi smjerom Virovitica – Pakrac – Karlovac – Ogulin – Karlobag. Godinama su vršene pripreme za ostvarenje zločinačkoga plana pa nije čudno da su Pakrac, Ogulin i Gospić bili mete jakih napada na početku agresije na Hrvatsku. Dolaskom Slobodana Miloševića na čelo predsjednika Saveza komunista Srbije u jesen 1987. godine započeo je projekt stvaranja Velike Srbije pod geslom „Svi Srbi u jednoj državi“. Podršku Miloševiću dala je JNA i međunarodna zajednica jer su željeli sačuvati Jugoslaviju. Odmah nakon prvih slobodnih izbora ničim izazvana započinje pobuna Srba:

- **21. svibnja 1990.**, na sjednici SDS u Kninu, donesena je odluka o istupanju općine Knin iz Zajednice općina Dalmacija i stvara se nove Zajednice općina sjeverne Dalmacije i Like koje obuhvaćaju sljedeće općine: Benkovac, Donji Lapac, Gračac, Knin, Obrovac, Titova Korenica.
- **3. srpnja 1990.**, 50 pripadnika SUP-a iz Knina šalju otvoreno pismo Saveznom SUP-u gdje odbijaju poslušnost Vladi Hrvatske tako što odbijaju nositi nove policijske odore te odbijaju preimenovanje službe s milicija u redarstvo.

- **25. srpnja 1990.** u Kninu je održan Srpski sabor. Odlukom ovoga sabora donesena je **Deklaracija o suverenosti i autonomiji srpskog naroda**.
- **13. kolovoza 1990.** Borisav Jović prima u audijenciju u Beogradu srpske izaslanike iz Krajine na čelu s Milanom Babićem. Izaslanstvo traži intervenciju Saveznih vlasti od navodne opasnosti od nove hrvatske vlasti.
- **13. kolovoza 1990.** pojavljuju se prve straže u većinskim srpskim općinama.
- **16. kolovoza 1990.** održan je sastanak sekretara unutrašnjih poslova općina: Gospić, Zadar, Split i Šibenik s Ministrom unutrašnjih poslova u Zagrebu. Donesena je odluka da se pokupe arsenali pričuvnoga oružja iz pobunjenih općina.
- **17. kolovoza 1990.** specijalci iz zadarskoga MUP-a uspjeli su odnijeti količinu automatskoga oružja iz benkovačke policijske stanice, dok ova nakana propada u Obrovcu i Kninu intervencijom lokalnoga građanstva. Oružje iz arsenala u Obrovcu i Kninu predali su se lokalnom građanstvu tih mjesta te nastaju prve barikade po lokalnim cestama. U 18 sati Radio Knin prenio je vijest da je proglašeno ratno stanje odlukom Milana Babića.

Početak terorističkih akcija 1990. godine:

- **27. kolovoza 1990.** napad na međunarodni vlak kod Knina;
- **28. kolovoza 1990.** pobuna u policijskoj postaji u Petrinji i napadi na policijske postaje u Glini, Obrovcu i drugdje;
- **Početak rujna 1990.** novi val terora uslijedio je u vidu sustavnoga masovnog paljenja hrvatske obale i otoka. Zaredale su stotine istovremenih požara neviđenog intenziteta. Požari su bili toliko intenzivni da su protupožarni zrakoplovi, tzv. kanaderi, prešli svoje granice izdržljivosti zbog čega su prisilno slijetali na more i morali su biti izvlačeni civilnim brodovima i čamcima.
- **1. listopada 1990.** ponovno blokiran promet u Dalmaciji kod Knina;
- **11. listopada 1990.** minirana pruga iz Dalmacije prema središnjoj Hrvatskoj;
- **17. listopada 1990.** u Kninu pljačka vagona s oružjem iz „nečuvanih“ vagona;
- **28. listopada 1990.** željeznička lokomotiva nalijeće na minu između Kistanja i Benkovca;
- **17. studenoga 1990.** na barikadama u Lici, zakrbuljene i naoružane bande ranile su dvojicu hrvatskih civila;
- **23. studenoga 1990.** pobunjenički teroristi napali policijsku ophodnju u ranim jutarnjim satima na cesti Benkovac - Obrovac. U ovom napadu poginuo je policajac Goran Alavanja, a ranjen je bio policijski inspektor Stevan Bukarica.

Nakon toga slijedila su ubojstva i progoni Hrvata, pljačka i paljenje njihovih domova te etničko čišćenje nesrba s područja takozvane Srpske Krajine. Republika Srbija je oružjem, ljudstvom i novcem potpomagala terorističke akcije u Hrvatskoj od samog početka kolovoza 1990. do kraja sukoba. Danas također pomaže četnike u Hrvatskoj. Srbija je uvela amandman u **Zakonu o mirovinskom i invalidskom osiguranju** donesenom **9. svibnja 1992.** po kojem se u **članku 144., stavicima 2. do 4.** propisuje:

"Osiguraniku, odnosno osobi koja je kao pripadnik oružanih snaga Jugoslavije sudjelovalo u oružanim akcijama posle 17. kolovoza 1990. godine, vrijeme provedeno u tim akcijama, kao i vrijeme provedeno u zarobljeništvu, računa se u posebni staž, u dvostrukom trajanju... u posebni staž u dvostrukom trajanju računa se i vrijeme provedeno na liječenju u medicinskoj rehabilitaciji uslijed bolesti ili ozljeda zadobijenih u oružanim akcijama i zarobljeništvu...Sredstva za prava osigurava Republika Srbija. 18. svibnja 1992. pobunjenička srpska paradržava, 18. svibnja 1992, nakon stvaranja SRJ, donosi amandman na svoj Ustav, gdje u formulaciji stoji da je pripadnik njihove vojske " svaki građanin koji sa oružjem ili na drugi način sudjeluje u otporu protiv neprijatelja".

Komunistički komentatori, analitičari o ovome ne govore kao da se nije dogodilo pa ih treba podsjetiti kako je sve počelo i zašto (stvaranje Velike Srbije)!

8.3. Oslobođen Knin 5. kolovoza 1995

Peti kolovoza 1995. podignut je hrvatski stijeg na kninskoj tvrđavi.

DANI SLAVE I PONOSA!

Iznad hrvatskoga kraljevskog grada Knina, na tvrđavi, ponovno je zalepršala hrvatska trobojnica 5. kolovoza 1995. godine. Bio je to znak slobode, znak pobjede i povratka Knina matici.

U oslobađanju Knina sudjelovale su 7. gardijska brigada koja je krenula s obronaka Dinare i 4. gardijska brigada koja je napredovala iz pravca Golubića. 7. gardijska brigada prva je ušla u Knin, a nekoliko sati kasnije pridružila im se 4. gardijska brigada.

Hrvatska zastava na kninskoj tvrđavi podignuta je 5. kolovoza 1995. godine u 10:15 sati. Dvadesetmetarsku zastavu podigli su pripadnici 7. gardijske brigade (Pume iz Varaždina). Na kninsku su se tvrđavu prvi popeli pripadnici 7. gardijske brigade: Elvis Mihić, Mario Bilač, Eduard Baltić, Ivica Novoselec, Jasmin Hadžić, Miljenko Hajsok i njihov zapovjednik Ivan Korade.

Drugu dvadesetmetarsku hrvatsku zastavu postavili su pripadnici 4. gardijske brigade u 12 sati. Petoga kolovoza 1995. godine u 12 sati nastale su povijesne fotografije pripadnika 7. i 4. gardijske brigade na Kninskoj tvrđavi.

6. kolovoza 1995., velika hrvatska zastava 7. gardijske brigade svečano je postavljena na jarbol i ponosno se zavijorila nebom iznad slobodnoga kraljevskog grada. Tu slavnu hrvatsku pobjedničku zastavu, dolaskom na Kninsku tvrđavu 6. kolovoza, poljubio je prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman.

Zastava na kninskoj tvrđavi značajan je simbol novije hrvatske povijesti, znak pobjede!

U znak sjećanja na pobjedu u Domovinskom ratu, 5. kolovoza proglašen je Danom pobjede i domovinske zahvalnosti te Danom hrvatskih branitelja.

8.4. Predsjednik Tuđman došao je u oslobođeni Knin 6. kolovoza 1995.

Dani slave i ponosa!

Predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman na Kninsku je tvrđavu stigao nakon nešto više od 24 sata, koliko je prošlo od veličanstvena ulaska hrvatskih vojnih i redarstvenih snaga u središte Knina. Pozdravio je svečano postrojene pripadnike 4. i 7. gardijske brigade Hrvatske vojske koje su prve ušle u Knin. Prije nego se zaputio u obilazak grada Knina, predsjednik Tuđman je, komentirajući veličanstvenu pobjedu Hrvatske vojske, izjavio: "Oslobađanje Knina znači više negoli samo osvajanje hrvatskoga područja i hrvatskoga grada. Znači stvaranje uvjeta za stabilnost hrvatske države za stoljeća unaprijed."

„Ivane, gdje je ostatak grada?“ pitao je toga 6. kolovoza 1995. godine Franjo Tuđman svoga suradnika i prijatelja Ivana Aralicu na vrhu Kninske tvrđave, nedaleko od jarbola na kojem se vijori hrvatski barjak.

„Nema, predsjedniče. To što gledate, to je cijeli Knin“, odgovorio mu je Aralica pokazujući mu nakon toga zgradu Preparandije, učiteljske škole koju je pohađao.

„Znači, ovih nekoliko zgrada uzduž ove ulice trebao je biti glavni grad te njihove države?!“ Tim je riječima prvi hrvatski predsjednik, svjesno ili nesvjesno parafrazirao Yasushija Akashija, mirovnoga predstavnika glavnog tajnika UN-a, koji je jednom zgodom za Knin rekao kako je to „samo jedna duga ulica koja zajebava cijeli svijet“.

„Dugo je Tuđman stajao kod jarbola dok su se izmjenjivali svi koji su se tu željeli fotografirati s njime. Pitao sam se kad će izgubiti živce. Nije se to dogodilo. Trudio se pokazati koliko uživa u tome veličanstvenom trenutku. Nije zaboravio pitati ni za hrvatske košarkaše kojima je obećao janjetinu u Kninu nakon osvajanja bronce na Olimpijskim igrama u Barceloni. Bili su na Tvrđavi Stojko Vranković i Dino Rađa.“ (preneseno)

8.5. Ministar Gojko Šušak objavio je završetak VRO „Oluja“, 7. kolovoza 1995.

Dana 7. kolovoza 1995. godine u 18:00 sati hrvatski ministar odbrane Gojko Šušak objavio je da je akcija „Oluja“ završena s vojnog aspekta, jer je većina granice s Bosnom bila pod kontrolom Hrvata. Preostale snage Srpske vojske Krajine predale su se u roku od nekoliko dana.

Operacijom Oluja (4. kolovoza – 7. kolovoza 1995.) oslobođen je okupirani teritorij Republike Hrvatske. Hrvatska vojska i policija su u samo 72 sata oslobodile 10.400 četvornih kilometara teritorija (18, 4% ukupne površine Hrvatske). Crta bojišnice bila je duga 630 kilometara. Operacijom je zbrisana srpska paradržava i omogućen povratak hrvatskih prognanika u njihove opljačkane, spaljene i razorene domove. Srbi su s okupiranih područja Hrvatske protjerali 255.000 Hrvata!

Tijek operacije:

- 4. kolovoza 1995. onespoboljen je odašiljač Čelavac, oslobođen je Sveti Rok, a Knin se našao u vojnom okruženju.
- 5. kolovoza 1995. oslobođeni su: Knin, Vrlika, Kijevo, Drniš, Žitnić, Benkovac, Gračac, Lovinac, Ljubovo, Saborsko, Plaški, Hrvatska Dubica... Srbi su odgovorili **raketnim napadima po civilnim ciljevima; napadnuti su: Županja, Osijek, Vinkovci, Nuštar, Karlovac i dubrovačko područje.**
- 6. kolovoza 1995. oslobođeni su: Petrinja, Slunj, Kostajnica, Plitvička jezera, Korenica, Obrovac, Glina...
- 7. kolovoza 1995. oslobođeni su: Turanj, Tušilović, Vojnić, Topusko, Gornji i Donji Lapac...

Ukupni hrvatski vojni gubici bili su 174 poginula i 1.100 ranjenih (teže 572 i lakše 528) vojnika, 3 zarobljena, 15 nestalih; ukupno 1.314 vojnika.

Neka im je vječna slava!

8.6. Predaja 21. kordunskog korpusa, 8. kolovoza 1995.

Dana 8. kolovoza 1995. godine u 19 sati, u Viduševcu, pukovnik Čedo Bulat potpisao je predaju 21. kordunskog korpusa s kompletnim naoružanjem.

Predaja srpskih snaga bila je dogovorena 8. kolovoza u 10 sati u bazi UN-a u Glini, ali su Srbi opet pokušali izigrati sporazum na što je hrvatska strana (oko 13 sati) zaprijetila topničkom pripremom i nastavkom operacije čišćenja. Nakon toga su se četnici urazumili i navečer je potpisana predaja 21. kordunskog korpusa. S hrvatske strane ugovor o predaji srpske vojske potpisao je general Petar Stipetić.

„Na zahtjev UNCRO-a, ujutro 7. kolovoza, Hrvatska je vojska prekinula paljbu na potezu Vojnić-Vrginmost-Glina-Kostajnica-Dvor na Uni jer su srpske snage 21. kordunskog korpusa najavile da će predati oružje i otići. Međutim, Srbi nisu dolazili, pa se pokazalo da time žele dobiti na vremenu. Stipetić je zapovjedio da se napad nastavi, pa je tijekom dana oslobođeno područje između Gline, Petrinje i Dvora na Uni. Hrvatske se snage tada nisu spojile s 5. korpusom Armije BiH jer su odlučile propustiti kolonu srpskih izbjeglica na cesti od Gline do Dvora na Uni. U Dvoru na Uni srpske su snage do večeri 8. kolovoza uspjele izvući 39. banijski korpus i glavninu Korpusa specijalnih jedinica u Republiku Srpsku.“

„Nakon četverodnevne obrane, 21. korpus SVK na Kordunu je bio opkoljen i prisiljen na predaju. Predaja je izvršena 8. kolovoza u 19.00 sati, kad je u Viduševcu srpski zapovjednik hrvatskom generalu Stipetiću podnio prijavak pred strojem, čestitao na pobjedi i predao korpus. Potom su snage ZP Karlovac potpuno oslobodile šire područje Vojnića i Vrginmosta te osigurale granicu i Petrovu goru.“

Svjedočanstvo:

„Sastavljajući dokument o predaji, general Stipetić je pukovniku Bulatu sugerirao da civili koji žele ići put Srbije idu naprijed u koloni, a da poražena vojska čak i u predaji čuva zaleđe naroda koji je povukla za sobom. Međutim, pukovnik Bulat nije poslušao savjet generala Stipetića nego se striktno držao uputa iz Beograda i odlučio da se najprije povlače vojska i oficiri, a narod neka ostane za njima. Na to je general Stipetić reagirao rekavši pukovniku Bulatu neka radi što hoće kad očito nije svjestan povijesne odgovornosti pred kojom se nalazi.

Da bi zapamtio ovu časnu pobjedu Hrvatske vojske, pukovniku Bulatu i svim njegovim oficirima hrvatski general Stipetić nije oduzeo osobno naoružanje.“

Hrvatska vojska pokazala se velikodušnom u pobjedi jer je dopustila izvlačenje cijeloga 39. banijskog korpusa i glavnine Korpusa specijalnih jedinica. Civilima koji su željeli otići ostavljen je siguran koridor. Dio srpskih civila nastradao je pri paničnom povlačenju srpske vojske.

8.7. Preuzimanje oružja srpskoga korpusa, 9. kolovoza 1995.

Ugroženi Srbi u okupiranim područjima Hrvatske naoružani su oružjem Teritorijalne obrane (koje je oduzeto Republici Hrvatskoj) i oružjem JNA. Jedinice JNA su preimenovane u jedinice srpske vojske u takozvanoj Krajini (Srpska vojska Krajine). Kninski korpus je postao 7. korpus pobunjeničke vojske. Koristili su iste vojarnе, skladišta i isto naoružanje. Pobunjenička vojska, Srpska vojska Krajine bila je dio Vojske Jugoslavije. Vojska Jugoslavije dopremala je oružje,

davala logističku podršku i imenovala zapovjedni kadar. Srbija je izvršila agresiju na Republiku Hrvatsku, a veze Vojske Jugoslavije i Srpske vojske Krajine izvrstan su dokaz za to.

Srpska vojska Krajine je pred VRO „Oluja“ bila organizirana u šest korpusa:

- 21. Kordunski korpus
- 39. Banijski korpus
- 18. Zapadno-slavonski korpus
- 11. Istočno-slavonski korpus
- 15. Lički korpus
- 7. Dalmatinski korpus

Pobunjenička vojska je imala:

- 38.000 vojnika i oficira
- 14.500 rezervista
- 4.100 pripadnika milicije

„Goloruki“ pobunjenici imali su: 330 tenkova, 160 oklopnih transportera i ostalih oklopnih vozila, 22 zrakoplova, 18 helikoptera, 560 topova raznih kalibara, 28 višecijevnih raketnih bacača, 360 protuavionskih topova, 230 protuoklopnih topova, 72 lansera protuoklopnih raketa, 280 sistema protuavionskih raketa i oklopni vlak Krajina ekspres. Koristili su uzletišta kraj Udbine.

Nakon potpisa o predaji (8. kolovoza 1995.) uslijedila je predaja oružja oko 5.000 vojnika, predaja 12 tenkova, 13 teških topova i drugoga naoružanja.

8.8. Ubojstvo Gordana Lederera, 10. kolovoza 1991.

Dana 10. kolovoza 1991. poginuo je snimatelj HTV-a Gordan Lederer, na Banovini, od snajperskog četničkog metka. Poginuo je radeći prilog o hrvatskim borcima na brdu Čukur iznad Hrvatske Kostajnice. Ubojica je snajperom namjerno gađao Lederera, pored više osoba, osobu s filmskom kamerom. Nakon što je pao niz padinu, nakon što je pogođen, gađan je ručnim bacačem granata. Snajperista su identificirali nakon što je objavljena snimka razgovora ubojice

s novinarskom ekipom (novinar Vlado Mareš i snimatelj Veljko Đurović su 11. kolovoza snajperista intervjuirali za informativni program RTS). Radi se o Milanu Zoriću koji je bio uvježbani snajperist. Dakle, ubojstvo Gordana Lederera bilo je naručeno, planirano. Nakon ranjavanja pokušalo se dobiti dozvolu za let helikoptera koji bi teško ranjenoga Lederera prebacio u zagrebačku bolnicu. Let helikoptera nije dopustio general JNA Andrija Rašeta i on je sukrivac za smrt Gordana Lederera jer je Lederer iskrvario tijekom višesatnoga transporta i umro na putu.

Snimio je više video zapisa o prvim danima Domovinskoga rata. Naknadno je montiran uradak njegovih ratnih snimaka: „Banijska praskozorja“.

Gordan Lederer je bio sin jedinac. Njegova majka, liječnica – specijalistica anesteziologije i reanimatologije primarius Vlasta Lederer za smrt sina okrivila je četnike i JNA.

Milan Zorić je u odsutnosti osuđen na Županijskom sudu u Sisku 1999. Na njegovu žalbu prvostupanjska presuda je ukinuta jer je primijenjen Zakon o općem oprostima i tako ubojica slobodno šeta Hrvatskom.

8.9. Srpski protuudar, 13. kolovoza 1995.

Od 13. do 15. kolovoza 1995. dogodio se srpski protunapad u području Bosanskog Grahova. Četvrta i sedma gardijska brigada otišle su na zasluženi odmor nakon teških borbi i sjajne pobjede u operaciji „Oluja“. Na teren su izvedene pričuvne postrojbe: 141. brigada Hrvatske vojske, 6. domobranska pukovnija, satnija 7. gardijske brigade, 126. domobranska pukovnija i postrojbe HVO-a. U noći 12. kolovoza jedinice srpske vojske izvele u protuudar na položaje koje su držali pripadnici 141. brigade. U toj bitci u jednom danu, 13. kolovoza, Hrvatska vojska (141. brigada) imala je dvadeset poginulih, jednog nestalog i preko 50 ranjenih pripadnika.

Cilj neprijatelja bio je ovladati prijevojem Derale (tzv. Kninska vrata). Vođene su teške borbe prsa u prsa; neki položaji su izgubljeni pa se na bojišnicu vratila 4. gardijska brigada. Četvrta gardijska brigada vratila je izgubljene položaje, krenula naprijed i nanijela teške gubitke neprijatelju te su stvoreni preduvjeti za nove operacije. Pobjeda Hrvatske vojske u ovoj bitci uništila je srpske snove o ponovnom zauzimanju Knina. Neprijatelj je odbačen više kilometara i put prema Drvaru bio je otvoren; kasnije će uslijediti operacije Maestral i Južni potez.

Počivali u miru Božjem!

8.10. Razmjena zatočenika kod Nemetina, 14. kolovoza 1992.

....14. kolovoza Dan je sjećanja na zatočenike srpskih koncentracijskih logora tijekom Domovinskoga rata u Hrvatskoj (Dan logoraša).

Dana 14. kolovoza 1992. izvršena je razmjena hrvatskih i srpskih zarobljenika u Nemetinu, po principu „svi za sve“. Tog dana je oslobođeno 714 hrvatskih branitelja i civila. U Nemetinu je postavljena spomen-ploča kao spomen na taj događaj.

Tijekom 1991. i 1992. na teritoriju Srbije, BiH, Crne Gore i okupiranih dijelova Republike Hrvatske bila su 64 logora i zatvora za koje se zna lokacija. Na okupiranom teritoriju Hrvatske bilo je 30 logora i zatvora. U logorima su bili zatočeni branitelji i civili (muškarci, žene, starci, djeca). Po svjedočanstvima bivših zatočenika u tim logorima provodila se tortura, ponižavanje zatočenika, a neki su tamo i ubijeni. Logori su bili u: Srijemskoj Mitrovici, Nišu, Borovu Selu, Dardi, Jagodnjaku, Vukovaru, Stajićevu, Somboru, Šidu, Begejcima, VIZ-u Beograd, Novom Sadu, Manjači, Banja Luci, Zenici, Ovčari, Staroj Gradiški, Okučanima, Bučju, Kninu i drugdje.

„Prema podacima Hrvatskoga društva logoraša srpskih koncentracijskih logora, kroz te je koncentracijske logore tijekom Domovinskoga rata prošlo preko 30.000 osoba (od toga 3.000 žena i 500 djece), od kojih je izravno ubijeno ili podleglo posljedicama zlostavljanja i mučenja oko 300 osoba, a oko 2.500 osoba nije ni stiglo u logor, nego su nakon zarobljavanja ubijeni ili umrli od posljedica maltretiranja. Najmlađa ubijena osoba u srpskim koncentracijskim logorima imala je svega 6 mjeseci, a najstarija 104 godine.“

Iz 64 logora razmijenjeno je ukupno 7.666 hrvatskih branitelja i civila, dok se za 804 zatočenika ne zna mjesto zatočenja. Republika Hrvatska još uvijek traga za više od 1.600 osoba nestalih tijekom Domovinskoga rata. Do sada su postavljene tek 22 spomen-ploče na mjestima bivših logora.

Nažalost, Republika Hrvatska nije provela istrage i nije kaznila zločince već oni slobodno žive u Republici Hrvatskoj, a neki i u državnoj službi, neki s hrvatskom mirovinom. Mali je broj zločinaca pravomoćno osuđen, neki su dobili smiješno male kazne za ubojstva, mučenja zarobljenika, paljenje i pljačku domova te za širenje mržnje na nacionalnoj osnovi.

Mjesto gdje je izvršena razmjena zatočenika bilo je crta razgraničenja koju je nadzirao UNPROFOR. Na mjestu razmjene postavljena je spomen-ploča kao trajni znak sjećanja.

8.11. Nakon četiri godine krenuo vlak iz Splita prema Kninu (15. kolovoza 1995.)

Nakon četiri godine, 15. kolovoza 1995., krenuo je prvi vlak iz Splita prema Kninu. U tri vagona bilo je 30 prognanika iz Ružića, Drniša, Potkonja i Knina.

Zločinački put Ratka Mladića započinje u Kninu 1991. godine, preko Kruševa, Kijeva, Vrlike, Drniša, Šibenika, Zadra, Nadina, Škabrnje, Saborskog, miniranja brane Peruća i drugih hrvatskih mjesta do pokolja u Srebrenici 1995. Treba napomenuti žalosnu činjenicu da Međunarodni sud pravde u Haagu nije optužio Ratka Mladića za zločine u Republici Hrvatskoj već samo za zločine u Bosni i Hercegovini. To je bio zločinački politički sud, a ne sud pravde!

Pri napadu na Kijevo, kojega su branili slabo naoružani policajci, na selo je palo 1.300 do 1.500 granata. Selo je Mladić napao s 30 tenkova i pješadijom. Stanovništvo se izvuklo preko Svilaje prema moru. Nakon osvajanja Kijeva selo je opljačkano i spaljeno. Nakon Kijeva okupirana je Vrlika. Silovit napad na Drniš započeo je 16. rujna 1991. godine poslije podne. Stanovništvo je napustilo Drniš i u noći sa 16. na 17. rujna kanjonom Čikole otišlo u četverogodišnje progonstvo. Sa svojih ognjišta protjerano je 17 tisuća stanovnika koji su s vrećicom u ruci napustili svoje domove. Bili su smješteni u hotelima, od Solarisa i Šibenika, preko Medene u Trogiru, Marjana, Zente, Duilova i Lava u Splitu do Sutjeske u Baškoj Vodi.

15. kolovoza 1995. prognanici iz Drniša, Knina, Ružića i drugih mjesta krenuli su u svoja mjesta gdje su našli opljačkane, razrušene i zapaljene domove. Nakon sanacije terena uslijedio je povratak i obnova.

15. kolovoz 1991. trideset i jedan hrvatski gardist i civil razmijenjeni je za 53 (pedeset tri) srpska terorista u Petrinji i Osijeku. Četvorica hrvatskih gardista oslobođena iz kninskog zatvora gdje su bili brutalno pretučeni i maltretirani.

15. kolovoza 1992., na praznik Velike Gospe, Slavonski Brod zasipan je granatama; u napadu je pet civila poginulo, a 9 ih je ranjeno.

8.12. Otvoreni radovi na tunelu „Sveti Rok“, 16. kolovoza 1993.

...Dana 16. kolovoza 1993. predsjednik Tuđman simbolično je otvorio radove na tunelu „Sveti Rok“. Predsjedniku se žurilo povezati sjevernu i južnu Hrvatsku. Rat je, još je 25% hrvatskoga teritorija pod okupacijom, a vizionar dr. Franjo Tuđman „otvara radove“ (Na Maslenici postavlja kamen temeljac) na tunelu i time poručuje MI ĆEMO POVEZATI SJEVER I JUG HRVATSKE, MILOM ILI SILOM.

Mjesec dana prije, 18. srpnja 1993., sletio je u Zadarsku zračnu luku u Zemuniku, otvorio zračnu luku za promet, a nakon toga otvorio pontonski most na Maslenici. Bio je to važan

događaj za prometno povezivanje južne i sjeverne Hrvatske te jedan od prvih koraka koji su vodili reintegraciji okupiranih hrvatskih područja. Zračna luka Zadar bila je okupirana od 17. rujna 1991. do 25. siječnja 1993. godine.

Franjo Tuđman podržao je baš sadašnju trasu autoceste. Računao je na bolje povezivanje Hrvatske iz strateških razloga. Splitske komunjare i orijunaši bili su za cestu tzv. Unskim koridorom. Komunjare i petokolonaši zahtijevali su da autocesta ide preko Knina. Ugovor o gradnji, s američkom tvrtkom, bio je potpisan pa se kasnije trasa nije mogla promijeniti. Bilo je pitanje hoće li autocesta ići dolinom Gacke ili rubno uz dolinu Gacke. Izabrana je bolja varijanta, rubna varijanta.

U jeku rata, okupacije hrvatske zemlje, neprijateljske međunarodne zajednice i pete kolone u Hrvatskoj postaviti kamen temeljac za tunel mogao je samo vizionar koji iznad svega voli svoju domovinu Hrvatsku. Kamen temeljac za tunel postavljen je na Maslenici, blizu nekadašnjeg motela. Južna strana budućeg ulaza u tunel, ispod Tulovih greda, bila je prva crta bojišnice, a sjeverna strana bila je okupirana. Sama gradnja prvih usjeka počela je u listopadu 1996., a proboj prve cijevi započeo je četiri mjeseca kasnije. Kroz probijeni tunel Sveti Rok prvi se provezao predsjednik Franjo Tuđman, u automobilu iz Like u Dalmaciju, 16. listopada 1999. oko 10.20 sati. Na svečanosti u Marunama predsjednik dr. Franjo Tuđman je rekao:

„Početak radova bio je jedini put da hrvatskom čovjeku otvorimo perspektivu i osiguramo razvoj, koji tu perspektivu neće dovesti u pitanje. Malo je bilo onih koji su bili uvjereni da ćemo u tome uspjeti. Ali, ja sam vjerovao u običnog hrvatskog čovjeka koji je imao svijest i snagu ostvariti ono što nismo stoljećima mogli. Austro-Ugarskoj nije bilo u interesu povezivanje hrvatskih krajeva, a u bivšoj Jugoslaviji sve su činili da spriječe povezivanje. Danas smo uzeli sudbinu u svoje ruke i znamo da možemo ostvariti teritorijalno jedinstvo Hrvatske.“

Četiri godine kasnije tunel je dovršen i pušten u promet (2003.), a druga cijev puštena je u promet 30. svibnja 2009. godine.

Imali smo Predsjednika domoljuba i vizionara!

8.13. „Balvan revolucija“

...Dana 17. kolovoza 1990. započela je velikosrpska pobuna u Hrvatskoj (tzv. *Balvan revolucija*). U okolici Knina postavljene su cestovne barikade napravljene od balvana i velikoga stijena.

Slobodan Milošević nije uspio nametnuti svoje stavove na partijskom kongresu pa je došlo do raskola SKJ-u. Provedeni su prvi demokratski izbori u SR Sloveniji i SR Hrvatskoj i uvedeno je višestranačje. Srbima i Srbiji nije odgovaralo višestranačje jer nisu mogli nametnuti svoju vlast i volju. Projekt velike Srbije Srbi su htjeli nametnuti kroz centraliziranu državu, ali je taj

pokušaj propao pa su započeli pripreme za oružanu pobunu u Hrvatskoj. Nakon uspostave višestranačja u Hrvatskoj srpsko rukovodstvo je uz pomoć JNA naoružavalo Srbe u Hrvatskoj, naoružavalo dobrovoljce iz Srbije i pružalo zaštitu pobunjenicima. Hrvatska nije imala vojsku, teritorijalna obrana je bila razoružana te je jedino policija bila naoružana lakim pješačkim naoružanjem. Nakon izbijanja pobune u Kninu hrvatska policija je htjela uspostaviti javni red i mir, ali je bila blokirana od JNA. **Dva vojna MiG-a presrela su tri helikoptera MUP-a Hrvatske nad Likom (17. kolovoza 1990.) i prisilila ih da se vrate u bazu.**

Srbi nisu željeli živjeti u Hrvatskoj unatoč svim povlasticama i manjinskim pravima te su uz pomoć Srbije i JNA izvršili oružanu pobunu. Treba podsjetiti:

- Broj poginulih i ubijenih na hrvatskoj strani je: 6.891 hrvatski vojnik (48,7%) i 7.263 civila (51,3%); dakle, ukupno 14.154 poginula i ubijena. Poginulo je (ubijeno je) više civila nego vojnika tijekom Domovinskoga rata! Podatak da je agresor ubio 3.381 osobu stariju od 60 godina pokazuje bestijalnost agresora.
- Agresor je ubio 3.182 žene (43,8% od ukupnog broja ubijenih civila), ranio je 3.560 žena. Od ukupnoga broja stradalih žene čine 39,3%!!! Žene su uglavnom stradale u svojim domovima od posljedica granatiranja, bombardiranja ili agresorskih akcija pri kojima su ubijale koga su gdje zatekli.
- ranjeno je 37.180 osoba, evidentirana su 19.224 invalida. Bez jednoga roditelja ostalo je 4.285 djece, a bez oba roditelja njih 54. Među zatočenicima srpskih logora bilo je 219 djece, kao nestalo vodi se petnaestero djece.
- Tijekom Domovinskoga rata ubijeno je 345 djece (4,8% ubijenih civila), ranjeno 1.184 djece, a 108 djece su ostali trajni invalidi. Od ukupnoga broja stradalih djeca čine 8,9%. (Hebrang). Nakon prikupljanja svih podataka brojka ubijene djece je 402 djeteta.
- Ubijeno je 13 medicinara, 14 hrvatskih novinara, 3 svećenika, a ranjeno je 48 medicinara i 4 svećenika.
- U ratu je uništeno i oštećeno 17 bolnica i preko stotinu ambulanti. Najgori zločin dogodio se u Vukovaru nakon okupacije grada.
- Iz vukovarske bolnice odvedene su 294 osobe i mučki ubijene. Na Ovčari je nađena masovna grobnica s ostacima 200 osoba, a za ostale se ne zna gdje im je grob.
- Uništeni su deseci tisuća civilnih domova; ukupan broj oštećenih i uništenih hrvatskih gradova i sela je veći od 500.
- Tijekom Domovinskoga rata uništeni su i oštećeni objekti Katoličke crkve. Potpuno je uništeno 380 crkava i drugih sakralnih objekata, teško je oštećeno 416 crkava i drugih sakralnih objekata, oštećeno je 630 crkava i sakralnih objekata. Ukupno je uništeno, oštećeno 1.426 crkava i sakralnih objekata. Brojke govore o bestijalnosti agresora kojemu ništa nije sveto.
- Otkrivene su 143 (145) masovne grobnice i više od 1.400 pojedinačnih grobova žrtava srpske agresije. Još se traga za 968 nestalih, od čega 606 civila i 362 branitelja.

- Pri napadu na Zagreb (u svibnju 1995.) poginulo je 7 osoba a 205 je ranjeno; od toga broja teško je ranjeno njih 60. Ranjeno je 19 djece, 85 žena i 25 starijih osoba. Zagreb je napadnut s 12 raketa, od čega je 9 raketa pogodilo sami centar grada.
- Stradanja u UNPA zonama: iz UNPA zona (pod pratnjom UNPROFOR-a) protjerano je 17.991 osoba (drugi podatak je više od 23.000 osoba), ubijeno je 347 civila, silovanih je bilo 26 (ukupno je silovano više od 3.000 žena) i mučenih 1.617 osoba. Podatci govore kako je UNPROFOR bio u službi agresora. UNPROFOR nije obavio svoj zadatak, već je potpomogao etničko čišćenje i osiguravao okupaciju hrvatskih teritorija; pri tome je agresore potpomagao hranom, gorivom i lijekovima.
- Agresor je ukupno protjerao 210.000 (255.000) Hrvata i drugih nesrpskih naroda s okupiranih područja. Izvršili su etničko čišćenje u potpunosti.
- Srbi iz okupiranih područja planirano su napustili Hrvatsku jer je Slobodan Milošević vojni poraz htio pretvoriti u političku pobjedu uz pomoć pete kolone u Hrvatskoj i međunarodne zajednice koja je bila nesklona Hrvatskoj i koja je prešućivala istinu o agresiji, zločinima agresora. Većina Srba napustila je UNPA zone mnogo prije vojno-redarstvene operacije „Oluja“ pa ne stoje četničke laži kako su protjerani. Samovoljno su otišli zbog svojih privatnih interesa, a tijekom vojno-redarstvene akcije prema planu svojih vođa. Pa neka im je sretan put!

Izvori: knjiga Andrije Hebranga „Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku“ (prof. dr. sc. Andrija Hebrang, ratni ministra zdravstva), Zagreb-Zadar, 2013.) te podatci Hrvatskog memorijalno-dokumentacijskog centra.

17. kolovoza 1991. Banjalučki korpus JNA prešao je rijeku Savu i pridružio se pobunjenim Srbima u napadu na Hrvatsku (Okučane, Staru i Novu Gradišku).

17. kolovoza 1991., nakon masakra nad Hrvatima u selu Dalj, pronađeno je tijelo brutalno ubijenoga hrvatskog novinara **Stjepana Penića**.

17. kolovoza 1992. na Slavonski su Brod čitav dan padale granate; dvije osobe su poginule, a 11 ih je ranjeno.

17. kolovoza 1995. trebinjski Srbi ponovno su projektilima tukli civilne i gospodarske objekte na dubrovačkom području, od Konavala do Zatona. Ozlijeđenih nije bilo, ali je učinjena velika materijalna šteta i izazvano nekoliko šumskih požara.

8.14. Otet dr. Ivan Šreter, 18. kolovoza 1991.

Srpski pobunjenici, pod lokalnim vodstvom Veljka Džakule, oteli su dr. Ivana Šretera (1951. – 1991.). Hrvatski mirotvorac iz Pakraca mučen je i ubijen; zadnji put je viđen živ 29. kolovoza 1991. i od tada mu se gubi svaki trag. Dogovorena je njegova razmjena s Miloradom Pupovcem

za dva srpska doktora koji su bili uhićeni jer su krali lijekove i nosili ih pobunjenicima. Hrvatska strana je oslobodila dva srpska doktora, a srpska strana i Milorad Pupovac nisu ispunili dogovor.

Dokumentarni film „*Časnik mirotvorac*“ o dr. Ivanu Šreteru napravio je Dražen Bušić. Nastao je u produkciji Zaklade „*Dr. Ivan Šreter*“. Svečana premijera bila je 9. lipnja 2009. godine. To je film o hrvatskome mučeniku dr. Ivanu Šreteru, kojega nazivaju i „*hrvatski Gandi*“ zbog njegova mirotvorstva. On je pozivao na mir i suživot svih na teritoriju Republike Hrvatske bez obzira na nacionalnu pripadnost, bez obzira na političko i vjersko uvjerenje. Izvadak iz govora dr. Ivana Šretera:

”Prijetelji, braćo i sestre sugrađani, danas dokazujemo da je to naša Pakračka općina u granicama Hrvatske... mi, Hrvati, Česi, Talijani, Mađari i braća Srbi i svi ljudi dobre volje koji žele mir, ravnopravnost i sreću u Pakračkoj općini...”

Otmice Hrvata

Na području Pakraca oteti Hrvati i pripadnici drugih naroda odvedeni su u logor Bučje. Kroz taj logor prošlo je 200 do 250 stanovnika (muškaraca i žena). Većina logoraša razmijenjena je u siječnju 1992. godine. Nije poznata sudbina 22 osobe koje su bile u logoru. Za zločine u logoru Bučje nitko nije odgovarao!

18./19. kolovoza 1991. u Zagrebu su, pred židovsku općinu i na židovsko groblje, pripadnici KOS-a (Pripadnici jugoslavenske kontraobavještajne službe), podmetnuli eksploziv. Cilj tog terorističkoga čina bio je kompromitiranje Hrvatske pred svijetom. To je bio uobičajen način rada jugoslavenskih tajnih i javnih službi.

18. kolovoza 1991.

- JNA i srpski teroristi zauzeli su Okučane.
- Na policijsku postaju u Belom Manastiru ispaljeno 30 minobacačkih granata sa srpskih terorističkih položaja.
- Iz JNA kasarni u Petrinji puca se po Komarevu, Viduševcu te selima Banije i Korduna.

18. kolovoza 1992. na Slavonski Brod palo je 250 najrazornijih granata, a kao posljedica toga sedam je poginulih i 14 ranjenih Brođana.

18. kolovoza 1994. trebinjski Srbi topništvom su gađali šire područje Čilipa.

8.15. Pobunjenici i JNA napali Pakrac 19. kolovoza 1991.

Bitka za Pakrac

Dana 22. veljače 1991. Srbi u Pakracu donijeli su odluku o pristupanju općine Pakrac SAO Krajini. Tim činom policijska se postaja u Pakracu izdvaja iz MUP-a RH. Pakrac je bio okružen selima s većinskim udjelom Srba u stanovništvu pa je trebao postati središte SAO Krajine za Zapadnu Slavoniju. Srpski teroristi su prvoga ožujka 1991. godine napali policijsku postaju u Pakracu. Zapovjednik policijske postaje Pakrac, Srbin Jovo Vezmar, naređuje mobilizaciju rezervnih policajaca srpske narodnosti i razoružanje hrvatskih policajaca, njih 16. Hrvatski policajci otpušteni su iz službe i pobunjenici (četnici) preuzeli su vlast, skinuli hrvatsku zastavu i postavili srpsku, a na zgradu općine su još postavili i četničku zastavu. Tom prilikom naoružani su srpski civili iz Pakraca i okolnih mjesta.

Drugog ožujka 1991. uslijedio je odgovor hrvatske policije. Specijalne postrojbe MUP-a RH oslobodile su policijsku postaju, skinule srpsku i postavile hrvatsku zastavu te zarobile 32 pobunjena policajca i uspostavili mir i red. Pobunjenici su se povukli u okolicu Pakraca odakle su pucali i granatirali Pakrac. JNA je iz Bjelovara poslala 10 tenkova u Pakrac. Bila je to demonstracija sile te potpora pobunjenicima i četnicima. Zadatak JNA bio je štititi pobunjenike, onemogućiti hrvatsku policiju pri uspostavi ustavno-pravnoga poretka na teritoriju RH.

JNA je u Pakracu prvi put primijenila taktiku „tampon-zone“ koju će nekoliko mjeseci kasnije često upotrebljavati u Hrvatskoj. Nakon reakcije hrvatske policije na oružane akcije srpskih pobunjenika, JNA bi postavila svoje snage između dvije strane, službeno „razdvajajući sukobljene strane“, a zapravo onemogućavajući hrvatskoj policiji dalje djelovanje i uspostavu ustavnopravnoga poretka RH.

Prva žrtva rata u Pakracu bio je mladi policajac Vlado Laučan koji je mučki, iz zasjede, dobio metak u leđa dok je s kolegom kontrolirao promet u selu Omanovac, sjeverno od Pakraca 9. lipnja 1991. Nešto više od mjesec dana kasnije, 16. srpnja 1991., pada nova žrtva; poginuo je policajac Branko Čorak iz Križevaca, a ranjeni su Draško Škondro i Željko Szabo. Počinitelji u oba slučaja nisu pronađeni!

Od kolovoza 1990. do kolovoza 1991. godine, kada je bio opći napad na Pakrac, na području Pakraca ubijena su 2 policajca, ranjeno je 5 policajaca, više osoba oteto i nestalo, masovno je upotrebljavano vatreno oružje, podmetnuto je sedam požara, bačeno 26 eksploziva, dogodilo se nekoliko otmica prevoznih sredstava, više izloga je razbijeno te je spaljeno nekoliko zastava RH.

Već za vrijeme prvoga općeg napada, 19. kolovoza 1991., pobunjeni Srbi i pripadnici JNA ulaze u bolnicu i otimaju ravnatelja dr. Vladimira Solara kojeg su držali u logoru i zatočeništvu 6 mjeseci. Kasnije je bolnica teško oštećena, a bolesnici su evakuirani 28. rujna.

Snage specijalne policije iz Zagreba, Bjelovara i Kutine razbile su četnike i uspostavile novu crtu obrane koja se održala do kraja sukoba.

Razaranja u Pakracu

O intenzitetu ratovanja na području Pakraca govori podatak da je tijekom Domovinskoga rata na pakračkom području razrušeno 76% stambenog fonda.

Tako se Pakrac nalazi na četvrtome mjestu po razrušenosti stambenog fonda, odmah iza Vukovara (91%), Hrvatske Kostajnice (85%) i Slunja (84%).

19. kolovoza 1991.

- Avioni JNA bombardirali su Osijek te pritom ubili dvije žene i ranili nekoliko civila. Pogođena je osječka katedrala, a oštećena su i velika industrijska postrojenja.
- Suđenje četvorici civila iz Splita koji su sudjelovali u demonstracijama protiv JNA u Splitu. Obavještajna vojna služba KOS poslije demonstracija otela je civile.

8.16. Pontonski most na Maslinici

Nakon operacije kodnog imena „Gusar“ (akcije Maslenica 22 - 28. siječnja 1993.) započele su pripreme za spajanje Novskog ždrila pontonskim mostom. Radovi na postavljanju i spajanju teglenica započeli su početkom srpnja 1993., a 18. srpnja 1993. predsjednik dr. Franjo Tuđman je pješice u pratnji dužnosnika i veleposlanika prešao most. Most je bio dug 279 m, a širok 7,6 m. Sastojao se od 5 teglenica i 6 prijelaznih mostića. Četnici su ga redovito gađali. Bilo je i težih oštećenja, ali most je služio svojoj svrsi. Ponovno je povezao Sjevernu i Južnu Hrvatsku.

Nakon težega oštećenja pontonskoga mosta izvršena je sanacija i most je ponovno otvoren za promet 22. kolovoza 1993. godine.

Postavljanje pontonskoga mosta na Maslenici bilo je otežano zbog stalnih četničkih provokacija, gađanje gradilišta. S druge strane, međunarodna zajednica je vršila silan pritisak na Hrvatsku i prijetila sankcijama nakon akcije „Gusar“ ako ne napuste oslobođeni hrvatski teritorij.

Most je izravno pogođen 36 puta, više puta teško je oštećen, ali je izvrsno služio svrsi i omogućio povezivanje sjevera i juga Hrvatske. Nakon smirivanja situacije preko mosta je dnevno prolazilo 3 do 4 tisuće vozila. Humanitarna pomoć za BiH je dopremana preko pontonskoga mosta.

UNPROFOR je stalno pravio poteškoće. Kada nisu uspjeli spriječiti gradnju pontona, onda su blokirali promet preko magistrale u mjestu Rovanjaska. UNPROFOR nije htio koristiti most već je išao preko Paga što je bio daleko duži put. Oni nisu htjeli koristiti pontonski most jer su tvrdili da je nelegalno sagrađen i opasan.

Poznata je scena blokade prometa od strane UNPROFOR-a. Oni su blokirali promet na magistrali u mjestu Rovanjaska što je izazvalo reakciju generala Ante Gotovine koji je došao nenaoružan pred strojnice francuskoga kontingenta UNPROFOR-a kako bi prekinuo blokadu. Vozači kamiona koji su bili na mjestu blokade, kada su vidjeli nenaoružana generala pred UNPROFOR-ovim strojnicama, uzeli su montirače i velike ključeve iz svojih vozila pa izišli na magistralu da pruže podršku generalu. Nakon oštre reakcije generala Gotovine francuski vojnici su se povukli i oslobodili magistralu. Umjesto da krenu za Zadar preko pontona, oni su krenuli magistralom prema sjeveru pa preko Paga prema Zadru.

UNPROFOR nije htio koristiti most pa je general Gotovina kontaktirao Jeana Cota, zapovjednika UNPROFOR-a u Zadru i osobno ga u džipu dovezao na sredinu pontona kako bi pokazao da se sigurno može preći preko mosta. Slika generala Gotovine i zapovjednika UNPROFOR-a na pontonu bila je važna poruka svima.

Tako se branila Hrvatska 1993. godine!

8.17. Spomen-dan na žrtve komunističke vladavine, 23. kolovoza

Hrvatski sabor je 30. lipnja 2006. donio Deklaraciju o osudi zločina počinjenih tijekom totalitarnoga komunističkog poretka u Hrvatskoj 1945.-1990. (NN, 76/2006.).

Zbog golemih ratnih i poratnih zločina te dugogodišnje represije totalitarnoga režima komunističke Jugoslavije, Tita svrstavaju među deset najvećih ubojica 20. stoljeća.

Komunistička partija Jugoslavije je od osnivanja (1919.) bila podružnica Kominterne i provodila je njezinu politiku terora i nasilnoga preuzimanja vlasti. Jugoslavenski komunisti bili su na usavršavanju u Rusiji. Tamo su vidjeli kako se provodi teror, kako se provode istrage i ubojstva neistomišljenika. Ono što su naučili, to su sustavno primjenjivali u cijeloj Jugoslaviji.

Podsjetnik za Titoljupce, antife i sve one koji niječu komunističke zločine

Partizanski zločini nakon završetka Drugoga svjetskog rata; genocid nad Hrvatima:

- Tenkovski rov u blizini Maribora (procjena 30.000 do 40.000 žrtava i više)
- Pokolj u Kočevskom rogu, (oko 30.000 ubijenih)
- Macelj (oko 13.000 ubijenih)
- Barbarin rov (Huda jama – oko 3.000 ubijenih)
- Bleiburg, nepoznat broj žrtava
- Rudnik Pečovnik (procjena oko 12.000 žrtava)

- Križni putevi, ubojstva, marševi smrti (nepoznat broj žrtava, ali radi se o velikom broju ubijenih)
- Na području Slovenije evidentirano je preko 600 masovnih prikrivenih grobišta različite veličine s preko 100 tisuća ubijenih ljudi, a u Hrvatskoj preko 900 grobnica s mogućih 90.000 žrtava.
- U poraću je ubijeno i uslijed loših uvjeta transporta i internacije pomrlo više od 50.000 pripadnika njemačke manjine (uglavnom žene i djeca).
- Otok Daksa kod Dubrovnika, 1944.; ubijeni civili, među ostalima i 7 katoličkih svećenika iz Dubrovnika.
- Pokolj u Gračanima, u svibnju 1945; 800 žrtava, oko 120 masovnih grobnica u Zagrebu i okolici
- Jama Jazovka; ranjenici iz zagrebačke bolnice i medicinsko osoblje; pronađeni ostatci 476 žrtava
- 19. koncentracijskih logora imali su partizani. Evo nekih: Logor Knićanin, Radni logor Valpovo, Sabirni logor Josipovac
- Do kraja 1945. država je oduzela bivšim vlasnicima gotovo cijelu imovinu na području industrije, rudarstva, metalurgije i naftne industrije.
- 28. travnja 1948. ukinut je privatni sektor u sitnoj trgovini, ugostiteljstvu i ostalim granama sitne proizvodnje i na području usluga.
- Politički logor Goli otok 1949. do 1988.; bilo je zatočeno 16.101 zatvorenika.
- Politički logori (dio); Lepoglava i Stara Gradiška
- Komunisti su ubili 664 svećenika, časnih sestara i sjemeništara. To je više nego što su bila ukupna pogubljenja svećenika u svim europskim komunističkim zemljama zajedno.
- UDBA je ubijala političke neistomišljenike u Jugoslaviji i inozemstvu.
- Poznate su mnogobrojne skupne i pojedinačne grobnice u Hrvatskoj, Sloveniji te Bosni i Hercegovini.

Tijekom svoje vladavine komunisti su likvidirali velik broj intelektualaca, pisaca, gospodarstvenika. Uporno su i uzastopno vršili aristocid hrvatskih elita, istrjebljivali inteligenciju.

Između ostalih ubili su:

- književnici: FRANJO BABIĆ, VINKO KOS, ALBERT HALER, IVAN SOFTA, MUSTAFA BUSULADŽIĆ, MARIJAN MARIJAŠEVIĆ, MARIJAN BLAŽIĆ, BONAVENTURA RADONIĆ, ZDENKA SMREKAR, KERUBIN ŠEGVIĆ, JERKO SKRAČIĆ, VLADIMIR JURČIĆ, MUNIR ŠAHINOVIĆ;
- pjesnici: STANKO VITKOVIĆ, BRANKO KLARIĆ, GABRIJEL CVITAN, PETAR PERICA, ISMET ŽUNIĆ;

- aktivisti: ANTUN MILOVAN, JEROLIM MALINAR;
- katolički svećenici: blaženi MIROSLAV BULEŠIĆ, biskup JOSIP Marija CAREVIĆ, VLATKO LAKOŠELJAC, blaženi FRANJO BONIFACIO, MARTIN BUBANJ, IVAN RAGUŽ, MATO MOGUŠ, PETAR PERICA;
- katoličke redovnice: LIPHARDA HORVAT, KONSTANTINA MESAR i GERALDA ANA JAKOB (djelatnice zagrebačke psihijatrijske bolnice Vrapče, bačene u jamu Jazovku), ŽARKA IVASIĆ, GAUDENCIJA ŠPLAJT, BLANDA STIPETIĆ, TROFIMA MILOSLAVIĆ, KORNELIJA HORVAT, JOSIPA NEVISTIĆ, EULALIJA KULIER;
- pravoslavni svećenici: GERMOGEN MAKSIMOV (poglavar Hrvatske pravoslavne crkve, mitropolit zagrebački), DIMITRIJE MRIHIN, PETAR LAZIĆ, SERAFIM KUPČEVSKI, ALEKSEJ BORISOV;
- protestantski svećenici: FILIP POPP, biskup Evangelističke Crkve u Hrvatskoj;
- novinari: MIJO BZIK, AGATHE VON HAUSBERGER, IVAN MARONIĆ, VILIM PEROŠ, TIAS MORTIGIJA, STANISLAV POLONIJO, VLADIMIR ŽIDOVEC;
- umjetnici: ANDRIJA KONC, JOSIP HORVAT MEĐIMUREC, JOCO CVIJANOVIĆ;
- znanstvenici: LJUDEVIT JURAK, ĐURO STIPETIĆ, DANIJEL UVANOVIĆ;
- športaši: MIJO DRVARIĆ.

Ovdje su navedeni poznatiji slučajevi masovnih ubojstava koje su počinili Titovi partizani i razne službe komunističkog režima. Međutim, počinjeno je na tisuće grupnih i pojedinačnih zločina koji ovdje nisu spomenuti.

Napomena: Datumi sjećanja na druge zločinačke totalitarne režime su: 27. siječnja – Dan sjećanja na holokaust; 2. kolovoza – Dan sjećanja na romske žrtve; 22. travnja – Dan sjećanja na proboj zatočenika iz Jasenovca.

8.18. Razaranje Osijeka, lipanj – kolovoz 1991.

Treba zapamtiti:

„Tijekom velikosrpske agresije u Osijeku, samo u razdoblju od 2. svibnja 1991. do 26. srpnja 1994., u bolnicu su primljene 5.222 žrtve rata, od kojih je 954 poginulo (preminulo).“

Projekt Velike Srbije nije počeo 1990. već početkom 20. stoljeća kada su stvorena nova srpska sela na koridoru veze sa Srbijom. U ta nova srpska sela naseljeni su solunski borci. Koridor je išao selima: Dalj, Vera, Bobota, Silaš, Staro Tenje, Palača, Ada, Petrova Slatina, Koprivna, Paulin Dvor, Šodolovci, Dopsin, Čepinski Martinci, Čokadinci, Podgorač, Budimci, Bela Loza, Podgorač i dalje preko Krndije prema Orahovici. Nakon 1945. izvršeno je dodatno posrbljavanje doseljenicima (četnicima koji su prešli u partizane) iz Like, s Korduna i Banovine te iz BiH.

Koridor nije bio neprekidan jer su se na putu našle Našice, Donja Motičina i hrvatska sela Čelije i Vuka (Josipovac). Budući da je hrvatsko selo Čelije bilo na crti zamišljenoga koridora i smetalo povezivanju pobunjenih Srba, oni su ga okupirali 7. srpnja 1991., a 9. srpnja 1991. su ga spalili.

Kronologija agresije na Osijek i okolicu lipanj – kolovoz 1991. godine:

27. lipnja 1991. godine (dva dana nakon proglašenja nezavisnosti) JNA je na osječke ulice izišla s 4 tenka i demonstrirala silu. Tenkovi su jurili osječkim ulicama, pucalo se po koloni vozila i ranjeno je više od 20 civila. Demonstrirajući silu po osječkim ulicama, tenk JNA je na raskrižju Vukovarske i Trpimirove ulice zdrobio crvenoga fiću. Snimku toga divljačkog prizora objavile su sve svjetske agencije. Ta slika je postala simbol otpora.

Godine 2011. „crveni fiću“ dobio je spomenik u Osijeku koji trajno podsjeća na taj događaj koji simbolizira odlučnost i otpor maloga hrvatskog čovjeka prema sili i agresiji.

Vlasnik „crvenoga fiće“ bio je hrabri Branko Breškić koji je kasnije postao hrvatski branitelj (preživio je rat; umro 2001. godine).

29. lipnja 1991. četnici su iz Tenje minobacačima napali Osijek.
4. srpnja 1991. pucnjava po istočnim dijelovima grada
7. srpnja 1991. agresor zauzima Tenju, prigradsko naselje Osijeka.
9. srpnja 1991. granata ispaljena iz tenka razorila stan na sedmom katu stambene zgrade u naselju Sjenjak.
11. srpnja 1991. u policijskoj akciji MUP-a RH koja je trajala 10 sati, osječka je policija uhitila grupu srpskih terorista. Istoga dana srpski su teroristi upali u Stadionsko naselje u Osijeku i napali policijsku ophodnju.
27. srpnja 1991. JNA je gađala osječku bolnicu.
29. srpnja 1991. silni topnički napad na Osijek, na sve dijelove grada
1. kolovoza 1991. u Osijek su teglenicama za rasuti teret stigli prognanici iz Aljmaša, Dalja i Erduta.
12. -18. kolovoza 1991. granatiranje Osijeka i Belog Manastira iz Tenje, vojnog pologona „C“ , Bijelog Brda
19. kolovoza 1991. JNA je zrakoplovstvom napala Osijek, pri čemu su pogodili osječku katedralu, industrijske pogone i ubili dvije žene. JNA i srpska paravojska iz minobacača i strojnica s poligona „C“ pucali su po civilnim objektima u Osijeku. Gađali su stambene četvrti u središtu grada, zgradu općinske uprave, energetska, vodovodna i druga postrojenja u tvornici.
21. kolovoza 1991. srpske snage poduzele su veliki topnički napad na Osijek i okolna sela, pri čemu su ranjena 23 civila. Zrakoplovi JNA napali su kolonu automobila u kojoj su bili strani novinari.
23. kolovoza 1991. JNA i srpska paravojska okupirali su cijelu Baranju i došli nadomak Osijeka. Agresor je Osijek okružio sa sjevera, istoka i juga i spremao se za potpuno okruživanje i zauzimanje grada.
26. kolovoza 1991. ustrojen hrvatski samostalni bataljun Baranja.
27. kolovoza 1991. zaprekama i minama je blokiran izlaz s poligona "C", minirani su ulazi u grad Osijek, a snage MUP-a RH i ZNG na svim su prilazima gradu.
28. kolovoza TV snimatelj HTV studija Osijek Željko Kaić ubijen je, a njegov kolega Dragan Krička teško ranjen kada je JNA na njih otvorila topničku paljbu dok su snimali TV prilog.

Agresor je pucao po Općoj bolnici (u prva četiri mjeseca agresije na bolnicu je palo 350 granata), Stanici hitne medicinske pomoći, sanitetskim vozilima, školama, vrtićima, sakralnim objektima, kazalištu, Tvrđi, Europskoj aveniji, stambenim objektima i industrijskim postrojenjima.

Nijedna od organizacija za ljudska prava nije tražila kažnjavanje naredbodavaca i izvršitelja zločina prema civilima pa se može zaključiti da su bili u službi agresora.

8.19. Početak bitke za Vukovar, 25. kolovoza 1991.

Smatra se da je bitka za Vukovar počela 25. kolovoza 1991. kada su bivša Jugoslavenska vojska i srpske paravojne postrojbe krenule u opći tenkovsko-pješački napad na grad. Srpske paravojne postrojbe i JNA su tijekom 3 mjeseca izvršile pripreme za brzo zauzimanje Vukovara i očekivale su brzo zauzimanje grada (7 dana) što se nije dogodilo.

Opsada Vukovara trajala je 87 dana. Bitka za Vukovar bila je najkrvavija u Domovinskom ratu, u njoj su djelovi grada srušeni sa zemljom. Nagrad je padalo i po 11.000 granata dnevno.

Bolnica je bila omiljena meta agresora i tijekom opsade su je stalno granatirali, bombardirali i napadali snajperskom vatrom. Granatiranje bolnice započelo je 15. kolovoza 1991., a 24. kolovoza su je zrakoplovi JNA prvi put bombardirali. Gornja četiri kata bila su uništena u bombardiranjima i moglo se koristiti samo prizemlje, podrum i protuatomsko sklonište. Za vrijeme opsade Vukovara (25. 8. – 18. 11. 1991.) postojeća bolnica postala je Ratna bolnica.

U bitci je život izgubilo (poginulo u borbi ili ubijeno) više od 3.000 ljudi. Prema podacima vukovarske bolnice, ranjeno je 1219 branitelja i civila, broj ranjenih je mnogo veći, ali im je pomoć pružena izvan vukovarske bolnice. U srpske koncentracijske logore odvedeno je oko 2.800 zarobljenika, a iz grada je prognano oko 22.165 Hrvata i ostalih nesrba. Stotine djece ostalo je bez roditelja, a još danas 300-tinjak Vukovaraca nalazi se na popisu nestalih.

Vukovar je simbol obrane Hrvatske, rana koja nikada ne će zacijeliti, rana koja svijetli i opominje buduće naraštaje. Mnogo je heroja branilo Vukovar, neki su nam znani, neki su manje poznati ili nepoznati jer nije bilo živih svjedoka da ispriča njihovu priču. Grad je branilo oko 1.800 pripadnika Zbora narodne garde (ZNG) i policije te dragovoljaca HOS-a. Zapovjednici obrane grada Vukovara bili su: Blago Zadro, Mile Dedaković i Branko Borković.

8.20. „Vlak slobode“, 26. kolovoza 1995.

Nakon VRO „Oluja“ (4 - 8. kolovoza 1995.) 26. kolovoza 1995. iz Zagreba je krenuo „Vlak slobode“ prema Splitu. „Vlak slobode“ je naziv za željezničku kompoziciju od 21 vagona kojom je predsjednik Republike Hrvatske dr. Franjo Tuđman u pratnji dužnosnika, kulturnih i javnih radnika te prognanika s oslobođenih područja, krenuo iz Zagreba prema Splitu. Narod je „Vlak slobode“ svečano dočekaao na postajama Karlovac, Gospić, Knin, Split te iskazao radost zbog oslobađanja hrvatskih okupiranih područja i ponovne uspostava željezničkoga prometa od Zagreba prema Splitu i obrnuto. Radost prognanika da će se moći vratiti na svoja spaljena i opljačkana ognjišta, radost da će obnoviti svoju djedovinu bila je nemjerljiva.

Kada se piše i govori o VRO „Oluja“ i svojevremenom odlasku Srba, namjerno se zaboravlja navesti činjenice o agresiji, zaboravlja se navesti zločine i etničko čišćenje hrvatskih sela i gradova 1991.-1995. Ratni ministar zdravstva Andrija Hebrang je u knjizi *Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku* objavio istinu o stradanju civila:

„Na temelju identifikacija i evidencija, na hrvatskoj je strani ubijeno više civila nego vojnika jer su ciljevi artiljerije bili usmjereni na civilne, a ne na vojne ciljeve. Ubijena su 7263 civila, a za još više od 800 ih se traga. Slijede podatci koji govore o zločinu koji se prema međunarodnim standardima definira kao genocid. Polovina ubijenih hrvatskih civila su žene i djeca (44% žene, 5% djeca). Gotovo polovina ubijenih civila (47%) bili su stariji od 60 godina. Sve to pokazuje da su primarni ciljevi uništavanja bili stambeni objekti zbog zastrašivanja i protjerivanja hrvatskog pučanstva. Teško je ranjeno 30.520 osoba, a među civilima je ranjeno 12% djece. Najteže rane (amputacije, ozljede glave) učestalije su među civilima nego vojnicima. Srušeno je 14 bolnica, 200.000 stambenih objekata, a s okupiranog teritorija protjerano je 260.000 Hrvata. Opisani zločini su za cilj imali osvajanje teritorija Republike Hrvatske. Svi ovi podatci su povjerljivi i dokumentirani pa je knjiga uzeta kao dokazni materijal za tužbu protiv Srbije za genocid, a udruge branitelja proglasile su je najboljom knjigom godine o Domovinskom ratu. Među napadane bolnice su one u Vukovaru, Vinkovcima, Osijeku, Pakracu, Dubrovniku i dr.“

„Izbijanjem otvorene agresije u ljeto 1991. uslijedili su masovni progoni iz hrvatskog Podunavlja, s Banovine, Korduna, iz Like i sjeverne Dalmacije. Vrhunac prognaničke krize bio je u studenome 1991. nakon pada Vukovara. Stanovništvo (uglavnom žene i djeca) napuštalo je sva područja u neposrednoj blizini bojišnice pa je na kraju 1991. u Hrvatskoj bilo 550.000 prognanika te još 150.000 izbjeglica u inozemstvu.“ (Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskoga rata)

„Srbi su u agresiji na Hrvatsku sustavno uništavali hrvatsku sakralnu baštinu. U agresiji su razrušili 1450 crkava i samostana te ostalih sakralnih objekata, od kojih su njih 800 potpuno srušili i oštetili.“

Ova istina sustavno se prešućuje u medijima. O ovome Documenta i drugi ne zbore...Oni ne povezuju uzroke i posljedice, oni zaboravljaju hrvatske žrtve, zaboravljaju etničko čišćenje 1991. godine, zaboravljaju da Srbi nisu prognani već su sami otišli jer ne žele živjeti u hrvatskoj državi (oni kažu ustaškoj).

Treba podsjetiti na riječi Predsjednika Tuđmana: „*Da smo slušali savjete i onih diletanata i mudrijaša u vlastitoj Hrvatskoj zemlji i onih izvana koji su nam upućivali kritike i ovo i ono preporučivali, savjetovali, nikad ne bismo imali Hrvatske države, nikad ne bismo došli ovamo 'Vlakom slobode'*“.

Na kraju puta, na kraju govora na splitskoj Rivi predsjednik Tuđman pita narod: „**Šta mi preostaje još da vam obećam? Odgovor naroda bio je: „Vukovar, Vukovar, Vukovar...“**

Predsjednik Tuđman odgovara: „Razumije se, prije svega Vukovar, taj simbol hrvatskog otpora u obrani uspostavljene nezavisne Hrvatske države, Vukovar i bogatu istočnu Slavoniju i Baranju, jer Hrvatska je bila i ostat će podunavska zemlja.“

„I to ćemo obećanje zajedno izvršiti, hrvatski narod svojom politikom, a ako će trebati onda i svojom oružanom silom.“

Tuđmanovo obećanje iz Splita ostvareno je 8. lipnja 1997. kada je tijekom mirne reintegracije hrvatskoga Podunavlja, „*Vlak mira*“ stigao iz Zagreba u Vukovar. „*Vlak mira*“ također je imao željezničku kompoziciju od 21 vagona (21 županija). Kod Borova Naselja vlak je kamenovala skupina ekstremnih Srba (četnika).

8.21. Pokolj u Skeli kod Gline, 29. kolovoza 1991.

Velikosrpske vojne postrojbe su 29. kolovoza 1991. ubile 10 hrvatskih civila u Skeli kod Gline, a selo su spalili. Selo Skela nalazi se na području općine Glina.

U Domovinskome ratu na području općine Glina poginulo je 396 osoba; od toga više od 300 civila (većinom osobe starije od 60 godina; život je izgubilo i petoro djece). Bio je to ratni zločin i etničko čišćenje za koji zločinci nisu odgovarali.

Oružana pobuna na Banovini, srpanj 1991.

Oružana pobuna na Banovini započinje nakon objave Deklaracije o neovisnosti Republike Hrvatske (25. lipnja 1991.). Prvi napad na policijsku postaju u Glini bio je 26. lipnja 1991. Teroriste je naoružala JNA.

Drugi napad bio je 15. srpnja 1991. godine te 26. srpnja 1991. Pobunjenici su ranili 5 hrvatskih policajaca, a 16 policajaca su zarobili i odveli u kninski zatvor gdje su ih zlostavljali. Zarobljeni policajci razmijenjeni su 14. kolovoza 1991. godine.

JNA je zaštitila pobunjenike kada su specijalci AT jedinice Lučko potjerali pobunjenike iz policijske postaje, ali nisu mogli osloboditi zarobljene policajce jer ih je u tome onemogućila JNA.

Istog 26. srpnja velikosrpske su snage zarobile i masakrirale hrvatske civile u Kuljanima, napale hrvatske policajce u Zamlačama i počinili masakr nad njima te napale Kozibrod.

Sljedećega dana, 27. srpnja 1991., pobunjeni Srbi koje je ohrabrila pomoć JNA, ponovno su napali policijsku postaju i naselje Jukinac i u tom su pokušaju okupirali cijeli grad Glinu. Istog dana velikosrpske snage napale su obližnja hrvatska sela u Pounju, Strugu i Zamlaču. U Strugi su četnici masakrirali petoricu zarobljenih, ranjenih pripadnika MUP-a.

Zbog nedostatka ljudstva i oružja hrvatska policije napustila je policijsku postaju i zajedno s narodom krenula u progonstvo.

8.22. Govor Vlade Gotovca, 30. kolovoza 1991.

30. kolovoza 1991. održan je prosvjed građana ispred zgrade Komande 5. vojne oblasti u Zagrebu. Hrvatski intelektualac Vlado Gotovac je između ostaloga okupljenima rekao:

„Ja vas volim i ja se vama ponosim! I kad bih morao birati hoću li s vama umrijeti ili s generalskim strašilima živjeti, izabrao bih smrt. Jer već odavno u svijetu postoji jedna divna rečenica jednog velikog pisca koji kaže: 'U Navari se umiralo od srama.' I mi Hrvati, kad bi nam uzeli ovo dostojanstvo, kad bi nam uzeli ovu ljubav, i mi bismo umirali od srama! A oni - ta strašila - nemaju od čega umrijeti jer nemaju ni dostojanstva, ni ljubavi, i ne mogu imati srama! Smrt je već u njima.

Kad bi generali imali obitelj, kad bi generali imali djecu, kad bi generali imali bližnje, tada ne bi zaposjeli ovu našu zgradu. Ali generali nemaju nikoga, ja vas uvjeravam! Jer onaj tko tuđu djecu ubija - nema djece, jer onaj tko tuđe majke uciviljuje - nema majke; jer onaj tko tuđe domove ruši - nema doma...“

„Zapamtite dobro: Sve što oni žele jest da nas izjednače sa sobom. Oni žele da budemo divlji kao oni, da budemo ubojice kao oni, da budemo bez ičega kao oni, da budemo bez morala kao oni, da sjedimo u tuđim domovima kao oni, da živimo u tuđim gradovima kao oni. Ali mi imamo svoje gradove, mi imamo svoju kulturu, mi imamo svoju domovinu, svoju naciju. Neka nas puste na miru! Neka odlaze odavde!“

„Neka ta ljubav, neka ta snaga, neka ta hrabrost vodi Hrvatsku, onu nenaoružanu i onu naoružanu, onu mušku i onu žensku, jer mi koji nismo naoružani nismo ništa manje hrabri,

nismo ništa manje ponosni, nismo ništa manje zaljubljeni u svoju domovinu. Ako nemamo oružja, imamo snagu onoga što nas je ovamo dovelo, snagu svoje ljubavi, snagu svog dostojanstva, snagu svoje spremnosti da umremo, ako ne možemo kao ljudi živjeti. I to je ono što ne damo! Zato se ja ne bojim! To je ono po čemu je Hrvatska postojala, po čemu postoji i po čemu će postojati! Živjeli!“

30. kolovoza 1991.

- Srpski teroristi napali su policijsku stanicu na Plitvicama i protjerali hrvatske policajce.
- Šesnaest ljudi ubijeno, a 95 ranjeno u napadu JNA i srpskih terorista na Vukovar.
- JNA žestoko napala Vinkovce i Nuštar.

8.23. Uhićen hrvatski domoljub Antun Kikaš, 31. kolovoza 1991.

Poznati hrvatski domoljub Anton Kikaš, ugledni biznismen iz Kanade, u kolovozu 1991. avionom boeing 707 Uganda Airlinesa pokušao je dopremiti lako naoružanje za hrvatsku policiju i ZNG. Avion je prisilno prizemljen na zagrebački vojni aerodrom gdje je Anton Kikaš uhićen. Oružje je oduzeto, a Anton Kikaš odveden je u vojni zatvor u Beograd gdje je bio tri mjeseca. Hrvatska i srpska strana dogovorile su razmjenu pa je Anton Kikaš razmijenjen za generala Aksentijevića.

Anton Kikaš je donaciju oružja dogovarao s Josipom Manolićem i njegovim agentima. Avion s oružjem trebao je sletjeti u Ljubljanu, ali je u pratnji dva MIG-a prisilno prizemljen u Zagrebu gdje je gospodin Kikaš uhićen od strane JNA. Kikaš je dovezao 19 tona oružja za MUP i ZNG. Oružje je kupljeno u Africi, a novac su dali kanadski Hrvati. Kontraobavještajna služba (KOS) je znala da dolazi avion s oružjem; obavijest je došla iz MUP-a Hrvatske.

Kada je Anton Kikaš donio oružje, Hrvatska još nije bila pod embargom za uvoz oružja. Embargo na uvoz oružja uveden je kasnije (24. rujna 1991.). Za uvođenje embarga Hrvatskoj zasluge pripadaju i Budimiru Lončaru.

Prema svjedočenju Antona Kikaša agent koji ga je pratio u Kanadi i kasnije imao je kodno ime „Merdo“ i bio je povezan s Josipom Manolićem.

Anton Kikaš promovirao je Hrvatsku u Kanadi i svijetu i u doba Jugoslavije. Ispravljao je jugoslavenske krivotvorine o Hrvatima i Hrvatskoj. U Torontu je promovirao hrvatsku baštinu i istinu o Hrvatskoj. Zaslužan je za otvaranje Katedre za hrvatski jezik i kulturu na Sveučilištu Waterloo u blizini Toronta, 1989. Godine 1982. organizirao je turneju Dinama po Kanadi i Americi.

O gospodinu Antonu Kikašu filmski redatelj Jakov Sedlar napravio je film „*Nisam se bojao umrijeti*“. Gospodin Kikaš piše ljubavnu i domoljubnu poeziju.

Zastupljenost Hrvata u Jugoslaviji

Godine 1990. od 2.256 zaposlenih u Saveznom sekretarijatu za vanjske poslove samo je 267 (11,8%) iz Hrvatske, a i od toga broja samo je nešto više od 50 posto Hrvata.

9. Kronologija, rujan 1991. – 1995.

U rujnu 1991. nastavljena je vojna agresija Srbije na Republiku Hrvatsku. Zločine nad braniteljima i civilima počinili su pobunjeni Srbi, četnici (iz Hrvatske i Srbije) i JNA na teritoriju Hrvatske. Oni su izvršili razaranje gradova i sela, pljačku i paljenje hrvatskih domova te progon Hrvata. Imali su dva cilja: stvaranje velike Srbije (etnički čiste) i otimačinu tuđe imovine. Pobunjeni Srbi su silnu mržnju prema susjedima Hrvatima iskazali mučenjima i krvoločnim ubojstvima susjeda, policajaca i pripadnika Zbora narodne garde u okupiranim hrvatskim selima i gradovima.

- 1. rujna 1991. g. Srbi su topništvom napali Slavonski Brod.
- 1. rujna 1991., napad na Daruvar, bitka u prigradskom naselju Doljanima (*krvava daruvarska nedjelja*); U žestokim borbama poginulo je 6 branitelja, a 11 ih je ranjeno. Grad je obranjen.
- 2. rujna 1991. JNA je napala Petrinju iz svoga tenkovskog garnizona pod zapovjedništvom potpukovnika Slobodana Tarbuka.
- 2. rujna 1991. srpske postrojbe (četnici i JNA) okupirale su Berak, Bokšić, Oriolik i Grabovo te Mikluševce, Tompojevce i Čakovce.
- 3. rujna 1991., okupacija Bilja kod Osijeka i Sotina kraj Vukovara
- 3. rujna 1991. u Sisku je JNA predala kasarne i skladišta Hrvatskoj vojsci (Barutana Sisak).
- 3. rujna 1991. JNA je bacila kasetne bombe na Gospić; više dana napadani su Gospić, Perušić i Lički Osik.
- 3. rujna 1991. u napadu na Osijek poginulo je 14 ljudi, a 28 je ranjeno.
- 3. rujna 1991., pokolj 20 Hrvata u Graboštanima, Stublju i Majuru
- 3. rujna 1991., pokolj 24 Hrvata u Četekovcu, Balincima i Čojlugu
- 5. rujna 1991. okupirano je šire područje Okučana.
- 5. rujna 1991. velikosrbi su ponovno granatirali Gospić; veliko razaranje Starog Ličkog Osika
- 6. rujna 1991. agresor je gađao i oštetio katedralu sv. Petra i Pavla u Osijeku; agresorske granate oštetile su i crkvu sv. Petra.
- 8. rujna 1991., pokolj u Kusionjama, masakrirano 20 hrvatskih gardista
- 11-12. rujna 1991. okupirano je Kruševo, Jasenice, Lovinac i Sv. Rok u Lici te Hrvatska Kostajnica i Dubicu na Banovini;
- 12. rujna 1991. admiral Sveto Letica, sudionik antifašističke borbe, postao je zapovjednik Hrvatske ratne mornarice (HRM); jedan je od utemeljitelja Hrvatske ratne mornarice
- 12. rujna 1991. srpski teroristi i JNA ispalili su oko 500 projektila na hrvatski grad Vinkovce.
- 14. rujna 1991. Hrvatska Kostajnica je u potpunosti pala u ruke četnika i JNA. Zarobljeni branitelji su prebačeni u logore: Manjaču i Glinu, a dio je odmah ubijen.

- 14. rujna 1991. okupirano je Topusko, a 15. rujna okupirani su Kosovac i Gornji Bogičevci.
- 14.- 15. rujna 1991. osvojena je vojarna u Pločama (akcija Zelena tabla - Male bare).
- 14. - 19. rujna 1991. g., rat za vojarne; Tijekom šest dana zauzeto je 36 vojarni i skladišta te 26 drugih objekata (raketna baza i dva centra veze). Razoružan je u cjelosti 32. varaždinski korpus dok su 10. zagrebački i 13. riječki razoružani djelomično. Hrvatska vojska došla je u posjed 230 tenkova, oko 400 većih topova, desetaka tisuća pušaka i streljiva.
- 16. rujna 1991. okupirani su Čovac, Gređane i Novi Varoš.
- 16. rujna 1991. Jugoslavenska ratna mornarica (JRM) blokirala je sve hrvatske luke (do 23. rujna); blokade su također ponovljene tijekom listopada i studenoga 1991. godine.
- 16.-23. rujna 1991. tijekom teških borbi obranjen grad Šibenik.
- 17. rujna 1991. okupirana HE Peruća i Rovanjaska.
- 17. rujna 1991. pogoden je odašiljač Hrvatske televizije na Sljemenu.
- 17. rujna 1991. Hrvatske snage osvojile bazu JNA, zloglasni Poligon C" u Osijeku. Ova je baza bila glavno uporište JNA prilikom napada na grad Osijek.
- 17. rujna 1991. JNA napala Drniš; protjerano je 17.000 stanovnika.
- 18. rujna 1991. u napadu na Petrinju masakrirano 17 pripadnika Zbora narodne garde.
- 19. rujna 1991. hrvatski branitelji osvojili vojarnu JNA u Gospiću i spriječili pad grada u ruke pobunjenih Srba.
- 20. - 21. rujna 1991. okupirana su sela oko Petrinje i grad Petrinja.
- 20. rujna 1991. hrvatski su branitelji nanijeli znatne gubitke jugovojsci kod Tovarnika.
- 21. rujna 1991. u zgradi policije u Dalju pripadnici paravojnih postrojbi SAO Krajine, predvođeni Željkom Ražnatovićem, ubili su iz vatrenog oružja jedanaest zatočenika Hrvata i pokopali njihova tijela u masovnu grobnicu u selu Čelije.
- 21. rujna 1991. u Ivanovu Selu ubijeno je 7 osoba, 12 je ranjeno, a jedna osoba se vodi kao nestala. Sve žrtve bili su Česi.
- 22 - 23. rujna 1991. agresor je okupirao Tovarnik; ubili su 68 osoba.
- 23. rujna 1991. okupiran je Veliki Miletinac kod Daruvara; tri osobe su ubijene, 2 odvedene i mučene.
- 24. rujna 1991. četnici su ubili tri civila (Babića Most) te 7 civila u Brloškoj Dubravi.
- 25. rujna 1991. JNA je ubila tri malodobne osobe u autokampu Grabovac (Plitvička jezera).
- 25. rujna 1991. Vijeće sigurnosti (VS) UN-a prihvatilo je Rezoluciju 713 o uvođenju potpunog embarga na isporuku oružja i vojne opreme na područje Jugoslavije; time je srpskom agresoru omogućeno lakše osvajanje teritorija u Hrvatskoj, a kasnije i u BiH.
- 25. rujna 1991. izvršen je napad na Tordince. Na području župe Tordinci (Tordinci, Antin, Čelije i Korođ) nakon rata otkrivena je masovna grobnica sa 208 tijela, tijekom okupacije pogubljenih nesrba. U Antinu je pronađena masovna grobnica sa 17 tijela, u Čelijama 32 tijela i Korođu 4 tijela. Zločinci nisu odgovarali za počinjeni zločin.
- 27. rujna 1991. započela je realizacija plana „Bilogora“ (osvajanje kasarni na prostoru Bjelovara i Koprivnice).

- 29. rujna 1991. agresor je okupirao sela Korod i Antin.
- 29. rujna 1991. hrvatski branitelji oslobodili su Vezmarovu kulu, važnu stratešku točku za kontrolu istočnoga dijela Daruvara i širega predgrađa, a zatim i selo Miljanovac.
- 29. rujna 1991. kontraadmiral Jugoslavenske ratne mornarice (JRM) Vladimir Barović (novoimenovani zamjenik komandanta VPO Split) na Visu počinio samoubojstvo jer nije htio pucati na narod.
- 29. rujna 1991. major JNA Milan Tepić uništio skladište oružja Barutana u selu Bedenik (blizu Bjelovara). Pri aktivaciji eksploziva major je poginuo kao i 11 pripadnika Zbora narodne garde. Nakon cjelodnevnih borbi zauzete sve kasarne JNA u Bjelovaru.
- 29. na 30. rujna 1991. tijekom noći je iz pakračke bolnice izvučeno 270 duševnih bolesnika i 20 liječnika.
- 29 – 30. rujna 1991. JNA izvela žestoke napade na Nadin, Murvicu, Zadar (u listopadu odlučujuća bitka za obranu Zadra).
- 29 - 30. rujna 1991. agresor je okupirao Stare Jankovce.
- 30. rujna 1991. nakon uspješnih pregovora JNA predala kasarnu u Koprivnici.

Napomena: Ovdje nisu navedeni svi događaji i zločini koji su počinjeni u rujnu 1991. godine.

Video Domovinski rat – Osnovna škola 22. lipnja Sisak – Portal za škole

Potraži i pogledaj YouTube video: Domovinski rat -animirani zemljovid

Datum objavljivanja: 27. kolovoza 2014.

Ovdje je riječ o animiranom filmu (animiranom zemljovidu) Hrvatskoga povijesnog muzeja koji je izrađen za potrebe izložbe "Domovinski rat" u povodu obilježavanja 20 godina od agresije na Republiku Hrvatsku.

9.1. Borbe za Petrinju, 2. – 21. rujna 1991.

Dana 2. rujna 1991. Petrinju je napao tenkovski garnizon JNA pod zapovjedništvom potpukovnika Slobodana Tarbuka. Iz vojarne su na ulice Petrinje izvedeni tenkovi i oklopna vozila koja su izvršila veliko razaranja grada.

„Tenkovskim projektilima razarani su dječji vrtić, crkva sv. Lovre, srednjoškolski centar, općinski sud, zgrada Općine, nekoliko privrednih objekata među kojima radionica "Slavijatransa", silos hrane "Gavrilovića", tvornica obuće, zgrada bolnice te više stambenih i stambeno-poslovnih zgrada. U sisačku bolnicu dovezeno je 11 civila i trojica pripadnika ZNG-a; poginuli su Nikola Lokner i Stjepan Bučar.“

16. rujna 1991. agresor je zarobio 17 hrvatskih branitelja i mučki ih ubio. Tog dana su nastala velika razaranja stambenih i industrijskih objekata u Petrinji („Gavrilović“, „Finel“).

18. rujna 1991. izvršen je jaki minobacački napad na Petrinju iz vojarne JNA. Toga dana su hrvatski branitelji srušili dva zrakoplova nad Petrinjom.

19. rujna 1991. poginuo je novinar Pierre Blanquet (od eksplozije), a teško ranjen Patrick Giganti.

21. rujna 1991. dogodio se najžešći napad na Petrinju. Oko 18:30 sati agresor je okupirao Petrinju nakon povlačenja branitelja.

„U napadima 16. i 21. rujna stradalo je mnogo hrvatskih civila. Poginuli su pokapani na grobljima "Sv. Benedikt" i "Sv. Nikola", a mnogi i u dvorištima i vrtovima na licu mjesta gdje su pronađeni te se smatra da su ondje pokopani vlasnici tih kuća ili stanari. Uz to sačinjena je i zajednička grobnica koja se zvala "Ekonomija" i bila je krugu kasarne "Vasilj Gaćeša". Mrtve je JNA skupljala 5 - 6 dana, a počeli su iza posljednjeg napada 21. rujna 1991. godine. Poslove pokapanja nastavila je civilna zaštita. Većina ubijenih su civili srednje dobi koji su ubijeni iz vatrenog oružja, no neki su ubijeni sjekirama ili nakon toga iznakaženi. Iz pregledanih materijala pokazalo se da je u napadu od 21. srpnja ubijeno preko stotinu građana Petrinje.“

Velikosrbi su zauzeli Hrvatsku Dubicu i sva hrvatska sela uokolo.

Srbi su prije okupacije Petrinje okupirali Glinu, Topusko i Hrvatsku Kostajnicu te postigli svoj cilj na Banovinini. Slijedio je napad na Karlovac i napadi širom Hrvatske u listopadu 1991. godine.

„Nakon što su popisani svi prognanici koji su zbog okupacije 1991. morali napustiti Petrinju i svoje domove, došlo se do ove brojke: 10.535 građana, od kojih 9.352 Hrvata, 215 Muslimana, 790 Srba i 178 ostalih. Petrinja je za vrijeme borba za grad i okupacije Petrinje pretrpjela velike štete na gospodarskim objektima. Oštećeno je i uništeno više od 3.350 stambenih objekata, od čega je potpuno porušeno i popaljeno tako da nije bilo ikakve mogućnosti povratka u te domove, 1.579 stanova i kuća. Zbog toga je većina povratnika ostala bez ikakve imovine kojom bi mogli nastaviti život. Tijekom velikosrpske okupacije u Petrinji je ubijeno više od 300 civila, Hrvata. Ubijeni Hrvati uglavnom su bile starije osobe koje su ostale jer su vjerovale da oni nisu nikome ništa nažao učinili. Prognanim Petrinjcima nikad nije moglo biti shvatljivo kako su se sva ta zla i ubojstva u Petrinji dogodila pred očima više od osam tisuća Srba, koji su ostali u Petrinji poslije odlaska prognanika. Mnogi od tih Srba što su ostali s oružjem u ruci samo su mirno gledali kako u plamenu nestaju kuće njihovih susjeda, s kojima su gotovo pola stoljeća složno živjeli.“

9.2. Pokolj u Kusionjama, 8. rujna 1991.

Dana 8. rujna 1991. godine, 20 pripadnika „A“ satnije s improviziranim oklopnim vozilom ulazi u selo Kusionje, upadaju u zasjedu i u borbi pogiba 13 pripadnika, a 7 je bilo zarobljeno. Zarobljene vojnike vezali su žicom, mučili ih te naposljetku smaknuli. Tijela su otkrivena potkraj siječnja 1992. godine. Ratni zločin za koji nije nitko odgovarao!

Snimljen je i dokumentarni film *Priča o zlatnom lančiću* koji prikazuje tragičnu obiteljsku priču unesrećene majke, kada je pri ekshumaciji i identifikaciji žrtava, prepoznala sina po zlatnom lančiću i križu kojeg je nosio oko vrata.

Snimljen je (2014. godine) i igrani film *Broj 55* (naslovljen po kućnom broju kuće u kojoj su stradali hrvatski branitelji) redatelja Kristijana Milića. Film je iste godine bio apsolutni pobjednik Pulskeg filmskog festivala na kojemu je, osim Velike zlatne arene za najbolji film, osvojio još 7 zlatnih arena (za najbolji film, režiju i scenarij, montažu, specijalne efekte, masku, scenografiju, kostimografiju).

Novi zločin dogodio se u Kusionjama 8. rujna 1993. (dvije godina poslije).

Na istome mjestu gdje je 20 hrvatskih branitelja poginulo, napravljeno je spomen-obilježje. Prigodom druge obljetnice odavanja počasti i postavljanja spomen-vijenca, eksplozijom podmetnute nagazne mine poginule su tri osobe, a 11 ih je ozlijeđeno. Žrtve ovog zločina bile su majke okrutno smaknutih hrvatskih branitelja i hrvatsko vojno-policijsko osoblje koje je postavljalo vijenac. Događaj su dokumentirale i televizijske kamere. Glavni krivac za ovaj zločin je UNPROFOR jer nije osigurao mjesto tragedije.

Ovaj zločin je jedan od mnogobrojnih zločina koje su uradili pobunjeni Srbi i četnici.

9.3. Operacija Medački džep, 9. – 11. rujna 1993.

Operacija „Džep 93“ (Medački džep) naziv je za vojnu operaciju koju je izvela Hrvatska vojska i Specijalna policija u razdoblju od 9. do 11. rujna 1993. protiv paravojnih postrojbi Republike Srpske Krajine.

Medački džep bilo je područje u neposrednoj blizini grada Gospića, koje se prostiralo četiri do pet kilometara u širinu te pet do šest kilometara u dužinu. Obuhvaćalo je mjesta Divoselo, Čitluk i dio Počitelja te brojne male zaseoke. Tijekom Domovinskoga rata (od 1991. do rujna 1993.) taj prostor bio je okupiran od strane pobunjenih Srba. S toga okupiranog prostora pobunjeni Srbi, četnici i JNA su stalno topnički napadali Gospić. Upadi diverzantskih skupina narušavali su sigurnost i život u Gospiću i okolici. U diverzantskoj akciji pobunjenika, 4. rujna 1993. ubijena su dva hrvatska policajca, a tri su ranjena.

Prostor Medačkoga džepa imao je veliko strateško značenje za komunikaciju između Zagreba i Splita te Zagreba i Rijeke.

Operacija Medački džep otpočela je granatiranjem neprijateljskih položaja, 9. rujna 1993. Hrvatske snage munjevitom su akcijom tijekom dva dana oslobodile Divoselo, Čitluk i dijelom Počitelj. Nažalost, dogodili su se i zločini te paljenje srpskih kuća pa je Republika Hrvatska pod silnim pritiskom podigla tužbu i osudila generala Mirka Norca po zapovjednoj odgovornosti. Kanađani Scott Taylor i Brian Nolan su u svojoj knjizi "*Testedmettle*" (objavljena 1998.) naveli da je "operacija Medački džep" bila prijelomna točka u kojoj je nedvosmisleno dokazana „hrvatska krivnja za zločin i etničko čišćenje te pokazana jednakost u zločinu između Srba i Hrvata“. Neprijateljska međunarodna zajednica izjednačila je žrtvu i agresora. Bila je to kazna za raspad Jugoslavije koja je bila njihov zločinački projekt.

Kanadske mirovne snage koje su bile u sastavu UNPROFOR-a izmislile su bitku s hrvatskim postrojbama s ciljem blaćenja Hrvatske vojske i Republike Hrvatske. Tvrdili su da su ubili 27 hrvatskih vojnika, ali nisu imali nikakve materijalne dokaze jer nije bilo nikakve bitke s Kanađanima. Hrvatski službeni izvori opovrgnuli su sukob s Kanađanima. Hrvatski vojnici, njih 10, poginulo je u bitci s agresorom, a ne s Kanađanima. Pobunjeni Srbi također nisu znali za bitku Kanađana i Hrvatske vojske. Za izmišljenu bitku Kanađani su nagrađeni priznanjima. Navodno su dobili 800 odlikovanja!

Zbog silnoga pritiska međunarodne zajednice hrvatske snage su se morale povući, a nadzor nad oslobođenim područjem preuzeo je UNPROFOR koji nije spriječio nove incidente, nove provokacije agresora.

Međunarodna je zajednica oslobađanje hrvatskog teritorija pri kojemu je bilo loših postupaka hrvatske strane proglasila građanskim ratom i izjednačila agresora i žrtvu. Legalnu oslobodilačku operaciju, kojom je spriječeno razdvajanje sjevera i juga Hrvatske, proglasili su zločinačkom operacijom.

Nažalost, dogodio se i zločin nad civilima. Treba postaviti pitanje: Je li u takozvanoj Srpskoj Krajini bilo civila budući da su svi imali zaduženja i da su bili naoružani? Tko su ti civili? Jesu li naoružane žene i naoružani starci civili? Je li civil onaj koji ima skladište oružja u podrumu svoje kuće (osobno svjedočanstvo iz tzv. Krajine)? Je li naoružana osoba u civilnoj odjeći civil? Evo primjera kako je upitno tko su bili civili u takozvanoj Srpskoj Krajini: TV prilog na televiziji pobunjenih Srba o „babi“ *Danici Obradović iz Divosela koja rukuje teškom strojnicom 'M2 Browning' i minobacačem te se hvali kako je osobno zarobila jednog hrvatskog vojnika. Dakle, nisu civili nego naoružani pobunjenici koji pucaju po svojim susjedima.*

9.4. Napadi na Osijek tijekom rujna 1991.

Dana 3. rujna 1991. Srbi su cijeli dan granatirali grad. Ubili su 14 osoba, a 28 ranili. Grad je gađan iz tenkova, minobacača i iz zrakoplova. S položaja agresora u Staroj Tenji i Bijelom Brdu, u koordinaciji s artiljerijom s poligona "C", izveden je minobacačko-tenkovski napad na grad pri čemu su sudjelovala i dva vojna zrakoplova. Također su gađani položaji branitelja u Novoj Tenji, Sarvašu, Bilju i Nemetinu. Poginulo je 12 branitelja i 3 civila, ranjeno je 8 branitelja i 9 civila.

Rat pokazuje svu svoju okrutnost 3. rujna kada granata ispaljena iz "Bijele kasarne" na Vijencu I. Meštrovića ubija trinaestogodišnju djevojčicu, a njezine roditelje teško ranjava. Granatiranja koja su velikosrpski napadači sljedećih mjeseci počinili može se opisati riječima kao genocid, urbicid i kulturocid.

Istoga su dana JNA i srpska paravojska zauzeli Bilje s druge strane Drave te granatiranjem oštetili katedralu sv. Petra i Pavla.

- 3. rujna 1991., pokolj u Četekovcu, Balincima i Čojlugu (kod Slatine); srpska vojska ubila je 24 Hrvata.
- 6. rujna 1991. agresor je gađao i oštetio katedralu sv. Petra i Pavla. Granate su oštetile i crkvu sv. Petra.
- 10. rujna 1991. u topničkom napadu na Osijek 10. rujna pogođen je dječji vrtić i franjevački samostan.
- 13. – 18. rujna 1991. Osijek je napadnut teškim artiljerijskim napadom koji je trajao pet dana. U tom napadu na Osijek bačeno je više tisuća granata iz topova, tenkova, bazuka, itd. Velikosrpski su agresori napadom napravili veliku štetu na objektima kulture, civilnim, zdravstvenim, stambenim i industrijskim objektima.
- Za ovo prekomjerno granatiranje nitko nije optužen niti je odgovarao. Osječka je bolnica tog krvavog vikenda (13-15. rujna) primila više od 130 ranjenika i četvero mrtvih.
- 15. i 16. rujna 1991. agresor je gađao osječku Opću bolnicu; ubijene su 4 osobe.
- 16. rujna 1991. hrvatski su branitelji bili prisiljeni minirati Dravski most da bi zaustavili napredovanje agresora.

- 17. rujna 1991. hrvatske snage borbom su zauzele vojarnu u Osijeku, ali neprijatelj je odnio sve naoružanje. Nakon odlaska JNA iz grada topnički napadi na grad su nastavljeni. Pogodili su hotel Osijek i pri tome ranili tri strana novinara. Također su uništavana industrijska postrojenja (šećerana, tvornica LIO, toplana).
- 20. rujna 1991. napadnuti su osječki gradski predjeli Jug II i Donji Grad. Ponovno su gađani industrijski objekti: šećerana, pogoni tvornice LIO te gradska toplana.
- 23. rujna 1991. Osijek je granatiran iz Baranje. Opet je pogođena crkva sv. Mihovila u Tvrđi, a teško je oštećena osječka katedrala sv. Petra i Pavla te zgrada kazališta.
- 28. rujna 1991. Osijek je gađan minobacačima iz smjera Bilja. Pogođen je dječji vrtić i stara gradska jezgra Tvrđa. Poginulo je troje, a ranjeno 15 ljudi. Granatama je oštećeno pročelje Crkve sv. Jakova.
- 29. rujna 1991. oštećeno je više zgrada u naselju Jug II i na Sjenjaku, dalekovod, rezervoar INE, skladište Željezare, "Saponija", a pogođena je i policijska uprava Osijek.
- 30. rujna 1991., u popodnevnim satima, iz Palače, Bilja i Stare Tenje napadnuti su Laslovo, Ernestinovo i sam grad Osijek.

9.5. Obrana Hrvatske Kostajnice, 17. srpnja – 14. rujna 1991.

- 17. srpnja 1991. godine s brda Čukur, brdo iznad Hrvatske Kostajnice, četnici po prvi put napadaju snage MUP-a u Hrvatskoj Kostajnici.
- 25. srpnja 1991. prekinuta je željeznička veza H. Kostajnice s ostatkom Hrvatske. Željeznička pruga bila je oštećena i minirana. To su bile pripreme za napad na H. Kostajnicu.
- 26. srpnja 1991. pobunjeni su Srbi, četnici i JNA napali policijsku postaju u Glini te zarobili i masakrirali hrvatske civile u Kuljanima, napale hrvatske policajce u Zamočama i počinili masakr nad njima te napali Kozibrod, Zamlaču i Strugu.
- 27. srpnja 1991. velikosrpske snage iz Dvora na Uni napale su obližnja hrvatska sela u Pounju, Strugu i Zamlaču. U Strugi četnici masakrirali petoricu zarobljenih, ranjenih pripadnika MUP-a. Toga dana je zbjeg Hrvata iz Pounja. Poslije zločina četnika u Pounje ulaze jedinice JNA.

- 30. srpnja 1991. dva bojna zrakoplova okupatorske JNA raketirala su i bombardirala H. Kostajnicu. Pogođena je i uništena nova zgrada škole, zgrada doma zdravlja i nekoliko stambenih zgrada. Poginuo je jedan policajac, a dvojica su ranjena.
- 31. srpnja 1991. snage MUP-a RH, u za sada još nedovoljno rasvijetljenim okolnostima, povlače se prvi put iz Hrvatske Kostajnice, a s njima i skoro svi stanovnici grada.
- 22. kolovoza 1991. pobunjeni Srbi napali H. Kostajnicu i njene branitelje minobacačkom i topničkom paljbom iz pravca Bosanske Kostajnice, s područja BiH.
- 25. kolovoza 1991. hrvatski je predsjednik dr Franjo Tuđman posjetio Banovinu. Sa suradnicima obišao je sisačko-banijsku bojišnicu: prvu crtu bojišnice Pecki kod Petrinje, grad Petrinju i Sisak te Hrvatsku Kostajnicu. Iscrpno izvješće o stanju na prvoj crti bojišnice Predsjedniku su podnijeli organizatori otpora na Banovini, Đuro Brodarac i Ivan Bobetko.
- 12. – 13. rujna 1991. pobunjeni Srbi, JNA i četnici ulaze u Hrvatsku Kostajnicu.
- 14. rujna 1991. četnici su u potpunosti okupirali Hrvatsku Kostajnicu. Oko 300 branitelja Hrvatske Kostajnice predalo se jedinicama TO Bosanske Kostajnice. Odvedeni su u logor Manjača kod Banja Luke. Jedan dio branitelja probio se kroz neprijateljski obruč. Uпитno je zašto je došlo do brzog pada Hrvatske Kostajnice. Mogući razlog je djelovanje pete kolone u hrvatskim redovima (MUP?).

Sredinom listopada 1991. godine, 2 pripadnika specijalne jedinice milicije pobunjenih Srba pobili su 5 zarobljenih pričuvnih policajaca i 2 civila iz Hrvatske Kostajnice.

9.6. Pomorska blokada Hrvatske 1991.

Agresor je prekinuo kopnene prometne pravce između Zagreba i Splita, između sjevera i juga Hrvatske. Dalmatinski gradovi bili su u okruženju, većina u dometu topništva JNA. Da bi se izvršio dodatni pritisak na dalmatinske gradove, izvršena je pomorska blokada srednjega i južnog Jadrana. Glavni cilj pomorske blokade bio je potpuna prometna, gospodarska i vojna izolacija Južne Hrvatske. Pomorska blokada dovela je do izolacije hrvatskih otoka i nemogućnosti normalne opskrbe. Okupator je iz svojih baza na Visu i Lastovu imao potpuni nadzor nad prometom od Otranta do Trsta.

Oslobađanjem grada i luke Ploče (14. na 15. rujna) Hrvatska ratna mornarica i postrojbe ZNG-a dolaze do većih količina oružja i streljiva iz skladišta u Malim Barama. Također je preuzeto skladište podvodnih mina u uvali Tatinje.

Osvojene su topničke bitnice na Žirju, Zečevu, Korčuli, Smokvici i Šolti. Zauzet je Mornarički remontni zavod u Šibeniku i preuzeti brodovi koji su bili tamo pa je Hrvatska ratna mornarica dobila sredstva kojima se mogla bar djelomično suprostaviti agresorskoj mornarici: ustrojene su snage za minska djelovanja, odred pomorskih diverzanata, postrojbe obalnog topništva i pomorske snage.

Prva pomorska blokada Hrvatske 17. – 23. rujna 1991. JRM blokirala hrvatsku obalu, luke i otoke. Blokirani su bio srednji i dio južnog Jadrana.

Druga pomorska blokada, rano ujutro 3. listopada 1991. 'Jugoslavenska ratna mornarica' blokirala je najveće hrvatske primorske gradove, kanale i luke. Njezino je zapovjedništvo zaprijetilo kako će svaki hrvatski brod koji pokuša isploviti iz luka biti napadnut i potopljen. Bila je to nova eskalacija velikosrpske agresije na Hrvatsku.

Treća pomorska blokada Hrvatske od 8. studenog do kraja studenog 1991. JRM je proširila blokadu na većinu hrvatskih luka, na otoke Lastovo, Mljet, Vis i luku Pula s ciljem izvlačenja i zaštite brodova JRM. Brodovlje je izvučeno na otok Vis, a odatle u baze u Crnoj Gori.

Konačno su 4. siječnja 1992. ratnu luku Lora napustile preostale jedinice JRM-a, JNA i crnogorski rezervisti (bez ratnih brodova).

Nakon poraza u Splitskom i Korčulanskom kanalu JRM se povukla na Vis i Lastovo. JRM je u proljeće 1992. napustila Vis i Lastovo. Sve hrvatske luke bile SU deblokirane osim luke Dubrovnik.

9.7. Bitka za Šibenik – „Obadva, obadva, oba su pala...“

Bitka za Šibenik; prva pobjeda u obrani od velikosrpske agresije, 16. - 23. rujna 1991.,

16. rujna 1991. godine 9. korpus, još poznat kao Kninski, kreće prema Šibeniku. Na putu prema Šibeniku izvodi napad na Oklaj, Siverić i Drniš. Ratni brodovi JNA blokiraju šibensku luku s vanjske strane, a poslijepodne Šibenik nadlijeću borbeni zrakoplovi.

Branitelji su blokirali šibenski most i rasporedili se oko motela. Predvečer je uništen prvi agresorski tenk T-55. Tenkovi 9. korpusa pucaju po Šibeniku i otocima. Branitelji se pregrupiraju i zauzimaju nove položaje. Oko 21 sat topnici sa Žirja otvorili su vatru po brodovima JNA pa isti bježe prema Visu. Sljedećega dana topnici gađaju dva minolovca pa oni bježe iz šibenskog akvatorija.

17. rujna 1991. oko 7:30 sati počinje opći združeni napad JNA na grad sa Šibenskoga mosta, iz vojarni, s ratnih brodova u luci i borbenih zrakoplova s težištem na civilne ciljeve koji nemaju nikakvu vojnu važnosti. Bitnica sa Žirja djelovala je po snagama JNA koje su se nalazile oko mosta.

Branitelji zauzimaju obje rogozničke vojarne i dolaze do naoružanja koje je bilo presudno za daljnji ishod bitke. Formirana je Topnička bitnica 113. brigade ZNG-a. Trećega dana bitke za Šibenik, 18. rujna 1991., nastavljene su borbe, izvršena su 73 zračna napada na grad, topničke bitnice „Žirje“ i „Zečevo“, u zaleđu Šibenika JNA zauzima Drniš.

Slijedećega su dana također vođene teške borbe. Izvedeno je 59 napada zrakoplovima po ciljevima u gradu i položajima branitelja. Tog dana je zauzet Remontni zavod i zarobljeno 19 brodova, a u luci Kulina još 15 brodova. To će biti početak stvaranja Hrvatske ratne mornarice. Nakon pada Drniša hrvatske snage vrše preustroj na crti Pakovo Selo – Pokrovnik – Unešić. Roko Mijić bio je zapovjednik 3. satnije 4. drniške bojne 113. brigade, koji je sa svojim borcima te pripadnicima drniškog MUP-a i pripadnicima Četvrte gardijske brigade sudjelovao u obrani Pakova Sela i sprječavanju neprijateljske tenkovske kolone da se "provoza" do Skradina. Nova kolona tenkova i transporterata krenula je prema Šibeniku, ali su branitelji uspjeli zarobiti kolonu od triju kamiona s haubicama 105 mm, jednim sanitetskim vozilom i terenskim vozilom veze te 22 neprijateljska vojnika.

Nakon toga su uništili jedan tenk i transporter te zarobili jednog majora i osam vojnika. Na području Žitnića pripadnici 4. brigade uništavaju 2 tenka i druga vozila. Zarobili su 18 vojnika.

Petoga dana borbe za Šibenik izvršena su 63 zračna napada. Za vrijeme popodnevnoga napada na topničku bitnicu na Žirju policajac Perica Anić-Ivičić sustavom „Strela“ 2M ruši G-2 „Galeb“. Cijeli dan su tenkovi i topovi gađali grad, a uzvraćali su im branitelji. Nakon gubitaka u zaleđu Šibenika neprijatelj se počinje izvlačiti.

Šestoga dana vodila se odlučujuća bitka. Grad je gađan iz haubica, iz Gaćezeza; borbeni zrakoplovi izvršili su 55 napada. Prilikom jednoga napada na bitnicu na „Zečevu“ oborena su dva neprijateljska aviona. O tome događaju postoji snimka snimatelja HRT-a Ivice Bilana i branitelja Filipa Gačine koji viče „*Obadva, obadva, oba su pala!*“ Neprijateljske zrakoplove srušili su Goran Pauk na topu 3/20 mm M55 i Neven Livajić s PZO-sustavom „Strela“ 2M.

Pokraj motela uništen je jedan BOV i teže oštećen tenk T-55 i nakon toga, pod okriljem mraka, neprijatelj se počinje povlačiti. Oklopna vozila počinju se povlačiti slijedećega dana. Sedmoga dana još su se vodile borbe. Šibenik je obranjen zahvaljujući hrabrim braniteljima.

Bitka za Šibenik bila je velika pobjeda u Domovinskom ratu. JNA je u bitci izgubila preko 30 vojnika, pet tenkova i šest borbenih vozila i transporterata, četiri borbena zrakoplova i dva helikoptera. Zarobljeno je 39 topova većega kalibra, 60 PZO topova, veće količine minobacača, strjeljačkoga oružja, različitoga streljiva, 34 ratna broda itd.

U žestokim borbama za Šibenik hrvatski branitelji obranili su grad koji je granatiran s mora, kopna i zraka (pri tome je gađana i probijena kupola katedrale Sv. Jakova). Na hrvatskoj strani poginulo je šest branitelja što su minimalni gubitci s obzirom na žestinu agresije i vojnu nadmoć agresora.

9.8. Započela bitka za vojarne, 14. rujna 1991.

Bitka za vojarne vođena je između slabo naoružanih hrvatskih dragovoljaca, ZNG-a i Hrvatske policije s jedne strane i JNA s druge strane koja je imala teško naoružanje, municije u izobilju i dovoljno ljudstva sredinom 1991. godine.

Martin Špegelj tražio je od predsjednika Tuđmana da se napadnu vojarne tijekom kratkotrajnog rata u Sloveniji (lipanj 1991. godine). Predsjednik je to odbio jer je bio svjestan da je to klopka. Samostalnu Hrvatsku nitko u svijetu nije želio pa bi napad na vojarne bio okidač, poticaj da JNA slobodno udari na Hrvatsku. Da se to dogodilo, nitko ništa ne bi poduzeo kao što nitko nije ništa poduzeo u Mađarskoj 1956. ili u Čehoslovačkoj 1968. Napad JNA bio bi legalan odgovor u očima međunarodne zajednice jer je međunarodna zajednica htjela sačuvati Jugoslaviju.

Mudrim potezom hrvatsko je vrhovništvo na čelu s predsjednikom Tuđmanom dobilo na vremenu, JNA se raspadala jer su ljudi dezertirali i nisu bili voljni pucati na narod, a međunarodna zajednica počela je shvaćati da je raspad Jugoslavije neminovan. Izvješća o ubijenim i prognanim Hrvatima te spaljenim selima i razorenim gradovima Hrvatske dospjela su u svjetske medije pa su mnogi shvatili da se radi o agresiji na Republiku Hrvatsku.

Predsjednik Tuđman nije nikada objavio rat i nije dao javni povod agresoru da napadne Hrvatsku. Vojarne su bile blokirane slabim snagama (policije, dobrovoljaca i pripadnika Zbora narodne garde) i da su izvršile napad, kako je Špegelj predlagao, bilo bi mnogo žrtava, a učinak bi bio slab. Odabrali pravi trenutak i pravi način za ostvarenje željenoga cilja je umijeće, a to svi ne posjedujemo.

Većina vojarni blokirana je ili napadnuta od 14. do 19. rujna 1991. Nakon blokade vojarni uslijedili su pregovori i dogovori o potpunoj ili djelomičnoj predaji, odlasku JNA jedinica s oružjem, streljivom i ljudstvom. U tih šest dana (14. -19. rujna), 36 vojarni i skladišta i 26 drugih vojnih lokacija bile su zarobljene ili su se predale. Plan *Bilogora* (27. rujna 1991.) pokrenut je s ciljem da se zauzmu bjelovarska i koprivnička vojarna.

Agresor (JNA) se teško mirio s gubitkom vojarni pa je nakon predaje 5 vojarni bombardirao. Predaja vojarni trajala je sve do siječnja 1992. godine, tako je vojarna Zagreb (tzv. „Maršalka“) napuštena tek u siječnju 1992.

Vojarna Jastrebarsko; oklopna jedinica JNA otišla je dogovorno. Dogovoreno je da Hrvatska vojska preuzme skladište municije i da ga isprazni prije nego tenkovska jedinica napusti vojarnu jer je agresor nakon izvlačenja mogao uništiti skladište municije!

Vojarna Varaždin predala se 22. rujna 1991. nakon borba koje su počele 15. rujna. Tenkovi i topništvo gađali su civilne ciljeve, grad je razaran i došlo je do borba. Hrvatska vojska došla je u posjed: 74 tenka (T-55,) 88 oklopnjaka, 36 samohodnih PZO topova, 24 100 mm protutenkovskih topova, 72 minobacača od 120 mm i druge teške opreme.

Vojarna u Bjelovaru i vojarne u neposrednoj okolini osvojene su 29. rujna 1991. Major JNA Milan Tepić odbio je predati izolirano skladište Barutana (170 tona eksplozivnih sredstava) već je aktivirao eksploziv i pri tome poginuo, ali je poginulo i 11 hrvatskih vojnika koji su blokirali skladište.

Pripadnici JNA neka su skladišta oružja i streljiva digli u zrak. Mogu se navesti velika skladišta streljiva i eksploziva u vojarnama Oštarije I i Oštarije II te 2 vojna skladišta kraj Rijeke.

Procjenjuje se da je JNA uoči Domovinskoga rata raspolagala s 489 borbenih zrakoplova, 214 naoružanih helikoptera, oko 230 različitih ratnih brodova, 1863 tenka, oko 3760 oklopnih transportera i BVP, 19.029 topničkih cijevi – od toga 1799 protutenkovskih topova, 4200 netrzajnih topova, ? minobacača, 1934 oruđa “teškog” topništva, 250 samohodnih topova, 4286 protuavionskih topova, 160 dalekometnih višecjevnih bacača (Oganj, Plamen i Orkan) te velikim brojem osobnoga naoružanja.

Hrvatske snage došle su u posjed: 250 tenkova, 180 oklopnih vozila, 100 samohodnih protuzračnih, protutenkovskih i topničkih vozila, 400 komada topničkoga oružja, 240.000 automatskih pušaka (većina tipa AK-47), mnogo streljiva.

Zauzimanje vojarni bio je složen postupak koji je negdje išao lakše i bez žrtava, a negdje su vođene borbe u kojima je bilo ljudskih žrtava i razaranja grada. U tim borbama je poginulo više branitelja. Sve to pokazuje koliko je predsjednik Tuđman bio u pravu kada je odbio plan zauzimanja vojarni u lipnju 1991. godine. Ovome treba dodati da je trebalo voditi računa o djelovanju Kontraobavještajne službe JNA u Hrvatskoj i pete kolone koje su sve poduzimale da sruše legalno izabranu vlast Hrvatske.

9.9. Napad na Lički Osik; bitka za Gospić, 28. kolovoza 1991.

- 3. veljače 1991. počinju pripreme za osvajanje Gospića. U Gospiću je održan „miting svih Srba Like i svijeta“; bilo je to okupljanje pobunjenih Srba (njih oko 5.000) i priprema za zauzimanje Gospića.
- 26. lipnja 1991. Srbi su proglasili ratno stanje.
- 5. kolovoza 1991. četnici su odveli 5 Lovinčana u nepoznatom pravcu. Kasnije su nađeni izmasakrirani uz željezničku prugu. Jedan od ubijenih imao je 72 godine!
- 25. kolovoza 1991. postrojeni su gospićki dragovoljci za obranu grada.
- 4. rujna 1991. utemeljena je 118. brigada HV čijim je prvim zapovjednikom bio Mirko Norac.

- 28. kolovoza 1991. velikosrpski pobunjenici napali su selo Lički Osik iz Novog Ličkog Osika (pretežno naseljeno Srbima).
- 29. kolovoza 1991. napadnuti su Lički Osik, Perušić i Gospić. Početak je to bitke za Gospić. Na Gospić su „goloruki“ Srbi ispalili 43 granate. Strateški položaj Gospića bio je jako važan jer je prometno povezivao sjever i jug Hrvatske. U velikosrpskim planovima Gospić je dio Velike Srbije i trebao se zvati Teslingrad.
- 5. rujna 1991. velikosrbi su ponovno granatirali Gospić i Stari Lički Osik. Pripadnici Specijalne policijske postrojbe Lučko i bojne "Zrinski" zarobili su generala JNA Krstevskog, koji je s tridesetak vojnika išao u pomoć posadi JNA koja se nalazila u vojarni u gradu. Nakon zarobljavanja generala Krstevskog, brzo je reagirala međunarodna zajednica pa su dan kasnije u Gospiću upriličeni pregovori o razmjeni. Organizirali su ih europski promatrači koje je predstavljao nizozemski diplomat Henry Wijnaents, a u ime JNA sudjelovao je general Andrija Rašeta.

Premda je bilo dogovoreno primirje, velikosrbi su počeli s napadom čim su međunarodni posrednici s predstavnicima JNA napustili grad. Na Gospić je poslije u velikosrpskim granatiranjima padalo po 1000 (tisuću) granata dnevno.

- 10. rujna 1991. vođene su teške borbe za obranu Gospića. Velikosrbi su krenuli u pješački napad na grad. Najžešće borbe pješastvom vodile su se od Novog mosta na Novčici do Alarovog brda. Tog su dana velikosrpski tenkovi gotovo ušli u grad.
- 14. rujna 1991. zauzeta je vojarna u Perušiću, a branitelji dolaze do oružja za obranu grada.
- 17. rujna 1991. događa se siloviti napadi na grad i veliko razaranja grada.
- 19. rujna 1991. branitelji osvajaju vojarnu u gradu i spašavaju da grad ne padne u ruke agresora. Hrvatske su snage zarobile 35 časnika JNA, 170 vojnika te 30 civila. Zaplijenile su razna oklopna vozila, topove i ino oružje. Hrvatske su se postrojbe sada imale čime braniti.
- 21. rujna 1991. oslobođena su hrvatska sela u blizini grada Lički Ribnik i Bilaj. U širem području Gospića nalazila se hrvatska enklava oko Lovinca do koje hrvatske snage nisu mogle doći jer je JNA postavila 9 tenkova na cesti Gospić -Medak - Lovinac. Kasnije je JNA Hrvate Lovinca pustila u nemilost lokalnih četnika pa su se Lovinčani morali izvlačiti preko Velebita da bi spasili svoj život. Pokušaj deblokade Lovinca nije uspio.
- 26. rujna 1991. hrvatske snage pokrenule su oslobodilačku akciju „Medvjed“ radi deblokiranja najvažnije i skoro jedine kvalitetne cestovne prometnice kroz Liku i Gacku koja je spajala hrvatski sjever i jug. Otočac je bio strateški važan gradić pa su ga JNA i

četnici napadali i pokušavali osvojiti. Nalazio se na važnoj cestovnoj prometnici koja je povezivala hrvatski sjever i jug. Akcijom „Medvjed“ hrvatske snage su deblokirale prometnicu Otočac - Žuta Lokva i sam grad Otočac.

Pobunjeni Srbi i četnici su na okupiranim područjima ubijali hrvatske civile i uništavali njihovu imovinu: Lovinac (8. listopada), Vaganac (9. listopada), Čorci, Perušićka Kosa, Široka Kula (13. listopada), Bukovac (16. listopada)...

Oko Gospića i u samome gradu djelovali su „Beli orlovi“ i specijalne postrojbe iz Niša. Oni su vršili upade u grad i ubijali stanovnike. Na Lipovoj glavici niški su specijalci ubili 7 osoba, a dva dana poslije ubijene su još tri osobe na Marinu brdu.

- 13. listopada 1991. četnici su izvršili pokolj u Širokoj Kuli; ubili su 41 civila.
- 16. listopada 1991. hrvatske su snage izvele uspješnu akciju u Divoselu. Za osvetu su četnici i JNA tukli topništvom Gospić neprekidno 10 sati.
- 16. – 18. listopada 1991. događa se odgovor hrvatske strane na pokolj u Širokoj Kuli i stalne upade četnika u Gospić uz pomoć pete kolone u Gospiću. Stradalo je 50 „civila“, 24 su bila srpske nacionalnosti. Hrvatsko pravosuđe provelo je postupak i izreklo kazne po zapovjednoj odgovornosti. Za zločine nad Hrvatima i za razaranje grada Gospića nitko nije odgovarao!

Forenzičari ICTY-a pozvani su u Gospić u svibnju 2000. kako bi istražili lokacije za koje se sumnja da su sadržavale tijela poginulih. Tijekom istrage koja je trajala dva tjedna, forenzičari su pronašli deset kostura.

Kontekst vremena bio je takav da su mnogi civili nosili vojnu odjeću, što su istaknuli istražitelji UN-a u drugom slučaju s ličkog bojišta, zbog čega su držali upitnim svjedočenja lokalnih Srba o stradanjima civila. Posvjedočili su o problemu naoružanih civila jer su vidjeli civile da su bježali naoružani.

- 1. studenoga 1991. general JNA Andrija Rašeta zaprijetio je da će Gospić biti srušen sa zemljom. Prijetnja je izvršena te je 2 i 3. studenoga Gospić napadnut minobacačima, topovima, tenkovima i zrakoplovima. Na grad je palo više od 1000 granata.
- 16. studenoga 1991. četnici su pokušali ponovno zauzeti grad. Tog su dana poslali 200 posebno izvježbanih vojnika, pričuvnika i četnika radi zauzimanja cestovne prometnice Gospić - Karlobag. Hrvatske snage odbile su ih uz velike gubitke.

Grad Gospić, unatoč okruženju i silnoj agresiji, nikada nije pao u ruke agresora za što su zaslužni branitelji grada. Grad Gospić je u potpunosti oslobođen operacijom VRO „Oluja“. Deveta gardijska brigada iz Gospića i lokalne domobranske postrojbe dale su veliki doprinos oslobađanju grada.

Prekomjerno i neselektivno granatiranje obilježilo je čitav rat u Gospiću. Tisuće projektila pale su na grad, a 70% stambenih i gospodarskih objekata uništeno je. Nikome nikada nije suđeno za to, ni na međunarodnom ni na domaćem sudu. Poslije Vukovara Gospić je drugi najrazoreniji grad u Domovinske ratu.

Ovdje treba spomenuti činjenicu da hrvatsko pravosuđe, ni međunarodna zajednica, nisu osudili četnike, pobunjene Srbe ni pripadnike JNA za ubijanje hrvatskih civila i za razaranje grada Gospića. Poimence su nabrojena 82 ratna zločinca na koje je hrvatsko pravosuđe primijenilo Zakon o oprostima!

Svaki događaj treba gledati i ocjenjivati u vremenu i prostoru kada je nastao. Treba znati što je uzrok, a što posljedica. Nadalje, zakon mora biti isti za sve, što u Hrvatskoj nažalost nije. Za ratni zločin nema oprost pa se ne smije primijeniti Zakon o oprostima!

9.10. Pokolj 68 osoba u Tovarniku, 22. rujna 1991.

Dana 22. rujna JNA, domaći i srbijanski četnici ubili su 68 mještana Tovarnika. Nesrpsko stanovništvo su protjerali. Preostali Hrvati u Tovarniku koji nisu ubijeni, uglavnom starci i žene, morali su nositi bijele trake kao znak da su hrvatske nacionalnosti. Istim su znakom obilježene i njihove kuće. Oštetili su više od 75% kuća i gospodarskih zgrada. Pokolj u Tovarniku bio je ratni zločin koji su počinile velikosrpske postrojbe za vrijeme Domovinskoga rata i za taj zločin nitko nije odgovarao.

Velečasni Ivan Burik ubijen je 8. listopada 1991. U podrumu župnoga ureda strijeljali su ga pripadnici četničke postrojbe "Dušan Silni". Ubojica, četnik Kosta Gvozdenov iz Vršca, hvalio se po Lovasu kako je ubio „ustaškoga popa". Nosio je Burikovu kapu, svećenički baret.

Tovarnik se našao na putu srpskih tenkova koji su krenuli prema Vukovaru. Nije ih dočekao cvijećem već otporom. Nakon što je agresor ušao u Tovarnik, slijedila je osveta zbog lošega dočeka.

Poslije okupacije sela mnogo je ljudi mučeno i barbarski ubijeno, žene su silovane, veliki broj mještana odveden je u srpske koncentracijske logore, mnoge kuće porušene su i spaljene. Porušena je i crkva Sv. Mateja, apostola i evanđelista. Srpske su osvajačke snage protjerale više od 95 % od 2.500 Hrvata, koliko ih je prije rata bilo u Tovarniku te srušile ili oštetile više od 70 % mjesnih kuća i gospodarskih zgrada.

U kući (logoru) doktora Đorđa Cvejića vršili su mučenja, premlaćivanja i ubijanja. Kroz kuću-logor prošlo je najmanje 300 hrvatskih branitelja i civila. Ubijeni su i bacani u masovnu grobnicu.

Nakon povratka iz progonstva 1997. godine, iz masovne grobnice ekshumirane su 53 tovarničke žrtve, a ostale žrtve su ekshumirane iz sekundarnih grobnica i zajednički ispraćene na posljednje

počivalište na groblju u Tovarniku 31. siječnja 1998. godine. U spomen na taj tužni događaj, 31. siječnja u Tovarniku se obilježava kao "Dan kada je Tovarnik plakao".

U Tovarniku je ubijeno 75 osoba. Njihova imena su na spomen obilježju. Još uvijek se traga za četvero Tovarničana.

Dr. Vojislav Stanimirović i njegova supruga dr. Ljeposava Stanimirović bili su suučesnici zločina u Tovarniku prema svjedočenju Slavice Popović. Dr. Stanimirović je poslao miliciju po njezinoga ranjenog muža (hrvatskog branitelja) i od tada mu se gubi svaki trag.

„Vojislav Stanimirović je sudjelovao vrlo aktivno kao pripadnik pričuvnog sastava tzv. JNA na dužnosti „komandata saniteta i organizator zdravstva zapadnog Srema“ 1991. godine zajedno s četnicima u velikosrpskoj agresiji na Republiku Hrvatsku i bio je nadležan svojoj supruzi dr. Ljeposavi Stanimirović i dr. Draganu Martinoviću, koji su u listopadu i studenom 1991. godine, kako bi zataškali pokolj civila u Tovarniku, izdavali lažne potvrde o načinu smrti mučki ubijenih mještana i to naknadno, bez pregleda tijela ubijenih.“

„Njih troje su u svojstvu svjedoka 2011. godine u postupku koji se vodi na Županijskom sudu u Vukovaru, za pokolj i ratni zločin počinjen u Tovarniku 91. godine, dali lažne iskaze.“

„Vijeće za ratne zločine Županijskoga suda u Vukovaru 23. travnja 2012. objavilo je prvostupanjsku nepravomoćnu presudu kojom su za počinjenje ratnoga zločina 1991. godine u Tovarniku osuđeni ukupno na sramotnih 42 godine zatvora: na trojicu okrivljenika primijenili su Zakon o općem oprost, četvoricu okrivljenika oslobodili su optužbe zbog nedostatka dokaza, a sedmoricu zločinaca osudili su na neprimjereno blage kazne koje se uobičajeno izriču kradljivcima ili pljačkašima, a ne monstruoznim ratnim zločincima. No, najgore je što se nikome od neprovomoćno osuđeni na teret ne stavlja niti jedno ubojstvo u Tovarniku, a nalogodavci tih zločina i danas šeću slobodni.“

Optužnica za ratni zločin u Tovarniku namjerno je izostavila nalogodavce, zapovjednike JNA i funkcionere srpske paradržave (general a Dušana Lončara, Borislava Bogunovića, Ljubomira Jorgića, Savu Ivanovića, Željka Krnjaića, dr. Vojislava Stanimirovića, dr. Ljeposavu Stanimirović i niz drugih koji su činili i prikrivali ratni zločin.

Oslobađajuće presude suda su sramotne jer se za ratni zločin primjenjuje Zakon o općem oprost kao i oslobađajuće presude zbog nedostatka dokaza.

9.11. Evakuacija bolnice u Pakracu, 29. rujna 1991.

Pobunjeni Srbi, četnici i JNA teško su oštetili novoizgrađenu bolnicu u Pakracu. U bolnici se nalazilo oko 300 bolesnika, od toga broja njih 260 bili su psihijatrijski bolesnici. U noći 29. na 30. rujna branitelji Pakraca i Prekopakre evakuirali su bolesnike i 20 djelatnika bolnice.

Tijekom prvoga općeg napada na Pakrac, 19. kolovoza 1991. napadnuta je i pakračka bolnica, a njezin ravnatelj dr. Vladimir Solar otet je i odveden u logor gdje je bio 6 mjeseci. Hrvatska

policija oslobodila je bolnicu 20. kolovoza. Bolnica je sustavno granatirana i gađana iz svih vrsta oružja.

Najteži dan za grad Pakrac i za bolnicu bio je 24. kolovoza 1991. kada je na područje Pakraca došao Banjalučki korpus. Bolnica je bila jedna od glavnih meta agresora. Budući da se više nije moglo raditi, 25. kolovoza započela je evakuacija bolesnika i osoblja, premještanje u Kutinu i Lipik (kirurški, interni, porodiljni i dječji odjel).

Međunarodni Crveni križ htio je evakuirati psihijatrijske bolesnike, ali su četnici to onemogućili. Evakuaciju psihijatrijskih bolesnika organizirale su i izvele hrvatske službe. Organizacija je tajno pripremana i izvedena; samo su neki znali za evakuaciju i oni su davali upute drugima. Na taj način izbjegnute su provokacije četnika. Branitelji, policajci i medicinsko osoblje ukrkali su bolesnike u 6 autobusa i izvukli ih iz neposredne ratne zone.

Pobunjeni Srbi, četnici i JNA razarali su bolnice i druge zdravstvene ustanove koje su uredno bile obilježene znakom Crvenoga križa.

9.12. Razaranje Bjelovara, 29. rujna 1991.

Planom „Bilogora“ Hrvatska je vojska 29. rujna 1991. napala i zauzela vojarnu u Bjelovaru i neposrednoj okolici.

Plan JNA bio je spajanje jedinica iz Bjelovara s jedinicama JNA u Virovitici i Okučanima te presijecanje Hrvatske. Cilj branitelja bio je spriječiti da elitna 265. motorizirana oklopna brigada JNA sa sobom odveze desetke tenkova, oklopnjaka, VBR-ova, topova.

29. rujna 1991. branitelji su blokirali vojarnu u Bjelovaru i okolici. Vojnici u vojarni „Božidar Adžija“, koja se nalazila u gradu, su se ukopali. Pukovnik JNA Rajko Kovačević rasporedio je tenkove i otvorio vatru po gradu. Pokušalo se pregovorima izbjeći žrtve, ali tvrdokorni oficiri JNA koji su bili zapovjednici nisu pristajali na predaju već su otvorili paljbu po gradu te prijetili razaranjem grada. Više minobacačkih granata palo je i na crkvu sv. Terezije Avilske pri čemu su poginule tri žene. Borba za vojarnu odvijala se tijekom cijeloga dana. Predvečer je Kovačević pozvao JNA da bombardira grad. Branitelji su navečer izvršili napad i ušli u vojarnu oko 20 sati. Zarobili su 50 oficira koje su kasnije razmijenili i 350 vojnika koje su pustili. Zapovjednici vojarnu (njih 3) našli su mrtvi kada su branitelji zauzeli vojarnu.

Na području Barutane bila su 4 skladišta eksploziva koja su bila minirana i povezana. Branitelji su uspjeli razminirati vezu između tri skladišta tako da ne dođe do povezane eksplozije. Major JNA Milan Tepić naredio je vojnicima da se predaju, a on je ostao u skladištu i u 10,17 sati

aktivirao eksploziv. Došlo je do snažne eksplozije; 170 tona eksplozivnih sredstava je eksplodiralo. Major je poginuo, ali i 11 branitelja koji su blokirali skladište. Eksplozija je oštetila stotine okolnih kuća u krugu od 12 kilometara. Na području nekadašnje Barutane danas je uređeno spomen-područje.

10. Kronologija, listopad 1991. – 1995.

Listopad 1991., zločini naših susjeda

- 1. listopada 1991. JNA i četnici iz Crne Gore i Hercegovine granatama su napali Dubrovnik i okolicu.
- 1. listopada 1991., pokolj u Gornjem Viduševcu kod Gline
- 2. listopada 1991. na Lipovoj glavici skupina niških specijalaca ubila je 7 Ličana; dva dana poslije na Marinu brdu ubijene su još tri osobe.
- 3. listopada 1991. u Novom Selu Glinskom agresor je ubio 11 osoba.
- 4. listopada 1991. izvršen je pokolj u Čorcima; ubijeno je 5 civila.
- 4. listopada 1991. JNA je napala Karlovac i okolna mjesta (Turanj, Dugu Resu, Generalski Stol).
- 4.-6. listopada 1991. branitelji su vodili teške borbe i obranili Zadar.
- 4.-10. listopada 1991. napadi hrvatskih postrojbi na Marince radi deblokade Vukovara nisu uspjeli.
- 6. listopada 1991. Alija Izetbegović proglasio je neutralnost BiH!
- 7. listopada 1991. zrakoplovi JNA (JRV) raketirali su Banske dvore (predsjedničke urede).
- 9. listopada 1991. agresor u Vagancu ubio 9 starijih civila.
- 10. listopada 1991. u Lovasu je agresor izvršio pokolj; ubijena je 61 osoba.
- 13. listopada 1991. agresor je izvršio pokolj u Širokoj Kuli kod Gospića; ubijene su 34 osobe.
- 14.-15. listopada 1991. srpski agresor je snažnim napadom pokušao razbiti obranu Novske i Nove Gradiške, ali nije uspio.
- 16. listopada 1991. agresor je izvršio pokolj u Bukovcu, u općini Perušić.
- 16. listopada 1991. g. agresor je u Novom Selu Glinskom ubio 22 osobe.
- 16. listopada 1991. u borbama za obranu Vukovara poginuo je Blago Zadro, legendarni zapovjednik obrane Borovog Naselja.
- 17. listopada 1991. u Karancu je agresor ubio 4 civila.
- sredina listopada 1991. u selima Skakavcu i Brešanima agresor je ubio 9 civila.
- sredina listopada 1991. agresor je kod sela Volinja ubio 5 pričuvnih policajaca i dvoje civila.
- 17. listopada 1991. iz Iloka i okolice Srbi su, uz nazočnost predstavnika EZ-a, protjerali oko 10.000 Hrvata.
- 21. listopada 1991. u Baćinu je ubijeno najmanje 56 civila. Tamo je Spomen soba u znak sjećanja na 137 ubijenih u Domovinskome ratu. Po veličini druga masovna grobnica iz Domovinskoga rata, odmah iza Ovčare.
- 23. listopada 1991. srpske postrojbe raketirale su i zapalile bolnicu u Vukovaru.
- 24. listopada 1991. jugoslavenska vojska izvršila je pomorski desant u Kuparima, čime je obrana Dubrovnika dodatno otežana.

- 28. listopada 1991. Teritorijalna obrana pobunjenih hrvatskih Srba izvršila je pokolj u Lipovači; ubila je 7 osoba.
- 29. listopada 1991. do 3. siječnja 1992. Hrvatska vojska je izvodila operaciju OG Posavina Orkan '91. Nakon što su zaustavili prodor banjalučkoga korpusa prema Virovitici (30. studenoga), hrvatski branitelji preuzeli su inicijativu na zapadnoslavonskom bojištu (općine Podravska Slatina, Virovitica, Grubišno Polje, Daruvar, Pakrac, Požega).
- 31. listopada 1991. u Dubrovnik je uplovio humanitarni konvoj Libertas (putnički brod Slavija i tridesetak brodova i brodica iz raznih hrvatskih luka); konvoj su predvodili predsjednik Predsjedništva SFRJ Stipe Mesić i hrvatski premijer Franjo Gregurić.
- 31. listopada – 4. studenog 1991. vojnom akcijom Otkos 10 (Bilogora) hrvatske postrojbe oslobodile su prostor Bilogore (oko 270 km²) i stvorile uvjete za djelovanja u smjeru Papuka i Psunja.

10.1. Započela agresija na Dubrovnik i dubrovačko primorje, 1. listopada 1991.

Dubrovnik, grad pod zaštitom UNESCO-a, napadnut je 1. listopada 1991. Od 1971. grad je bio demilitariziran, u gradu nije bilo vojarni, vojske. Srbi su pripreme za agresiju započeli propagandom da treba obnoviti Dubrovačku Republiku s namjerom da ta Republika postane sastavni dio velike Srbije. U Crnoj Gori provodila se antihrvatska propaganda kojoj je vrhunac bila informacija da će Hrvatska (30.000 ustaša!) napasti Crnu Goru zbog osvajanja Boke Kotorske. Ta huškačka kampanja vodila se pod nazivom „*Rat za mir*“. Boka Kotorska jest bila hrvatski teritorij, ali Republika Hrvatske nije nikada tražila povrat Boke Kotorske.

Agresija na Dubrovnik i okolicu započela je u rujnu. Prva faza agresije bila je izolacija Dubrovnika, a druga zauzimanje Dubrovnika. Plan je bio da sve završi za 72 sata. U zaleđu Dubrovnika (Popovo polje, Trebinje) Srbi su bili u većini i oni su činili paravojne jedinice koje su vršili agresiju na Dubrovnik. Agresiju su izvršili JNA, JRM, JRZ, Teritorijalna obrana Crne Gore i paravojne četničke postrojbe.

Glavni zapovjednik napada na Dubrovnik, u listopadu 1991. godine, bio je potpukovnik Pavle Strugar s 30 000 teško naoružanih vojnika, 100 tenkova, 50 oklopnih transportera, stotinjak zrakoplova te Jugoslavenskom ratnom mornaricom (JRM) pod zapovjedništvom admirala Mile Kandića.

Dubrovnik su branili Dubrovčani, dragovoljci iz Omiša, Kaštela, Sinja, Ploča, Metkovića i Opuzena. 400 branitelja, kasnije njih više od 900 (962). Dubrovnik su na početku agresije branile dvije satnije (410 naoružanih ljudi te 70 ljudi u pričuvu). Kasnije će satnije ući u sastav

новоformirane 163. brigade HV-a. Brigada je formirana 16. siječnja 1992. godine. Broj 163 je simboličan jer je 6. prosinca 1991., kada je bio najžešći napad na grad, 163 branitelja branila su grad. Tijekom studenog 1991. godine Dubrovnik je branilo najviše 962 branitelja.

Početak studenog 1991. u Dubrovnik je kao pojačanje stigla jedna satnija sastavljena od tri voda 9. bojne HOS-a u sastavu 4. brigade ZNG-a koja je u Dubrovniku ostala do kraja prosinca 1991. Satnija HOS-a dala je veliki doprinos obrani grada, posebno 9 studenoga 1991.

Za vrijeme opsade, jedina veza Dubrovnika sa svijetom održavana je brzim gliserima prvoga mornaričkog odreda Republike Hrvatske. Gliserima su dopremani hrana, lijekovi, pješaćko naoružanje i streljivo.

Prvi zapovjednik obrane grada bio je pukovnik Ivan Varenina (napustio JNA), a kasnije je zapovjedništvo preuzeo general Nojko Marinković koji je, također, napustio JNA i priključio se obrani Hrvatske.

Opsada Dubrovnika započela je 1. listopada 1991. i trajala do 26. svibnja 1992.

Početak i tijekom agresije:

- Iz mjesta Ivanica u rujnu 1991. počinju agresorske provokacije pucanjem prema mjestima s većinskim hrvatskim stanovništvom – Gornji i Donji Brgat.
- 17. rujna 1991. započela je pomorska blokada Dubrovnika.
- Od 26. rujna 1991. kreću stalni napadi na Župu dubrovačku i Konavle.
- 1. listopada 1991. započinje prvi opći napad na grad i Dubrovačko primorje. Nakon raketiranja odašiljača na brdu Srđ Dubrovnik je bio u komunikacijskoj blokadi. Istoga dana Dubrovnik ostaje bez električne energije i vode jer je agresor uništio trafostanicu u Komolcu.
- 1. listopada 1991. agresor je napao Čepikuće, ali su ga pripadnici 116. brigade HV-a odbacili. Obrana Čepikuća pod zapovjedništvom Mate Šarlije Daidže (pravim imenom Nijaz Batlak) izdržala je sve do 24. studenog 1991. godine kada je selo nakon žestokih i višednevnih bojeva osvojila JNA.
- 5. listopada 1991. okupirano je Slano, čime je znatno otežana logistička potpora Dubrovniku.
- 7. listopada 1991., nakon pada jedne minobacačke granate ispaljene s neprijateljskog položaja, u Novoj Mokošici pred samim ulazom u atomsko sklonište, poginula su deveterica stanovnika, policajaca i pripadnika Civilne zaštite, što je bio najveći pojedinačni masakr tijekom rata na dubrovačkom području.
- 16. listopada 1991. agresor je okupirao Cavtat.
- 23. listopada 1991. na Stari Grad pale su prve minobacačke granate 120 mm. Tom prilikom uništen je dio rive stare gradske luke te nekoliko kuća duž Straduna. Pogodene su palača Sponza, jezuitska crkva sv. Ignacija, zvonik franjevačkoga samostana i crkve, gradski zvonik.

- 24. listopada 1991. agresor je okupirao Kupare i Srebreno.
- 25. listopada 1991. agresor je okupirao Donji Brgat, Gornji Brgat i Dubac.
- 31. listopada 1991. konvojem Libertas u Dubrovnik stiže prva humanitarna pomoć.
- 1. studenog 1991. agresor je okupirao Zaton i Orašac; Dubrovnik je u potpunome okruženju.
- Do 20. studenog 1991. agresor je okupirao prigradska naselja Mokošicu i Novu Mokošicu te manja naselja Rožat, Komolac, Šumet i Čajkovići.
- 6. prosinca 1991., na blagdan svetoga Nikole, izvršen je napad koji će ostati upamćen kao najžešće razaranje stare gradske jezgre Dubrovnika. Samo na Stari Grad palo je preko 2.000 granata, iako su gradske zidine i ostali spomenici nulte kategorije bili propisno obilježeni bijelim barjacima UNESCO-a.
Prilikom gašenja požara u hotelu Libertas, koji je bio pretrpan izbjeglicama, poginula su trojica vatrogasaca. Toga dana poginulo je četrnaest civila, a 52 ih je bilo ranjeno. Poginulo je i pet branitelja, od čega četvorica na Sustjepanu koji je cijeli dan bio pod udarom topništva i pješaštva JNA.
- 26. svibnja 1992. počela je deblokada Dubrovnika, nakon pritiska međunarodne zajednice. Agresor je zauzeo sve dominantne kote i visove s kojih će ih kasnije potjerati Hrvatska vojska u oslobodilačkim akcijama.
- U napadima od 8. studenog do 14. studenog te 6. prosinca 1991. na uže gradsko područje palo je oko 5.000 topničkih projektila; poginulo je 53, a ranjeno više od 180 civila i branitelja.

Oslobađanje dubrovačkoga zaleđa od 1. lipnja do 1. studenoga 1992.

Za obranu i oslobađanje Dubrovnika poduzete su vojne akcije: Čagalj, (7. lipnja – 26. lipnja 1991.), Tigar (4. – 13. srpnja 1992.), Oslobođena zemlje (23. srpnja – 12. kolovoza), Vlačica (22 – 26. listopada 1992.) i Operacija Konavle (20 – 24. listopada 1992.).

Tijekom ratnih djelovanja u Dubrovniku, njegovoj okolici i prilikom čišćenja dubrovačkog zaleđa te aktivne obrane dosegnutih položaja poginula su 182 branitelja i 11 pripadnika Narodne zaštite iz Dubrovačko-neretvanske županije, 235 branitelja iz postrojbi pristiglih iz drugih krajeva Hrvatske te 92 civila.

Brojni su branitelji i civili tijekom ratnih operacija zarobljeni i odvedeni u logore Bileća u BiH i Morinj u Crnoj Gori.

Agresor je, također, napravio i veliku materijalnu štetu:

- U samom Dubrovniku uništeni su mnogi spomenici kulture nulte kategorije. Samo u jednom dvanaestosatnom napadu na staru gradsku jezgru teško je oštećeno oko 30% objekata.
- U Trstenom je zapaljen i gotovo u potpunosti uništen 490 godina stari arboretum.

- U potpunosti je uništeno 2.127 kuća, a 7.771 stanovnik je ostao bez krova nad glavom. Većina tih kuća zapaljena je i opljačkana.
- Opljačkana je i dubrovačka zračna luka u Čilipima. Iz zračne luke u Čilipima odnesena je sva vrlo vrijedna tehnika, rentgenski i uređaji kontrole leta, rasvjetna tijela za osvjetljavanje poletno-sletne staze, radiofarovi, agregati, vatrogasna vozila, radarski uređaji pa čak i pokretno stubište, a opljačkan je i aerodromski duty-free centar.
- Iz dubrovačke ACI marine odvezena je 51 jahta, dok ih je 171 potpuno uništeno.
- S konavolske stočne farme mljekare Gruda odvedena je sva stoka.
- Iz Župe dubrovačke odvezeno je kompletno postrojenje velike tiskare Ivo Čubelić.
- U Kuparima je opustošeno svih šest hotela VU Kupari iz kojih je opljačkano sve do golih zidova.
- U Orašcu je u potpunosti opljačkan nov i potpuno opremljen hotelski kompleks "Dubrovački vrtovi sunca" iz kojega je uz sve ostalo odvezen i vrijedan pogon kotlovnice.
- Samo na franjevački samostan "Male braće" upućeno je 37 projektila.

Ovo je samo dio materijalnih šteta koje je agresor (Srbi, Crnogorci, četnici i JNA) učinio.

U tvrđavi Imperijal na Srđu je stalna izložba Muzeja Domovinskoga rata Dubrovnik.

10.2. Napad na Karlovac, 4. listopada 1991.

Dana 4. listopada 1991. agresor (JNA i četnici) je napao Karlovac s ciljem osvajanja grada koji je po planovima trebao biti unutar Velike Srbije. Zbog strateške važnosti u Karlovcu i okolnim mjestima bilo je 39 vojnih objekata u vrijeme Jugoslavije. Karlovac je naseljavan Srbima nakon 1945. godine iz pretežno srpskih naselja: Vojnić, Tušilović, Krnjak, Vrginmost i drugih. Za vrijeme agresije na Hrvatsku iz spomenutih mjesta je Karlovac gađan tenkovskim, topovskim i minobacačkim granatama.

Situacija u Karlovcu je bila teška zbog velikog broja pripadnika JNA, pobunjenih Srba te pete kolone koja je bila jako aktivna. JNA je pred rat rasporedila mnogobrojne snage u gradu i okolici, u vojarnu Petrova Gora (u gradu) rasporedila je niške specijalce. Obranu grada otežavali su mnogobrojni srpski snajperisti u gradu.

Jovan Opačić, srpski političar, u izjavi za sarajevsko Oslobođenje (21. listopada 1990.) iznio je srpske osvajačke planove: „*Ukoliko se Hrvatska izdvoji iz Jugoslavije, tada će Srbi pristupiti*

stvaranju integralne srpske države, koja bi obuhvatila sav srpski narod i sve srpske pokrajine na Balkanu - od Gorskog kotara do Timočke krajine i od Subotice do Nevesinja.“

Krajem lipnja 1991. započela je žestoka četnička agresija na Banovini i Kordunu. Četnici su uz pomoć JNA napali hrvatska sela, naselja i gradove te izvršili mnogobrojne zločine, protjerali hrvatsko stanovništvo, razorili i spalili mnogobrojna sela, naselja i gradove. Plan je bio etnički očistiti prostor za stvaranje Velike Srbije te stvaranje sigurnoga zaleđa za daljnje osvajanje teritorija. Tijekom srpnja, kolovoza i rujna izvršena je okupacija Banovine i Korduna. Okupirani su i od Hrvata očišćeni Petrinja, Topusko, Hrvatska Kostajnica, Dvor na Uni i Glina.

Karlovac je vojno bio u vrlo teškom položaju zbog navedenoga. Osvajanjem Karlovca JNA i pobunjeni Srbi podijelili bi Hrvatsku na sjeverni i južni dio. Početkom listopada Hrvatska je napadnuta na svim bojišnicama: Dubrovnik, Zadar, Šibenik, Banija, Karlovac Pakrac, Vukovar i drugdje.

4. listopada 1991. Karlovac je žestoko napadnut iz srpskih uporišta i prijetila je opasnost da padne u ruke agresora. Napad je trajao tri dana bez prestanka, a tom prilikom ubijeno je 136 branitelja i stanovnika Karlovca. Grad su branili: dvije nepotpune bojne 110. brigade, samostalna satnija dragovoljaca „Cobre“ iz Novog Zagreba, karlovačka policija i 2. gardijska brigada.

Velike i žestoke borbe razvile su se na Turnju. To je prigradsko naselje djelomično palo u ruke srpskih osvajača. Hrvatski branitelji bili su potisnuti do samoga mosta preko Korane koji je ulaz u grad. No, žilavost i odlučnost malobrojne hrvatske obrane koja je bila svjesna da će se povlačenjem dovesti u još teži položaj, rezultirali su odbacivanjem neprijatelja od mosta.

U danima što su uslijedili velikosrpske su snage u još nekoliko navrata pokušale osvojiti Turanj, ali bez uspjeha. Zbor razrušenosti Turnja i žestina borba koje su vođene Turanj još nazivaju i „Mali Vukovar“. Hrvatski branitelji, posebice 2. brigada, dragovoljačke postrojbe iz Karlovca i Novoga Zagreba uspjele su obraniti Turanj, a time i spriječiti ulazak agresora u grad.

Borba za Karlovac je bila dugotrajna; opasnost je nestala tek nakon VRO „Oluja“.

Djelovanje pete kolone u Karlovcu bilo je snažno. To se najbolje može ilustrirati činjenicom da je vojarna Logorište, koja je bila odsječena, uspjela dovući pojačanje u ljudstvu, a kasnije su uspjeli izvući motorna vozila i ljudstvo.

4. studenoga 1991. hrvatski su branitelji preuzeli skladište oružja Jamadol i uspjeli ga evakuirati prije napada JNA na skladište. Evakuirano je oko 2500 tona eksploziva i strjeljiva te naoružanje TO općine Karlovac, Ozalj, Duga Resa, Vojnić i Vrginmost.

10.3. Bitka za Nuštar

Nuštar, veliko slavonsko selo između Vinkovaca i Vukovara, postalo je poznato u Domovinskome ratu jer je bilo poprište velikih bitaka, mjesto herojskog otpora, mjesto tenkovskih bitaka i zločina agresora nad civilima. Nuštar je bio u okruženju srpskih sela, pobunjenih Srba (četnika).

Granatiranja sela počela su u srpnju i nisu prestajala mjesecima. Selo je bilo razrušeno i spaljeno. Nakon sloma obrane Cerića (2. listopada) agresor se usmjerio na Nuštar.

„Prvi tenkovski napad iz smjera Marinaca počeo je u popodnevnim satima 3. listopada. Neprijatelj se s oklopima uspio probiti sve do centra sela, odakle su iste večeri izbačeni uz gubitke u ljudstvu i tehnici – branitelji su uništili jedan transporter i jedan moderni tenk M-84. Odmazda za gubitke bila je zastrašujuća: Nuštar je zasipan teškim projektilima iz svih raspoloživih sredstava – VBR-ima, topovima, tenkovskim topovima, minobacačima, haubicama, avionskim raketama, polutonskim tzv. „krmačama“, a bačena je čak i aerosolna bomba.“

5. listopada 1991. bio je dan najžešćega napada na mjesto i dan velike pobjede ZNG-a (HV-a). Nuštar je napala 252. oklopna brigada iz Kraljeva ojačana paravojsnim četničkim postrojbama. Selo je branilo oko 250 domaćih pripadnika ZNG-a i policije, te 150 pripadnika raznih drugih postrojbi.

Agresor je tenkovima ušao u selo i uništavao sve na što je naišao. Dio tenkova je zaustavljen (onesposobljen), ali su ih nadomjestili novi. U poslijepodnevnim satima u borbu su se uključila i dva hrvatska tenka T-55. Uslijedio je protuudar i neprijatelj je vraćen na polazne točke napada. Nuštar je bio obranjen uz veliku cijenu.

Toga dana uništeno je osam srpskih tenkova i četiri transportera. Nuštar je te večeri slavio pobjedu. Cijena je bila vrlo visoka!

Nakon 5. listopada napadi na Nuštar su nastavljeni topničkim napadima i granatiranjem. Agresor je uništavao kuće, školu, crkvu i groblje.

U obrani Nuštra poginula su 94 branitelja iz svih krajeva Hrvatske, a oko 280 ih je ranjeno. U Domovinskome ratu 56 Nuštaraca je izgubilo život.

Pročitajte potresno svjedočanstvo o paklu Nuštra iz ruke jednog od branitelja:

„Uslijedio je 5. listopada. Kiša je prestala, bilo je sunčano jesenje jutro. Topnički napadi su prestali i hrvatska vojska se izvukla iz skloništa da se nadiše svježeg zraka u vidi da li ima još ijedna čitava kuća poslije tih tri tisuće ispaljenih projektila protekle noći. Bila je neobična tišina. Pomislio sam, možda nas ostave na miru. A onda se čula zapovijed: “Na položaje, evo ih!” Počela je odsudna bitka za Nuštar. Bilo je to između 9 i 10 sati prije podne iz pravca Marinaca, Cerića, Henrikovaca krenulo je preko 50 tenkova i transportera, pet stotina do tisuću pješaka na Nuštar. Počela je paklena pucnjava s obje strane. Na ulazu ih je dočekao jedan bestrzajni top koji nije bio dovoljan da zaustavi tolike tenkove, bilo je pitanje trenutka kad će prodrijeti u samo selo. A onda je proradila “maljutka”, vođena sigurnom rukom hrvatskog vojnika pok. Andrije Andabaka, koji je uništio dva tenka i usporio napredovanje četnika. Spominjemo pok. Andriju, koji je svoj život položio na oltar domovine, ali je prije toga

uništio 32 srpska tenka, kao simbol otpora Nuštra prema agresoru. Trebalo bi nam puno papira ako bismo htjeli nabrojiti sve nuštarske heroje, zato ih ovaj put nećemo poimence spominjati, neka nam ne zamjere. Srpski su tenkovi ušli u selo, neprestano pucajući oko sebe, rušeći i paleći ono što su vrijedni Nuštarcu stoljećima gradili i uređivali. Prodirali su prema centru sela, dok je srpska pješadija, »Beli orlovi« i »Arkanovci«, ubijala sve pred sobom i zauzimala više krovove gdje su postavljali mitraljeze i snajperiste. Tom jedinom cestom od Vinkovaca oko podne počelo nam je pristizati pojačanje. Dijeljene su nam i »zolje« koje smo mnogi prvi put vidjeli. Ne mogu točno reći koliko je bilo hrvatskih vojnika u selu. Ali znam da ih je bilo iz cijele Hrvatske, i iz Varaždina, i Rijeke i »Tigrovi« iz Zagreba i Treća osječka, i 109. i još dobrovoljaca izvan formacije. Želim ovom prilikom svim majkama, čiji su sinovi ostali ležati po našim sokacima u svojim najljepšim godinama, zahvaliti i odati najveće moguće priznanje. I kad je izgledalo da Nuštar pada u četničke ruke, ta hrvatska mladost nošena neviđenom hrabrošću, priručnim protuoklopnim sredstvima, kao što su »zolje«, »ose« i ručni bacači, uništila je deset tenkova T-84, desetak transportera i istjerala četnike iz Nuštra. Bila je to veličanstvena pobjeda. Bitka je završila u večernjim satima, oduševljenje među hrvatskim borcima bilo je neizrecivo, bilo je i povika da se ide u proboj na Vukovar.“ (Grgo Krajina, hrvatski vojnik i branitelj Nuštra)

Agresor jest razorio Nuštar, ali ga nije osvojio!

10.4. Bitka za Zadar 1991.

Dana 16. rujna 1991. hrvatske snage blokirale su vojarne u gradu Zadru. Zadar je bez struje i vode, a neprijatelj ruši sve komunikacijske veze nastojeći odsjeći Zadar od ostatka Hrvatske. Zadarski branitelji su bez odobrenja državnoga vrha izvršili akciju zauzimanja Turskih kuća jer se državni vrh bojao odmazde JNA s velikim civilnim žrtvama. Istog dana predsjednik Tuđman je bio u Igalu zajedno sa Slobodanom Miloševićem i saveznim sekretarom za obranu generalom Veljkom Kadrijevićem gdje se dogovarao sporazum o deblokadi vojarni u Hrvatskoj. Zadranici su akciju napravili na svoju ruku. Prije osvajanja Turskih kuća, osvojena je radarska postaja Grpašćak iznad Sali s 240 pušaka, vojarna Crvene kuće s 260 pušaka, dvije bitnice minobacača i nekoliko vozila, kamiona TAM 110. Slijedile su tehnička radionica na Ravnicama, domovi JNA i avijacije te vojarna Mocire u kojoj je zaplijenjeno gorivo za vozila.

Za vrijeme akcija osvajanja Turskih kuća general Ivo Jelić pregovarao je sa zapovjednikom Artiljerijskog školskog centra Momčilom Perišićem. Arogantni Momčilo Perišić hrvatskim je pregovaračima rekao da nemaju što tražiti jer da imaju streljiva za samo dva dana. Tijekom pregovora Perišić je dobio vijest da su hrvatske snage zauzele Turske kuće. Operacija je prošla bez žrtava. Zarobljeni vojnici su nahranjeni, dobili su civilnu odjeću i poslani svojim kućama. U Turskim kućama bilo je smješteno oko 9.000 komada oružja ili kako se onda govorilo "cijevi" Teritorijalne obrane tadašnjih općina Zadar i Biograd. Dan poslije JNA je bombardirala skladište Turske kuće da ne padne u ruke branitelja i uništila dio oružja.

„Prije same akcije, kaže Duško Nikitović, razrađeno je oko 40 punktova zaprečavanja vojarni s preko 450 različitih vrsta zapreka kako JNA ne bi mogla izići i pomoći opkoljenima u Turskim kućama. Deset minuta nakon oglašavanja uzbune u 19.30 isključena je telefonska veza svim vojarnama. U 20.30 izdan je signal "Orao" koji je značio početak akcije. U vojarnu je upala postrojba Specijalne policije PU zadarske na čelu s Đurom Županom. Specijalci su u roku pola sata osvojili vojarnu bez gubitaka. No nije baš sve išlo tako lako. Pucalo se iz svih vojarni, a u Turskim kućama su uporno odbijali predati se sve dok na vojnike nije bačen suzavac. Jedan od vojnika u Turskim kućama, prijeteći iz mitraljeza, uporno se odbijao predati hrvatskim snagama. Kad su mu pripadnici specijalne policije preko megafona rekli: "Kud ćeš kad ispališ zadnji redenik", on se pokolebao i predao. Pokazat će se kasnije da je to onemogućilo da hrvatske snage dođu do još veće količine naoružanja, prije nego što je sutradan ujutro područje vojarne nadlijetao zrakoplov Jastreb. Tad je u bombardiranju raznesen ostatak skladišta vojarne Turske kuće.“

„Za akciju izvlačenja oružja bilo je angažirano devet velikih tegljača koji su čekali na zadarskom kolodvoru i jedan za drugim iznosili oružje. Oružje je kasnije transportirano u hotelsko naselje Borik, ali samo privremeno te je vrlo brzo u roku 24 sata podijeljeno vojnicima na bojišnici. Nažalost, bila je to i prva noć kad je počelo granatiranje Zadra i s položaja izvan grada te iz zraka. Granatiranje ne prestaje sve do nakon akcije Maslenica.“

Oružjem je naoružana 112. brigada i 4. brigada ZNG-a koja je dobila protuzrakoplovne topove. Naoružane su i postrojbe izvan linije obrane grada, one u Škabrnji i Poličniku.

Izvan dohvata hrvatskih snaga ostala je vojarna Barutana kod Skročinih na Vidikovcu koja je bila prepuna mina i eksploziva. Stoga je ocijenjeno da bi osvajanje predstavljalo preveliki rizik. Neosvojena je ostala i jedina tzv. A kasarna bivše JNA Šepurine u kojoj su bila smještene dva puka protuzračne obrane, 271. lako artiljerijsko raketni i 67. samohodni raketni puk. Šepurine je branilo ukupno oko 550 vojnika. Hrvatske snage nisu imali dovoljno snage spriječiti izmještanje naoružanja i zauzeti vojarnu.

Operacija "Osvajanje vojarni JNA u Zadru" u drugoj polovini rujna 1991. bila je odlučujuća prethodnica događaja koji će se kasnije opisivati kao „Dani obrane Zadra“

„Dani obrane Zadra“

Krajem rujna i početkom listopada 1991. grad se našao u potpunom okruženju i sa kopna i sa mora jer je mornarica JNA blokirala sve morske puteve prema gradu istodobno ga granatirajući. Za napad na grad neprijatelj je izabrao dva smjera: prvi od Murvice preko Briševa prema gradskoj četvrti Bokanjac dok je drugi pravac išao preko Babinduda i Crnog prema istočnim dijelovima grada.

Zadar i okolicu branili su dijelovi slabo naoružane 4. brigade, 112. brigada ZNG-a i policija.

Prvog listopada Zadar je granatiran, a napad na grad je 2. listopada 1991. osobno naredio načelnik Generalštaba general Blagoje Adžić. Plan agresora bio je da Kninski korpus odbaci hrvatske snage da blokira grad, deblokira vojarne i iziđe na rubni dio zadarske luke. Kninski je korpus planirao presjeći Jadransku magistralu te spriječiti izvlačenje hrvatskih snaga prema Zadru i Šibeniku. Pokušaj osvajanja Zadra započeo je nakon podneva 4. listopada 1991. Najžešće granatiranje Zadra dogodilo se 4. listopada, kada je najveći dio povijesne jezgre teško oštećen. Istovremeno, stanovnici su bili bez vode, budući da je opskrba s vodocrpilišta na Zrmanji već odavno bila u rukama neprijatelja, a struje je bilo sve rjeđe.

JNA je 5. listopada zauzela Crno i prodrla u Dračevac. Branitelji su izvršili protunapad i izbacili agresora iz Dračevca. Poginulo je 5 branitelja. Nakon pada Crnoga lijevo krilo 4. brigade povuklo se pa su se snage Kninskoga korpusa spojile s posadom u Šepurinama.

Vrhunac pakla dogodio se u nedjelju, 6. listopada 1991. kada je grad doslovce gorio. Poginula su 23 civila, a kasetne bombe i tisuće granata padale su u samo srce grada u kojem je pogođeno više od 120 objekata. JNA je napala crtu obrane 3. bataljuna 4. brigade ZNG-a na Bokanjcu. Branitelji su odbili napad, uništili jedan tenk T-55, jedan transporter i oštetili jedan tenk. Pet branitelja je poginulo, a 30 je bilo ranjeno. Na Sokinom je Brigu jedan hrvatski branitelj uništio kamion pun vojnika, a na Bilom Brigu hrvatske su snage uništile još 4 srpska tenka. Srpski je osvajač doživio poraz i na moru. Iz Arbanasa su teško oštetili brod Koper, prisilili su razarač na povlačenje iz zadarskoga kanala. Na sve to uslijedilo je rasulo među vojnicima JNA. Neprijatelj je imao 4 poginula i 14 ranjenih. Zadar je bio obranjen.

Opći napad na Zadar trajao je punih 5 dana. Borbe su prestale 7. listopada 1991., potpisano je primirje, a 9. listopada potpisan je sporazum o izvlačenju ljudstva i tehnike JNA iz vojarni u gradu. Izvlačenje je započelo 11. listopada, a završilo 21. listopada 1991. Nekoliko tjedana bilo je zatišje, a nakon toga su opet uslijedili sustavni napadi na Zadar u kojima je poginulo još tridesetak civila. Ipak, uspostavljena je crta bojišnice ostala nepromijenjena sve do operacije Maslenica 1993. godine.

„Obrana Zadra je u kritičnom trenutku ovisila o hrabrosti i odvažnosti svega osmorice hrvatskih branitelja o kojima se danas ne govori na braniteljskim skupovima, obljetnicama, ali niti u susjedstvu.“

Cijena obrane Zadra bila je visoka, od 1. listopada do 8. listopada poginula su 43 hrvatska vojnika i civila na prvoj crti, a 202 ih je teže ili lakše ranjeno.

10.5. Napad na Banske dvore, 7. listopada 1991.

JNA je 7. listopada 1991. raketirala Banske dvore i pokušala ubiti predsjednika dr. Franju Tuđmana te tako obezglaviti Hrvatsku dan prije proglašenja neovisnosti.

U trenutku napada u Banskim dvorima pored hrvatskoga predsjednika dr. Franje Tuđmana bili su Stipe Mesić i Ante Marković. Oni su nekoliko minuta prije napustili prostoriju koja je bila pogođena pri napadu.

“Tog dana u Zagrebu je bila označena zračna uzbuna. JNA je u zrak iznad Zagreba digla velik broj zrakoplova čija funkcija je međutim bila samo da naprave zbrku kako bi omogućili prave napadače da neprimijećeni priđu cilju ne izazivajući pozornost. Napad se odvio u dva naleta, najprije su dva zrakoplova navođenim raketama gađala Banske dvore da bi uskoro uslijedio novi napad u kojemu se zgrada gađala pametnim bombama američke proizvodnje.

Jednim avionom je pilotirao Srbin, drugim Hrvat. Jedna bomba Mk-82 pogodila je prostoriju u kojoj su nekoliko minuta ranije sjedili i jeli Tuđman, Mesić i Marković, druga je pala u dvorište. Osam raketa “munja” pogodile su druge dijelove zgrade i vanjski zid prema parku Tuškanac, odnosno Sofjinom putu. Tuđmana, Mesića i Markovića spasila su teška hrastova vrata, koja su ispala iz ležišta i ublažila eksploziju. I to što su ručak završili nešto ranije.”

Napad na Banske dvore bio je teroristički čin koji je organizirao vojni vrh tadašnje vojske. Bio je to čin državnog terorizma za koji nitko nije odgovarao. Početkom listopada 1991. Srbija je preko JNA, pobunjenih Srba i četničkih paravojski postrojba vršila silne napade na svim dijelovima Hrvatske: Vukovar, Vinkovci, Osijek, Pakrac, Sisak, Karlovac, Gospić, Otočac, Zadar, Šibenik i Dubrovnik. Napad na Banske dvore izveden je dan prije isteka moratorija Europske zajednice na odluku Hrvatskoga sabora o osamostaljenju RH. Dana 8. listopada Sabor je proglasio neovisnost.

Agresor (JNA i Srbija) je poricao odgovornost za incident te tvrdio da je to namještaljka hrvatske vlade. Napad je zamišljen i pripremljen u zapovjedništvu ratnog zrakoplovstva JNA u Zemunu. Poginula je jedna osoba, nekoliko ih je ranjeno, a materijalna šteta procijenjena je na 35 milijuna kuna.

26 godina poslije, u prosincu 2017., podignuta je kaznena prijava protiv 6 osoba za raketiranje Banskih dvora! Kaznena prijava podignuta je protiv 5 Srba i jednog Hrvata koji su nedostupni hrvatskom pravosuđu. Međunarodni tribunal nije pokrenuo nikakav postupak!

Nažalost, prijave protiv šestorice pripadnika JNA ima samo simboličnu vrijednost za Hrvatsku.

Povodom 20. obljetnice napada na zgradi Vlade Republike Hrvatske postavljena je Spomen-ploča kao podsjetnik na taj teroristički čin.

10.6. Pokolj u Lovasu, listopad 1991.

Pokolj Hrvata u Lovasu dogodio se između 10. i 18. listopada 1991. godine. Počinitelji su pripadnici JNA, pripadnici paravojnih četničkih postrojba i domaći Srbi.

JNA je pozvala stanovnike Lovasa da predaju oružje (pregovori u Šidu 27. rujna 1991.). Budući da su okolna hrvatska sela bila uništena, stanovnici ubijeni i prognani, stanovnici Lovasa nisu pristali na kompletnu predaju oružja. Naime, predali su dio oružja jer su se željeli braniti od četnika. JNA je prvi put napala Lovas 30. rujna 1991. Samo dva dana kasnije ponovno je izvršen napad u kojemu je oštećen silos i katolička crkva.

10. listopada JNA i paravojne postrojbe ponovno su napali Lovas. Toga dana ubijene su 23 osobe. Na hrvatskim kućama morale su stajati bijela plahte, a Hrvati su morali nositi bijele vrpce na ruci.

17. listopada srpska je paravojska ponovno napala sela i ubila nekoliko mještana. Svi muškarci u dobi od 18 do 55 godina, njih oko 70-ak, potom su pozvani na sastanak gdje su im dodijeljene zadaće za prisilni rad. 18. listopada srpska paravojska izabrala je 15 muškaraca, pretukla ih, a potom zaklala noževima. Ostalih 50-ak muškaraca je odvedeno u divljinu gdje im je rečeno da će otići u berbu. Na putu je paravojska ubila još dvojicu muškaraca.

Pokolj u minskome polju

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (ICTY) dodao je zločin u Lovasu na popis optužbe protiv Slobodana Miloševića. Goran Hadžić je također bio optužen zbog uništavanja kuća i kulturnih spomenika, ubojstva civila i zatočeničkih objekata u Lovasu. ICTY je o događajima 18. listopada 1991. u Lovasu naveo sljedeće:

„Dana 18. listopada 1991. godine, pripadnici JNA, TO-a, SAO SBZS, i dobrovoljačke jedinice "Dušan Silni" prisilili su 50 hrvatskih civila, zatočenih radi prisilnog rada u zgradi zadruge u Lovasu, da odu do jednog minskog polja na izlazu iz sela Lovas, oko 20 kilometara jugozapadno od Vukovara. Na putu prema tom minskom polju, pripadnici ovih srpskih snaga ubili su vatrenim oružjem jednog zatočenika. Kada su došli do minskog polja, zatočenici su prisiljeni da uđu u minsko polje i da nogama čiste tlo ispred sebe kako bi polje očistili od mina. Najmanje jedna mina je eksplodirala i srpske snage su otvorile vatru na zatočenike. Poginuo je 21 zatočenik, neki u eksplozijama mina, neki u oružanoj vatri. Imena žrtava navode se u Dodatku I koji se daje u prilogu ove optužnice.“

Kada je jedna mina pokrenula cijelu seriju eksplozija, vojnici su istodobno otvorili vatru na skupinu. Pri toj akciji 21 osoba je ubijena, a 14 je ozlijeđenih. Leševi su ostali ležati na polju sve do sljedećeg dana, kada su zakopani u masovnu grobnicu.

Međutim, valja napomenuti da se jedan oficir JNA dovezao vozilom do lokacije te zaustavio tu akciju psujući srpsku paravojsku. Time je spašeno 30-ak života. Na naredbu časnika, 11

ranjenih je odvezeno do Šida na zdravstveni pregled, no osoblje je bilo odbojno te im dalo samo nužnu njegu.

Još 19 Hrvata su srpske postrojbe ubile 18. listopada u samom Lovasu.

Ukupno su srpske postrojbe uništile 260 kuća, i to u potpunosti. Najviše je štete napravljeno prigodom granatiranja sela prije njegova zauzeća. Prema procjenama, ukupno je ubijeno između 70 i 85 mještana Lovasa.

Srpsko tužiteljstvo teretilo je 14 pripadnika JNA, lokalne teritorijalne vlasti i paravojne formacije "Dušan Silni" da su lišili života 70 osoba. Prvostupanjskom presudom izrečene su presude (2012. godine) koje je Prizivni sud (2014.) ukinuo i naložio novo suđenje. Bio je to uobičajeni čin srpskoga pravnog cirkusa koji nije želio osuditi zločince.

Godine 2017. dovršeno je snimanje dokumentarnog filma *Krvava berba grožđa* o pokolju u Lovasu.

10.7. Pokolj u Širokoj Kuli kod Gospića, 13. listopada 1991.

Široka Kula nalazi se 11 km od Gospića i 3 km od Ličkog Osika.

Pokolj Hrvata u Širokoj Kuli izvršili su maskirani lokalni Srbi (pobunjenici-četnici) 13. listopada 1991. godine kada su ubili 8 Hrvata, a slijedećih dana još 33 osobe. Među njima je i djevojčica Verica Nikšić od 13 godina, 17-godišnji dječak, cijela peteročlana obitelj te mnoštvo starijih osoba. U Širokoj Kuli i okolnim selima ubijeno je 30 Hrvata i 4 Srbina, a u selu Bukovcu ubijeno je 7 Hrvata. Žrtve su prije pokolja mučili, vukli ih konjima po mjesnim puteljcima, brojne su ljude spalili, kao i sve hrvatske kuće.

U Širokoj Kuli samo je trećina stanovnika bila hrvatske nacionalnosti. Srbi su htjeli etnički čistu Veliku Srbiju pa su ubijali i protjerivali nesrbe. Nakon proglašenja neovisnosti JNA je svim Srbima u Širokoj Kuli podijelila automatsko i poluautomatsko oružje. Pobunjeni Srbi nisu dopustili Hrvatima u Širokoj Kuli da napuste mjesto, ograničavali su im kretanje i uznemiravali pucanjem iznad njihovih kuća. Praktično, Hrvatima je uveden „policijski sat“.

Maskirani lokalni Srbi prisilno su zatvorili mjesne Hrvate u dvije kuće (kojima su vlasnici bili Hrvati) te ih potom zapalili (granatama, tromblonima). Najmlađa žrtva je bila djevojka od samo trinaest godina. Ostaci žrtava toga zločina pronađeni su u okolnim jamama, ponajviše u Golubnjači I. i II. Ostatke 16 osoba još nije pronađeno.

Za zločin nitko nije odgovarao. Preciznije, oni koji su bili osuđeni u odsutnosti, naknadno su oslobođeni svake odgovornosti.

U spomen na žrtve podignut je spomenik „*Portal hrvatske povijesti*“, rad akademskog kipara Petra Dolića.

Široka Kula, Vukšić, Urije, Ostrvice i Lički Osik imali su 164. žrtve u Domovinskome ratu, uglavnom su to bili civili. Nestalima se smatra 18 osoba.

Poznati dezinformator, četnik Savo Štrbac (bivši ministar u vladi pobunjenih Srba), imena je članova mučki ubijene (od strane Srba) srpske obitelji i njihove majke Hrvatice, stavio na svoj „popis Srba koje su ubile hrvatske snage“.

10.8. Poginuo je Blago Zadro, 16. listopada 1991.

Heroj Domovinskoga rata general bojnik Blago Zadro (1944. – 1991.) poginuo je 16. listopada 1991. godine na prvoj crti obrane Vukovara.

Obitelj Zadro doselila se u Vukovar iz Hercegovine. Blago Zadro se nakon školovanja zaposlio u tvornici Borovo, osnovao obitelj i bio radnički tribun.

U komunističkoj Jugoslaviji, u neprijateljskom srpskom okruženju, Blago Zadro je svjedočio domoljublje i svoju vjeru na što neki nisu dobronamjerno gledali. Početkom demokratskih promjena, aktivno se uključio u politički život toga kraja i postao prvi dopredsjednik HDZ-a u Vukovaru. Osnivao je ogranke HDZ-a po istočnoj Slavoniji, a predsjednik HDZ-a Borovo Naselje postao je ožujka 1990. Promijenio je ime svoje Mjesne zajednice „Bratstvo i jedinstvo“ u mjesnu zajednicu „Alojzije Stepinac“.

Hrvat iz Hercegovine, domoljub, katolik, brižni otac, radnik tvornice Borovo uzima oružje 1991. godine i staje na branik domovine. Blago Zadro nije imao vojnu školu, ali je bio izvrstan organizator. Organizirao je obranu Borova Naselja. Na Trpinjskoj cesti je sa svojim suborcima spriječio prolaz srpskih tenkova 4. rujna 1991. godine kao i 14. rujna 1991. Na Trpinjskoj cesti uništeni su deseci srpskih tenkova i transporterata pa se Trpinjska cesta zvala „Groblje tenkova“.

Bio je izvrstan organizator, hrabar i odlučan zapovjednik koji je u borbu išao prvi, rame uz rame sa svojim suborcima. Kada je formirana 204. vukovarska brigada Blago Zadro bio je zapovjednik 3. bojne.

Poginuo je 16. listopada 1991. godine u akciji blizu Trpinjske ceste, u Kupskoj ulici nedaleko od željezničke pruge, pogođen rafalom. Bio je pokopan u lijesu označenom brojem koji je znalo samo četvero suboraca. Njegovi posmrtni ostaci ekshumirani su u ljeto 1998. godine i sahranjeni na vukovarskom Novom groblju 16. listopada 1998. godine. Kasnije je pored oca sahranjeni sin Robert, koji je u Vukovaru vodio „Turbo vod“, koji je poginuo u borbama na Kupresu 10. travnja 1992. godine.

Ime Blage Zadre nosi Zapovjedno stožerna škola Ministarstva obrane RH, osnovna škola u Borovu Naselju te ulice u Grudama, Splitu i Zagrebu.

Činom general-bojnika Blagu Zadru posmrtno je odlikovao pokojni hrvatski predsjednik Franjo Tuđman.

Pred televizijskim kamerama, 27. rujna 1991., izjavio je:

„Ja sam Blago Zadro, radnik PU Vinkovci. Zahvaljujem se gospodinu načelniku što me poslao da budem na prvoj liniji u Borovu i da branim Hrvatsku na ovom području.“

Neka mu je vječna slava! Počivao u miru Božjem!

10.9. Progon Hrvata iz Iloka, 17. listopada 1991.

Dana 17. listopada 1991. godine kolona od 8000 civila (staraca, žena i djece) morala je napustiti grad Ilok. Hrvati kojima je bilo teško napustiti svoj dom (1200) uhićivani su, odvođeni u logore i ubijeni. Morali su na rukavu nositi bijele rupce, kuće su im označene bijelim krpama, imovina im je opljačkana. Sve to uz suglasnost predstavnika Europske komisije!

Prema predratnom popisu iz 1991., grad Ilok imao je 6.775 stanovnika. Hrvati, kojih je bilo 4.248 ili 62,7%, činili su apsolutnu većinu, a Srba je bilo 484 ili tek 7,14%. Ilok je bio jedan od rijetkih gradova slavonsko-srijemskog prostora u kojem Srbi nisu bili najbrojnija manjina. U gradu je, naime, živjelo čak 1.157 Slovaka (17,08%).

Poruku Hrvatima Iloka i drugih slavonskih mjesta poslao je Milan Paroški, zastupnik u parlamentu Srbije, u travnju 1991. godine. Izjavio je: „*One koji kažu da ovo nije srpsko možete ubiti kao kera pored tarabe*“ i još : „*Ovo je srpska zemlja i njima (Hrvatima) mora biti jasno da su oni dođoši.*“ JNA je podržala srpsku pobunu u Hrvatskoj i demonstrirala je silu. Dana 8. srpnja 1991. tenkovima su prešli most na Dunavu, pregazili policijsko vozilo na kontrolnoj točki, ubili hrvatskoga policajca, a trojicu ranili. U Iloku je uništen prvi agresorski tenk u Domovinske ratu.

Nakon pokolja Hrvata u Lovasu i zločina u okolnim (Bapsak, Šarengrad, Sotin, Mohovo) iločkim selima JNA je dala ultimatum (12. listopada 1991.) građanima Iloka da se isele. Održan je referendum (13. listopada) i građanstvo (73%) je odlučilo da se iseli jer prvi slobodni hrvatski teritorij bio je udaljen 40 kilometara. Bili su u potpunom okruženju. U Šidu je 14. listopada 1991. potpisan sporazum o iseljenju hrvatskoga stanovništva iz hrvatskoga grada Iloka (uz nazočnost članova Europske komisije). Dana 17. listopada formirala se kolona građana koja je tijekom dana otišla u progonstvo.

Branitelji su se probili iz okruženja u noći od 15. na 16. listopada 1991. godine.

Srbi su u studenome i prosincu 1991. godine naselili hrvatske kuće u Iloku.

Predsjednik Hrvatske dr. Franjo Tuđman 1996. godine posjetio je okupirani Ilok, a 5. siječnja 1998. godine Ilok su napustili četnici. 1997. godine četnici su minirali crkvu u Iloku.

Zapovjednik JNA general Dragoljub Anđelković dobio je jedinstvenu kaznu od 20 godina zatvora 2001. godine u Osijeku zato što je kao zapovjednik Novosadskog korpusa naredio kazneno djelo genocida (kako piše u presudi) protjerivanjem nesrpskog stanovništva grada Iloka te naredio napad oružjem na iločka sela Bapsku, Šarengrad i Lovas te skrivio smrt najmanje 69 civila iz mjesta Lovas, kao i za neutvrđen broj civila iz Bapske. U Lovasu i Bapskoj srušene su i katoličke crkve, piše u presudi.

Nakon okupacije zapadnoga Srijema i Iloka civili koji su ostali u svojim kućama mučeni su i ubijani od strane okupacijskih snaga.

10.10. Bitka za Novi Farkašić, 17. listopada 1991.

Od 17. do 19. listopada 1991. godine vodila se bitka za Novi Farkašić. Bila je to bitka za Zagreb.

Nakon zauzimanja Petrinje i Viduševca velikosrpski agresor, početkom listopada 1991. godine, napredovao je prema Kupi iz pravca Gline s ciljem prelaska Kupe. Plan JNA bio je preći Kupu kod Farkašića te pravcem Petrinja – Lekenik napasti Veliku Goricu, spojiti se s snagama koje su bile u vojarnama i napasti Zagreb. Tvrdnja je osnovana jer su branitelji našli zapovijed general-majora JNA Koturovića iz koje je to očito.

Snagama JNA suprostavile su se „Crne mambe“, pripadnici 2 GB Gromovi. Oni su branili selo Novi Farkašić, nanijeli neprijatelju gubitke i natjerali ga na povlačenje. Sljedećega dana, tijekom izviđanja, branitelji su vidjeli čime raspolaže agresor i shvatili da imaju dvije mogućnosti: povući se jer tu silu ne će moći zaustaviti, a druga mogućnost je bila izvršiti iznenadni napad i iskoristiti faktor iznenađenja. Malobrojna skupina „Crnih mambi“ odlučila se za iznenadni napad kada su iznenadili neprijatelja koji se povukao i ostavio dio tehnike i municije. Rezime dvodnevne bitke bio je: zaustavljanje velikosrpskog osvajačkog pohoda, zarobljena 4 tenka (2 M84 i 2 T55), puno zarobljenog oružja i opreme.

Pripadnici 1. pješačke bojne kreću u napad 22. listopada 1991. na selo Vratečko te prema Slani i Glinjskoj Poljani na jednom pravcu, a prema Srednjim Mokricama i Međuračama na drugom pravcu. U toj akciji oslobođeno je desetak kilometara prostora uključujući nekoliko sela uz gubitak dva gardista. Osim oslobođenoga teritorija stvoreni su uvjeti za daljnje napredovanje koje je uslijedilo u prosincu iste godine.

Akcijom „Crnih mambi“ obranjeno je selo i spriječeno spajanje neprijateljskih snaga s vojarnama JNA (u Žažini i u Velikoj Buni). O obrani Novog Farkašića snimljen je dokumentarni film (HRT, 2017.) *Boj za Novi Farkašić*. Pobjeda u ovoj bitci obilježava se kao Dan branitelja Sisačko-moslavačke županije.

Da je agresor uspio u svom naumu (spajanja s garnizonima JNA u okolici Zagreba, Samoboru, Karlovcu i Velikoj Gorici) Zagreb bi se našao u dometu neprijateljskoga topništva i u vrlo nepovoljnome položaju.

10.11. Operacija Konavle, listopad 1992.

Od 21.do 24. listopada 1992. provedena je operacija Konavle kojom je oslobođeno šire područje Konavala. Operacija je započela iskrcavanjem Tigrova u Cavtatu. Izvršen je pomorski desant i oslobođen Cavtat.

“Nakon iskrcavanja na cavtatskoj rivi u 3,15 sati ove snage predvođene vodičima Selakom I Martinovićem, brzim hodom izlaze na Obod te preko u potpunosti spaljene Zvekovice dolaze do sela Uskoplja odakle napreduju cestom prema četničkim položajima na rubu konavoskih brda.

5. bojni 1. brigade ZNG-a i BG „Konavle“ koje su krenule prve pridružile su se snage PU Dubrovnik, ATJ Karlovac i ATJ Lučko koje su već bile ubačene na teritorij Konavala radi zaštite civilnoga stanovništva i zaustavljanja upada četnika iz istočne Hercegovine.

U jednoj od svojih knjiga sjećanja „Tigrova odlučnost“, Ratko Dragović Klek, koji je zapovijedao snagama 5. bojne, opisao je plovidbu trajektom „Pelješćanka“ po jugu snage 4,5 bofora, raspored i zadaće postrojba te sam tijekom borbenih djelovanja. Tako u njegovim svjedočanstvima nalazimo I poimenični popis 83 pješakai 30 pripadnika zapovjedništva logističkog voda I minobacačke bitnice koji su sudjelovali u ovoj akciji.”

21. listopada 1992. u oslobodilačkoj akciji poznatoj pod nazivom “Operacija Konavle” oslobođen je i posljednji dio okupiranoga dubrovačkog područja i južne Hrvatske.

Prije toga, u svibnju 1992., postrojbe Hrvatske vojske bile su zaustavljene u prodoru prema istoku i Konavlama u selu Plat na samom pragu Konavala rušenjem dubokog vijadukta u Dubokoj Ljutoj. Prolazili su ljetni mjeseci 1992. tijekom kojih su u hercegovačkom zaleđu Dubrovnika vođene oružane, a na međunarodnoj sceni diplomatske, bitke između Hrvatske i Srbije, sve s ciljem da se Konavle oslobode, odnosno da ih srpsko-crnogorska vojska zadrži pod okupacijom. Beograd je pred međunarodnom zajednicom okupaciju Konavala pravdao umjetno stvorenim pitanjem poluotoka Prevlake. Na kraju je 30. rujna 1992. u Ženevi potpisan Sporazum Tuđman – Čosić. Njime je dogovoreno da će se do 21. listopada 1992. Podgorički

korpus JNA bez borbe povući iz Konavala, a Hrvatska je zauzvrat pristala da Prevlaka postane demilitarizirana zona pod kontrolom Ujedinjenih naroda.

U iščekivanju postizanja ovog Sporazuma zapovjednik Zapovjedništva Južnog bojišta HV-a (sa sjedištem u Dubrovniku), general Janko Bobetko dao je kreirati planove za obje varijante – i oružano i mirno oslobađanje Konavala.

Operacija je trajala 4 dana, u razdoblju od 21. do 24. listopada, a cilj je bio spriječiti upad četnika iz Hercegovine nakon povlačenja JNA. Akcija je započela iskrcavanjem u Cavtatu u kojem je bio agresor. Cilj operacije bio je zauzimanje Konavoskih brda i izbijanje na granicu Hrvatske i BiH. Akcija je uspješno okončana.

Oslobođeno je 1.210 kvadratnih kilometara hrvatske zemlje i 1.080 hrvatskog pojasa teritorijalnoga mora.

10.12. Spomen-soba u Baćinu

Na području općine Hrvatska Dubica tijekom Domovinskoga rata život je izgubilo 137 osoba (39 vojnih i 98 civilnih žrtava). U Spomen-sobi Domovinskoga rata u Baćinu prikazana su imena žrtava. Memorijalni prostor je otvoren 14. travnja 2017. godine. Navedena su imena svih vojnih i civilnih žrtava koje su položile život na oltar Domovine na području općine Hrvatska Dubica.

21. listopada 1991. srpski „eskadroni smrti“ Kaline počinili su strašni zločin nad Hrvatima Pounja, u mjestima Hrvatska Dubica i Cerovljani. Eskadronom smrti zapovijedao je Stevo Borojević Gadafi.

Druga masovna grobnica po veličini iza Ovčare nalazi se u Baćinu. U sebi je sve do 1997. skrivala 56 izmasakriranih tijela. Točnije, gomilu izmravljenih kostiju. Ljudi su pobijeni rafalima iz automatskog oružja, a mrtva tijela ostavljena su nepokopana uz rijeku Unu. Kasnije su pokopani bagerom. Bager je leševe nemilosrdno prevrtao pa je većina tijela nađena bez udova i odsječenih glava. Identificirano je 36 osoba, njih 31 iz Dubice a 5 iz Cerovljana. Nije se uspjelo identificirati dvadeset osoba; sahranjeni su u zajedničku grobnicu u Dubici.

Radilo se uglavnom o starcima iz hrvatskoga Pounja od kojih nijedna osoba nije bila hrvatski vojnik. Više od 70 posto ubijenih u Baćinu su žene starice, invalidi ili osobe sa zdravstvenim poteškoćama. Likvidacija ljudi je bila planirana; izabrani su ljudi koji će biti likvidirani i izvršioi zločina. Još uvijek se traga za dijelom stanovnika kojima se gubi svaki trag u srpskome osvajanju toga sela u drugoj polovici rujna 1991.

Godine 1991. na Banovini sve je bilo isto kao i ne tako davne 1945. kada su Banovinom tekli potoci krvi ubijenih Hrvata.

Izvori navode da predsjednici/a i premijerka/i nikad nisu posjetili najveću masovnu grobnicu iza Ovčare!

10.13. Operacija „Vlaštica“, 22. – 26. listopada 1992.

Vlaštica je 915 metara visoka i dominantna kota u dubrovačkome zaleđu koju su zauzeli četnici i s koje su navodili topničku vatru po odabranim ciljevima u Dubrovniku i okolici. Osvajanje kota i odbacivanje neprijatelja što dalje od Dubrovnika bila je vrlo važna operacija na Južnome bojištu. Zbog konfiguracije terena pristup kotama bio je jako težak. Položaji četnika bili su dobro utvrđeni pa je to bio veliki izazov za pripadnike Četvrte gardijske brigade i 163. brigade HV.

Osvajanje kote bilo je jako zahtjevno zbog teško prohodnoga terena i grubog kamenjara. Izvidnici Četvrte gardijske brigade i 163. dubrovačke brigade tri su mjeseca izviđali teren i tražili najbolje pravce djelovanja. Napad na kotu iz tri pravca izvršile su tri postrojbe: 3. bojna Četvrte gardijske brigade i 2. pješačke bojne 163. brigade (dubrovačke). Topništvo Hrvatske vojske pružilo je potporu pješastvu. Akcija je počela 22. listopada 1992. rano ujutro, a završila 26. listopada 1992. u poslijepodnevnom satima. Hrvatske postrojbe ovladale su Vlašticom, Ilijinim vrhom i Buvavcem. Zbog snažnoga otpora hrvatska strana imala je mnogo ranjenih, a četvorica pripadnika splitske brigade poginula su.

Daljnji tijek operacije Vlaštica bio je izbijanje na potez Srnjak - Orah - Bobovište - kota Gradina.

Operacijom Vlaštica završeno je oslobađanje hrvatskoga juga. U oslobađanju hrvatskoga juga tijekom više mjeseci sudjelovale su gardijske brigade (prva i četvrta), postrojbe Hrvatske ratne mornarice, postrojbe Hrvatske policije, pričuvne postrojbe i postrojbe Glavnog stožera Hrvatske vojske. Najveći teret pri oslobađanju podnijele su Prva i Četvrta gardijska brigada.

Cavtat su oslobodili pripadnici Prve gardijske brigade – Tigrovi koji su izvršili pomorski desant 21. listopada 1992. godine. Bila je to vrlo rizična operacija koja je uspješno završila.

Nakon završnih oslobodilačkih operacija na jugu Hrvatske 20.000 prognanih je moglo doći vidjeti svoje opljačkane, razorene i zapaljane domove.

29. listopada 1992. cijeli državni vrh na čelu s predsjednikom dr. Franjom Tuđmanom došao je u Dubrovnik i u Gruškoj luci odao počast braniteljima. Održana je veličanstvena smotra postrojba koje su oslobađale Južno bojište. DULIST piše 20. 9. 2012. *“Kad zazvone dubrovačka zvona (II)”*:

“Po dolasku u Gruž bojnik Eduard Butijer je Vrhovnom zapovjedniku dr. Tuđman upodnio prijavak o spremnosti postrojbi Južnog bojišta za smotru. Nakon izvršenog obilaska postrojbi, uz zvuke „Lijepa naše“ hrvatsku zastavu je na stijeg podigao bojnik Ivan Korade, zapovjednik 5. bojne 1. brigade ZNG-a koji je u borbama na Južnom bojištu bio teško ranjen.

Zapovjednik Južnog bojišta, general Janko Bobetko, podnio je prijavak Predsjedniku Republike Hrvatske o izvršenju povjerene mu zadaće, kojom su „jedinice Južnog vojišta očistile od okupatora južni dio hrvatskog teritorija, a time osigurale I granice suverene Republike Hrvatske.“ Opisujući tijek borbenih operacija general Bobetko je naglasio: “Na ostvarivanju ovih zadataka borila se i pobijedila cijela Hrvatska. Borili su se sinovi Hrvatskog Zagorja, Zagreba i Siska, sinovi Imotske i Cetinske krajine, Vrgorca, Makarske i Omiša, Metkovića i Ploča, te dosta dragovoljaca iz drugih krajeva naše domovine.

Pobjeda pripada svima, a nju su svojim rodoljubljem, hrabrošću, svjesni da brane budućnost svoje domovine, ostvarili i doveli do kraja vojnici i časnici Južnog vojišta. Ta pobjeda nije izmišljena, ona je stvarna, i s njom se mogu ponositi vojnici i časnici ovog vojišta, a uvjeren sam i naš hrvatski narod. Zaključno s 26. listopada oslobodili smo i očistili 1.210 km² površine, te 1.080 km² morske površine što ukupno iznosi 2.300 km².

U još nedovoljno analiziranim podacima uništili smo do polovine srpnja: 17 aviona, 2 helikoptera, 24 tenka, 8 oklopnih transportera, a iz stroja je izbačeno oko 1.700 neprijateljskih vojnika. Krajnji rezultat naših operacija završio je čišćenjem konavoskih prostora, što vremenski znači da su jedinice Južnog vojišta od 27. travnja bile neprekidno u napadnim djelovanjima. U svim tim borbama osjećao sam podršku cijele Hrvatske, Predsjednika Republike i Ministra obrane, što je značilo još veće samopouzdanje i veću odlučnost u poduzimanju novih operacija.

Hrvatski narod dao je svoje sinove. Ništa nam više nije mogao dati... Piše se, gospodo, nova povijest Hrvatske, pišu je novi heroji, ljudi čistih ruku, ljudi na koje će biti ponosan hrvatski narod u budućnosti, koji su ugled, slavu i poštovanje zaslužili za vječita vremena. Ovo što smo učinili smatramo svojim dugom prema narodu iz kojega potječemo, a ono što ćemo učiniti i na što smo spremni, jest ono što će se od nas tražiti za budućnost suverene i nezavisne Republike Hrvatske. “(29. listopada 1992. u Gruškoj luci)

10.14. Okupacija Tordinaca, 25. listopada 1991.

Od 25. do 26. listopada 1991. godine okupirani su Tordinci. Agresor je napravio pokolj za koji nitko nije odgovarao. Tordinci se nisu htjeli predati već su pružili otpor agresoru i nanijeli mu gubitke. Prvi napad na Tordince bio je 6. rujna 1991. godine. Dana 25. listopada 1991. selo se našlo u okruženju, ali su branitelji pružili žestok otpor i nanijeli velike gubitke agresoru. Za osvetu agresor je u Antinu ubio civile koje je držao u zatočeništvu, a nakon okupacije Tordinaca ubijeno je 22 civila, a dio Hrvata odveden je u logore u Srbiji.

Malobrojni i slabo naoružani branitelji Tordinaca uspješno su odolijevali višestruko nadmoćnom neprijatelju sve do 25. listopada 1991. Selo je napala 12. proleterska mehanizirana brigada JNA, koja je u svome sastavu imala 60 tenkova, 90 oklopnih vozila i svu pripadajuću topničku podršku. Napadom je zapovijedao pukovnik JNA Bora Ivanović zvan Konj. Pored JNA napad na Tordince su izvršili četnici (pobunjeni Srbi) i četnici iz Srbije (Arkanovci). Na području Tordinačke župe borbeno je djelovao i bivši predsjednik Srbije Tomo Nikolić – pripadnik četničkoga pokreta.

Nakon rata na području župe Tordinci (Tordinci, Antin, Čelije i Korođ) otkopana je masovna grobnica s 208 tijela tijekom okupacije pogubljenih nesrba. U Antinu je pronađena masovna grobnica s 17 tijela, u Čelijama 32 tijela i Korođu 4 tijela. Pogubljeni su pretežito civili. U tordinačkoj grobnici tijela žrtava bila su izmiješana s lešinama životinja. Taj postupak pokazatelj je neljudskosti agresora koji je na taj način pokazao svoju patološku mržnju prema Hrvatima.

U Antinu je ukupno ubijeno 37 Antičana. Za vrijeme okupacije Antina ubijeno je 27 osoba. Pronađeno je samo 12 leševa, od toga je 9 identificirano, a za ostale se ne zna gdje im je grob.

Za ova monstruoza nedjela optužen je samo Bora Ivanović – zapovjednik napada na Tordince. Do 2013. nitko nije osuđen! DORH nakon 2013. nije podnio detaljno izvješće o suđenjima za ratne zločine!

10.15. Operacija Orkan '91.

Operacija Orkan '91., operacija oslobađanja Zapadne Slavonije, odvijala se od 29. listopada 1991. do 3. siječnja 1992. prekinuta je 3. siječnja 1992. godine jer je potpisan Sarajevski sporazum kojim je nastupilo primirje. Operacija je jako značajna jer je onemogućila plan agresora da odvoji Istočnu Slavoniju od Hrvatske. Operacija Otkos 10 izvršena je paralelno od 31. listopada do 4. studenoga 1991. Tom operacijom otklonjena je neposredna opasnost za Viroviticu i Grubišno Polje.

U sklopu ove akcije bilo je nekoliko manjih podakcija: Maslačak, Johannesberg, bitka za Trokut. Pobunjeni Srbi su početkom listopada 1991. godine, uz pomoć JNA, zauzeli Papuk, Psunj, Ravnu Goru i jugoistočni dio Bilogore. Također su kontrolirali Okučane i jugoistočno područje Pakraca. Plan JNA bio je zauzeti virovitičko-slatinsko područje, izbiti na mađarsku granicu i izolirati Slavonije, a nakon toga s leđa napasti Đakovo, Osijek i Vinkovce.

Snage Srba i JNA u zapadnoj Slavoniji prosuđivale su se na oko 13.500 ljudi, oko 100 tenkova, 120 do 150 komada topničkoga oružja.

Operaciju Orkan '91. izveli su: 1."A" brigada ZNG "Tigrovi", 8. brigada – Samobor, 99. brigada - Zagreb (Peščenica), 100. brigada "R" - Zagreb (Centar), 104. brigada - Varaždin, 108. brigada - Slavonski Brod, 117. brigada - Koprivnica, 121. brigada - Nova Gradiška, 123. brigada - Požega, 125. brigada – Novska, 127. brigada - Virovitica, 132. brigada – Našice - Orahovica, 136. brigada - Slatina, Protudiverzantska satnija ZNG -a Bjelovar, 149. brigada - Zagreb (Trešnjevka), 56. Samostalna bojna Kutina i Samostalna dragovoljačka postrojba "Štraseri".

Žestoke borbe vođene su na: pakračkom, daruvarskom, lipičkom, novljanskom, novogradiškom, orahovačkom, virovitičko-slatinskom i požeškom području. Tijekom operacije oslobođena su mnogobrojna sela i uništena četnička uporišta.

Pakrac je bio u teškom položaju; trebalo je izvršiti deblokadu Pakraca kao i Lipika. Navod:

„Upravo na tom području operacija Orkan '91. najranije započinje i 1. prosinca počinje bitka za Pakrac. Toga dana branitelji su Srbe protjerali iz dijela okupiranog Pakraca. Sljedećeg dana 2. prosinca hrvatski branitelji ulaze u Novi Majur i dio sela Kukunjevac. 6. prosinca hrvatski branitelji su iz tri smjera krenuli u oslobađanje Lipika (od Tabora, Klise i Filipovca). Srbi su protjerani iz Kukunjevca i iz sela Dobrovca. Toga dana hrvatske su snage oslobodile Lipik, a neprijatelj je odbačen prema Bijelim Stijenama. Ovom akcijom i Pakrac je deblokiran. Također, Srbi su odbačeni na zapadne padine Psunja (crta Jagma-Donji Čaglić-Japaga).

Neprijatelj je 9. prosinca žestoko napao položaje branitelja, ali se crta obrane nije promijenila. Naprotiv, 11. prosinca branitelji su poboljšali svoj položaj pomicanjem dijela crte u smjeru neprijatelja za oko 700 m. Sutradan, 12. prosinca, odbijen je novi srpski napad na Lipik. Napadi su ponavljani 13. i 14. prosinca 1991. Hrvatske snage su 16. i 20. prosinca pokušali protunapad u cilju neutraliziranja stalnih napada srpskih snaga, ali bezuspješno. Do kraja prosinca crta obrane se stabilizirala i do operacije Bljesak Srbi su bili pred samim Pakracem“.

Daruvarske postrojbe oslobodile su mnoga sela te je cijelo područje općine Daruvar stavljeno pod nadzor Hrvatskih snaga.

15. prosinca 1991. godine su hrvatske snage oslobodile Voćin, Hum i okolna sela. Nakon oslobađanja Voćina otkriveno je da je masakrirano 40 civila hrvatske nacionalnosti (masakr u Voćinu). Stjecajem okolnosti u blizini je bila veća ekipa stranih forenzičara koji su detaljno istražili zločin u Voćinu, a jedan od njih, dr. Jerry Blaskovich je poslije napisao i knjigu o tom

strašnom zločinu. Kasnije se dokazalo da je pokolj u Voćinu bilo nedjelo paravojnih postrojbi tzv., "Šešeljevaca" i "tzv. "Belih orlova".

Operacija Orkan '91. bila je prva velika pobjeda Hrvatske vojske. Oslobođena je gotovo cijela zapadna Slavonija, uspješno je neutralizirano 21 srpsko uporište. Oslobođena je cijela planina Papuk, od Orahovice do Daruvara, kao i planina Ravna gora. Oslobođeni su Voćin i Lipik te cijeli niz sela. Obranjen je i Pakrac. Osujećen je plan odsijecanja Slavonije. Područje Virovitice, Slatine i Orahovice te podravska magistrala i pruga ostali su sasvim sigurni, a prometnicom Pakrac-Požega bilo je moguće prometovati, iako uz veliki oprez.

Operacija Orkan '91. zaustavljena je 3. siječnja jer je dogovoren sporazumni prekid vatre (Sarajevski sporazum od 2. siječnja 1992.) na svim bojišnicama u Hrvatskoj. Sporazum je stupio na snagu 3. siječnja 1992. godine.

Pod srpskom okupacijom, od Pakraca do Save i između Novske i Nove Gradiške, ostalo je oko 600 četvornih kilometara koji su oslobođeni operacijom Bljesak.

Tijekom operacije Orkan '91. hrvatska strana imala je 184 poginula i 595 ranjenih branitelja, a agresor je imao 516 poginulih i 615 ranjenih.

10.16. Operacija Otkos 10

Operacija Otkos 10 od 31. listopada do 4. studenog 1991.

Nakon izvlačenja dijela bjelovarskoga korpusa iz Bjelovara postrojbe korpusa zauzimaju dijelove Bjelovarsko-bilogorske i Virovitičko-podravske županije. Banjalučki korpus prešao je rijeku Savu i zauzeo posavsko područje od Nove Gradiške do Novske. Bjelovarski i banjalučki korpus spajaju se 16. listopada 1991. godine i prijete presijecanju podravske magistrale. Podravska magistrala je jedina cesta koja spaja

Slavoniju s ostatkom Hrvatske. Srpsko stanovništvo bilogorskoga područja stavilo se na stranu pobunjenika, agresora, s ciljem stvaranja Velike Srbije.

Srpska demokratska stranka (SDS) okupila je pobunjene Srbe i uz pomoć JNA izvršila okupaciju hrvatskoga teritorija. JNA je naoružala pripadnike SDS-a, obučavala ih, štitila i pomagala pri osvajanju naselja u zapadnoj Slavoniji kao i u drugim područjima Hrvatske. Hrvatski branitelji nisu imali oružja ni streljiva suprostaviti se naoružanim Srbima i JNA pa su pobunjeni Srbi okupirali sela, naselja i gradove. Pri okupaciji hrvatskoga teritorija počinili su mnogobrojne zločine, prognali stanovništvo, izvršili pljačku privatne i državne imovine te izvršili mnogobrojna razaranja sela i gradova. Nakon zauzimanja vojarni JNA (vojarni u Virovitici, Daruvaru i Križevcima), sredinom rujna, hrvatski branitelji došli su do oružja i streljiva pa su se mogli suprostaviti agresoru iako su bili slabije naoružani.

Da bi spriječili presijecanje podravske magistrale i cijepanje Hrvatske, postrojbe Hrvatske vojske izvele su operaciju Otkos 10 kojom su oslobodili dio Bilogore; oslobodili su oko 300 četvornih kilometara. Bila je to vrlo važna pobjeda Hrvatske vojske. Spriječeno je cijepanje Hrvatske i dovođenja istočne Slavonije u još teži položaj te se zauzeo povoljniji položaj za obranu Pakraca i Lipika.

Operaciju Otkos 10 izvršile su postrojbe: 127. brigada ZNG-a (HV-a), postrojbe specijalne policije Bjelovar; protudiverzantske satnije Bjelovar; 52. samostalnog bataljuna ZNG-a Daruvar, 57. samostalni bataljun ZNG-a Grubišno Polje, Odred narodne zaštite Grubišno Polje, Tenkovski vod 105. brigade Bjelovar, 19. mpoad Virovitica, Koprivnička satnija dragovoljaca.

Operacijom Otkos 10 otvorena je prometnica Grubišno Polje – Virovitica, pomoglo se očuvanju Virovitice, Grubišnog Polja, Bjelovara i Daruvara od daljnjeg razaranja te progona hrvatskoga stanovništva iz njihovih domova. Operacijom je poljuljan moral neprijatelja, došlo se do oružja i streljiva, a zarobljeni vojnici korišteni su za razmjenu hrvatskih vojnika i civila.

Operacija Otkos 10 imala je i drugu fazu, (radnog naziva “Ledina”), koja je bila odgođena zbog postignutog primirja. U Hagu (5. studenog) održavala se Mirovna konferencija o Jugoslaviji i postignut je dogovor o prekidu borbenih djelovanja. Agresor je čestim diverzantskim akcijama kršio dogovor pa je druga faza operacije Otkos 10 započela 5. prosinca 1991. godine i trajala je 10 dana. Oslobođeno je dodatnih 600 četvornih kilometara hrvatskoga teritorija i ovladalo se prometnicom Veliki Bastaji – Koreničani – Miokovićevo.

11. Kronologija, studeni 1991. – 1995.

2. studenoga 1991., pokolj u Lušcu -vukovarsko prigradsko naselje; JNA i Arkanovci ubili 59 osoba; srpske postrojbe okupirale Lužac.
4. studenoga 1991. hrvatski branitelji preuzeli su i uspjeli prije neprijateljskoga napada evakuirati skladište oružja Jamadol u Karlovcu (oko 2500 tona eksploziva i streljiva te naoružanje TO općine Karlovac, Ozalj, Duga Resa, Vojnić i Vrginmost).
5. studenoga 1991. hrvatski branitelji preuzeli su veliko skladište oružja i streljiva u Delnicama (jedno od najvećih na tlu bivše Jugoslavije).
7. studenoga 1991. agresor je u Poljanku ubio 10 civila; u općini Korenica ubio je 8 civila; a u Vukovićima 2 civila.
7. studenoga 1991. zrakoplovstvo JNA raketiralo je Bizovce i ubilo 9 osoba.
9. studenoga 1991. u Erdutu je agresor ubio 15 osoba (žrtve su bili Hrvati i Mađari).
10. studenoga 1991. srpske postrojbe okupirale su i razrušile Bogdanovce, čime je obruč oko Vukovara još čvršće stegnut.
11. studenoga 1991. u Erdutu je agresor ubio 5 civila; žrtve su bili Hrvati i Mađari.
12. studenoga 1991. JNA i pobunjeni Srbi iz Plaškog ubili su u Saborskom 29 osoba.
12. studenoga 1995. potpisan je Erdutski sporazum o mirnoj reintegraciji.
- 12.-13. studenoga 1991. neuspješan pokušaj ZNG-a (HV-a) da deblokira Vukovar.
13. studenoga 1991. Zbor narodne garde i službeno je promijenio ime u Hrvatska
Vojska.
- sredinom studenoga 1991. u selu Klancu kod Slunja četnici i JNA ubili su 20 hrvatskih
civila.
- 14./15. i 16. studenoga 1991. Hrvatska ratna mornarica razbila je pomorsku blokadu
JNA.

15. studenoga 1991. u Kostrićima je agresor ubio 16 hrvatskih civila (dvoje djece, od 2 i 4 godine).

15 -19. studenoga 1991. srpske postrojbe okupirale su Lipovac, Podgrađe i Apševce,

Donje Novo Selo i Nijemce u zapadnom Srijemu, grad Slunj i okolicu Slunja, Vukovar, Škabrnju, Zemunik Gornji, Nadin, Divoš i Ernestinovo, Laslovo u istočnoj Slavoniji te Cetingrad (23. studenog 1991.).

18. studenoga 1991. JNA i četnici ubili su 43 osobe (civile) u Škabrnji.

19. studenoga 1991. JNA je ubila 14 osoba (civila) u Nadinu.

20. studenoga 1991. četnici uz pomoć JNA odvelisu iz vukovarske bolnice 266

ranjenika i civila na Ovčaru gdje su ih mučili te ih u noći 20./21. studenoga 1991. godine ubili.

21. studenoga 1991. srušen je Maslenički most.

21. studenoga 1991. pokolj u Dabru kod Vrhovina; ubijeno je 7 osoba.

21. studenoga 1995. potpisan nametnuti Daytonski sporazum kojim je nagrađen

agresor na Hrvatsku i BiH.

22. i 23. studenoga 1991. pokolj u Vrhovinama; ubijeno je 8 Hrvata (civila).

24. studenoga 1991. srpsko-crnogorske postrojbe okupirale su dubrovačko predgrađe

Mokošicu.

27. studenoga 1991. Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je odluku (Rezolucija 721) o

upućivanju mirovnih snaga (UNPROFOR) u Hrvatsku.

29. studenoga 1991. Badinterova komisija izrekla je svoje mišljenje o SFRJ-u.

29. studenoga 1994. ministri obrane Republike Hrvatske (Gojko Šušak) i SAD

(William Perry) potpisali su u Pentagonu Memorandum o obrambenoj i vojnoj suradnji.

29. studenoga do 24. prosinca 1994. hrvatske postrojbe (HV i HVO) ovladale su većim

dijelom Livanjskoga polja (akcija *Zima '94.*).

11.1. Pokolj u Lušcu, 2. studenoga 1991.

Lužac je vukovarsko prigradsko naselje. Pobunjeni Srbi su 2. studenoga 1991. uz pomoć JNA i paravojnih postrojba srbočetnika slomili nadljudski i herojski otpor hrvatskih branitelja u gradskoj četvrti Lužac gdje su potom počinili niz stravičnih zločina. Zbog žestokoga otpora kojeg su pružali branitelji Vukovara, agresor je izvršio odmazdu nad stanovnicima Lušca. Uz podršku tenkova JNA Arkanovci i lokalni Srbi masakrirali su 59 mještana Lušca, uglavnom civila.

Polovicom listopada Hrvatska vojska pokušala je deblokirati Vukovar; promatrači EEZ su ultimativno tražili prekid operacije. Srbi su nastavili napadati Vukovar s ciljem da ga osvoje. Početkom studenoga JNA je izravno napala Lužac, branitelji su ostali bez protuoklopnih sredstava i nisu mogli zaustaviti napad već su se povukli na nove položaje. Padom Lušca obrana Vukovara na tom području je bila podijeljena na dva dijela: branitelji Borova Naselja i drugi dio branitelji Sajmišta i Mitnice. U Lušcu je bilo 60 branitelja, a bojišnica je bila dugačka četiri kilometra.

Iako je neprijateljska vojska bila znatno nadmoćnija, branitelji Lušca nanosili su velike gubitke protivniku i u ljudstvu i u tehnici. I zloglasni Željko Ražnjatović Arkan ranjen je u napadu na to vukovarsko prigradsko naselje.

Stjepan Vidaković jedan je od najpoznatijih vukovarskih branitelja. Stjepan je bio prvi zapovjednik obrane Lušca, prigradskoga vukovarskog naselja. On priča: „*Tri tenka smo zarobili. Dva su bila u upotrebi, treći nije htio upaliti. Donijeli su akumulatore i upalili su ga mladi vojnici koje smo zarobili. Oni su došli te tenkove tjerati jer su bili tenkisti, jer tu su bili na Bogdanovačkoj cesti baterije topova, tenkova, tako da smo njih trojicu zarobili. Dvojica iz Bosne, jedan s Brača. Dva Hrvata i jedan musliman. Oni su došli i taj od dragosti da taj treći tenk okrene u mjestu, a tamo je nisko i podvodno pijesak, i on kako je okrenuo, upao je, čitave gusjenice upale dolje, i crko mu je i više nije radio. Onda smo sve poskidali s njega, municiju izvadili, sve. Druga dva su bila u upotrebi.*“

Stjepan je taj dan ranjen i odveden u vukovarsku bolnicu. Nije ni slutio što će se tek dogoditi. Neprijateljska vojska toga je dana ubila devet članova njegove obitelji. Ubijena mu je žena, sin, tast, punica, brat, bratov sin i snaja, otac i majka. Zapravo, otac je bio ranjen. On je umro u Kamenici. Dio obitelji ubijen je ispred kućnog praga, a dio su ispred škole u Lušcu strijeljali pripadnici srpske paravojne postrojbe, Arkanovci. Tu je dovedeno njih 22 (23) i tu su pobijeni svi! Strijeljani. A među njima su bili Stjepanovi žena, sin i trudna bratova snaja.

Stjepan se nakon svega sa skupinom od 150 branitelja od 17. na 18. studenoga odlučio na proboj iz Vukovara i to gumenim čamcima preko Vuke.

No ono što boli, to je što nitko nije odgovarao za brojne zločine u Vukovaru.

11.2. Operacije Medvjed i Drenjula

Operacija Medvjed izvedena je 26. rujna 1991., a operacija Drenjula od 4. do 13. studenoga 1991. godine. Obje operacije izvedene su s ciljem deblokade grada Otočca i cestovne prometnice Otočac – Žuta Lokva.

20. rujna 1991. zrakoplovstvo JNA s pet borbenih zrakoplova raketiralo je i bombardiralo Otočac i prigradsko naselje Šumečicu. Istoga popodneva tri borbena zrakoplova raketirali su u Lešću područje oko hotela Gacka. Tri zrakoplova popodne su dvaput raketirali skladište pogonskoga goriva „Ramljani“. Osim toga napali su raketama HTV-ov odašiljač na Stipanovom griču napravivši štetu.

Drugi zrakoplov iz formacije je četirima bombama „krmačama“ neuspješno gađao hotel, a treći mitraljirao predio blizu hotela. Svi napadi bili su na civilne objekte bez ikakvoga razumnog razloga; materijalna šteta je bila velika. Nitko nije odgovarao za napad na civilne objekte.

20. rujna 1991. agresori su miniranjem oštetili zapornicu na Gusić jezeru u Brlogu. Posljedica je bilo onesposobljavanje neometanog rada HE Senj i Sklope te nije proizvodila struju. Daleko teža posljedica bila je ta što su Senj, Karlobag, Pag, Rab i sva naselja u Podgorju ostali bez vode. U tunelu je po procjenama ostalo zaliha pitke vode za najviše jedan tjedan.

Selo Kompolje bilo je u lošem položaju jer se nalazilo između dva srpska sela. 21. rujna 1991. godine poslijepodne dva su zrakoplova JNA gađala osnovnu školu u Kompolju i postrojbu PJP iz Zagorja. Iz zapaljene škole mještani su spašavali inventar, a tad su na njih pucali iz Grubora i Bjeljevina iz pješačkog oružja. Agresorski zrakoplovi su raketirali Švicu i zaselak Burić Klanac. Uništili su više civilnih objekata. Dana 22. rujna 1991. ponovno je izvršen napad na Kompolje.

25. rujna 1991. hrvatske snage su se pokušale probiti do okruženoga Lovinca, ali nisu uspjele. Lovinački branitelji su se zajedno s 800 civila izvukli iz okruženoga sela i preko velebitskih visova otišli u Starigrad.

Otočac je bio strateški važni gradić koji se nalazi na važnoj cestovnoj prometnici koja je povezivala hrvatski sjever i jug. Otočac je predstavljao i psihološki cilj jer je bio glavnim gradom jedne hrvatske regije, Gacke. Hrvatske snage pokušale su deblokirati gradić Otočac i cestovne prometnice Otočac – Žuta Lokva. 26. rujna 1991. godine hrvatske snage pokrenule su napadno-oslobodilačku akciju Medvjed radi deblokiranja najvažnije i skoro jedine kvalitetne cestovne prometnice kroz Liku i Gacku koja je spajala hrvatski sjever i jug. Budući da su učinci akcija bili nedostadni, pokrenuta je Operacija Drenjula u studenom 1991. Operacija je završila 13. studenoga 1991. godine.

Velikosrbi su nastavili topnički napadati Gospić s položaja u Ostrovici. Do 29. rujna su tako uništili skoro 75% Gospića.

11.3. Pokolj u Vukovićima i Poljanku, 7 studenoga 1991.

Dana 7. studenog 1991. godine Pokolj u Poljanku; ubijeno je 10 civila (8 osoba u Vukovićima i 2 u Poljanku, općina Korenica).

Pokolj u Vukovićima i Poljanku ratni je zločin kojega su počinili srpski odmetnici iz sela Mukinje, Plitvica, Krbave, Svračkova Sela, Plitvica Sela, sve u općini Korenica. Dvije skupine maskiranih srpskih odmetnika su 7. studenoga oko 10 sati ušle su u selo Vukoviće gdje su ubili 8 Hrvata, a poslije su ušli u selo Poljanak oko 12 sati, gdje su ubili još dvojicu Hrvata i etnički očistili hrvatsko selo. Odmetnici su i opljačkali selo. Jedini koji je preživio taj pokolj 7. studenoga 1991. bio je momak koji je onda imao 16 godina. U pokolju mu je ubijen otac.

Tijela ubijenih nisu nađena (stanje 7. studenoga 2014.) osim Ivana Vukovića i Nikole Vukovića kojima su tijela našli u dvorištu kuće uz cestu. Ukupno je te jeseni na užem području toga kraja ubijeno oko 18 civila i trojica hrvatskih policajaca.

Za taj su ratni zločin 1994. godine, presudom Županijskog suda u Gospiću, u odsutnosti osuđena osmorica Srba.

11.4. Boj za Karadžićevo, 9. studenoga 1991.

Tijekom pokušaja proboja obruča oko opkoljenog Vukovara 9. studenoga 1991. pripadnici specijalne policijske postrojbe iz Varaždina izveli su pogibeljan napad na selo Karadžićevo.

Operacija nije od početka krenula kako je bilo dogovoreno; naime, nisu se uključile druge postrojbe koje su to bile dužne učiniti. Prije početka akcije izostala je i minobacačka potpora.

“No, najveći šok slijedio je nakon prodora specijalaca u selo. Naime, u dvodnevnom izviđanju Rode su ustanovile da Karadžićevo uz pobunjene Srbe brane manje snage 12. Proleterske mehanizirane brigade JNA, koje nisu trebale biti zapreka dobro organiziranom napadu iz tri smjera. No, očito je da su Srbi dobili i informacije o napadu, pa su obranu Karadžićevo ojačali tenkovima, topništvom i teškim strojnica.”

Srbi su očito znali za akciju pa su pripremili zasjedu. Policajci su se izvlačili iz zasjede, pri tome su im pomagali pripadnici ZNG-a. Poginula su četvorica policajaca, jedan se vodi kao nestali, jedan je bio zarobljen, a 29 pripadnika Rode je ranjeno.

Napadi na Paški most

8. i 9. studenoga 1991. bili su najteži dani u seriji zračnih napada na Paški most. Maslenički i Paški most bili su cestovne poveznice juga i sjevera Hrvatske. Nakon rušenja Masleničkog mosta 21. studenoga 1991. Paški most bio je jedina cestovna poveznica sjevera i juga Hrvatske i zbog toga je od listopada bio meta napada zrakoplova JNA. Most i trajektno pristanište Miletići su napadnuti sa šest zrakoplova, gađani su trajekti i kolone vozila, ali i civili koji su se ondje zatekli, pri čemu ih je dvoje poginulo, a veći broj ranjen. Protuzračna obrana uspjela je srušiti jedan avion pa su uskoro ovako drski napadi na Paški most prestali.

11.5. Pokolj u Erdutu 1991.

Prvi napad i zločin s teritorija Srbije bio je napad na Centar za obuku u Erdutu, 25. srpnja 1991. U ranu zoru 25. srpnja 1991. JNA je s teritorija Srbije i s raketne topovnjače na Dunavu VBR-ovima i minobacačima napala Centar za obuku u Erdutu. Centar se nalazio na obali Dunava s hrvatske strane. Centar je srušen sa zemljom. Napad je izvršen dok su gardisti spavali. U napadu su poginula šestorica pripadnika 1. Gardijske brigade (Tigrovi), a 18 ih je teško ranjeno. Poginuli su Mile Čulina, Anto Grgić, Miroslav Gržan, Josip Knežević, Željko Pavić i Mirko Rožman.

Erdut su u kolovozu 1991. godine okupirali JNA i Srpska dobrovoljačka garda te ga pripojili željenom velikosrpskom teritoriju. Hrvate, Mađare i druge nesrbe protjerali su ili poubijali. Zločinac Željko Ražnatović Arkan je u Erdutu osnovao centar za obuku koji je služio i kao logor gdje su mučeni i ubijani Hrvati i Mađari (i nesrbi). Od studenoga 1991. do veljače 1992., dok je Erdut bio okupiran i izvan ratnih djelovanja, ubijeno je 37 civila: staraca, žena i djece.

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije (ICTY) navodi da je 2.500 osoba deportirano iz Erduta 1991. godine. Prema popisu stanovništva iz 1991. Erdut je imao 1459 stanovnika, od čega su većina bili Hrvati.

Pokolj u Erdutu 9. studenoga i 11. studenoga 1991., ubijeno je 20 osoba (žrtve su bili Hrvati i Mađari)

Prema ICTY-u, prvi incident dogodio se u studenome 1991. godine (9. studenoga). Ubijeno je 12 osoba, „*Tijela osam od prvobitnih dvanaest žrtava pokopana su u selu Čeliji, a jedna žrtva pokopana je u Daljskom Ataru.*“.. Sljedeći dan (dana) ubijene su još 3 osobe.

Drugi val ubojstava, ICTY navodi sljedeće:

„*Dana 11. studenog 1991. godine, pripadnici TO-a SAO SBZS, pod komandom Željka Ražnatovića, uhitili su sedam nesrpskih civila u selu Klisa. Dva zatvorenika koja su imala rođake Srbe, puštena su na slobodu. Preostalih pet civila odvedeno je u centar za obuku TO-a u Erdutu. Nakon ispitivanja, žrtve su ubili i pokopali u masovnu grobnicu u selu Čelija.*“

Treći val ubojstava, ICTY navodi sljedeće:

„Dana 10. prosinca 1991. godine, pripadnici TO-a SAO SBZS, predvođeni Željkom Ražnatovićem, i pripadnici Milicije SAO SBZS uhitili su pet nesrpskih seljana iz Erduta. Žrtve su odvedene u centar za obuku TO-a u Erdutu i kasnije ubijene. Tijela tri žrtve kasnije su bačena u jedan bunar u Daljskom Ataru.“

Četvrti val ubojstava, ICTY navodi sljedeće:

„Od 22. prosinca 1991. do 25. prosinca 1991. godine, pripadnici TO-a SAO SBZS, predvođeni Željkom Ražnatovićem, i pripadnici Milicije SAO SBZS uhitili su u Erdutu sedam civila, Mađara i Hrvata, i doveli ih u centar za obuku TO-a u Erdutu. Dana 26. prosinca 1991. godine, ubijeni su vatrenim oružjem. Tijela šest žrtava pokopana su u Daljskom Ataru.“

Peti val ubojstava, ICTY navodi sljedeće:

„Dana 21. veljače 1992. godine, pripadnici TO-a SAO SBZS, predvođeni Željkom Ražnatovićem, i pripadnici Milicije SAO SBZS uhitili su u Erdutu četiri nesrpska civila. Sve žrtve ispitivane su u centru za obuku TO-a u Erdutu, a zatim ubijene. Tijela žrtava pokopana su u masovnoj grobnici u Daljskom Ataru.“

Za zločine u Erdutu, uključujući ubojstva, bezobzirno razaranje i nezakonito zatvaranje, pred ICTY-em su optuženi Goran Hadžić, Slobodan Milošević, Željko Ražnatović, Jovica Stanišić i Franko Simatović.

Godine 2003., svjedokinja B 129, bivša Ražnatovićeva tajnica, svjedočila je u Haagu. *Tajnica je podrobno objasnila kako su Ražnatović i njegova postrojba bili pod izravnim zapovjedništvom Miloševićevih šefova tajne službe (Službe državne bezbednosti), Jovice Stanišića i Franka Simatovića. Ona je posjetila centar Arkanovih Tigrova u Erdutu, koji je imao otprilike 1000 boraca. Koristili su dvije vrste uniforme - zelene po danu i crne po noći.“*

11.6. Pokolj u Saborskom, 12. studenoga 1991.

Pokolj u Saborskom počinile su snage JNA i pobunjeni Srbi 12. studenoga 1991. Saborsko je bilo mjesto s većinskim hrvatskim stanovništvom. Napadi su počeli 1. listopada 1991. godine. Cilj je bio protjerivanje Hrvata s njihovih ognjišta i stvaranje etnički čiste velike Srbije.

12. studenoga srpski su napadači (JNA s devet vojnih zrakoplova, 43 tenka, desetak haubica i VBR-ova, te blizu 1000 pripadnika paravojnih formacija) probili obrambene crte sela Saborskog. Potom su išli od kuće do kuće i ubijali seljane, ukupno njih 29, koji nisu htjeli ili mogli napustiti selo. Sve su kuće potom opljačkane. Katoličku crkvu su digli u zrak, a groblje opustošili.

Prognani seljani su se tri dana provlačili kroz šume prema Bihaću. Iz Bihaća su autobusima prebačeni u Hrvatsku i smješteni s ostalim izbjeglicama po hotelima.

U Saborskom je za vrijeme srpske agresije ukupno ubijeno 80 ljudi, a 160 je ranjeno.

10.7. Pokolj u Kostrićima kod Hrvatske Kostajnice

NAJTUŽNIJE SELO U HRVATSKOJ; svi mještani sela Kostrić su ubijeni!

Dana 15. studenoga 1991. pripadnici MUP-a SAO Krajine iz sastava Jedinice za posebne namjene "Kaline" iz baze u Komogovini, zapovjednika Stevana Borojevića Gadafija, ušli su u selo i poubijali sve stanovnike koje su zatekli. Njih ukupno 15 uključujući dvoje djece od dvije i četiri godine, kuće opljačkali, a selo spalili. Sutradan su ubili i šesnaestoga stanovnika kojeg dan ranije nisu zatekli. Od 16 žrtava u selu Kostrići svima je zajedničko da su bili civili, neboraćko stanovništvo koje prilikom likvidacije nije pružilo otpor te da su bili hrvatske nacionalnosti i rimokatoličke vjere. Po spolu, devet žrtava bile su žene, a sedam muškarci. Po dobi devet žrtava je bilo starije od 60 godina, tri su bile srednje životne dobi, dvoje mlađe životne dobi (bračni par) dok su dvije žrtve bile maloljetna djeca (dvoje djece od 2 i 4 godine).. Danas selo Kostrići praktički ne postoji.

Nakon rata nadležne državne institucije RH u dva su navrata provele pretragu terena tijekom kojih su pronađeni i ekshumirani posmrtni ostaci sedam stanovnika Kostrića. Do danas nisu pronađeni ostaci još devet mještana.

Prema zakonima RH, područje sela Kostrići dobilo je status masovne grobnice

Autor: Snježana Vučković, (srijeda, 9. studenoga 2016. godine)

„Četvrt stoljeća nakon jednog od najgorih zločina počinjenih u Domovinskom ratu, okončan je projekt izrade monografije o najtužnijem selu u Hrvatskoj – Kostrićima. Autor vrlo detaljne monografije je povjesničar Jakša Raguž koji je godinu dana, kako kaže, sve obveze stavio sa strane i posvetio se prikupljanju činjenica o tragediji koja je tijekom rata zadesila malo, pitoreskno selo na Banovini, pri čemu su od strane srpske vojske pobijeni svi zatečeni mještani:

– U knjizi se na 325 strana osim samog opisa zločina i imena njegovih počinitelja, može naći cijela povijest ovog naselja koje datira iz 18. stoljeća. Meni je osobno bila poražavajuća spoznaja da su mjesto i mještani koji su opstajali 3 stoljeća bili zatrti u jednom danu, no zbog te je činjenice selo Kostrići postalo jedno od rijetkih mjesta gdje je međunarodni sud dokazao genocid – kazao je hrvatski povjesničar koji je angažiran i u dokumentarnom serijalu "Kako je obranjena Hrvatska", te dodao kako je monografija nastala u suradnji općine Majur i Hrvatskog instituta za povijest. “

10.8. Boj u Splitskom i Korčulanskom kanalu, 14. – 16. studenoga 1991.

Boj u Splitskom i Korčulanskom kanalu zbio se od 14. do 17. studenog 1991. godine.

JNA je izvršila pomorsku blokadu Splita. Diverzanti HRM-a su 14. studenoga 1991. torpedom pogodili patrolni čamac MUKOS koji je blokirao Splitskavratu i teško ga oštetili. Tri mornara su poginula, a posadu je prihvatilo drugo plovilo JRM. JRM je u znak odmazde tijekom noći 14. na 15. studenoga topovima napala Brač i Šoltu, gađala Milnu i Grohote te topničke položaje HRM. Nakon odgovora hrvatskih bitnica, brodovi s južne strane Šolte su se rano ujutro povukli prema Visu. Brodovi JNA koji su bili u Splitskom kanalu su ujutro u 6 sati otvorili vatru po Splitu. Pogodeni su: Arheološki muzej, zgrada općine, sportski centar na Gričama, Higijenski zavod, Tehnička škola, mnogi civilni objekti, posebno u starom dijelu grada. Pogodena su i dva Jadrolinijina trajekta u gradskoj luci, Bartol Kašić i Vladimir Nazor na kojima su poginuli vođa stroja Jure Kalpić i upravitelj stroja Dinko Maras, kormilar Ante Vidović je ranjen, a ranjeno je i šest građana. Paljbu po Splitu otvorile su i vojarne u gradu i okolici.

Hrvatska ratna mornarica je uzvratila paljbu s položaja pod Marjanom, sa Šolte i Brača. JRM je pozvala zrakoplovstvo da ih podrži pa je doletjelo 6 borbenih zrakoplova iz Mostara. Hrvatske snage su srušile dva zrakoplova. JRM je zbog silnog odgovora i oštećenja brodova prekinula napad i krenula prema jugu kroz Brački kanal. Bojali su se podvodnih mina u Splitskim vratima pa su krenuli navedenim smjerom. HRM je postavila podvodne mine pred ratnom lukom Lora; na minu je naletjela barkasa i pogunulo je 5 vojnika pa je jugomornarica shvatila da više nije sigurna u ratnoj luci Lora.

Za napad na Split pravomoćno su osuđeni pripadnici JNA Mile Kandić, Nikola Ercegović, Dojčilo Isaković, Živomir Ninković i Ilija Brčić.

Boj u Korčulanskom kanalu

Nakon boja u Splitskom kanalu brodovi JRM-a su jedno vrijeme bili u Bračkom kanalu pa su krenuli Hvarskim kanalom prema Neretvanskom i Korčulanskom kanalu. Bilo je 9 ratnih brodova JNA koji su se zbog jakoga juga usidrili u uvali Bezdija pokraj Lovišta i u uvali Duboka na Hvaru. Topnički vod Lovišta i topnički vod Blaca (na otoku Korčuli) otvorili su vatru po brodovima JNA koji su bili u dometu njihovih topova. Bila su pogođena dva minolovca te raketni i torpedni čamac. Nakon boja brodovi JNA su se povukli prema Visu i Lastovu.

Značaj Boja u Korčulanskom kanalu

Hrvatska ratna mornarica počela se stvarati sredinom rujna 1991. U rujnu su osvojene topničke bitnice, a tijekom listopada uređeni su paljbeni položaji na: Žirju, Zvečevu, Smokvici, Šolti,

Braču, Splitu, Pelješcu i Korčuli. Minirani su ulaz u ratnu luku Lora i Splitska vrata. Osvajanjem skladišta Male Bare i skladišta podvodnih mina u uvali Tatinje HRM je došla do sredstava kojima može zapriječiti prolaze brodova i izvršiti odvracanje neprijatelja sa svojih topovskih bitnica. HRM je ustrojila snage za minska djelovanja, odred pomorskih diverzanata, postrojbe obalnoga topništva i pomorske snage.

HRM je ograničila djelovanje JRM-a miniranjem ulaza u ratnu luku Lora, a djelovanjem topničkih bitnica učinili je nesigurnom pa se JNA povukla u baze na Visu i Lastovu. Pobjedom u splitskom i korčulanskom boju HRM je omogućila deblokadu hrvatskih kopnenih luka, osim Dubrovnika.

10.9. Okupacija Slunje, 16. studenoga 1991.

Dana 16. studenoga 1991. JNA i četnici okupirali su Slunju, Saborsko i Cetingrad. Obrana je izdržala tri mjeseca, ali pred naletom jačega agresora nije se mogla oduprijeti okupaciji. Slunja je bila u potpunom okruženju, odsječena od ostatka Hrvatske te je izvlačenje 16.000 Hrvata izvršeno preko Bosne. Jedan dio prognanika odveden je u srpske logore u BiH. Križni put progonstva trajao je četiri godine, sve do oslobodilačke akcije Oluja.

„Od 1991. do 1995. ubijeno je u slunjskom kraju 297 osoba (bez Saborskog gdje su 52 žrtve). Od tog broja 70 je žena starije životne dobi, 1 trudnica, 1 djevojka i 3 djevojčice. Starijih muškaraca je ubijeno 99 plus jedno muško dijete (6 mjeseci). To je ukupno 175 žrtava koje čine žene, starci i djeca. Najveći broj stradalih je u prvim danima okupacije i tijekom okupacije: ukupno 213 žrtava.“(svjedočanstvo mons. Mile Pecića). Za zločine je odgovarala samo jedna osoba!

Nakon dolaska UNPROFOR-a (proljeće 1992.) stradale su u okupiranom području 52 osobe.

Srbočetnici su opljačkali i razorili obiteljske kuće Hrvata, opljačkali i spalili sve katoličke crkve i kapelice te oskvrnuli katolička groblja. Sva okupirana mjesta teško su razorena. Saborsko je praktično sva nježno sa zemljom; uništen je 1171 stambeni objekt.

Dugotrajnom obranom Saborskog, Slunja i Cetingrada onemogućeno je brzo presijecanje kontinentalne Hrvatske, omogućeno je stvaranje nove crte obrane Karlovca i Ogulina. Hrvatska je u međuvremenu došla do oružja i streljiva pa je onemogućila daljnji prodor agresora.

11.10. Polaganje ruža i paljenje svijeća na grobovima poginulih i ubijenih branitelja Vukovara 1991., 17. studenoga.

Svake godine 17. studenoga Udruga roditelja i obitelji zarobljenih i nasilno odvedenih hrvatskih branitelja "Vukovarske majke" i Savez udruga obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja organiziraju polaganje ruža i paljenje svijeća na Memorijalnom groblju žrtava iz Domovinskoga rata u Vukovaru.

Udruga Hrvatska majka, u Vinkovcima je prva osnovana 12. listopada 1992. godine; udruga koja je okupljala obitelji zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja u Republici Hrvatskoj s ciljem traženja nestalih hrvatskih branitelja.

Udruga "Vukovarske majke" i "Hrvatski feniks" su tiskali knjigu (1996.): "Gdje su naši najmiliji" gdje su navedena imena 2.622 osobe za kojima se traga, tefotografije zarobljenih, nasilno odvedenih. Udruga roditelja i obitelji zarobljenih i nasilno odvedenih hrvatskih branitelja "Vukovarske majke" još potražuje 932 nestale osobe.

U Zagrebu su pred sjedištem UNPROFOR-a, u Selskoj cesti, majke poginulih i nestalih podigle zid („Zid bola“) od crvenih (nada) i crnih (smrt) cigla da skrenu pozornost bezosjećajnoj međunarodnoj zajednici da je u Hrvatskoj ubijeno i nestalo više od 13.600 hrvatskih građana.

Kršene su sve norme Međunarodnog prava ali međunarodna zajednica nije ništa poduzela, nije kaznila agresora (Srbiju) što je bila dužna napraviti temeljem međunarodnog prava!

U Republici Hrvatskoj je od 1991. godine otkriveno 150 masovnih te više od 1.300 pojedinačnih grobnica u kojima su pronađeni i ekshumirani posmrtni ostaci 5.135 osoba, a završno identificirani te sahranjeni posmrtni ostaci 4.225 žrtava. U Republici Hrvatskoj još uvijek se traga za 1.508 nestalih osoba kao i za posmrtnim ostatcima 414 poginule osobe (ukupno 1.922 nerasvijetljene sudbine).

Broj poginulih civila u Vukovaru još nije točno utvrđen (nažalost, pitanje je hoće li ikada biti utvrđen); navode se različiti podatci: 1.100 osoba (Davor Marijan), 1.350 (Glavni sanitetski stožer RH). Broj ranjenih civila bio je nešto manji od 2.500.

Na području Vukovarsko-srijemske županije otkriveno je 56 masovnih i više stotina pojedinačnih grobnica. Pronađeni su i ekshumirani posmrtni ostaci 2.074 žrtve od kojih su završno identificirani i dostojno sahranjeni posmrtni ostaci 1.846 hrvatskih branitelja i civila. Uprava za zatočene i nestale Ministarstva hrvatskih branitelja još uvijek traga za 1.922 osobe, od kojih je 481 nestala i stradala na području Vukovarsko-srijemske županije. Ključni

mehanizam za pronalazak nestalih hrvatskih branitelja i civila jest puna suradnja Republike Srbije u otkrivanju informacija o njihovoj sudbini.

Na Ovčari su nađeni posmrtni ostatci 200 osoba koje su odvedene iz vukovarske bolnice, a za 66 osoba se ne zna gdje su posmrtni ostatci jer Srbija ne želi otkriti što se dogodilo s tim osobama. Također nema podataka o pojedinačnim zločinima koji su se dogodili nakon ulaska JNA i paravojskih postrojbi u vukovarsku bolnicu.

U "Borovo Commerce" je 1991. bio odjel vukovarske ratne bolnice. Kada su JNA i četničke paravojske postrojbe ušle u "Borovo Commerce" na odjelu je bilo 200 (250) ranjenika te oko 1.000 civila. JNA i četnici su ubili 51 osobu u Borovu Naselju, 115 ih odvele u Srbiju, a ostatak (oko 1.000 ljudi) u Dalj gdje su ispitivani, selekcionirani i ubijani. One koje nisu ubili su zatočili u koncentracijske logore, jedan dio zatočenika je deportiran u Hrvatsku, dio je razmijenjen, a nekima se gubi trag.

U „Veleprometu“ je ubijeno 100 osoba, a 700 osoba je odvedeno (i ubijeno) i gubi im se trag!

Branitelji i civili Mitnice su se predali jedinicama JNA, jedan branitelj je ubijen u Srijemskoj Mitrovici. Jedan civil je nestao nakon predaje kod novog groblja, a jedan u Šidu. Ostali su razmijenjeni. Dok su trajali pregovori branitelja s Mitnice, nekoliko branitelja je ubijeno, a nekoliko odvedeno u nepoznatom smjeru i ne zna se njihova sudbina.

Izjava bojnika Ivana Grujića (Večernji list 4. ožujka. 1996.); Beograd ima identifikacijske medicinske protokole o ubijenima, odnosno pokojnima koje tražimo s područja istočne Slavonije, čak i iz zapadne Slavonije i Banovine. Identificirali su 1.400 osoba, a imaju podatke i o 300 neidentificiranih. Prema Deytonskom sporazumu trebalo je riješiti pitanje odvedenih (nestalih), ali se to nije dogodilo jer Srbija odbija suradnju.

Republika Srbija ne želi dati informacije o sudbini odvedenih (nestalih) branitelja i civila. Također, ni Srbi koji su bili svjedoci odvođenja, maltretiranja i ubijanja Hrvata ne žele kazati gdje su pokopani.

NISU NESTALI, ODVEDENI SU I UBIJENI!

U Vukovarskom Borovu Naselju 2016. godine otkriven je spomenik odvedenima (nestalima za koje se ne zna gdje su, živi ili mrtvi) u Domovinske ratu. To je mjesto gdje majke, supruge, očevi i djeca nestalih mogu doći, pomoliti se i zapaliti svijeće.

Međunarodna zajednica formalno daje podršku, ali osim nekorisnih izjava nije ništa napravila da se rasvijetli sudbina odvedenih (nestalih) osoba i da se zločinci primjereno kazne. Republika Hrvatska (vlast) ne čini dovoljno u potrazi za nestalima.

Foto: Vukovarsko memorijalno groblje, Naslovnica knjige Gdje su naši najmiliji, Zid bola (fragment)

Izvori:

1. Serijal Eduarda Galića i Dominika Galića. *Heroji Vukovara*.
2. Lučić, Ivo. 2017. *Vukovarska bolnica Svjetionik u povijesnim olujama hrvatskog istoka* Vukovar hospital a Lighthouse in Historic Storm of Eastern Croatia. Hrvatska liječnička komora. Hrvatski institut za povijest. Zagreb.
3. Vukovarske majke. 1996. *Gdje su naši najmiliji* (drugo, dopunjeno izdanje). „Hrvatski feniks“. Zagreb.
4. Hebrang, Andrija. 2013. *Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku*. Udruga hrvatskih liječnika dragovoljaca 1990. – 1991. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zagreb – Zadar.

11.11. Pokolj u Škabrnji i Nadinu 1991.

Pokolj u Škabrnji izveli su pobunjeni Srbi uz pomoć JNA, 18. studenoga 1991. godine. Tog dana ubijene su 43 osobe, a ukupno su u Škabrnji tijekom Domovinskoga rata ubijene 84 osobe hrvatske nacionalnosti, 26 branitelja i 58 civila.

Pokolj u Nadinu izvršili su pobunjeni Srbi uz pomoć JNA 19. studenoga 1991. godine. Ubijeno je 14 civila i 5 branitelja, a tri osobe se vode kao nestale.

Hrvatsko selo Škabrnja, u zadarskom zaleđu, bilo je trn u oku Srbima koji su živjeli u okolnim srpskim selima pa su 1991. godine tijekom pobune napali selo, stanovnike Hrvate ubili i protjerali, a selo opljačkali i spaliti. Zločin je izveden planski, istovremeno kada su četničke horde divljale u okupiranom Vukovaru i u drugim područjima Hrvatske gdje su napravljeni zločini (Saborsko, Vrhovine i drugdje).

Napad na Škabrnju započeo je žestokom topničkom paljbom, upadom tenkova i oklopnih vozila iz pravca Biljana Donjih i Zemunika Gornjeg (srpskih sela). Stanovnici Škabrnje su se sklonili u podrum. Agresor je žene i djecu izvukao iz podruma i ubio 43-je hrvatskih civila. Ubojstva civila izvršena su vatrenim oružjem, tupim predmetima te gaženjem tenkom. Neke su žrtve mučili prije nego što su ih ubili. O zvjerskom ponašanju pobunjenih Srba i nekih pripadnika JNA postoje i svjedočanstva vojnika JNA koji su bili sudionici napada i razaranja Škabrnje.

JNA je htjela zločin zataškati, ali je pod pritiskom predstavnika Međunarodnoga crvenog križa i europskih promatrača hrvatskoj strani na Musapstanu kod Zadra predala 35 tijela u crnim najlonskim vrećama, a naknadno još 9 tijela, ukupno 44 žrtve. Tijela su dovezena iz Škabrnje u ukradenim teretnim kamionima. Kod osnovne škole bila je još jedna masovna grobnica koja

je otkrivena nakon oslobađanja Škabrnje. U toj masovnoj grobnici bila su tijela osoba koje su ostale u Škabrnji.

Po okončanju napada, Srbi su Škabrnju spalili i u potpunosti uništili. Katoličku crkvu su do temelja srušili. Nakon što je opustošeno selo, kraj je miniran. Od posljedica prisiljenosti kretanja kroz minska polja, još je nekoliko škabrnjskih civila poginulo.

Oni civili koji su bili pošteđeni, kasnije su predani hrvatskoj strani u mjestu Pristeg, a muškarci su zatočeni u kninskim logorima pa su kasnije razmijenjeni.

Jednu skupinu stanovnika Škabrnje nisu otkrili u jednom podrumu. Njih je uspješno noću izvukao i doveo na slobodni teritorij velečasni don Tomislav Sikirić.

Srbi iz susjednih sela i JNA su i prije pokolja napadali Škabrnju želeći prognati sve stanovnike toga hrvatskog sela. Napadi su bili žestoki 17. rujna i 5. listopada 1991. godine. U rujnu su stanovnici bili evakuirani na Ugljan, ali su se vratili nakon potpisanog primirja. U razdoblju od 4. do 10. listopada na Škabrnju je palo više od 2.000 granata. Škabrnja je bila raketirana iz zrakoplova; na selo su bačene velike bombe, tzv. „Krmače“.

Pokolj u Nadinu 19. studenoga 1991.

Dan nakon zločina u Škabrnji u Nadinu je ubijeno 14 civila i pet hrvatskih branitelja dok ih se troje još smatra nestalima...

Pristrana i neprofesionalna tužiteljica Haškog suda Carla del Ponte nije optužila glavne krivce za zločin u Škabrnji i Nadinu. Ratnoga zločinca Ratka Mladića optužila je samo za zločine nad Muslimanima u Bosni i Hercegovini. Propustila je optužiti Mladića za zločine u Škabrnji, Nadinu, Drnišu, Kijevu, sinjskom području.

Hrvatsko pravosuđe je također zakazalo i nije procesuiralo zločince!

11.12. Heroji obrane Vukovara 1991.

U spomen na 18. studenog 1991. Hrvatski sabor je 1999. godine donio Odluku o proglašenju dana sjećanja na žrtvu Vukovara 1991., kako bi se dostojanstveno i primjereno toga datuma odavala počast svim sudionicima obrane grada Vukovara, simbola hrvatske slobode.

Nakon prvih višestranačkih izbora u Sloveniji (8. travnja 1990.) i u Hrvatskoj (22. travnja 1990.) Srbi su započeli s pripremama za ostvarenje mnogo prije napravljenog plana stvaranje

Velike Srbije (svi Srbi u jednoj državi) te su pobunili Srbe u Hrvatskoj s ciljem rušenja legalno izabrane vlasti i nametanja srpske diktature. Na području istočne Slavonije Srbi su činili većinu u pojedinim naseljima koja su okruživala Vukovar (Borovo Selo, Trpinja, Vera, Bobota, Bršadin i Negoslavci) pa su se organizirano pobunili protiv hrvatske vlasti. Pobuna je eskalirala nakon što je Republika Hrvatska proglasila razdruživanje od SFR Jugoslavije (25. lipnja 1991. godine). Nakon proglašenja državnosti RH organiziraju se srpske paravojne postrojbe uz pomoć vlasti u Srbiji i JNA. Srpski teroristi dobivaju sve od srpske policije i od JNA te izvode terorističke akcije, zastrašivanje i protjerivanje Hrvata iz njihovih domova.

Budući da je bilo jasno da se sprema pobuna i agresija Srba, u lipnju 1991. godine osnovane su baze ZNG-a za obuku na Principovcu kod Iloka, Opatovcu i Novim Čakovcima. Obuku su vodili Ante Roso i Miljenko Filipović. Baza za obuku u novim Čakovcima uništena je u zračnom napadu 22. srpnja 1991. godine, a baza u Principovcu uništena je 27. srpnja 1991. godine.

Bitka za Vukovar odvijala se u tri faze:

Prva, pripremna faza, od prvih višestranačkih izbora (22. travnja 1990.) do 2. svibnja 1991. godine (ubojstvo hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu). Beograd je poticao pobunu Srba, policija je dijelila oružje Srbima i započela je oružana pobuna koju je JNA podržala. Nakon ubojstva hrvatskih redarstvenika u Borovu Selu JNA se otvoreno stavila na stranu pobunjenika.

Druga faza trajala je od 2. svibnja do 24. kolovoza 1991. godine. Skupština općine Vukovar, u kojoj su većinu činili Srbi, odbila je prihvatiti novi ustav Hrvatske kojim se Republika Hrvatska proglašava neovisnom i suverenom državom. U vukovarskom prigradskom naselju Borovo Selo stvorena je baza srpskih terorista (paravojnih formacija pod komandom JNA). I u drugim mjestima oko Vukovara, gdje su Srbi bili većina, stvorene su organizirane pobunjeničke skupine koje nisu priznavale hrvatsku vlast. Pobunjenici su progonili Hrvate, blokirali promet barikadama i naoružanim seoskim stražama te pucali po hrvatskim selima. U tim okolnostima pojedine se mjesne zajednice u gradu Vukovaru počinju organizirati zbog samoobrane (Borovo Naselje, Mitnica, Sajmište, Lužac). Obrana Vukovara temeljila se na policijskim snagama. Početkom kolovoza zapovjednik Policijske uprave Vukovar bio je Stipe Pole.

Značajan doprinos u pripremi obrane Vukovara imao je Tomislav Merčep, sekretar Općinskog sekretarijata za narodnu obranu i predsjednik HDZ-a u Bogdanovcima. Merčep je pomoću pripadnika vinkovačke i zagrebačke postrojbe Zbora narodne garde istjerao ubačene četnike iz Vukovara 4. srpnja 1991. godine i preuzeo Općinski sekretarijat za narodnu obranu te organizirao obranu do svoje smjene. Svjedočanstvo Ivana Anđelića - Doktora, jednog od zapovjednika obrane Sajmišta:

„Obranu Vukovara je postavio Tomislav Merčep, tada šef HDZ-a. Bez njega ne bi bilo ničega. On je naoružavao legalno i ilegalno svoje ljude. Merčep je radio u tvornici Borovo koja je imala 20.000 zaposlenih. Zbog njegova karaktera i poštenja, i Srbi su došli u našu Gardu, jer su ga poznavali i znali kakav je. Bili su i njegovi tjelohranitelji. Merčep je stvorio temelje za

veliku tvrđavu, a drugi su se hvalili gotovom djetetu biti tata. Kako je on postavio obranu, tako je sve ostalo...“

Treća faza bitke za Vukovar započinje 24. kolovoza 1991. godine kada je počela otvorena agresija JNA na grad koja je završila slomom obrane grada 20. studenoga 1991. godine. Do 24. kolovoza 1991. godine poginulo je 50 osoba.

Bitka za Vukovar 1991. godine bila je bitka za Hrvatsku.

Krizni štab općine Vukovar koordinirao je pripremu obrane. Na čelu štaba bio je Vladin povjerenik Marin Vidić Bili.

Do dolaska Mile Dedakovića – Jastreba u Vukovar svaki mjesni kotar je imala svoga zapovjednika, a zapovjednik Zbora narodne garde u Vukovaru bio je Ivica Arbanas, načelnik Policijske uprave bio je Stipe Pole, na čelu Sekretarijata narodne obrane bio je Danijel Rehak, a za civilnu zaštitu bio je zadužen Ferenc Kovač.

Mile Dedaković –Jastreb i Branko Borković – Mladi Jastreb došli su u Vukovar krajem kolovoza (30. kolovoza 1991.) i objedinili obranu grada pod jedinstvenim zapovjedništvom. Do 30. kolovoza 1991. godine, JNA je izgubila 10 tenkova i 2 zrakoplova. Obrana je bila organizirana na razini mjesnih kotareva (Borovo Naselje, Mitnica, Sajmište, Lužac); u kotarevima su djelovale borbene skupine koje su imale svoje zapovjednike i oni su branili određene dijelove kotara (grada). Od 30. kolovoza djelovalo je jedinstveno Zapovjedništvo obrane grada na čelu s Milom Dedakovićem - Jastrebom (bivši potpukovnik JNA) do 12. listopada 1991. godine kada je Mile Dedaković – Jastreb otišao iz Vukovara. Mile Dedaković – Jastreb preuzima Zapovjedništvo u Vinkovcima (Zapovjednik Operativne grupe za teritorij općina Vukovar, Vinkovci i Županja), a Zapovjedništvo obrane grada preuzima Branko Borković - Mladi Jastreb (bivši kapetan JNA). Branko Borković – Mladi Jastreb bio je zapovjednik obrane grada od 12. (imenovanje 16.) listopada do sloma obrane 17. studenog 1991. godine.

JNA je planirala okupirati Vukovar za jedan dan pa je grad napala (potpomognuta paravojnim srpskim i četničkim postrojbama) iz svih pravaca 24. kolovoza 1991. godine. Drugi plan je bio osvajanje Vukovara za sedam dana; napad je počeo 14. rujna 1991. godine, ali se to nije dogodilo. Branitelji su grad branili 87 dana, neprijatelju su nanijeli velike gubitke u ljudstvu i tehnici. Grad Vukovar je nakon 87 dana herojske obrane okupiran 18. - 20. studenoga 1991. godine. Grad je tijekom agresije branilo 1.800 do 2.000 branitelja u gradu i nekoliko tisuća (ukupno oko 6.700 branitelja) u istočnoslavonskim mjestima (Berak, Slakovci, Tovarnik, Ilača, Svinjarevci, Stari i Novi Jankovci, Tordinci, Marinci, Cerići, Nuštar, Bogdanovci). Kada je slomljena obrana grada, u gradu je bilo oko 750 branitelja (450 u Vukovaru i 300 u Borovu Naselju). Grad su branili policajci, vojnici i dragovoljci iz svih dijelova Hrvatske, Hrvati iz BiH i dijaspora te dragovoljci iz drugih država.

Otvorena agresija na Vukovar započinje 24. kolovoza 1991. godine. Prvi veliki opći napad bio je 14. rujna 1991. godine. JNA je potpomognuta paravojnim srpskim postrojbama napala grad iz svih pravaca. Napad je zaustavljen uz velike gubitke agresora u tehnici i ljudstvu. Agresor je

stalno napadao crte obrane grada i povremeno izvodio jače opće napade na sve crte obrane, sve do sloma obrane grada.

Dana 25. rujna 1991. godine formirana je 204. vukovarska brigada. Grad su branile skupine branitelja koje su imale zaduženje da brane jedan dio grada i imali su svoga zapovjednika. Obranom Borova Naselja zapovijedao je Blago Zadro; njegovi zamjenici bili su Marko Babić i Ivo Kovačić (zadnji zapovjednik); Trokatnicu su branili Tigrovi, zapovjednik Ante Vrban, nakon pogibije Nedjeljko Husnjak (poginuo u minskom polju); obranu Mitnice su vodili Zdravko Komšić, Ivan Šoljić, Matija Mandić i Pilip Karaula (zadnji zapovjednik); Sajmište je bilo najteže braniti zbog pješачkih borbi prsa u prsa. Pješadija agresora bila je potpomognuta minobacačima, tenkovima i transporterima. Na Sajmištu je poginulo mnogo branitelja te zapovjednici obrane: Petar Kačić – Bojler, Velimir Đerek – Sokol, Ivan Poljak – Sokol; zadnji zapovjednici obrane Sajmišta bili su Josip Tomašić – Osa, Nikica Burić – Samoborac, Berislav Babić, Ivan Anđelić –Doktor; na Drvenoj Pijaci zapovjednici su bili HOS-ovci Robert Šilić – Rora, zatim Zvonko Ćurković; silose (Vukovar i Đergej) branili SU Tigrovi pod zapovjedništvom Joze Nemeća; Bogdanovce su branili pripadnici više postrojbi, zapovjednik je bio Ivan Matković - Lasta do kraja rujna 1991. g kada je zapovjedništvo obrane preuzeo Vinko Žanić; HOS-ovom skupinom zapovijedao je Zdravko Špalja – Papundek, zatim Damir Radnić. Obranu Lušca vodio je Stjepan Vidaković, Ivan Čurić. Zapovjednik na Budžaku bio je Dragan Dragojević – Pop i Ivan Katić; Lužac se branio na više punktova, a zapovjednik obrane Lušca (više punktova) bio je Nikola Toth-Feniks (svaka skupina branitelja imala je svoga lokalnog zapovjednika); Kukuruzni put su osiguravali pripadnici više postrojbi; vodiči kroz put bili su suradnici Nikole Totha – Feniksa (vidi dalje), a jedan od zapovjednika bio je Jurica Tolj.

Vukovar su branili pripadnici hrvatske policije i Zbora Narodne Garde (ZNG-a) odnosno Hrvatske vojske. U obrani Vukovara značajan doprinos dali su dragovoljci HOS-a te dragovoljci iz svih krajeva Hrvatske, posebno iz Đakova, Vinkovaca, Županje, Našica, Čakovca, Zagreba, Dalmacije... Vukovar su također branili dragovoljci iz Bosne i Hercegovine i drugih zemalja (Hrvati i pripadnici drugih naroda). Dragovoljci su bili pod zapovjedništvom lokalnih zapovjednika u mjesnim kotarevima, a svi zajedno bili su pod Zapovjedništvom obrane grada.

Vukovar se branio u Marincima (okupirani 1. listopada 1991.), Cerićima (okupirani 2. listopada 1991.), Tordincima (okupirani 25. listopada 1991., Nuštru (razrušen, ali ga agresor nije uspio okupirati), Bogdanovcima (okupacija 10. studenoga 1991.). Kako je agresor okupirao neko od navedenih mjesta, tako se stezao obruč oko Vukovara koji se našao u okruženju, a kasnije u potpunom okruženju zadnjih mjeseca dana prije sloma obrane. Nakon razaranja i okupacije Bogdanovaca Vukovar je bio u potpunom okruženju. Za opskrbu grada Vukovara koristio se „Kukuruzni put“ („Put spasa“) od 24. kolovoza 1991. godine, kada je JNA blokirala vukovarsku obilaznicu, do sredine studenoga 1991. godine. U obrani „Kukuruznog puta“ poginulo je 78 branitelja.

Svi koji su ostali braniti Vukovar u okruženju su heroji. Kukavice su Vukovar napustile prije početka agresije na grad ili tijekom agresije. Svaki obrambeni punkt imao je svoje heroje koji su se odlikovali velikom hrabrošću i koji su doprinijeli obrani dijela grada. Mnogo je junaja branilo Vukovar o čemu postoje mnogobrojna svjedočanstva, ali i onih herojskih čina o kojima

ne znamo jer nema svjedoka da ispričaju njihovu priču. Ovdje će biti spomenuti samo neki, oni koje su suborci obrane grada istaknuli, ali time se ne želi umanjiti doprinos branitelja koji ovdje nisu spomenuti (spomenuti su u knjigama i svjedočanstvima suboraca).

Policijske uprave Osijek, Vukovar i Vinkovci imale su 3393 naoružana policajca. U obrani Vukovara sudjelovao je 1121 policajac iz drugih krajeva Hrvatske, najviše iz Varaždina i Čakovca.

Prema podacima 204. vukovarske brigade poginulo je i nestalo 879, a ranjeno 777 branitelja, pripadnika brigade.

Prvi pripadnici Tigrova došli su braniti Vukovar (Borovo Naselje - trokatnica i Silosi – Vukovar i Đergaj) 7./8. kolovoza 1991. godine (42 pripadnika); zadnja skupina od 25 Tigrova ušla je u Vukovar 30. rujna 1991. godine i branila Sajmište. Tigrovi su imali interventni vod koji je odlazio na mjesta gdje je trebala pomoć. Od 42 Tigra 12 ih je poginulo u Vukovaru.

Silose je branilo 19 Tigrova. Zapovjednik je bio Josip Nemeč. Tigrovi su također branili Sajmište. Dvojica su poginula, a dvojica su ubijena na Ovčari. Svi su bili ranjeni.

Od 67 Našičana dragovoljaca 18 je poginulo, 28 je bilo zarobljeno, a 21 je izišao u proboku.

HOS-ovci su došli u Vukovar 27. rujna 1991. i branili Sajmište (Drvena pijaca) i Bogdanovce. Od 58 HOS-ovaca 25 ih je poginulo u obrani Vukovara i Bogdanovaca. Od 14 HOS-ovaca u Bogdanovcima ih je poginulo šest. Oni koji su preživjeli, svi su bili teže ili lakše ranjeni.

Kada je agresor vršio silovite udare na nekoj od crta obrane (više nego na drugim mjestima), s ciljem ulaska u grad, branitelji su odlazili na ispomoć i tako održavali crtu obrane grada. Za ispomoć su bili formirane skupine: Žuti mravi, Pustinjski štakori, Turbo vod, Ambrusi i Interventni vod Tigrova. Žuti mravi, Pustinjski štakori i Turbo vod bili su posebne skupine koje su dolazile gdje je bilo najteže; posebno su bili izvježbani za uništavanje oklopa protuoklopnim sredstvima. Pokazali su izuzetnu hrabrost i većina ih je poginula na bojišnici.

Junaci Trpinjske ceste koji su uništavali neprijateljska oklopna sredstva (Groblje tenkova) bili su: Marko Babić (uništio je 14 tenkova), Tomislav Jakovljević, Ante Jurić, Josip Kulaš, Boško Vukušić, Ivica Kuća, Milan Budimir, Damir Ninčević...

Najistaknutiji heroji obrane grada Vukovara 1991. godine:

Alfred Hill (Vojna policija, Borovo Naselje); Andrija Andabaka (HV, heroj Nuštra); Andrija Marić (HV, Pustinjski štakori); Ante Dugan-Samuraj (HV, Sajmište); Antun Josić-Buco (HV, Žuti mravi); Blago Zadro (HV, Borovo Naselje); Boris Trifunović (HV, Sajmište); Branko Borković-Mladi jastreb (HV, zapovjedništvo); Damir Markoš- Kutina (HOS, Sajmište); Damir Radnić (HOS, Bogdanovci); Igor Široki (HOS, Sajmište); Ivan Anđelić-Doktor (HV, Sajmište); Ivan Brdar (HOS, Sajmište); Ivan Kapular (HV, Sajmište); Ivan Katić (HV, Budžak); Ivan

Kovačić (HV, Borovo Naselje); Ivan Krajinović (HOS, Sajmište); Ivan Leutar-Iva (HV, Pustinjski štakori); Ivan Matković-Lasta (HV, Bogdanovci); Ivan Poljak-Sokol (Sajmište); Ivan Šoljić-Veliki Joe (HV, Mitnica); Ivica Arbanas-Lipi (HV, Sajmište); Ivica Jurčan (HOS, Bogdanovci); Ivica Lukić-Zolja (HV, Borovo Naselje); Ivica Mudrovčić-Šola (HV, Žuti mravi); Jean Michel Nicolier (HOS, Sajmište); Josip Nemeč (HV, Sajmište); Josip Tomašić-Osa (HOS, Sajmište); Josip Vidaković (HV, Lužac); Jurica Tolj (HV, Kukuruzni put); Lujko Soldić (HV, Bogdanovci); Luka Andrijanić (HV, silos Đergaj); Marinko Antunović-Bosanac (HV, Pustinjski štakori); Marinko Leko-Čamac (HV, Pustinjski štakori); Marko Cvitković (HV, Lužac); Marko Babić (HV, Borovo Naselje); Matija Mandić (HV, Mitnica); Mile Dedaković-Jastreš (HV, zapovjednik obrane); Mirko Brekalo (HV, Turbo vod); Mirko Gelo (HV, Bogdanovci); Miro Josić (HV, Peyton); Miro Radmanović (HV, Turbo vod); Miroslav Bušić-Bušo (HV, Žuti mravi); Miroslav Mačković (HV, Mitnica); Nenad Sinković-Legija (HV, Sajmište); Nevenko Mauzer (HV, Turbo vod); Nikica Burić-Samoborac (HOS, Sajmište); Nikola Bogojević-Niger (HOS, Bogdanovci); Nikola Toth-Feniks (HV, Lužac); Pero Perić (HV, Sajmište); Pero Janjić-Tromblon (HV, Sajmište); Petar Kačić-Bojler (HV, Sajmište); Robert Šilić-Robi (HOS, Sajmište); Robert Zadro (HV, Turbo vod); Saša Jezernik (HV, Silos); Siniša Mataija-Rambo (HV, Sajmište); Stipan Radoš (HV, Sajmište); Stipe Pole (H. Policija); Stjepan Antolić-Tonči (HOS, Sajmište); Stjepan Vidaković (HV, Lužac); Tomislav Jakovljević (HV, Turbo vod); Tomislav Orešković-Tomo (HV, Žuti mravi); Tomislav Josić (HV, Peyton); Velimir Đerek-Sokol (HV, Sajmište); Vijeko Čuljak-Garo (HV, Žuti mravi); Vinko Jović (HV, topništvo); Vinko Žanić (HV, Bogdanovci); Violeta Zagrečki-Antolić (HOS, Sajmište); Vjekoslav Čuljak (HV, Lužac); Vlatko Voloder (HV, Peyton); Zdravko Komšić (HV, Mitnica); Zdenko Horvat (HV, Buđak); Zdravko Špalj-Papundek (HOS- Bogdanovci); Zlatan Bašić (HV, Žuti mravi); Zlatko Menges (HV, MZ Vukovar Stari); Zlatko Mudrovčić (HV, Žuti mravi); Zlatko Toth (HV, Lužac, Bogdanovci); Zoran Gotal (HV, protutenkovska četa); Zvonko Ćurković (HOS, Sajmište); Zvonko Manjuša (HV, Bogdanovci); Žarko Manjkas-Crvenkapa (HOS, Bogdanovci); Željko Delić-Švico (HOS, Sajmište) i mnogi drugi koji ovdje nisu spomenuti. Svi koji su branili Vukovar do sloma obrane grada su heroji!

U obrani Vukovara inženjerci su imali veliku ulogu (miniranje, zaprečavanje); Ivan Palijan-Ico, Vlado Filić, Nenad Sinković-Legija, Žak Genjo i Drago Dalić Dražen Bartolac, Zdenko Novak i drugi.

Topništvo u Vukovaru, a još više izvan Vukovara, imalo je veliku ulogu pri uništavanju neprijateljske žive sile i tehnike. Neki od topnika: Zoran Gotal, Vinko Đidara, Ivica Trehub, Zvonko Milas-Beli, Božo Majić-Curica, Aladar Spajić.

Sustav veze imao je vrlo veliku ulogu u sustavu zapovijedanja i usklađivanja obrane kao i u ometanju sustava veze agresora. Glavni organizator sustava veze bio je Julije Novak, a pored njega treba navesti i njegove suradnike: Ivica Lukić - Zolja, Boris Mendeš, Dean Vuletić-Zombi. Zavaravanje neprijatelja upadom u sustav veze; Žarko Sabljak, Miro Oljača i drugi.

U obrani Vukovara sudjelovalo je više od 400 žena. Bile su na prvoj crti bojišnice kao borci (manji broj), izvlačile su i prevozile ranjenike u bolnicu, prenosile su poruke, liječile su i njegovale ranjenike u bolnici kao djelatnice bolnice (njih 179).

Hrabre Vukovarske dragovoljke: Violeta Grdić-Eta, Marija Katić, Marija Mažar, Irena Đuđar, Jasna Edl-Špiljar, Violeta Zagrečki Antolić – Vicy (HOS-ova heroina sa Sajmišta), Mara Marić (majka i sestra svih bogdanovačkih boraca), Katica Bandov, Mira Vrdoljak, Jelena Posavec i mnoge druge.

Kata Šoljić je simbol patnje i hrabrosti hrvatske majke u Domovinskom ratu. U Domovinskom ratu izgubila četvoricu sinova pri obrani Vukovara: Niku, Ivu, Miju i Matu.

Početkom travnja 1991. godine dr. Juraj Njavro je uz pomoć Blage Zadre i Tomislava Merčepa započeo s pripremama saniteta za ratne okolnosti. Prije otvorene agresije i tijekom agresije na Vukovar dr. Josip Husar dovezio je sanitetski materijal i lijekove te izvlačio ranjenike (5 konvoja, izvučeno oko 630 ranjenika). U lipnju 1991. godine u vukovarskoj bolnici je bio mali broj liječnika hrvatske nacionalnosti. Liječnici srpske nacionalnosti su većinom, nakon početka otvorenoga oružanog sukoba, napustili bolnicu i otuđili znatnu količinu lijekova, sanitetskoga materijala i bolničke opreme te organizirali srpsku bolnicu u Boboti. Odbjegle liječnike djelomično su zamijenili liječnici dragovoljci koji su dolazili u smjenama na rad u Vukovar. Bolnica je od 5. kolovoza 1991. godine organizirana za rad u ratnim uvjetima. U gradu su organizirane „mini bolnice“ za pružanje prve pomoći i prihvata ranjenih. Krajem listopada organizirana je „rezervna bolnica“ u Borovu Naselju („Borovo Commerce“) gdje je iz vukovarske bolnice premješten dio lakših (ali i težih) ranjenika da se oslobodi prostor za prijam novih ranjenika. Na dan sloma obrane grada u „Borovo Commerceu“ bilo je više od 200 ranjenika.

Ravnateljica vukovarske bolnice bila je dr. Vesna Bosanac (specijalist pedijatrije,) a zapovjednik ratnog saniteta bio je dr. Juraj Njavro. Tijekom agresije na Vukovar u vukovarskoj bolnici je pomoć dobilo oko 3400 osoba, kirurški je obrađeno između 2500 i 2900 osoba. U bolnicu je prema protokolu primljeno 2238 ranjenika.

Djelatnici vukovarske bolnice, njih 300, pod vodstvom dr. Vesne Bosanac i dr. Juraja Njavre heroji su jer su u vrlo teškim uvjetima spašavali živote branitelja, neprijateljskih vojnika i civila (bez obzira na nacionalnost) do sloma obrane grada. Osim u vukovarskoj bolnici pomoć je pružana na odjelu vukovarske bolnice u „Borovo Commerceu“ i u više skloništima diljem grada. Treba navesti da je tijekom bitke za Vukovar u vukovarskoj bolnici djelovala Peta kolona (dr. Mladen Ivanković, dr. Vesna Vasić, dr. Laza Manojlović, dr. Tomislav Đuranac i medicinsko osoblje) koja je redovito izvještavala agresora, a pravo lice pokazala je pri selekciji ranjenika i civila koji su odvedeni na Ovčaru te prema izjavama koje su davali u beogradskim medijima. Oni su saučesnici u zločinu koji se dogodio na Ovčari.

Radio Vukovar bio je prosrpski usmjeren i blatio je legalno izabranu hrvatsku vlast sve do 3. svibnja 1991. godine kada je Ministarstvo informiranja RH izvršilo smjenu urednika koji su nakon pokolja hrvatskih policajaca u Borovu Selu puštali narodnjake. Nakon smjene započeo

je s emitiranjem Hrvatski radio Vukovar. Za direktora je imenovan Zdravko Šeremet, a za urednika radija Siniša Glavašević. Nitko od zaposlenih antihrvatski raspoloženih djelatnika nije otpušten, vremenom će oni sami otići. Kako se agresija na grad zahuktavala, tako se osoblje Hrvatskog radio Vukovara osipalo. Za širenje istine o zbivanjima u Vukovaru veliku ulogu je imao Međunarodni press centar u Osijeku koji je uspostavio vezu sa Sinišom Glavaševićem, Alenkom Mirković, Vesnom Vuković i s Josipom Esterajherom. Za uspostavu veze zaslužni su Davor Runtić (Hina) i Dragan Veselčić („Večernji list“). Zapovjednik obrane Dedaković je pružio punu podršku Hrvatskom radiju Vukovar (osiguran je agregat, gorivo, namirnice, i druge potrepštine). O vojnoj agresiji na Vukovar izvještavali su Siniša Glavašević, Alenka Mirković, Vesna Vuković i Josip Esterajher. Branko Polovina (tehničar radija) je sa svojom suprugom Zvezdanom do sloma održavao u pogonu lokalni radijski program. U Vinkovcima je posebnu ulogu imao ratni izvjestitelj Davor Runtić jer je širio istinu o onome što se događa u Vukovaru i šire. Svi koji su ostali raditi na Hrvatskom radio Vukovaru do sloma obrane grada su heroji. (vidi: Dedaković, *Bitka za Vukovar*).

Siniša Glavašević i Branko Polovina pretučeni su, a nakon toga ubijeni na Ovčari. Otac Siniše Glavaševića odveden je 2. listopada 1992. godine i nikada se nije vratio. Sinišina baka nestala je nakon istjerivanja i evakuacije civila iz „Borovo Commerca“. Sve je bilo planirano i kontrolirano od KOS-a, JNA i pete kolone u Vukovaru.

Opskrbu strujom, vodom i hranom vršili su hrabri Vukovarci cijelo vrijeme agresije na grad. Stanislav Kotvica, Lavoslav Bosanac, Željko Sabo, Pero Mlinarić, Franjo Dujaković, Srećko Vilghofer, Vlado Maul, Ivan Mravak, Ivica Mikula, Zvonimir Petrić.

Heroji „Kukuruznog puta“ (zvali su ga „Lusiana“, veza Lužca s Bogdanovcima) osiguravali su put, dopremu oružja, ljudstva, hrane i lijekova. Vodiči su vodili konvoje, izvodili ranjenike i civile iz Vukovara, vodili branitelje u Vukovar i iz Vukovara od 25. kolovoza do 6. listopada 1991. godine kada je put bio presječen. Branitelji – vodiči su bili: Andrija Ručević, Željko Krizmanić, Nikola Tarle, Mario Miličević i drugi. Branitelji su osiguravali put (koliko su mogli) do 15. rujna 1991. godine; nakon toga su vodiči bili bez ikakve zaštite. Do 6. listopada 1991. godine vodiči su djelovali na putu spasa. Heroji „Kukuruznog puta“ bili su Vjekoslav Čuljak, Dario Magić, Željko Maršić – Zenga, Ivan Matković – Lasta, Mirko Gelo, pripadnici postrojbi „Daltona“, „Kmera“ i ZENG-a. Na „Kukuruznom putu“ poginulo je 78 osoba.

Heroji Vukovara su i pet svećenika i 10 časnih sestara koji su ostali do sloma obrane. Oni su pružali duhovnu potporu civilima po skloništima te braniteljima. Nakon okupacije svećenici su odvedeni u srpske logore gdje su bili ponižavani i prebijani, a poslije razmijenjeni. Otac Branko Kosec je bio vukovarski župnik i gvardijan tijekom agresije. Zahvaljujući Crvenom križu izbjegao je strijeljanje, ali nije izbjegao srpske logore gdje je ponižavan i prebijan. Časne sestre su pomagale u bolnici i izišle su iz Vukovara u konvoju s ranjenicima.

Nakon sloma obrane grada jedan dio branitelja odlučio se na proboj (izvlačenje) iz Vukovara (većina branitelja i civila izvukla se, neki su poginuli od vatrenog oružja, neki su stradali u

minskom polju, a nekima se izgubio trag), jedan dio se predao. Nakon predaje dio branitelja je odmah likvidiran ili dan poslije (Borovo Naselje, „Borovo Commerce“, Ovčara, „Velepromet“, vojarna JNA), dio branitelja je odveden u Borovo Selo i Dalj gdje su neki ubijeni, a većina je odvedena u koncentracijske logore u Srbiji gdje su neki ubijeni, a ostali su razmijenjeni; dio u prosincu 1991. godine, a ostali 14. kolovoza 1992. (u Nemetinu).

Svi zajedno branili su grad Vukovar i Hrvatsku, svi su oni heroji i neka im je vječna hvala hrvatskoga naroda. Priču o izdaji Vukovara plasirao je KOS, UDBA i peta kolona u Hrvatskoj s ciljem rušenja vlasti i stvaranja podjela u hrvatskome društvu. Moglo se napraviti više, ali se ne može govoriti o izdaji Vukovara.

Poginuli i preminuli heroji Vukovara počivajte u miru Božjem!

Izvori:

1. Serijal Eduarda Galića i Dominika Galića. *Heroji Vukovara*.
2. Lučić, Ivo. 2017. *Vukovarska bolnica Svjetionik u povijesnim olujama hrvatskog istoka* Vukovar hospital a Lighthouse in Historic Storm of Eastern Croatia. Hrvatska liječnička komora. Hrvatski institut za povijest. Zagreb.
3. Dedaković Mile-Jastreš; Mirković-Nađ Alenka; Runtić Davor; 2017. *Bitka za Vukovar* (Drugo, prošireno izdanje). Neobična naklada. Vinkovci.
4. Vukovarske majke. 1996. *Gdje su naši najmiliji* (drugo, dopunjeno izdanje). „Hrvatski feniks“. Zagreb.
5. Hebrang, Andrija. 2013. *Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku*. Udruga hrvatskih liječnika dragovoljaca 1990. – 1991. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zagreb – Zadar.
6. Markuš, Damir- Kutina. 2015. „58“ *HOS u obrani Vukovara i Bogdanovaca*, UBSDRHL. Hrvatski Leskovac.
7. Raič, Anđ; Đorđević, Veljko (urednici). 2014. *Vukovarska bolnica 1991. – početnica čovječnosti*. Medicinska naklada. Zagreb.
8. Karlović, Vilim. 2017. *Preživio sam Vukovar i Ovčaru*, Vilimbook d.o.o. Denona, Vukovina.

11.13. Zločin na Ovčari u studenome 1991.

Nakon sloma herojske obrane Vukovara pokrenuta je humanitarna inicijativa za spašavanje ranjenika i civila iz vukovarske bolnice. Dana 18. studenoga postignut je sporazum kojim se željelo zaštititi ranjenike, civile i branitelje koji su položili oružje.

Sukladno članku 15. Četvrte ženevske konvencije, prema kojem *bolnicu u središtu ratnih zbivanja preuzima osoblje Međunarodnog Crvenog križa i vodi brigu o ranjenicima i*

bolesnicima, predstavnici RH, JNA, Međunarodnog komiteta Crvenoga križa, Liječnika bez granica i Malteškog križa postigli su sporazum o neutralizaciji vukovarske bolnice i organizaciji konvoja za evakuaciju ranjenika i bolesnika iz nje. Sporazumom su se RH i JNA obvezale na „prekid vatre na području vukovarske bolnice i na dogovorenom putu evakuacije“, na osiguranje „odgovarajućih vozila s odgovarajućim osobljem, za približno 40 teških bolesnika i oko 360 ranjenika, od kojih su trećini potrebna nosila“ i na priznavanje „neutralnosti vukovarske bolnice za vrijeme evakuacije“.

Sporazumom su RH i JNA dale suglasnost „da Promatračka misija Europske zajednice nadgleda cijelu operaciju i da ima potpuni pristup svim dijelovima evakuacije“, koja će „obuhvatiti sve ranjenike i bolesnike koji su na liječenju u vukovarskoj bolnici, a za koje mjerodavni u bolnici budu procijenili da mogu putovati“.

Prema trećoj točki sporazuma konvoj se trebao kretati putem Vukovar-Priljevo-Lužac-Bogdanovci-Marinci-Zidine, gdje je na raskrižju ceste prema Henrikovcima odgovornost za konvoj od JNA trebala preuzeti hrvatska strana.

Sporazum su potpisali predstavnik Europske promatračke misije Georges-Marie Chenu, predstavnik Vlade RH (ministar zdravstva) prof. dr. Andrija Hebrang i predstavnik JNA general Andrija Rašeta.

JNA je okupirala „vukovarsku bolnici i MUP“ 19. studenoga 1991. godine oko 11 sati, preuzela 6 vojnika JNA koji su bili na liječenju u bolnici. Poslijepodne su u bolnicu ušli četnici, pripadnici paravojsnih formacija koji su bili pod zapovjedništvom JNA i koji su imali logističku potporu JNA i odveli više osoba. U Negoslavce su odvedeni i povjerenik Vlade RH Marin Vidić-Bili i ravnateljica vukovarske bolnice dr. Vesnu Bosanac. Njih su vratili u bolnicu 20. studenoga 1991. oko 6 sati. Sve po planu i u dogovoru s JNA.

U bolnici je bilo 420 ranjenika i bolesnika, od kojih je 390 bilo evidentirano „po bolničkoj dokumentaciji i ambulantom protokolu“. Uz ranjenike je bilo 200 (350) djelatnika i članova obitelji bolničkog osoblja, ali i veći broj civila koji su tu potražili utočište vjerujući da je bolnica sigurnije mjesto.

Ujutro 20. studenoga 1991. godine JNA je ušla u bolnicu i počela s izdvajanjem ranjenika i civila iz bolnice. Selekciju (ranjenika, bolesnika, osoblja i civila) po već pripremljenom popisu vodio je dr. Marko Ivezić (liječnik beogradske Vojno-medicinske akademije) koji je kasnije imenovan direktorom bolnice. Popise ranjenika, civila i djelatnika bolnice pravila je peta kolona u vukovarskoj bolnici (dr. Mladen Ivanković, dr. Vesna Vasić, dr. Laza Manojlović i medicinsko osoblje srpske nacionalnosti). Jedna skupina koju su činili hrvatski vojnici i policajci te civili iz bolnice su prebačeni u vojarnu JNA. Izdvojili su tridesetak osoba u poseban autobus; 17 je vraćeno u bolnicu, a drugima se gubi svaki trag. Zaposlenici vukovarske bolnice uspjeli su izmoliti povratak članova svojih obitelji, njih 17. Major Šljivančanin udovoljio je traženju zaposlenika i tako nisu završili na Ovčari.

Predstavnik Međunarodnog Crvenoga križa Nicolas Borsinger zadužen za evakuaciju i uspostavu nadzora nad bolnicom kao neutralnom zonom bio je onemogućen da 20. studenoga

ujutro uđe u bolnicu kada je JNA vršila selekciju i odvođenje osoba (ranjenika, osoblja, civila i branitelja) iz bolnice. Izdvojene osobe izvedene su na sporedni izlaz, ukrcane u 6 autobusa i odvedene. Nakon što su izdvojene osobe odvezene predstavnici Međunarodnog Crvenoga križa mogli su ući u bolnicu (oko 11 sati).

JNA kao potpisnik sporazuma nije poštivala međunarodno pravo niti potpisani sporazum već su zajedno s paravojnim postrojbama (koji su bili pod njihovim zapovjedništvom) izvršili zločin te omogućili paravojnim srpskim postrojbama da počine stravičan zločin na Ovčari i drugdje.

Delegacija UN-a predvođena osobnim izaslanikom generalnog sekretara UN-a gosp. Cyrus Vanceom bila je u zapovjedništvu JNA (OG Jug), ali mu nije dopušten pristup vukovarskoj bolnici.

Što je međunarodna organizacija UN-a poduzela zbog kršenja međunarodnoga humanitarnog prava i kršenja sporazuma? Ništa!

JNA u dogovoru sa srpskom pobunjeničkom vlasti (Goran Hadžić i ostali) odvodi ranjenike i druge osobe iz vukovarske bolnice u vojarnu JNA, a nakon toga na farmu Ovčara (tamo su dovezeni oko 14 sati). Konvoj je organizirala i „osiguravala“ JNA cijelo vrijeme od odvođenja iz bolnice do smaknuća zatočenika. Nije istina da se JNA povukla oko 21 sat 20. studenoga 1991. godine te prepustila zarobljenike pripadnicima paravojnih postrojba.

Nakon što su iskrcani oduzete su im sve vrijedne stvari, zatim su prošli kroz špalir vojnika i dobrovoljaca koji su ih tukli. Nakon ulaska u hangar uslijedilo je fizičko i psihičko zlostavljanje (premlaćivanje toljagama, lancima, bejzbol palicama, kundacima, nogama i rukama). Navečer su zarobljenici traktorskom prikolicom prevoženi u skupinama od 25 do 30 zarobljenika do pripremljene jame u koju su ubijeni i bačeni. Ubojstva zarobljenika izvršena su pod nadzorom JNA, (teritorijalci i četničke postrojbe bile su pod nadzorom JNA, od JNA su dobivali oružje, vozila, uniforme, streljivo i sve što im je trebalo). Zarobljenici (ranjenici, branitelji i civili) ubijeni su i bačeni u iskopanu jamu na Grabovu. Jama je bila udaljena 900 metara od hangara gdje su premlaćivali zarobljenike. Na Ovčari je ekshumirano 200 osoba od 266 koje su odveli tim konvojem JNA. Identificirane su 194 osobe od 200. Za 105 osoba je sigurno utvrđeno da su bili pacijenti (ranjenici) vukovarske bolnice. Na Ovčari je ubijeno 20 djelatnika vukovarske bolnice. Za 66 osoba se ne zna gdje im je grob; ni nakon 27 godina Srbi ne žele kazati gdje su njihovi posmrtni ostatci.

Žrtve na Ovčari bili su Hrvati, Mađari, Srbi, Njemci, Francuz, svi koji su sudjelovali u obrani Vukovara. Francuski ratni dragovoljac Jean-Michel Nicolier premlaćivan je i na kraju ubijen. Novinar vukovarskoga radija Siniša Glavašević imao je istu sudbinu kao i tehničar Hrvatskog radija Vukovar Branko Polovina. Zlostavljanje u hangaru nisu izdržale 4 osobe (svjedočanstvo zatočenika), tamo su umrli („*Kemo, Damjan, Željko i Siniša*“).

Zločin na Ovčari je izvršen planski, prema popisu kojega su napravili JNA, pobunjeni Srbi te peta kolona u Vukovaru i vukovarskoj bolnici. Sve je bilo planirano, ništa se nije dogodilo slučajno! Ubiti momka (Igor Kačić) od 16 godina zato jer je njegov otac bio branitelj (poginuo je 2 listopada 1991. godine, dakle poginuo je mjesec i pol prije pada Vukovara). Ubiti starca (Dragutin Bosanac) od 72 godine (svekar dr. Vesne Bosanac) i trudnicu Ružicu Markobašić (32

godine, majka troje djece, ženu vukovarskoga branitelja) pokazatelj je patološke mržnje i bolesnoga genetskog koda. Na Ovčari je ubijena još jedna žena, Janja Podhorski.

22. listopada 1992. posebni izaslanik Komisije za ljudska prava UN-a Tadeusz Mazowiecki objavio je da je pronađeno točno mjesto masovne grobnice na Ovčari. Snage UNPROFOR-a su čuvale grobnicu da je Srbi ne premjeste, do rujana 1996. kada je započela ekshumacija posmrtnih ostataka žrtava. Ekshumacija je trajala 40 dana; nađeni su posmrtni ostatci 200 osoba, od toga su identificirane 194 osobe.

Kompletna medicinska dokumentacija bolnice Vukovar odnesena je iz bolnice i još nije vraćena (27 godina poslije). Agresor (Srbija) ne želi vratiti dokumentaciju vukovarske bolnice kao ni druge dokumente koje su otuđili!

Ranjenici koji su ostali u bolnici nakon izdvajanja 300 osoba konvojem su odvedeni u Srijemsku Mitrovicu, a 21. studenoga navečer su predani hrvatskoj strani. Evakuirana su 174 ranjenika iz vukovarske bolnice toga dana.

Obrazac ponašanja agresora bio je poznat: uhititi, vezati, mlatiti do smrti, mrcvariti zarobljenika i na kraju ubiti vatrenim oružjem ili nožem (omiljenim sredstvom četnika).

Nekažnjeni zločini

Hrvatsko pravosuđe je suđenje za zločine (na teritoriju RH) na Ovčari prepustilo srpskom pravosuđu! Protupravno, neshvatljivo i sramotno! To je čin veleizdaje!

Srpsko pravosuđe optužilo je 21 osobu za zločin na Ovčari, neke bez ikakvih dokaza. Suđenje je pripremano 12 godina! Sudski postupci u Srbiji poslužili su za zataškavanje istine jer se optuživanjem pripadnika paravojsnih postrojba skida odgovornost s rukovodećega kadra JNA i obavještajnih službi Srbije koje su sve planirale i organizirale. Srpski pravosudni cirkus još nije završen, a kad će nije poznato! Nažalost, pravosuđe i druge institucije hrvatske države aktivno su sudjelovale u prikrivanju istine jer nisu ništa poduzele iako su imali saznanja (niz svjedočanstava i materijalnih dokaza) o zločinima i zločincima.

Srpski sudovi su osudili 13 (14) osoba na zatvorske kazne do 20 godina zbog umorstava najmanje 200 ratnih zarobljenika prilikom ulaska u vukovarsku bolnicu. Ponovno suđenje je naređeno od srpskoga Vrhovnog suda radi navodnih neregularnosti u procesu. Nakon više postupaka „Apelacioni sud Srbije“ 2015. godine odlučio je da se oslobode osuđenici: Miroljub Vujvić, Stanko Vujanović, Predrag Milojević, Saša Radak, Đorđe Šošoić i Mislav Đanković (koji su bili osuđeni na po 20 godina zatvora zbog počinjenoga ratnog zločina na Ovčari; 12 godina su odslužili). Konačnu odluku donijet će „Vrhovni kasacioni sud Srbije“. Srpski pravosudni cirkus se nastavlja!

Treba navesti da su status pokajnika dobili najveći zločinci s Ovčare (Spasoje Petković zvan „Štuka monstrum“ i Božo Latinović zvan „Krvavi Bora“) i da je sve napravljeno da se istina sakrije s ciljem da se zaštiti vojni vrh JNA i vojnoobavještajna služba koji su sve planirali i svime rukovodili. Dvadeset pripadnika paravojnih postrojbi nisu mogli pripremiti, organizirati i izvesti cijelu operaciju: izdvajanje zarobljenika prema pripremljenom popisu, odvoženje u vojarnu, odvoženje na Ovčaru, mrcvarenje zarobljenika, ubijanje i zatrpavanje u jame u koje su ubačena tijela ubijenih. Sve je pripremila i organizirala JNA. JNA je okupirala bolnicu i nije dopustila predstavnicima Međunarodnog Crvenoga križa da uđu u bolnicu. JNA je prema pripremljenom popisu izdvojila ranjenike, civile i djelatnike bolnice koji će biti ubijeni. JNA je dala 6 autobusa s vozačima i vojnom pratnjom. JNA je u vojarni izdvojila 17 zarobljenika te ih vratila u bolnicu. JNA je autobusima prevezla zarobljenike na Ovčaru, tamo ih popisala, maltretirala i osiguravala izživljavanje teritorijalaca nad zarobljenicima i ranjenicima. JNA je kontrolirala odvoženje do jame na Grabovici, ubijanje i zatrpavanje jame.

Haško tužiteljstvo optužilo je bivše oficire JNA („Vukovarsku trojku“) Milu Mrkšića, Veselina Šljivančanina i Miroslava Radića. Mile Mrkšić osuđen je na 20 godina zatvora, Veselin Šljivančanin na 10 godina zatvora, a Miroslav Radić oslobođen je optužnice!? Optuženi Slavko Dokmanović počinio je samoubojstvo u haškom pritvoru.

Od Vukovarske tragedije prošlo je 27 godina. Za rušenje vukovarske ratne bolnice i brojnih civilnih objekata nitko nikad nije odgovarao. Za ratne zločine koje su velikosrbi počinili na širem vukovarskom području sudski je procesuirano samo 65 osoba; presude postoje za 24 osobe, od čega je 17 za osobe u odsutnosti. Ovo je jedan od pokazatelja u kakvom je jednom stanju hrvatsko pravosuđe i da Hrvatska nije pravna država jer nije htjela suditi zločincima već oni slobodno šeću i rugaju se svojim žrtvama!

Izvori:

1. Lučić, Ivo. 2017. *Vukovarska bolnica Svjetionik u povijesnim olujama hrvatskog istoka* Vukovar hospital a Lighthouse in Historic Storm of Eastern Croatia. Hrvatska liječnička komora. Hrvatski institut za povijest. Zagreb.
2. Vukovarske majke. 1996. *Gdje su naši najmiliji* (drugo, dopunjeno izdanje). „Hrvatski feniks“. Zagreb.
3. Hebrang, Andrija. 2013. *Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku*. Udruga hrvatskih liječnika dragovoljaca 1990. – 1991. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zagreb – Zadar.
4. Raič, Anđa; Đorđević, Veljko (urednici). 2014. *Vukovarska bolnica 1991. – početnica čovječnosti*. Medicinska naklada. Zagreb.
5. Karlović, Vilim. 2017. *Preživio sam Vukovar i Ovčaru*. Vilimbook d.o.o. Denona. Vukovina.

11.14. Daytonski sporazum

Daytonski sporazum naziv je mirovnoga dogovora o uređenju Bosne i Hercegovine nakon rata 1992. – 1995.

Konferencija je održana od 1. do 21. studenoga 1995. godine u bazi zračnih snaga Wright-Patterson u Daytonu, Ohio, SAD. Glavni su sudionici bili Alija Izetbegović (predsjednik Republike BiH), Slobodan Milošević (predsjednik Republike Srbije; Srbija i Crna Gora, ondašnja SR Jugoslavija) i Franjo Tuđman (predsjednik Republike Hrvatske), predstavnici triju država nastalih iz bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije te glavni američki pregovarač, veleposlanik Richard Holbrooke i general Wesley Clark.

Bosna i Hercegovina podijeljena je na Federaciju BiH i Republiku Srpsku, dva entiteta, uz tri konstitutivna naroda. Sporazum je službeno potpisan u Elizejskoj palači u Parizu, 14. prosinca 1995. godine. Najveći uspjeh Daytonskog sporazuma je okončanje rata.

Važno je spomenuti da Daytonski sporazum u Bosni i Hercegovini nikada nije službeno ratificiran, iako on na neki način vrijedi kao Ustav te države, kao nešto što je tabu i čemu međunarodna zajednica ne da ni razgovarati, a kamoli dopustiti promjenu tog sporazuma, koji nikada nije objavljen u Službenom glasniku BiH. Dakako, kada međunarodnoj zajednici odgovara, oni Daytonski sporazum primjenjuju na specifičan način, kako im odgovara, pa ga, prešutno, samoinicijativno, mijenjaju.

Sporazum je bio kočnica rata, ali kroz sljedećih 20 godina pokazalo se da Daytonski sporazum stvara mnoge probleme. Postao je izvor nesuglasja triju strana. Tumačio se i tumači na razne načine.

Daytonskim sporazumom legalizirano je etničko čišćenje u Republici Srpskoj, u kojoj je ubijeno ili protjerano oko 94 % Hrvata.

Daytonski sporazum potpisan je pod strahovitim pritiskom i bez znanja građana BiH. Po važećem Ustavu države BiH jedino je Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine imalo pravo donijeti "Odluku" o potpisivanju Daytonskog sporazuma, ali ono to nije nikada učinilo. Daytonski sporazum je čisti politički sporazum bez pravoga temelja; donesen je pod pritiskom kakav nije zabilježen u novijoj povijesti Europe.

Ovlašteni tumač Daytonskoga sporazuma je Ured visokog predstavnika što ukazuje da je BiH država pod protektoratom međunarodne zajednice koja je kriva što BiH nije postala pravna država. Međunarodna zajednica je preko Ureda visokog predstavnika mijenjala i tumačila Daytonski sporazum prema trenutnim političkim interesima i uvijek na štetu Hrvata u BiH. Međunarodna zajednica dopustila je da Hrvatima, konstitutivnom narodu u BiH, predstavnike u institucije države biraju pripadnici drugih naroda!

U kolovozu 2014. u Zastupničkom domu američkoga Kongresa našla se rezolucija koja po prvi put na izravan način upozorava na gaženje političkih prava Hrvata i traži prevedeno rješenje koje će zaustaviti daljnje ponižavanje najmalobrojnijeg naroda. Rezoluciju je u proceduru uputila kongresnica Janice Hahn koja između ostalog ističe da se izbori u BiH ubuduće moraju odražavati pravo konstitutivnih naroda i ostalih birati svoje legalne predstavnike u institucijama, čime bi "tada predstavljali narode i građane u skladu s temeljnim odredbama Daytonskog sporazuma za razliku od sadašnje prakse u kojima je omogućeno da jedan konstitutivni narod bira predstavnike drugog konstitutivnog naroda, što vodi daljnjem ometanju političkih prilika u zemlji."

Prije Daytonskog sporazuma, Srbi su kontrolirali oko 46% BiH; srpski je postotak narastao do 49% nakon Daytonu. Hrvati su kontrolirali 26% BiH prije Daytonu, a nakon sporazuma kontroliraju samo 21% BiH. Bošnjaci su dobili najviše; njihov postotak se povećao od 28% prije Daytonu do 30% te su uvelike poboljšali kvalitetu dobivene zemlje. Mirovni sporazum im je dao skoro cijelo Sarajevo, kao i neke bitne položaje u istočnoj Bosni i Hercegovini (npr. goraždanski koridor) dok su napustili tek nekoliko položaja na planini Ozren i u zapadnoj Bosni. Daytonski sporazum izvrstan je primjer međunarodne nepravde i kršenja ljudskih prava.

11.15. Nekažnjeni srpski zločini u Hrvatskoj u studenome 1991.

Okupacija Vukovara

Između Hrvatske i JNA 16. studenoga 1991. (slom obrane Vukovara) potpisano je primirje koje je trebalo započeti u 18:00 sati, ali ga JNA nije poštovala.

Pregovori branitelja s Mitnice i JNA (18. studenoga 1991.) spasili su živote branitelja s Mitnice i mnogih civila. Hrvatski branitelji s Mitnice koji su se predali JNA (18. studenog 1991.) kao pripadnici obrane grada Vukovara bili su popisani od strane predstavnika Međunarodnoga Crvenog križa, od gospodina Nicolasa Borsingera pa nisu mogli nestati bez traga (kao što se dogodilo s ranjenicima i civilima vukovarske bolnice, „Veleprometa“ i „Borovo Commerca“). Branitelji s Mitnice su nakon polaganja oružja i predaje odvedeni u hangar na Ovčari (18. studenoga 1991.), a nakon toga u logore u Srbiji. Sljedećega dana (19. studenog 1991.) prozvao ih je gospodin Nicolas Borsinger na Ovčari i svi su bili na broju. Taj popis im je spasio život jer se znalo da su se predali i da su ratni zarobljenici. Ukupno su se predala 182 branitelja Mitnice. Prema podacima JNA predala se skupina od 3 do 4 .000 civila i branitelja grada (neodređeno iako su svi popisani). Jedan branitelj je ubijen u Srijemskoj Mitrovici, jedan civil je nestao nakon predaje, jedan je nestao kasnije. Dok su vođeni pregovori, za vrijeme primirja na Mitnici, četnici su upali u jednu kuću i ubili više osoba te odveli više osoba i od tada se vode kao nestali (ubijeni su, ali se ne zna gdje im je grob).

Dana 18. studenoga 1991. godine opunomoćenik Vlade RH Marin Vidić Bili vodio je pregovore o predaji hrvatskih snaga. Pregovori su završili 18. studenoga 1991. u 13 sati. Predstavnici hrvatskih snaga iz Borova Naselja dogovorili su u Dalju 19. studenoga 1991. godine predaju 2.000 ljudi od kojih je 400 bilo naoružano. Na pregovorima su uz predstavnike JNA bili i predstavnici paravojsnih formacija koji su bili pod zapovjedništvom i kontrolom JNA tako da su svi zločini koji su kasnije počinjeni nad braniteljima i civilima djelo udruženoga zločinačkoga plana protiv hrvatskoga naroda.

Nakon okupacije Vukovara (19. -20. studenoga 1991.) JNA, Teritorijalna obrana i dobrovoljačke četničke skupine izvršili su masovan pokolj branitelja i civila. Iz bolnice su odveli oko 300 ranjenika i civila te ih odveli u vojarnu. Izdvojili su jednu skupinu od 17 osoba i vratili u bolnicu (rodbina zaposlenih), neke su izdvojili i od tada im se gubi svaki trag. Na Ovčari su u hangaru zatočenike tukli i ozljeđivali. Na Grabovcu su zatrpali tijela 200 ubijenih u neoznačenu jamu, a za 66 ubijenih se ne zna gdje im je grob.

U „Veleprometu“ je sredinom rujna otvoren logor za Hrvate i nesrbe. Kroz taj logor je od sredine rujna 1991. do ožujka 1992. godine (kada je zatvoren; dolazak mirovnih snaga u Podunavlje) prošlo 10.000 osoba. U „Veleprometu“ je ubijeno 100 osoba, a 700 osoba je odvedeno (i ubijeno) te im se gubi svaki trag. U logoru su osobe bile mučene, ozljeđivane i ponižavane na različite načine.

Nakon sloma obrane Vukovara JNA i paravojsne četničke postrojbe okupirale su Borovo Naselje te iz podruma „Borovo Commerca“ istjerali ranjenike, branitelje i civile. Prije toga je JNA topništvom pokušala srušiti zgradu i zatrpali sve osobe koje su bile u podrumu zgrade. Nisu je uspjeli srušiti pa su je zapalili i suzavcem istjerali civile i ranjenike. Branitelji su bili u pogonu Obučare i oni su se predali, a dio je otišao u proboj. Nakon predaje dio branitelja je izdvojen i ubijen. U „Borovo Commercu“ je bilo 200 do 250 ranjenika i oko 1.000 civila. Izdvojena je 51 osoba i ubijena, a ostali se odvedeni u Borovo Selo gdje je izvršena nova selekcija zatočenika: neke su ubili (oko 150 ljudi), 115 je izdvojeno i odvedeno u logore u Srbiji, a ostali su bili zatočeni. Neki su razmijenjeni, a drugi su zatočeni u srpskim logorima više mjeseci gdje su neki ubijeni. U srpskom zatočeništvu bilo je oko 7.000 osoba. Dio je razmijenjen krajem 1991. godine, a drugi dio u kolovozu 1992. godine (Nemetin, 14. kolovoza 1992.)

U srpskim logorima i zatvorima u Srbiji i Jugoslaviji pod kontrolom JNA bilo je zatočeno te zlostavljano i podvrgnuto strašnim mučenjima najmanje 2796 zarobljenih osoba, a više od 4.000 osoba je bilo odvedeno pa nakon toga deportirano u Hrvatsku (podatci za Vukovar). Najmlađi zatočenik imao je 15 godina, a najstariji 81 godinu.

Do 30 dana u zatočeništvu su bile 642 osobe, od 30 dana do godine 2.119 osoba i od jedne do 2 godine 12 osoba. Trajanje zatočeništva za 23 osobe nije utvrđeno.

Prema podacima iz 2006. godine u Vukovaru je poginulo 1.739 osoba (1.436 muškaraca i 303 žene), nestale su 332 osobe, smrtno je stradalo 86 djece. Identificirano je 1.386 žrtava; u Vukovaru 1.333 ekshumacije i 53 žrtve koje su umrle u Srbiji. Još se traga za 308 Vukovaraca. Prognano je 22.165 stanovnika, od toga 21.235 Hrvata (91,6%) i 390 Srba (1,68%).

U Vukovarsko-srijemskoj županiji pronađene su 52 masovne grobnice i više stotina pojedinačnih grobnica iz kojih su do 22. studenog 2007. ekshumirani posmrtni ostaci 1.982 žrtve srpskih zločina. Do tada su identificirani posmrtni ostaci 1.717 hrvatskih branitelja i civila. Pri Upravi za zatočene i nestale u studenom 2007. još se vodio postupak traženja za 486 nestalih i nasilno odvedenih; u općini Vukovar još se traži 308 nestalih i nasilno odvedenih osoba.

Prema podacima 204. vukovarske brigade poginulo i nestalo je 879, a ranjeno 777 branitelja.

Prema podacima Ministarstva zdravstva (kolovoz 1996.) ranjene su 2.453 osobe, 1.026 civila (muškog spola 672 osobe, 285 ženskog spola i 69 djece) te 1.189 pripadnika ZNG-a i 238 pripadnika MUP-a.

Na vukovarskome je groblju iz Domovinskoga rata 938 bijelih križeva, za svaku ekshumiranu osobu jedan bijeli križ. Na drugom dijelu groblja sahranjeni su hrvatski branitelji. Na srpskom groblju sahranjeni su poginuli Srbi jer su oni htjeli da budu na srpskome dijelu groblja.

Zločin silovanja zatočenica, djevojaka i žena u Vukovaru tijekom i nakon agresije neistražen je i počinitelji nisu kažnjeni jer je hrvatsko pravosuđe iskaze silovanih žena ali i muškaraca držalo (drži i danas) u ladicama pa silovatelji slobodno šeću i izruguju se svojim žrtvama. Najmlađa žrtva silovanja imala je šest, a najstarija 80 godina. Silovanja su vršili pripadnici JNA i srpskih paravojnih postrojba. Neka svjedočanstva o silovanju su objavljena u knjizi „Suncica“.

Srpski izvori nakon okupacije (asanacija bojišta, studeni 1991.)

Na širem području Vukovara i Borova pronađena su 1.304 ljudska leša. Poginuli su pronađeni na gradskim ulicama, dvorištima, rijekama, masovnim grobnicama, ruševinama i podrumima.

Ekshumirano je 120 pojedinačnih grobova; od poginulih nije identificirano 310 osoba. Među poginulima je nađeno 30 pripadnika JNA. Većina poginulih je sahranjena na mjesnome groblju.

Poginulo je 6.128 osoba srpske nacionalnosti; 395 su bili pripadnici JNA, a 3.086 pripadnici Srpske vojske Krajine, Ministarstva unutarnjih poslova Krajine i paravojnih formacija. Poginula su 1.782 civila, a za 865 nije utvrđen status (baza podataka HMDCDR).

Još nema točnoga popisa ubijenih nakon okupacije Vukovara!

Pored navedenoga napravljeni su i pojedinačni zločini za koje znaju samo zločinci.

Tijekom Domovinskoga rata na hrvatskoj strani poginulo je 14.154 osobe, 7.263 civila i 6.891 vojnik ili policajac. Ubijena su 402 djeteta, a ranjena 1.184 djeteta.

Zločini u drugim dijelovima Hrvatske u studenome 1991.

U studenome 1991. godine agresor je pored zločina u Vukovaru izvršio zločine (ubojstva): u Erdutu (20 osoba), u Saborskom (29 osoba), u selu Klancu kod Slunja (20 osoba), u Kostrićima (16 osoba), u Škabrnji (43 osobe), u Nadinu (14 osoba), u Dabru kod Vrhovina (7 osoba), u Vrhovinama (8 osoba).

Hrvatski branitelji i civili su tijekom Domovinskoga rata bili zatočeni u srpskim koncentracijskim logorima: Begejci, Stajicevo, VIZ Beograd, Bujanj Potok, Novi Sad, Borovo Selo, Dalj, Darda, Jagodnjak, Sombor, Vukovar, Velepomet, Petrovci, Ovčara, Šid, Sremska Mitrovica, Negoslavci, Bučje, Okučani, Stara Gradiška, Duboki Potok, Banja Luka, Niš, Glina, Knin, Manjača, Batković, Zenica, Aleksinac, Bileća, Morinj i manje poznata ili nepoznata mučilišta.

Nekažnjeni zločini

Razaranje grada Vukovara bilo je najžešće u studenome 1991. Dnevno je na grad padalo i do 11.000 granata, bombi i raketa. Dijelovi grada gdje su pretežno živjeli Hrvati potpuno su razrušeni, neki srpski dijelovi grada ostali su pošteđeni s čitavim kućama! Za razaranje grada, uništavanje kuća i infrastrukture, teška oštećenja crkve (sv. Filipa i Jakova), uništeno židovsko groblje i uništavanje muzeja grada (dvorac Eltz) nitko nije odgovarao!

Za zločine nad civilnim stanovništvom, ranjenicima i zarobljenim braniteljima i civilima odgovarao je vrlo mali broj osoba. Oni koji su planirali agresiju na Hrvatsku, oni koji su planirali zločine nad Hrvatima nisu kažnjeni. Kažnjen je mali broj zločinaca, a planirani zločin nad hrvatskim narodom prikazan je kao djelo neuračunljivih pojedinaca, a ne kao plan stvaranja Velike Srbije o čemu postoje mnogobrojni dokazi.

Vođen je postupak protiv 291 osobe, istraga je prekinuta protiv 20 osoba. Podignute su 232 optužnice, 85 osuđeno, 53 postupka je u tijeku! (Lučić)

Za oružanu pobunu Srbi nisu odgovarali jer je temeljem Zakona o oprostima 21.641 osoba dobila oprost, od toga 13.575 osoba iz Podunavlja.

Agresija na Hrvatsku, etničko čišćenje i zločini nad Hrvatima bili su planirani, ništa se nije dogodilo slučajno! Sve su planirali i kontrolirali KOS, JNA i srpsko političko vodstvo.

Izvori:

1. Serijal Eduarda Galića i Dominika Galića. *Heroji Vukovara*.
2. Lučić, Ivo. 2017. *Vukovarska bolnica Svjetionik u povijesnim olujama hrvatskog istoka* Vukovar hospital a Lighthouse in Historic Storm of Eastern Croatia. Hrvatska liječnička komora. Hrvatski institut za povijest. Zagreb.
3. Vukovarske majke. 1996. *Gdje su naši najmiliji* (drugo, dopunjeno izdanje). „Hrvatski feniks“. Zagreb.

4. Hebrang, Andrija. 2013. *Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku*. Udruga hrvatskih liječnika dragovoljaca 1990. – 1991. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zagreb – Zadar.
5. Raič, Anđa; Đorđević, Veljko (urednici). 2014. *Vukovarska bolnica 1991. – početnica čovječnosti*. Medicinska naklada. Zagreb.
6. Karlović, Vilim. 2017. *Preživio sam Vukovar i Ovčaru*, Vilimbook d.o.o. Denona, Vukovina.

10.16. Rezolucija o dolasku UNPROFOR-a u Hrvatsku

Dana 27. studenoga 1991. Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je odluku (Rezolucija 721.) o upućivanju mirovnih snaga (UNPROFOR) u Hrvatsku. UNPROFOR je akronim za "*United Nations PROtectionFORces*" (hrv. Zaštitne snage Ujedinjenih Naroda) osnovane 21. veljače 1992. Rezolucijom 743 Vijeća sigurnosti UN-a od 21. veljače 1992., a raspuštene 31. ožujka 1995. (formiran je UNCRO).

Dolazak mirovnih snaga prorijedio je ratne sukobe i razorne napade na hrvatske gradove te osigurao primirje na svim bojištima; međutim, ostale preuzete obveze mirovne snage nisu ispunile. Srpska vojska Krajine je i nakon dolaska UNPROFOR-a nastavila s povremenim topničkim udarima na hrvatske gradove i sela uz bojišnicu, uglavnom su gađali civilne ciljeve. UNPROFOR nije ništa poduzimao da to spriječi.

U Sarajevu su 2. siječnja 1992., uz posredovanje Cyrusa Vancea, osobnoga izaslanika glavnoga tajnika UN-a, predstavnici Republike Hrvatske i JNA potpisali sporazum o potpunom prekidu vatre u Republici Hrvatskoj, koji je stupio na snagu 3. siječnja 1992. u 18 sati (Vanceov plan i "ružičaste zone").

Sporazum se temeljio na dogovoru o deblokadi vojarni JNA i njezinu povlačenju iz Hrvatske te primjeni mirovnog plana UN-a, koji je predviđao dolazak mirovnih snaga UN-a u Hrvatsku. Potpisali su ga 23. studenog 1991. u Ženevi hrvatski predsjednik Franjo Tuđman, predsjednik Srbije Slobodan Milošević i general JNA Veljko Kadijević, uz posredovanje predstavnika UN-a Cyrusa Vancea i Europske zajednice (EZ) lorda Petera Carringtona. Time je ispunjen važan preduvjet za međunarodno priznanje Hrvatske i moguće članstvo Hrvatske u UN-u, a Hrvatska je vojska dobila vrijeme za konsolidaciju i stjecanje razine kvalitete potrebne za oslobađanje okupiranoga teritorija.

Sporazum o dolasku UNPROFOR-a u Hrvatsku sadržavao je više točaka kojima su određeni zadatci UNPROFOR-a. No, svoje je zadaće UNPROFOR ispunio samo djelomično: JNA je napustila Hrvatsku, ali je prije toga naoružala pobunjene Srbe i nastavila s materijalnom i kadrovskom potporom. Teško naoružanje je moralo biti u skladištima UNPROFOR-a i pod

njihovom kontrolom. Međutim, UNPROFOR je dopustio da Srbi imaju pristup skladištima i da ga koriste. Ostale zadatke UNPROFOR nije izvršio, niti se trudio izvršiti ih. UNPROFOR nije:

- osigurao povratak prognanika
- nije zaštitio Hrvate koji su ostali u okupiranim područjima tako da su bili izloženi maltretiranju, a oko 400 osoba ubijeno je tijekom njihova mandata, na područjima pod odgovornošću UNPROFOR-a
- omogućio je protjerivanje oko 12.000 osoba s okupiranih područja za vrijeme mandata, područja UNPROFOR-ove odgovornosti
- nije zaštitio imovinu prognanih
- nije deblokirao prometnice što je morao napraviti
- nije osigurao uspostavu vlasti kako je mandat UNPROFOR-a nalagao

Poseban problem bile su tzv. „ružičaste zone“ koje nisu bile obuhvaćene Vanceovim mirovnim planom. Ta područja nisu pripadala zaštićenim zonama i trebala su nakon povlačenja JNA odmah biti pod hrvatskom vlašću. UNPROFOR nije imao mandat nad tim područjima. Srbi i međunarodna zajednica vršili su stalan pritisak na hrvatsku vlast pa je hrvatska vlast popustila i donesena je Rezolucija od 26. lipnja 1992. (S/24188), kojim je odobren plan za što bržu uspostavu hrvatskih vlasti u "ružičastim zonama", ali Srbi i UNPROFOR su i to izigrali.

No, snage UN-a nisu ispunile svoju obvezu da "što je prije moguće" obnove hrvatsku vlast na području "ružičastih zona". Naime, vodstvo pobunjenih Srba je, umjesto suradnje na provođenju Rezolucije 762 Vijeća sigurnosti UN-a, zaštićena područja i ružičaste zone proglasila jedinstvenom "državom", a liniju prekida vatre granicom te "države" prema Hrvatskoj. Time je srpska strana izričito odbacila "Vanceov plan" i Rezoluciju 762! Hrvatsko vodstvo inzistiralo je da se srpskom vodstvu postavi ultimatum o suradnji na realizaciji Rezolucije 762 ili će se posao na uspostavi hrvatske vlasti nastaviti i bez njih, ali je predsjedavajući Zajedničke komisije predstavnik UNPROFOR-a Cedric Thornberry nastavio bezuspješno nagovarati srpsku stranu na suradnju. Nakon više izgubljenih mjeseci i osam sastanaka Zajedničke komisije te više sastanaka potkomisija, i on je 9. studenoga 1992. konstatirao da nije napravljen ni prvi korak u realizaciji mandata UN-a i da do daljnjeg obustavlja rad Komisije (Milardović 1995: 112, 117).

S obzirom na neuspjeh i nemoć Zajedničke komisije za "ružičaste zone", Hrvatska je u siječnju 1993. bila primorana na vojno rješenje (operacija Gusar, odnosno Maslenica), da bi uspostavila nesporan suverenitet nad svojim teritorijem u zadarskome zaleđu i, što je bilo od vitalnog interesa ne samo za RH nego i za BiH, cestom opet povezala sjever i jug zemlje. (dr.sc. Ante Nazor, ravnatelj HMDCDR)

Budući da UNPROFOR nije ispunjavao svoje zadaće i da je pogodovao pobunjenicima, agresoru, hrvatske snage su započele s oslobodilačkim akcijama (Tigar, Oslobođena zemlja, Maslenica, Miljevci, Peruća). Nakon akcije Maslenica vršen je silan pritisak na Hrvatsku da se povuče sa svoga tek oslobođenoga teritorija. UNPROFOR je pokušao zabraniti gradnju pontonskoga mosta, ometao promet preko mosta i provocirao hrvatske građane i Hrvatsku vojsku. Budući da se hrvatske snage nisu htjele povući na crte razgraničenja prije akcije Maslenica, Velika

Britanija je tražila uvođenje dodatnih sankcija Hrvatskoj. Sjednica Vijeća sigurnosti održana je 19. srpnja 1993. godine, ali sankcije nisu uvedene.

Budući da je UNPROFOR štitio pobunjene Srbe, da im je omogućio napade na Bihać, hrvatsko je vodstvo jasno dala do znanja da više ne će produžiti mandat UNPROFOR-a u postojećem obliku. Unatoč pritiscima mandat je promijenjen 31. ožujka 1995. godine. Novi mandat u Hrvatskoj bio je samo za Hrvatsku i bitno je izmijenjena namjena UN-ovih snaga. Nova uloga UN-ovih snaga bila je obnova povjerenja (*UNCRO; engl. United Nations Confidence Restoration Operation*). Mandat je započeo 31. ožujka 1995. i trajao do 15. siječnja 1996. godine.

Budući da UNPROFOR nije ništa učinio dobroga za hrvatske prognanike, Zajednica prognanika Hrvatske odlučila se na blokadu UNPROFOR-ovih vojarni (1994. godine) i tako pokazala svijetu nezadovoljstvo UNPROFOR-om.

Nakon oslobađanja takozvane Krajine snage UN-a (Erdutski sporazum) ostale su u okupiranome području hrvatskoga Podunavlja zbog provedbe mirne integracije okupiranoga područja u ustavnopravni sustav Hrvatske (UNTAES).

Tijekom djelovanja UNPROFOR-a poginulo je 213 njegovih pripadnika; troškovi mirovnih operacija (1992./'96.) procjenjuju se na približno 4,6 mlrd. USD.

11.17. Memorandum o obrambenoj i vojnoj suradnji SAD-a i Republike Hrvatske 1994.

Dana 29. studenoga 1994. godine u Pentagonu su ministri obrane SAD (William Perry) i Republike Hrvatske (Gojko Šušak) potpisali Memorandum o obrambenoj i vojnoj suradnji.

Gojko Šušak (1945. - 1998.) ratni je ministar obrane Republike Hrvatske. Bio je ministar obrane od 18. rujna 1991. do svoje smrti (3. svibnja 1998. godine). Postao je ministar obrane kada je četvrtina hrvatskoga teritorija bila okupirana, kada još nismo imali ustrojenu vojsku, kada nitko (u međunarodnoj zajednici) nije vjerovao u samostalnost Republike Hrvatske. Sedam dana poslije 25. rujna 1991., na zahtjev tadašnjega ministra vanjskih poslova SFRJ Budimira Lončara i britanske diplomacije, Vijeće sigurnosti UN-a donijelo je rezoluciju UN-a 713 o zabrani uvoza oružja i vojne opreme u zemlje tadašnje Jugoslavije. To je vrijeme kada je Gojko Šušak postao ministar obrane RH.

Tijekom rata ustrojena je Hrvatska vojska, oslobođena su okupirana područja Hrvatske i Hrvatska je postala priznata kao ozbiljan sugovornik. Zasluge za razvoj Hrvatske vojske, oslobađanje okupiranih područja i međunarodni ugled Hrvatske pripadaju cjelokupnom vrhovništvu Republike Hrvatske. Međutim, treba istaknuti ulogu ministra Gojka Šuška koji je uspostavio službene i privatne kontakte sa Sjedinjenim Američkim Državama i uspostavio

vojnu suradnju Republike Hrvatske i SAD. Memorandum o obrambenoj i vojnoj suradnji SAD-a i RH s kraja 1994. godine bio je početak uspostave dobrih odnosa koji su rezultirali (pored svih poteškoća i podmetanja) prijemom u Partnerstvo za mir, NATO savez i EU.

Dvadeset godina kasnije

Prigodom obilježavanja 20. obljetnice bilateralne obrambene suradnje Republike Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država putem Programa međudržavne partnerske suradnje sa sa veznom državom Minnesotom, predsjednica Republike i vrhovna zapovjednica Oružanih snaga Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović primila je 2. srpnja 2016. Guvernera Minnesote Marka Daytona i predstavnike Nacionalne garde Minnesote.

"S ponosom danas možemo reći kako je u proteklih 20 godina u okviru zajedničkih aktivnosti s Nacionalnom gardom Minnesote provedeno više od 200 bilateralnih vojnih i civilnih stručnih aktivnosti te humanitarnih projekata, a uz sudjelovanje više od 3500 pripadnika Oružanih snaga i djelatnika MORH-a," istaknula je predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović.

Predsjednica je istaknula kako dva desetljeća izvrsne i plodonosne bilateralne obrambene suradnje Republike Hrvatske i Sjedinjenih Američkih Država svjedoče o prijateljstvu ne samo naših oružanih snaga, nego i o međusobnom prijateljstvu dviju zemalja. Dodala je kako je Hrvatska još u prvim danima svoje borbe za samostalnost i slobodu prepoznala Ameriku kao državu na koju se može osloniti. "Bilateralna suradnja između Amerike i Hrvatske, uspostavljena 1995. godine, težišno se zasnivala na obrambenoj i vojnoj suradnji", rekla je Predsjednica. Dodala je kako je suradnja nakon završetka Domovinskog rata dobila znakovitu političku protežnost putem američkog doprinosa ulasku Hrvatske u punopravno članstvo u NATO i Europsku uniju te u neprekidnoj potpori jačanju međunarodnog značenja i ugleda Republike Hrvatske, i na području jugoistočne Europe putem Američko-jadranske povelje, i u širim međunarodnim okvirima.

Predsjednica Republike posebno je istaknula važnost Združenog programa suradnje, koji je 1996. godine uspostavilo Zapovjedništvo američkih snaga za Europu, a kojim je Hrvatskoj omogućeno korištenje Programa međudržavne partnerske suradnje i drugih visokovrijednih programa obrambene suradnje namijenjenih preustroju Oružanih snaga i preobrazbi sustava obrane za potrebe članstva u Partnerstvu za mir, a potom i punopravnog članstva u NATO-u.

U iznimno teškim političkim, vojnim i financijskim okolnostima ministar Šušak ustrojio je Hrvatsku vojsku, oslobođena su sva okupirana područja Republike Hrvatske te omogućen povratak stotina tisuća hrvatskih prognanika. Stvoreni su preduvjeti za ulazak Hrvatske u NATO. 2000. godine Hrvatska je postala članicom Partnerstva za mir, čime je obilježen početak odnosa između Hrvatske i NATO-a. RH je primljena u NATO 1. travnja 2009. godine.

Gojko Šušak pokopan je u Aleji hrvatskih branitelja na zagrebačkom groblju Mirogoj 7. svibnja 1998. godine. Njegovom pogrebu je kao službeni predstavnik SAD-a prisustvovao William

Perry koji je u svom govoru naveo da je Šušak bio presudan za uspostavu slobodne Hrvatske, a za SAD je bio presudan za uspostavu stabilnosti i mira na ovim prostorima.

11.18. Operacija „Zima '94“

Operacija „Zima '94“ od 29. studenoga 1994. do 24. prosinca 1994. godine. U toj operaciji hrvatske su snage ovladale vrhovima Dinare i stvorile preduvjete za završne operacije u Domovinskome ratu.

Bihać je bio UN-ova zaštićena zona, ali ga međunarodna zajednica nije štitila od agresora. Nalazio se u okruženju srpskih snaga iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine i bilo je pitanje dana kada će pasti u ruke agresora. Pobunjeni Srbi iz Hrvatske bili su zaštićeni UNPROFOR-om tako da su mogli slobodno otići u BiH i napadati Bihać skupa sa Srbima iz BiH te paravojnim postrojbama (Arkanovci, Šešeljevci) iz Srbije. Međunarodna zajednica je očekivala pad Bihaća i nije ništa poduzimala niti u vojnom niti u političkom smislu, razmatrala je jedino pitanje gdje s izbjeglicama i prognanicima.

Za Hrvatsku je obrana Bihaća bila iznimno važna jer bi nakon pada Bihaća u srpske ruke, Srbi iz Hrvatske i Srbi iz BiH ujedinili svoje snage i krenuli prema Karlovcu i dalje. Nadalje, Bihać je predstavljao prepreku za potpuno vojno, političko i ekonomsko povezivanje Republike Srpske Krajine i Republike Srpske. Stav hrvatske državne politike bio je jasan i odlučan: ako Srbi s privremeno okupiranih teritorija Republike Hrvatske nastave s napadima na Bihać, nesmetano prelazeći međunarodno priznatu granicu između Republike Hrvatske i BiH, Hrvatska vojska će pokrenuti napad na svim crtama razdvajanja kako bi zaštitila svoje međunarodno priznate granice. To je ipak zabrinulo američku administraciju, ali i širu međunarodnu zajednicu. Novu neželjenu eskalaciju sukoba još većih razmjera nitko nije želio.

Kontaktna skupina predvođena lordom Owenom hrvatskom je vodstvu zatvarala vrata za vojničko djelovanje, istovremeno je prešutno otvarala put agresoru za osvajanje Bihaća.

Hrvatska državna politika mudro je postupila suzdržavši se od općega napada već je poduzela operaciju oslobađanja Livanjskog polja i Dinare te je vojnom akcijom smanjila pritisak na Bihać, spasila Bihać od pada u ruke agresora. Akcija je počela 30. studenoga 1994. godine u nemogućim zimskim uvjetima; bila je mećava i nanosi snijega su negdje bili visoki 2 do 3 metra. U snažnom prodoru hrvatske snage su preko Dinare i duž Livanjskoga polja probile liniju Čelebići — Rujani. Osvajanjem Dinare ugroženi su bili Grahovo i Knin pa su pobunjeni Srbi morali prekinuti opsadu Bihaća. Operacijom je odgođen pad Bihaća. Otvoren je put preko Crnog Luga prema Grahovu i Kninu. Oslobođeno je područje širine 10 km i dubine 20 km: ukupno 200 četvornih kilometara. Srbi su poraženi na Dinari i veći dio Livanjskog polja našao se pod nadzorom HV-a i HVO-a, a posredno je smanjen veliki pritisak na Bihaćku enklavu koja je definitivno oslobođena akcijom Oluja '95.

Operaciju „Zima '94“ izveli su HV i HVO. Zapovjednici operacije bili su hrvatski generali Ante Gotovina i Tihomir Blaškić.

U akciji „Zima '94“ poginulo je 29 branitelja, 19 ih je teško, a 39 lakše ranjeno, trojica se vode kao nestali. Nakon operacije „Zima '94“ uslijedile su pripremne akcije (Skok-1, Skok-2, i Ljeto '95) za „Oluju“ kojom je skršena srpska pobuna u Hrvatskoj.

12. Kronologija, prosinac 1991. – 1995.

2. prosinca 1991. Ministarsko vijeće EZ-a izjavilo je da Srbiju i Crnu Goru smatra odgovornima za rat u Hrvatskoj.
4. prosinca 1991. pokolj u Smoljancu (Plitvički kraj); ubijeno 7 osoba
4. prosinca 1991. pokolj u Kukuruzarima (Banija); ubijene 3 civilne osobe.
4. prosinca 1991. Sabor RH donio je Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama i o pravima etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina u Republici Hrvatskoj.
7. prosinca 1991. Badinterova komisija donijela je zaključak da SFRJ više ne postoji. Prema mišljenju komisije *promjena postojećih (republičkih) granica i crta razgraničenja postignuta silom ne može proizvesti pravne učinke*; to su presudni zaključci za konačnu odluku EZ-a o priznanju Hrvatske i ostalih republika bivše SFRJ.
10. prosinca 1991. pokolj u Čanku; ubijeno 6 civila.
10. prosinca 1991. akcijom „Gradina” osigurana je komunikacija između Požege i Nove Gradiške. Akciju su izvele 123. brigada iz Požege i 121. brigada iz Nove Gradiške.
10. – 22. prosinca 1993. humanitarnim konvojem *Bijeli put* za improviziranu bolnicu u Novoj Bili, Hrvatska je dostavila pomoć Hrvatima iz Lašvanske doline koji su bili u okruženju Armije BiH.
- Na povratku, muslimanske postrojbe kod Gornjega Vakufa napale su i opljačkale konvoj te ubile vozača kamiona Antu Vlaića; pljačku humanitarnih konvoja prakticirale su sve zaraćene strane u BiH.
11. prosinca 1991. pokolj u Gornjim Jamama; ubijeno 15 hrvatskih civila (troje malodobne djece).
11. prosinca 1991. Ukrajina je priznala Hrvatsku.
12. – 14. prosinca 1991. pokolj u Voćinu i Humu kod Slatine; ubijeno 47 hrvatskih civila.
14. prosinca 1991. Latvija je priznala Hrvatsku.
16. prosinca 1991. na temelju izvješća Badinterove komisije, Ministarsko vijeće EZ-a u Bruxellesu, odlučilo je da će do 15. siječnja 1992. priznati republike bivše SFRJ kao samostalne i suverene države, ako dostave zahtjev za priznanjem i ispune postavljene uvjete (prava manjina i ljudska prava).

- Austrija je odlučila priznati Hrvatsku i Sloveniju i sve druge republike bivše SFRJ koje to zatraže; odluka austrijskoga parlamenta stupa na snagu 15. siječnja 1992.
14. prosinca 1995. na temelju rezultata pregovora u Daytonu, predsjednici Tuđman, Izetbegović i Milošević potpisali su u Parizu mirovni plan za Bosnu i Hercegovinu.
16. prosinca 1991. pokolj u Joševici (kod Gline); ubijen 21 hrvatski civil (među njima četvero djece).
19. prosinca 1994. Sporazumom o normalizaciji ekonomskih odnosa između pobunjenih Srba i hrvatskih vlasti; „otvorena“ je za promet autocesta Zagreb - Lipovac, preko okupiranih Okučana (UNPA sektor Zapad), ali se Srbi nisu držali sporazuma.
19. prosinca 1991. odlukom vlade u Reykjaviku Island je bezuvjetno priznao Republiku Hrvatsku kao neovisnu državu; to je prvo priznanje Hrvatske od neke međunarodno priznate i neovisne države (a uz to i punopravne članice UN-a).
- Neke europske države donijele su odluku o priznanju Hrvatske (Njemačka, Italija, Mađarska, Švedska, Češko-Slovačka, Poljska, Irska), ali su primjenu te odluke odgodile za 15. siječnja 1992.
- Na novogradiškom bojištu HV je ovladao Mašićkom Šagovinom, jakim neprijateljskim uporištem.
23. prosinca 1991. Republika Hrvatska pustila je u opticaj vlastiti novac - hrvatski dinar (55 HRD = 1 DM).
26. prosinca 1991. pokolj u Erdutu; ubijeno 7 osoba (žrtve su bili Hrvati i Mađari).
27. prosinca 1991., nakon neuspješnih pokušaja i gubitaka (16. prosinca i 20. prosinca), HV je oslobodila snažno pobunjeničko uporište Grahovljane nedaleko od Daruvara.
29. prosinca 1995. zapovjednik prijelazne uprave UN-a za istočnu Slavoniju, Baranju i zapadni Srijem, umirovljeni general bojnič Jacques Klein, potvrdio je u Zagrebu, u razgovoru s predsjednikom Tuđmanom, da su hrvatska suverenost i teritorijalni integritet neupitni.
30. prosinca 1991. pokolj u Jasenicama (zadarsko zaleđe); ubijeno 5 hrvatskih civila.
30. prosinca 1991. HV je ovladala Širincima, strateški važnim uporištem iz kojega su četnici topništvom gađali Novu Gradišku.
31. prosinca 1991. Estonija je priznala Hrvatsku.
31. prosinca 1991. na hrvatskome Radio Splitu prvi put izvedena je Bojna Čavoglave,

domoljubna pjesma Marka Perkovića Thompsona.

12.1. Oslobađanje grada Lipika, 5. i 6. prosinca 1991.

Akcijom Orada, 5. – 6. prosinca 1991. godine, oslobođen je grad Lipik (prvi oslobođeni grad u Domovinske ratu).

Prva granata na Lipik pala je 19. kolovoza 1991. godine; tijekom kolovoza i rujna do 24. rujna 1991. godine bilo je sporadičnoga granatiranja. Dana 24. rujna 1991. Lipik je žestoko napadnut minobacačima i od tada je na grad padalo stotine granata dnevno.

Agresor je 11. listopada premostio rijeku Pakru i 12. listopada zauzeo dijelove Lipika. Napad na Lipik izvela je brigada iz Zrenjanina i 3.000 domaćih četnika. U gradu je bila crta razgraničenja između agresora i branitelja. Dana 28. studenog 1991. godine agresor je zauzeo cijeli Lipik. Borbe za Lipik bile su važne jer se u Lipiku branio Pakrac. Odmah nakon što je agresor okupirao Lipik počele su pripreme za njegovo oslobađanje.

5. prosinca 1991. godine započela je akcija oslobađanja Lipika. U akciji je sudjelovalo 600 boraca uz potporu tenkova i topništva. 6. prosinca oslobođen je Lipik i uspostavljena nova crta razgraničenja. Pokušaji neprijatelja da ponovno zauzme Lipik nisu uspjeli.

Pri oslobađanju Lipika poginulo je 5 boraca, a 22 borca su bila ranjena.

Tijekom srbočetničke agresije u Lipiku je uništeno više od 90 posto objekata.

Na pakračko-lipičkom ratištu poginulo je 127 branitelja iz pakračko-lipičkog kraja te 300 branitelja iz drugih krajeva Hrvatske.

Oslobađanje zapadne Slavonije:

Akcija Otkos 10: od 31. listopada do 4. studenoga 1991. oslobođeno 370 km²

Akcija Orkan: 29. listopada 1991. – 3. siječnja 1992. oslobođeno 675. km²

Akcija Papuk 91.: 28. studenoga 1991. – 3. siječnja 1992. oslobođeno 1230 km²

Zadnjim vojnim akcijama 3.siječnja 1992. godine završena je vojna operacija „PAPUK 91“ u sklopu koje je uz operaciju „OTKOS“ i „ORKAN“ na Zapadno-slavonskom bojištu oslobođen prostor od 2.275 kvadratnih kilometara što je najveće oslobođeno područje po površini do Operacije OLUJA što je vidljivo i u zemljovidu.

U sklopu vojne operacije Papuk 91. izvedena je akcija „Orada“ od 1. do 3. siječnja kojom su oslobođena sela oko Pakraca. Akciju je izvela 123. brigada, 1. bojna 123. brigade je izvršila

zadnju akciju 3. siječnja 1992. godine prije primirje (Sarajevsko primirje). Poginula su 4 pripadnika brigade, a 13 ih je ranjeno.

12.2. Bitka za Srđ; bitka za Dubrovnik, 6. prosinca 1991.

Na vrhu brda Srđ nalazi se utvrda Imperial koju je dao izgraditi Napoleon. Utvrda Imperial napadnuta je 1. listopada 1991. godine kada su zrakoplovi neprijatelja raketirali i bombardirali odašiljač Hrvatske radio televizije. Odašiljač je teško oštećen i izbačen iz funkcije pa je Dubrovnik bio u komunikacijskoj blokadi.

Dubrovnik se branio u selu Bosanka; u obrani je poginulo 7 branitelja. Bosanku su agresori okupirali početkom studenoga. U borbama za utvrdu Strinčjeri poginulo je 10 branitelja koji su se zbog nadmoći neprijatelja u tehnici i ljudstvu bili prisiljeni povući u utvrdu Imperijal. U utvrdu Imperial bio je 21 dubrovački branitelj i 13 pripadnika HOS-a. HOS-ovci su ušli u okruženi Dubrovnik gliserima Odreda naoružanih brodova. Potporu braniteljima su davali pripadnici protuzračne obrane s dva protuzrakoplovna topa 20 mm, posada topa „ZIS“ 76 mm te minobacači 82 mm. U obrani su se smjenjivali vodovi 9. bojne HOS-a iz Splita.

Srđ su branila 34 branitelja kojima je još 6 branitelja došlo u pomoć. Ranjena su dva branitelja, a neprijatelj je imao najmanje 6 poginulih.

Na dan Svetoga Nikole, u petak 6. prosinca 1991., u ranim jutarnjim satima započeo je topnički udar na utvrdu Imperial. Nakon toga je krenuo kombinirani pješачko – tenkovski napad. Branitelji su bili prisiljeni povući se u utvrdu, a neprijatelj je zauzeo istočno krilo utvrde i gornju terasu. Branitelji su pri povremenim izlascima napadali neprijatelja. Jedan agresorski tenk došao je do ulaza u utvrdu, a branitelji su ga pogodili u kupolu.

Neprijatelj je zauzeo kotu Jedarac, iznad gradskog predjela Nuncijate, s ciljem da onemogući dolazak pomoći braniteljima na Srđu. Branitelji Nuncijate neprijatelju su nanijeli gubitke pa se isti povukao u utvrdu Strinčjera.

Budući da je neprijatelj zauzeo jedan dio tvrđave Imperial branitelji su zatražili da se topništvom gađa utvrda i tako napadne agresor. Jedna grupa od 6 pripadnika specijalne policije probila se do utvrde i uništila neprijateljsko uporište u gornjoj postaji žičare. Nakon 12:30 sati neprijatelj se počeo povlačiti, a tvrđava Imperial bila je obranjena.

Tijekom borbe za Srđ stara jezgra grada Dubrovnika bila je pod udaram topničkih projektila. Gađane su sve crte obrane posebno hotel Belvedere i selo Sustjepan gdje su poginula 4 branitelja.

Tijekom napada na Dubrovnik 6. prosinca 1991. poginulo je 19 hrvatskih branitelja i civila te je 60 osoba bilo ranjeno.

Obrana Srđa bila je ključna za obranu grada Dubrovnika.

Dana 16. siječnja 1992. osnovana je 163. brigada HV-a, Dubrovačka brigade, koja je ime i dobila po točnom broju branitelja koji su 6. prosinca 1991. obranili Dubrovnik.

“Na povijesnu gradsku jezgru palo je više od tisuću granata, oštećeno je više od 460 zgrada, a devet dubrovačkih palača nestalo je u požaru izazvanom napadom agresorske srpsko-crnogorske vojske. Treba spomenuti da je grad Dubrovnik bio pod zaštitom UNESCO-a!

Samo na franjevački samostan “Male braće” upućeno je 37 projektila, čime su srpski i crnogorski zločinci još jednom, nakon razaranja Vukovara i zločina na Ovčari, pokazali i dokazali da im ništa nije sveto.”

12.3. Badinterova komisija proglasila „smrt Jugoslavije” 7. prosinca 1991.

Vijeće ministara Europske ekonomske zajednice 27. kolovoza 1991. g. odine imenovalo je Arbitražnu komisiju u okviru Mirovne konferencije o Jugoslaviji na čijem je čelu bio Robert Badinter, predsjednik ustavnoga suda Francuske.

„Badinterova komisija” bila je sastavljena od petero predsjednika ustavnih sudova zemalja članica EZ-a: Robert Badinter iz Francuske (predsjednik), Roman Herzog iz Njemačke, Aldo Corasaniti iz Italije, Francisco Tomás y Valiente iz Španjolske i Irène Pétry iz Belgije.

Komisija je tijekom svoga rada donijela više mišljenja o pravnim pitanjima u svezi raspada Jugoslavije te postavila uvjete za priznanje novih država. Mišljenje Komisije i odluke Konferencije o miru u Jugoslaviji omogućile su međunarodno priznanje Republike Hrvatske (nakon što je RH ispunila postavljene uvjete).

Najbitnija pravna stajališta Arbitražne komisije:

- da se Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija nalazi u procesu raspada i da više ne postoji kao država (mišljenje broj 8)
- granice između bivših federalnih jedinica smatraju se državnim granicama sljednica i ne mogu se mijenjati silom, nego samo sporazumom – načelo *utipossidetis* (mišljenje broj 3);
- da nikakva promjena postojećih granica i crta razgraničenja postig. nuta silom ne može proizvesti pravne učinke

- da je na republikama da riješe probleme sukcesije država koji proizlaze iz tog procesa (pitanje sukcesije država treba rješavati na temelju načela međunarodnog prava te na temelju pravičnosti, uzimajući u obzir da su sve države kojih se to tiče vezane kogentnim normama općeg međunarodnog prava, posebice onima o poštovanju temeljnih prava čovjeka, prava naroda i prava nacionalnih manjina (mišljenje broj 1 i 9)
- nijedna država sljednica sama nema pravo nastaviti članstvo SFRJ u međunarodnim organizacijama (mišljenje broj 9)
- SR Jugoslavija je nova država koja se ne može smatrati sljednicom SFRJ (mišljenje broj 10)
- dan sukcesije za Hrvatsku i Sloveniju je 8. listopada 1991., za Makedoniju 17. studenog 1991., za BiH 6. ožujka 1992., a za SR Jugoslaviju (Srbiju i Crnu Goru) 27. travnja 1992. (mišljenje broj 11)
- da srpsko stanovništvo u Hrvatskoj ima pravo na uživanje svih prava koja manjinama i etničkim skupinama priznaju međunarodno pravo i odredbe Konvencije Konferencije o miru u Jugoslaviji od 4. studenoga 1991.
- da republike moraju članovima tih manjina i tih etničkih skupina omogućiti uživanje prava i temeljnih sloboda čovjeka koje priznaje međunarodno pravo, uključivši u slučaju potrebe i njihovo pravo na izbor nacionalnosti

Badinterova komisija pozitivno je ocijenila Ustavni zakon o ljudskim pravima i slobodama etničkih i nacionalnih zajednica ili manjina pa je 15. siječnja 1992. Europska zajednica priznala Republiku Hrvatsku.

12.4. Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu 1993.

Na Međunarodni dan ljudskih prava, 10. prosinca 1993. godine, iz Zagreba je krenuo **humanitarni konvoj Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu**. Konvoj je trajao od 10. prosinca do 24. prosinca 1993. godine. **Dr. Slobodan Lang i Herman Vukušić** predvodili su humanitarni konvoj od 99 šlepera i 143 člana medicinskog osoblja, franjevaca, novinara i tehničkog osoblja. Cilj konvoja bio je dopremiti hranu i lijekove Hrvatima u Lašvansku dolinu koja je bila u osmomjesečnoj blokadi. U Lašvanskoj dolini nalazilo se približno 70.000 ljudi; i prognani Hrvati iz Jajca, Donjeg Vakufa, Travnika, Novog Travnika, Zenice, Busovače i drugih mjesta. Lašvanska dolina je prostor dug 30 km, a širok samo 2 km. Hrvati su bili u potpunoj blokadi i pod udarima tzv. Armije BiH tijekom osam mjeseci. Humanitarna pomoć stanovništvu stizala je preko Humanitarno-karitativne organizacije **Kruha svetoga Ante i Caritasa**, najčešće preko Splita.

Jedina veza Hrvata u Lašvanskoj dolini sa svijetom bio je helikopter HVO-a koji je mogao letjeti uz dopuštenje i pod nadzorom UN-a. Hrvati u Lašvanskoj dolini bili su izolirani u višemjesečnoj blokadi bez električne struje, hrane, vode, lijekova i veze s vanjskim svijetom (bez TV prijama). O teškom položaju naroda u Lašvanskoj dolini saznalo se u mjesecu rujnu 1993. godine nakon dolaska Ante Damjanovića u Središnju Bosnu. Crkva-bolnica nalazila se

na prvoj crti bojišnice i često je bila granatirana i na meti snajperista pa se ukop umrlih i poginulih obavljao noću.

Konvoj je krenuo iz Zagreba, prošao kroz Rijeku i Split. U Rijeci i Splitu se konvoj povećao, priključili su se šleperi s dodatnom pomoći iz drugih gradova i mjesta. U Splitu su se priključili iz Kruha svetoga Ante, humanitarna organizacije Franjevačke Provincije Bosne Srebrene. Prolazak humanitarnog konvoja dogovoren je s Alijom Izetbegovićem, vođom Muslimana u BiH.

Crkva sv. Duha u Novoj Biljoj, izgrađena 1980. godine, služila je kao ratna bolnica od kraja 1992. godine. Ratna bolnica je dobila ime po prvom diplomiranom liječniku franjevcu u Bosni, doktoru fra Mati Nikoliću. Crkva je od 19. listopada 1992. godine služila kao bolnica, bez struje i vode. U bolnici je bilo i po 200 ranjenika.

„U razdoblju od 19. listopada 1992. do 1. travnja 1994. godine, u franjevačkoj bolnici-crkvi ukupno je zbrinuto 14.500 pacijenata, a bolnički je liječeno 7.260 pacijenata. U veoma teškim uvjetima, izvedeno je 1.260 operativnih zahvata u općoj anesteziji i oko 4.200 operativnih zahvata u spinalnoj, lokalnoj anesteziji. U rodilištu, koje se nalazilo u susjednoj kući, rođeno je 721 dijete. Mjesečno je u prosjeku obavljano 40-50 porođaja, 50-60 osoba dnevno je podizalo lijekove iz bolničke ljekarne. Jedna velika, prava bolnica teško bi izdržala ovakav tempo rada.“

Konvoj je krenuo iz Zagreba pod visokim pokroviteljstvom predsjednika Republike Hrvatske dr. Franje Tuđmana i uz pratnju predstavnika Katoličke crkve i franjevačke provincije Bosne Srebrene. Tijekom 14 dana konvoj su pratili, državnici, veleposlanici, franjevci, medicinari, humanitarci, kulturni i javni radnici. Kolona vozila krenula je iz Zagreba za Rijeku pa Split, preko Tomislavgrada i Prozor-Rame u Lašvansku dolinu. Konvoj su pratili pripadnici HVO-a do ispred Uskoplja, a dalje pripadnici UNPROFOR-a. Armija BiH je konvoj zaustavila i pretresla. Na Pavlovici konvoj je bio zadržan 2 dana. Bošnjaci su ucjenjivali vodstvo konvoja, a dio pomoći otuđili.

U Novu Bilu konvoj je stigao 20. prosinca 1993. godine. Blokada je trajala 248 dana, od 16. travnja 1993. godine do dolaska konvoja, 20 prosinca 1993. godine. Dana 22. prosinca 1993. konvoj se vraćao iz Nove Bile, na izlazu iz Uskoplja pripadnici Armije BiH pucali su po kamionima te ubili vozača Antu Vlaića, a tri vozača ranili. Pripadnici Armije BiH ukrali su 28 kamiona, a UNPROFOR nije učinio ništa da spriječi zločin i krađu. U spomen na Antu Vlaića jedna ulica u Novoj Bili nosi njegovo ime. U Travniku je po vozaču Anti Vlaiću nazvana jedna ulica, a jedna je nazvana Bijeli put u spomen na humanitarni konvoj.

Dio pomoći koja je dopremljena humanitarnim konvojem upućen je Muslimanima u Zenici i u viteška naselja, a Muslimani su se „zahvalili“ dan poslije nego je konvoj napustio Lašvansku dolinu, 23. prosinca 1993., napadom na područje Gornjeg Vakufa/Uskoplja ubivši 74 Hrvata u Križančevu selu. Za počinjeni zločin nitko nije odgovarao.

Sjećanja na „Bijeli put“ prikazana su u monografiji „Svjetlost i nada“ autora Zvonimira Čilića, fra Zorana Livančića, Srećka Stipovića i Željka Kocaja, objavljenoj 2010. u nakladi viteške podružnice HKD-a Napredak.

Dr. Slobodan Lang je u koautorstvu s Brankom Čulom objavio monografiju o Bijelom putu „Pobjeda dobra u ratu“ (2014.). U monografiji su sadržana 152 autorska teksta sudionika konvoja i opsade Lašvanske doline.

Hrvatsko amatersko kazalište Travnik 2015. godine premijerno je izvelo predstavu „Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu“ u crkvi Duha Svetoga u Novoj Biljoj.

O humanitarnoj akciji konvoja „Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu“ snimljen je dokumentarni film 2016. godine.

Konvoj „Bijeli put“ dobio je i dvije svojevrstne himne, lirski zapis fra Jakova Bubala i druga Slobodana Langa i Ranka Bobana „Dolinom Lašve teče tuga“, napisana 28. 10. 1993. godine (kasnije uglazbljena, a najpoznatija po izvedbi Tereze Kesovije).

„Bijeli put za Novu Bilu i Bosnu Srebrenu zasigurno je najsvjetlija epizoda u Domovinskom ratu koja je pokazala zajedništvo Hrvata u BiH i Hrvatskoj.“

12.5. Dr. Franjo Tuđman – tvorac samostalne Hrvatske

Dr. Franjo Tuđman je bio: vojnik, povjesničar, akademik HAZU, političar, državnik, prvi predsjednik suverene i samostalne Hrvatske, vrhovnik Hrvatske vojske. Voljom naroda bio je Predsjednik Republike Hrvatske od 30. svibnja 1990. do smrti 10. prosinca 1999. godine.

Borba dr. Tuđmana za samostalnu Hrvatsku započela je šezdesetih godina prošlog stoljeća kada je u svojim djelima počeo rušiti jugoslavenske i srpske mitove i laži o Drugom svjetskom ratu i o Hrvatima. Zbog svojih domoljubnih stavova bio je proganjan i zatvaran (1972., 1981., 1982. i 1984.).

Godine 1989. utemeljio je stranku (nacionalni pokret) Hrvatsku demokratsku zajednicu s kojom je pobijedio na prvim višestranačkim izborima 1990. godine te bio izabran za predsjednika Predsjedništva socijalističke Republike Hrvatske. Našao je načina da u složenim društveno-političkim okolnostima u međunarodnoj zajednici proglasi, a kasnije i ostvari samostalnu Republiku Hrvatsku. Državnik i vrhovnik Hrvatske vojske dr. Franjo Tuđman i hrvatski branitelji najzaslužniji su za stvaranje neovisne Republike Hrvatske jer je mudrim vođenjem na diplomatskom i vojnom planu polučio međunarodno priznanje Hrvatske i pobjedu u Domovinskom ratu.

Dr. Franjo Tuđman okupio je Hrvate u domovini i u iseljeništvu, podigao nacionalnu svijest, okupio domoljube i branitelje koji su goloruku stali pred tenkove, transportere i agresorske strojnice. Prekinuo je hrvatsku šutnju i organizirao političko-nacionalni pokret za samostalnu Hrvatsku. Njegova želja bila je ujedinjenje, pomirba svih Hrvata u domovini i izvan domovine s ciljem stvaranja neovisne Hrvatske, reafirmacija tradicionalnih pozitivnih hrvatskih vrijednosti koje su bile potiskivane desetljećima (hrvatski jezik, kultura, vjera), demokratizacija društva, tržišna ekonomija i otkrivanje istine o Drugom svjetskom ratu i poraću. Želio je da Hrvatska bude moderna srednjoeuropska država, da se domovina Hrvatska poveže s iseljenom hrvatskom zajednicom širom svijeta.

Bio je realan političar i svoj cilj stvaranja samostalne Hrvatske ostvarivao je korak po korak. Međunarodna zajednica je bila za očuvanje Jugoslavije kao jedinstvene države. Kada je bilo jasno da je Jugoslavija bankrotirala i da njen opstanak pod patronatom Saveza komunista Jugoslavije više nije moguć, dr. Tuđman je zagovarao miran razlaz i preustroj Jugoslavije u konfederaciju, savez suverenih država što su Srbi odbili i nakon toga je bilo jasno da opstanak u zajedničkoj državi nije moguć pa počinju pripreme za jačanje obrambene sposobnosti razoružane Hrvatske. Prema tadašnjem zakonu Hrvatska nije mogla imati vojsku pa se jača obrambena sposobnost hrvatske policije.

Srbi su htjeli samo jedno, htjeli su stvaranje Velike Srbije i nametanje srpske vlasti drugim narodima. Budući da narodi unutar Jugoslavije nisu željeli srpsku vlast došlo je do raspada komunističke Jugoslavije tim više jer je Jugoslavija bankrotirala. Slom komunističke diktature u Europi, raspad Sovjetskoga saveza omogućio je ujedinjenje Njemačke, oslobađanje europskih država od sovjetskog diktata i stvaranje novih država. Tu situaciju trebalo je iskoristiti za stvaranje samostalne Hrvatske i to je dr. Franjo Tuđman uspio ostvariti unatoč protivljenju međunarodne zajednice koja je željela sačuvati Jugoslaviju kao državu.

Agresija na Republiku Hrvatsku (1990. – 1991.) pripremljena je osamdesetih godina prošloga stoljeća (Branko Mamula), a ostvarenje plana agresije (stvaranje Velike Srbije) započinje „Balvan revolucijom“ u kolovozu 1990. godine (dakle prije donošenja Božićnog ustava, prije razdruživanja). Sve je bilo planirano i pripremljeno za porobljavanje Hrvata.

Političari, analitičari slažu se da je dr. Franjo Tuđman briljantno, kao vrhovnik, odgovorio na agresiju na Hrvatsku te oslobađanje okupiranih područja Hrvatske. Nije dao povoda agresoru, nije dao povoda JNA da okupira Hrvatsku u vrijeme kada je Hrvatska bila bez oružja i kada međunarodna zajednica nije bila spremna prihvatiti činjenicu da je Jugoslavija kao država mrtva. Kritičari dr. Tuđmana nisu bili dorasli razumijevanju situacije, a neki su bili i petokolonaši (suradnici UDBE i KOS-a). Napad na vojarne u lipnju 1991. godine bio bi sukob unutar Jugoslavije, pobuna koju bi vojska mogla ugušiti, a da nitko ne mrdne prstom.

Krajem siječnja 1991. godine kada je JNA sve pripremila za vojni udar te uklanjanje hrvatskog rukovodstva, dr. Tuđman odlazi u Beograd i brani pravo hrvatskoga naroda na obranu, traži

razoružavanje paravojnih srpskih postrojba u Hrvatskoj. Tim hrabrim činom dr. Tuđman pokolebao je vodstvo JNA i nije došlo do vojnoga udara i uklanjanja legalno izabranog hrvatskog vodstva.

Međunarodna zajednica je političkim i gospodarskim pritiskom mogla spriječiti rat, mogla izolirati agresora, ali ona to nije učinila jer su pojedine moćne države međunarodne zajednice imale svoje strateške ciljeve, željele su opstanak Jugoslavije pod srpskom dominacijom. Ujedinjeni narodi su svojom odlukom o embargu na oružje dali odriježene ruke agresoru jer su mislili da će agresor brzo pokoriti Hrvatsku. Agresor je dobio 6 mjeseci za porobljavanje Hrvatske, ali nije uspio. Međunarodna zajednica je mudrovala, davala izjave i isprazne prijetnje dok je Hrvatska mladost ginula i krvarila, dok je razaran barokni Vukovar, dok je razaran Dubrovnik (grad pod zaštitom UNESCO-a), dok je agresor rušio hrvatske gradove i sela, dok je ubijao i protjerivao Hrvate.

Dr. Franjo Tuđman je uporno radio na diplomatskom planu i krajem 1991. godine uspio dobiti potporu Njemačke, Austrije, Svete Stolice i još nekoliko država za međunarodno priznanje pa je 15. siječnja 1992. godine uslijedilo skupno priznanje Europske Zajednice i drugih država te prijam u organizaciju UN-a. (22. svibnja 1992.). Nakon prijema u organizaciju UN-a dr. Tuđman je izjavio: *"Imamo svoju Hrvatsku, naša je i bit će onakva kakvu sami želimo!"* Dakle, ako želimo da Hrvatska bude pravna, demokratska, napredna država, to moramo učiniti sami; nitko drugi već mi sami!

Također se dr. Tuđman izborio za primirje (Sarajevski sporazum), za slanje snaga UNPROFOR-a u Hrvatsku koje su trebale spriječiti agresora i osigurati uspostavu ustavnopravnoga poretka. Nažalost, snage UNPROFOR-a nisu ispunile svoju zadaću, a u nekim sektorima bile su na usluzi agresoru pa su Hrvatska vojska i policija bile primorane izvesti oslobodilačke akcije.

Optužbe KOS-ovaca, UDBA-ša, petokolonaša i međunarodnih spletkaroša o dogovoru rata i podjeli Bosne i Hercegovine s Miloševićem plod su zločinačkoga plana rušenja hrvatske vlasti. Besmislice su da Tuđman dogovara rat, a narod je goloruk (s čime bi ratovao), a podjela BiH je zločinačka podvala s ciljem blaćenja dr. Tuđmana u međunarodnoj zajednici te stvaranja podjela u hrvatskom društvu. Slobodan Milošević želi stvoriti Veliku Srbiju, ima vojsku, oružje i streljivo, ima pobunjene i naoružane Srbe u Hrvatskoj te Bosni i Hercegovini i on navodno dogovara podjelu Bosne! U takav scenarij mogu vjerovati samo poluidioti i idioti. Podjela Bosne između Hrvatske i Srbije isključuje stvaranje Velike Srbije, a to je bio glavni cilj Slobodana Miloševića! Dakle, radi se o zločinačkoj podvali neprijatelja Hrvatske! Razgovori s Miloševićem su Tuđmanu služili da dobije na vremenu, da uspori srpsku agresiju na Hrvatsku, a Miloševiću su poslužili da se prikaže kao mirotvorac koji je spreman za razgovore. Nakon razgovora Tuđmana s Miloševićem agresija na Hrvatsku se pojačala pa je to još jedan dokaz o besmislenosti tvrdnji o dogovoru i dijeljenju BiH.

Sukob Hrvata i Muslimana u Bosni i Hercegovini potaknut je i vođen izvana s ciljem rušenja novonastale države Hrvatske. Strane tajne vojnoobavještajne i civilne službe bile su one koje su izazvale i poticale sukob.

Međunarodna zajednica nije znala kako riješiti pitanje raspada Jugoslavije. Neke zemlje su poticale opstanak Jugoslavije i srpsku dominaciju, odobravale su krvavu agresiju Srbije. To što je u siječnju 1992. godine EZ priznala Hrvatsku ne bi značilo ništa da Hrvatska vojska i policija nisu oslobodile okupirana područja Hrvatske. Da su institucije međunarodne zajednice nesposobne i nepravedne vidljivo je iz današnjega stanja u BiH. Tuđmana nema 18 godina, a stanje se nije promijenilo; BiH ne funkcionira kao država, nema demokracije, nema tržišne ekonomije, nema ravnopravnosti naroda što je još jedan dokaz da dr. Tuđman nema nikakve veze sa stvarnom podjelom Bosne i Hercegovine.

Bilo je razgovora o Bosni i Hercegovini u diplomatskim krugovima. Razgovori koji su vođeni o statusu BiH nakon raspada Jugoslavije posebna su priča jer je međunarodna zajednica donosila prijedloge (bilo je više prijedloga: Cutilerov prijedlog, Vance-Owenov plan, Owen-Stoltenbergov plan, prijedlog Kontaktne skupine) s kojima se ni sama nije slagala tako da je najveći krivac za stanje u BiH tijekom rata kao i danas međunarodna zajednica. Republika Hrvatska (politika dr. Franje Tuđmana) očuvala je Bosnu i Hercegovinu, priznala Bosnu i Hercegovinu i najzaslužnija je za njen opstanak. Hrvatska je pomogla pri obrani hrvatskoga naroda u BiH što joj je bila dužnost, što bi napravila svaka država koja drži do sebe. Hrvatska nije napravila nikakvu agresiju na BiH već je branila svoj teritorij, branila Hrvate u BiH, a time i opstojnost BiH.

Međunarodna zajednica bila je protiv neovisne, samostalne Hrvatske tijekom Domovinskoga rata, tijekom mirne reintegracije Podunavlja i kasnije (presude Haškog suda i drugo). Daytonski sporazum (studeni 1995.) također je pokazatelj antihrvatskoga stava jer je agresor tim sporazumom nagrađen.

Nakon uvođenja višestranačja 1990. godine dr. Tuđman je pozvao strane ulagače u Hrvatsku, ali nitko nije došao. Niti jedna banka nije htjela dati kredit jer je bilo očito da slijedi raspad Jugoslavije i da će izbiti rat.

Dr. Tuđmana prozivaju zbog pretvorbe. On se nije bavio pretvorbom već državnim poslovima, obranom, oslobađanjem zemlje i međunarodnim statusom Hrvatske. Privatizaciju su izvršili komunistički kadrovi koji su ušli u HDZ i oni izvan HDZ-a i oni su pri tome vodili računa o svojim interesima. S druge strane, zaostala tehnologija, loša organizacija rada i samoupravljanje više nisu mogli opstati u novim tržišnim svjetskim odnosima. Niti u jednoj komunističkoj zemlji privatizacija nije bila dobra ni pravedna. Situacija u Hrvatskoj bila je specifična jer se Hrvatska grčevito branila od agresora. 25% Hrvatske bilo je okupirano, Hrvatska je skrivila za 550.000 izbjeglica (kraće vrijeme 800.000 izbjeglica) pa je privatizacija bila u drugom planu što su ratni profiteri iskoristili. Treba podsjetiti da su komunisti privatizirali ono što je bilo vrijedno prije nastupa Tuđmanove vlasti (Zagrebačka banka i Tvornica duhana Rovinj).

Budući da UNPROFOR nije izvršio svoje zadaće, dr. Franjo Tuđman je kao vrhovnik Hrvatske vojske odobrio oslobađajuće akcije: deblokadu Dubrovnika, akciju Miljevci, VRO Maslenica, akciju Peruća, VRO Bljesak, VRO Oluja i druge. Nakon svake akcije trebalo je voditi borbu na diplomatskom polju, odgovoriti na diplomatske pritiske i prijetnje što je hrvatska diplomacija pod vodstvom dr. Tuđmana uspješno odradila.

Velika diplomatska pobjeda dr. Tuđmana bilo je zaključivanje mandata UNPROFOR-a (31. ožujka 1995.) te promjenu njegove uloge jer je tom pobjedom omogućeno izvođenje oslobodilačkih akcija Hrvatske vojske 1995. godine.

Uspostava povjerenja između Hrvatske i SAD-a (za što velike zasluge ima ratni ministar obrane Gojko Šušak) omogućila je mirnu reintegraciju hrvatskoga Podunavlja jer je američka administracija vjerovala dr. Tuđmanu i udovoljila zahtjevu da na čelu Prijelazne uprave UN-a u istočnoj Slavoniji (UNTAES) bude američki general Jacques Paul Klein. Nažalost, dr. Tuđman je morao popustiti silnim pritiscima međunarodne zajednice i načinjen je Erdutski sporazum koji je bio nepovoljan za R. Hrvatsku. Mirna reintegracija je imala (ima i danas) negativne učinke za Republiku Hrvatsku, ali Hrvatska nije imala izbora nego prihvatiti diktat nepravedne međunarodne zajednice (UN-a). Mirnom reintegracijom oslobođeno je hrvatsko Podunavlje, spriječen nastavak rata i gubitak ljudskih života.

Dr. Franjo Tuđman bio je uz svoj narod i nije se bojao otići na prvu crtu bojišnice: Kostajnica, Petrinja, selo Pecki, Sisak (25. kolovoza 1991.), aerodrom Zadar (18. srpnja 1993.), Maslinica (30 siječnja 1993.), Pontonski most 18. srpnja 1993., Knin (6. kolovoza 1995.). Dvadeset dana nakon VRO Oluja „Vlakom slobode“ (26. kolovoza 1995.) došao je u Split, za vrijeme okupacije Podunavlja „Vlakom mira“ (8. lipnja 1997.) došao je u Vukovar u kojem su još bili četnici. Dr. Tuđman je postavio kamen temeljac za tunel Sveti Rok (16. kolovoza 1993.) i prošao kroz tunel 16. listopada 1999. godine iako je bio bolestan.

Tvorac je izmjena Ustava Republike Hrvatske (1997.) kojom se priječi stvaranje nove jugoslavenske zajednice bez volje naroda! Da nije bilo te izmjene Ustava Ivica Račan i drugi izdajnici bi odmah krenuli u udruživanje u region jer je Europska unija htjela udruživanje u Zapadni Balkan. Europska unija je planirala da Hrvatska postane članicom EU zajedno s Albanijom i državama bivše Jugoslavije bez Slovenije.

Dr. Franjo Tuđman je potaknuo osnivanje Haaškog suda koji se pod utjecajem moćnih država pretvorio u ruglo međunarodnog prava. Zločinački sud u Haagu nije optužio niti osudio agresora, nije uspostavio povjerenje niti je žrtvama dao pravnu zadovoljštinu.

U doba Tuđmanove vlasti bilo je više demokracije, manje cenzure nego danas! Neprijatelji hrvatske države i hrvatskoga naroda slobodno su pisali, blatili Tuđmana i njegovu vlast. Oni koji ne vjeruju neka pogledaju novine, tjednike, tv. emisije iz toga vremena. Komunističko-udbaška propaganda plasirala je laži, podvale i blatila Tuđmanovu vlast.

Dr. Franjo Tuđman ostvario je tisućljetni san Hrvata za ponovnom uspostavom samostalne i slobodne hrvatske države. Zahvaljujući dr. Franji Tuđmanu *Sava je potekla uzvodno i Hrvatska je postala samostalna i priznata država.*

Henry Kissinger je kazao: „*Gospodine predsjedniče, kao i svi veliki ljudi za života nećete dočekati pravilno tumačenje Vaših zasluga za narod, to će učiniti tek buduća pokoljenja, ali vjerujte učinit će. Vi ćete biti veliki čovjek hrvatske povijesti, ali ne za života, već kada ocjene budu donesene hladnom glavom.*“

Hvala dr. Franji Tuđmanu za ostvarenje vjekovnoga sna, za samostalnu Hrvatsku.
Počivao u miru Božjem!

12.6. Operacija Vihor, 12. i 13. prosinca 1991.

Operacija Vihor poznata je i pod imenom „Operacija Una“. Agresor je okupirao gotovo cijelu Banovinu. Crta razdvajanje bila je na rijeci Kupi. Hrvatske snage poduzele su operaciju oslobađanja dijela Banovine, 12. i 13. prosinca 1991. godine. Nažalost, operacija nije bila uspješna; poginulo je 17 branitelja a ranjeno njih 19. Neprijatelj je imao 20 poginulih, 3 zarobljena i jednog nestalog.

Operacija je imala za cilj prebacivanje hrvatskih snaga preko rijeke Kupe i ugrožavanje srpske položaje u okupiranoj Petrinji i Glini. Operaciju su trebale izvesti 3. brigade HV-a (102. brigada, 10. brigada i dijelovi 2. brigade). Zbog neizvršavanja zadatka od strane 10. brigade, 102. brigada nije uspjela ovladati Gornjim i Donjim Jamama pa 2. brigada nije uspjela probiti obrambenu agresorsku crtu. Snage agresora imale su približno 1.500 pobunjenih Srba.

102. brigada HV prešla je Kupu potpomognuta tenkovima, ali zbog loše koordinacije akcija nije izvedena kako je planirano pa su se snage HV-a morale povući 13. prosinca 1991. godine. Osim gubitaka u ljudstvu HV je imala i gubitke u tehnici: 8 tenkova, 2 oklopna transportera i sedam čamaca koji su služili za prebacivanje snaga.

Glavni razlog neuspjeha je neobučenost, neiskustvo i nedostatak organizacije i logistike HV iz 1991. godine.

10.7. Pokolj u Voćinu, 12. i 13. prosinca 1991.

Srpske postrojbe su 12. i 13. prosinca 1991. pri povlačenju izvršile pokolj u Voćinu i Humu; pronađena su 43 leša. Četnici su razorili kuće Hrvata, gospodarske objekte te župnu crkvu Pohodaženja Blažene Djevice Marije u Voćinu. Crkva je bila izgrađena u 15. stoljeću, u gotičkom

stilu. Četnici su je koristili kao skladište streljiva i eksploziva kojega su aktivirali te crkvu do temelja razorili.

Hrvatske snage su u večernjim satima 14. prosinca 1991. ušle u Voćin i zatele zastrašujuće prizore četničkog zločina.

Zločin je dokumentiran od strane međunarodnih medicinskih stručnjaka. Na poziv Foreign Press Biroa iz Zagreba forenzičari su došli u selo nakon što su ga hrvatske snage oslobodile. 19. prosinca 1991. godine forenzičari su objavili izvješće: pronađena su 43 leša: 15 ženskoga spola (12 je imalo od 57 i 76 godina), a ostali su bili muškarci od kojih je 11 imalo između 60 i 84 godine. Ubijeni su vatrenim oružjem; sedmero je bilo spaljeno, a jedna je žrtva vjerojatno ubijena sjekirom. Jedan od ubijenih je bio Srbin (S.N. 77 godina). Po svjedočanstvu svećenika ubili su ga kada je pokušao zaštititi svoje susjede Hrvate.

„Zgrožen onime što je vidio u Voćinu, dr. Jerry Blaskovich iz Kalifornije, voditelj liječničke forenzičarske ekipe koja je istražila zločin, posvetio je veći dio svojeg slobodnog vremena da bi preko medija upoznao prije svega američku javnost sa stvarnim stanjem rata u Hrvatskoj, o kojem su vodeći američki mediji pod utjecajem srpske propagande prenosili iskrivljenu sliku. Uvid u zatečeno stanje u Voćinu imao je i američki senator Frank McCloskey pa su članovi američkog Kongresa dobili istinito izvješće iz prve ruke.^[6] Senator McCloskey nakon uviđaja u zločin u Voćinu koristio je riječ genocid da bi opisao djelovanje srpskih snaga u Hrvatskoj i kasnije u Bosni i Hercegovini i protivio se korištenju pojma građanski rat za srpsku agresiju, zbog čega je bilo došlo do nesuglasja između njega i članova njegove stranke, uključujući dužnosnike Clintonove Bijele kuće.“

Prema Dr. Blaškoviću, ali i prema izvještaju Amnesty Internationala, Stojan Nenadović Srbin star 77 godina, mučen je i ubijen jer je pokušao zaštititi susjede Hrvate. Zanimljivo je da ga “ Documenta – Centar za suočavanje sa prošlošću“ navodi kao srpsku žrtvu koja je ubijena oko 15.12.1991. od hrvatskih postrojbi.“

Srpska pobuna i zločini su pripremani više mjeseci. 14. siječnja 1991. psihijatar Jovan Rašković govorio je na skupu Srba na Kometniku protiv hrvatske države. Srbi su skinuli hrvatsku zastavu sa zgrade šumarije i općine Voćin.

30. lipnja 1991. godine formirane su pobunjeničke brigade u organizaciji JNA i Srpske demokratske stranke na području Slavonije.

Početak kolovoza 1991. godine u Voćinu je osnovan i postrojen 1. bataljun 12. slavonske brigade sastavljen od Srba iz Voćina i okolnih sela. Nakon tih događaja u voćinski kraj stižu organizirane formacije četnika iz Srbije („Beli orlovi“ i „Srpski pokret obnove“ iz Čačka). Tijekom kolovoza Srbi preuzimaju civilnu vlast u Voćinu i započinju hapšenja, maltretiranja i ubojstva Hrvata iz voćinskog kraja. Do 13. prosinca 1991. godine ubijeno je 13 civila u Voćinu.

Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije podigao je optužnice, ali nije nikoga osudio za počinjene zločine u Voćinu i Humu!

Danijel Medić, u vrijeme zločina dijete od šest godina, u svojoj 17. godini svjedočio je protiv četnika Branka Olivera koji je pred njim ubio njegova oca. Evo dijela svjedočanstva:

„Svi smo bili u silnom strahu kada smo u podrumu čuli silne eksplozije i pucnjavu, a potom viku “gdje ste ustaše”, zatim lupanje kundakom o vrata podruma. U strahu smo izašli, a otac me vodio za ruku. Ispred ulaza na dvorištu je ležala baka Jaga Šimić u lokvi krvi. Mrtva. Ispred nas je bilo sedam ili osam maskiranih ljudi, naoružani, no prepoznao sam našeg susjeda Branka Olivera, ja sam se igrao prije s njegovom kćerkom. Derući se, zgrabio me za rame, otrgnuo ocu iz ruke i odvuкао prema izlazu iz dvorišta, vičući “ti mali marš van”. Stajao sam u strahu i plaču kod ograde i gledao prema ocu. Oliver je potom prišao momemu ocu i pištoljem mu pucao u glavu. Tada su i ostale iz podruma pobili... Kao punoljetan, tužio sam Olivera za ubojstvo mogega oca, no on se žalio i sud ga je oslobodio zbog pomanjkanja dokaza i nedovoljnog vjerovanja djetetu od šest godina – ispričao je Danijel Medić, dijete-svjedok jednog od najsvirepijih zločina nad Hrvatima kojemu sud nije vjerovao. Nikica Ivezić, preživjeli svjedok, u svojoj je izjavi naveo imena ubojica. Ipak, do sada nitko nije odgovarao za ovaj zločin...” Izvor: članak Ivana Jakelića

Za zločin u Voćinu, odnosno određena ubojstva, na 20 godina su do sada bili osuđeni Valentin Savić i Slobodan Bosanac te doktor M.V. na kaznu zatvora u trajanju od četiri godine zbog počinjenja teškoga kaznenog djela protiv zdravlja ljudi nesavjesnim liječenjem bolesnika. Prema izjavi Ivana Đuzela, Valentin Savić je aboliran isto kao i Slobodan Bosanac.

10.8. Pokolj u Joševici, 16. prosinca 1991.

U Joševici, selu kod Gline, 16. prosinca 1991. godine srpske su postrojbe ubile 21. civila hrvatske narodnosti, a jednog teško ranile (uspio je preživjeti). Nakon akcije hrvatske vojske („Vihor“) u kojoj su poginula 22 pripadnika agresorskih snaga pripadnici su paravojskih pobunjeničkih skupina (izviđačko-diverzantska skupina i dijelovi paravojsne skupine „Šiltovi“) u znak odmazde upali u selo gdje nije bilo vojske niti vojnih djelovanja. Ljude su ubijali gdje su ih zatekli (za stolom, u krevetu, na ulaznim vratima). Ubijeni su iz neposredne blizine iz automatskog vatrenog oružja. Ubijene osobe bile su starije životne dobi te četvero djece u dobi od 10 do 16 godina. Pripadnici paravojsne postrojbe „Šiltovi“ ubili su nakon dva tjedna još troje Hrvata.

Nakon pogibelji srpskih vojnika u borbama na Kupi (12. i 13. prosinca) episkop Nikanora i svećenik Srpske pravoslavne crkve na pogrebu su održali huškački govor koji je bio poticaj za

osvetu. Ubijeni su civili koji nisu imali nikakve veze s akcijom Hrvatske vojske, koji su bili nenaoružani i u svojim domovima.

O zločinu postoji dokumentacija; uviđaj na mjestu zločina napravila je srpska strana 17. prosinca 1991. godine. „Uviđaj u Joševici obavili su istražni sudac Nikola Sužnjević, zapisničar Nada Rožić, kriminalistički tehničar Željko Simić, inspektor SJB Gline Dragiša Rebrača te sudski medicinski vještak dr. Branislav Anđelković.“ Srpske vlasti nisu ništa poduzele iako je bilo jasno da se radi o ratnom zločinu protiv civila. DORH je tek nakon 17 godina podigao optužnicu protiv 6 osoba koje su nedostupne jer žive u Srbiji.

Prije agresije u selu Joševica živjelo je 150 stanovnika. Tijekom agresija Srbi su ubili 32 Joševičana. Nakon pokolja Hrvata stanovništvo koje je stanovalo u selima oko grada Gline iselilo se (oko 7.000 stanovnika) i prostor je bio etnički očišćen od Hrvata.

Za ratni zločin u Joševici kod Gline 16. prosinca 1991. godine nitko nije odgovarao. Počinitelji žive u Srbiji, ali nitko ništa nije poduzeo iako postoji istraga srpske strane iz koje je evidentno da se radi o ratnom zločinu nad civilima. Hrvatsko pravosuđe je tek nakon 17 godina (lipanj 2008.) podiglo optužnicu protiv 6 nedostupnih osoba. Sramotno i žalosno!

12.9. Island je priznao Republiku Hrvatsku, 19. prosinca 1991.

Island je bio prva međunarodno priznata država koja je priznala neovisnu Republiku Hrvatsku.

U složenim međunarodnim prilikama (rušenje Berlinskoga zida, raspad Sovjetskoga saveza, ujedinjenje Njemačke, pad Željezne zavjese) Island je imao hrabrosti priznati Republiku Hrvatsku unatoč jakom protivljenju moćnih država. Island je također prvi priznao i baltičke republike Litvu, Latviju i Estoniju.

19. prosinca 1991. Njemačka je najavila priznanje R. Hrvatske u siječnju 1992. godine. Priznanje su također najavile: Sveta Stolica, Italija i Švedska.

12.10. Srbijanski koncentracijski logori u Hrvatskoj i Srbiji 1991. – 1995.

Komisija Ujedinjenih naroda objavila je 1995. Završno izvješće u kojemu je navedeno kako je u razdoblju od 1991. godine pod srbijanskim nadzorom osnovano približno 480 logora u koje su internirane i vojne i civilne osobe.

Od 480 logora približno je 300 logora prijavljeno od strane jednog ili više neutralnih izvora te Komisije, a 180 logora je prijavljeno od strane pristranih izvora te se vode kao nepotvrđeni.

Na području Hrvatske je 80 logora (30 potvrđenih i 50 nepotvrđenih) na okupiranim područjima Hrvatske.

Na području Srbije približno je 60 logora, a 10 na području Crne Gore (40 potvrđenih i 30 nepotvrđenih).

Drugi izvor navodi da je u Hrvatskoj bilo 100 logora (potvrđeni od neovisnoga izvora).

Nakon okupacije istočne Slavonije 1991. godine od 7.000 do 8.000 hrvatskih zarobljenika bilo je zatočeno u srbijanskim logorima. U knjizi hrvatskih zatočenika srpskih koncentracijskih logora poimence su navedena 6.952 zatočene osobe.

Logore su otvorili: JNA, milicija SAO Krajine, jedinice srpskih teritorijalaca i različite paravojne postrojbe. U srbijanskim logorima vršena je fizička i psihička tortura, prisilni rad, ozljeđivanje s posljedicom invaliditeta, ubijanje zatočenika, silovanje žena, kastriranje muškaraca. Glavna komanda je bila: „*Glavu dolje, ruke na leđa!*“

U srpskim koncentracijskim logorima život je izgubilo 300 zatočenika po izvješću Komisije za zatočene i nestale pri Vladi RH. Zatočenici misle da je taj broj mnogo veći. Najmlađa ubijena osoba imala je 6 mjeseci, a najstarija osoba 104. godine. Najmlađa silovana osoba imala je 5 godina, a najstarija 80 godina!?

Prvi srbijanski logor u Hrvatskoj otvoren je krajem 1990. godine, a većina je otvorena sredinom 1991. (tijekom agresije na Republiku Hrvatsku).

Logor u Borovu Selu; Iza Božića 1990. otvoren je u prostarijama kino dvorane, zatim u osnovnoj školi, sportskoj dvorani.

Logor Bučje, logor u centralnom spremištu; Od kolovoza do studenog 1991. zatočenici su mučeni, ispitivani i ubijani, vrlo brutalan odnos prema zatočenima. Bilo je oko 150 zatočenika/zatočenica; neki su ubijeni, a žene su silovane. O logoru postoji svjedočenje dr. Vladimira Solara, ravnatelja Medicinskoga centra u Pakracu, koji je jedno vrijeme bio zatočenik logora.

Logor Okučani; Policijska stanica služila je kao logor od 6. prosinca 1991. Iz Stare Gradiške je 6. prosinca 1991. prebačeno 18 zatočenika; tu je bilo i žena. Dana 24. 12. 1991. godine 12 zatočenika vraćeno je u Staru Gradišku.

Logor Stara Gradiška; Logor Stara Gradiška bio je u nekadašnjem komunističkom Kazneno-popravnim domu koji je zatvoren 1990. Pobunjeni Srbi i JNA otvorili su zarobljenički logor od kolovoza 1991. do 29. srpnja 1993. Zatvorom su upravljali JNA, TO, četnici, SAO milicija i Beli orlovi (potvrđen od Vlade SAD, ICRC i Helsinki Watch). Svjedočanstvo prim. dr. Vladimira Solara koji je bio zatočenik u logoru Bučje pa logoru Stara Gradiška.

Logor Glina ; Logor u KPD Glina postojao je od 6. listopada 1991. do 4. kolovoza 1995. (VRO „Oluja“). Kroz logor je ukupno prošlo oko 2.000 osoba (knjiga Ivana Lipaka „*Svjedočanstva glinskih logoraša*“).

Logori u Kninu; Na više lokacija u Kninu bili su zatočeni i mučeni hrvatski branitelji i civili tijekom Domovinskoga rata. Kao zatvor korištena je stara bolnica u centru Knina te vojni zatvor JNA. Kroz logore je prošlo 600 do 800 zatočenika. Tortura, prelaćivanje, uključivanje na induktor poljskog telefona, seksualno zlostavljanje te korištenje zatočenika za teške radove...

Logor u Dalju; od 1. 8. 1991., zatvoren tijekom 1993.; Bilo je oko 500 ubijenih u Dalju.

Logor u Dardi, rujna 1991.; Kroz logor je prošlo oko 700 ljudi.

Logor u Jagodnjaku, od 15. 11. 1991.; U ožujku 1992. u logoru je bilo 1.500 osoba.

Logor u Belom Manastiru; oko 300 zatočenika odjednom

Logor Negoslavci; Otvoren je početkom rujna 1991., a zatvoren u prosincu iste godine; Kroz logore je prošlo oko 1.000 zatočenika, ubijeno ili se vodi kao nestalo 300 osoba. Zatočenici su prvo dovedeni u školu, a nakon ispitivanja zatočeni u privatne podrumne; 10 do 50 zatočenika u jednom podrumu.

Tijekom agresije na Vukovar i nakon sloma obrane grada Vukovara:

Logor Velepromet; U Vukovaru je u objektima Veleprometa otvoren Logor Velepromet sredinom rujna 1991. do ožujka 1992. godine. Kroz logor je prošlo oko 10.000 ljudi, a oko 700 do 800 se vode kao nestali. U logoru su bili zatočeni hrvatski branitelji i civili. Iz logora su prebačeni u logore u Srbiji (Sremsku Mitrovicu i druge).

Logor Ovčara; stočna farma u sklopu Vupik-a; Od listopada 1991. do 25. prosinca 1991. kroz logor je prošlo 3.000 do 4.000 zatočenika. Ubijena su 264 (261) zatočenika. U masovnoj grobnici na Ovčari (Grabovu) nađeni su posmrtni ostatci 200 osoba, a za 64 (61) osobe se ne

zna gdje im je grob. Ubijeni su ranjenici iz vukovarske bolnice, djelatnici vukovarske bolnice, ubijeni su civili; tri žene i dijete od 16 godina.

Logor Stajićevo; Nakon sloma obrane Vukovara, od 18. 11. do 21. 11 1991., otvoren je sabirni logor na napuštenoj farmi u blizini Zrenjanina. Kroz logor je prošlo 3.000 osoba, a zadržano je oko 1.500 osoba. Logor je bio u funkciji od 18. studenog 1991. do 23. 12. 1991. (drugi navod, siječanj 1992.). Zatočenici su bili hrvatski branitelji, civili, medicinsko osoblje. Međunarodni sud za ratne zločine počinjene na području bivše Jugoslavije naveo je da je u logoru Stajićevo bilo 1.700 zatočenika.

Logor u Sremskoj Mitrovici; od 18. 11. 1991. do 13. 8. 1992.; Kroz logor je prošlo 3.000 do 4.000 zatočenika, duže je zadržano 1.500 zatočenika; neki su bili više od 9 mjeseci. Bio je najveći i najgori logor Miloševićeve Srbije. Prema američkom ministarstvu vanjskih poslova, barem 18 zatvorenika mučeno je do smrti.

Dr. Vesna Bosanac i dr. Juraj Njavro bili su zatočeni u Sremskoj Mitrovici, (knjiga dr. Juraja Njavre „*Glavu dolje – ruke na leđa*“); Skidanje do gola, smrzavanje bez odjeće i čekanje što će dalje biti...

Logor VIZ Beograd; Vojno istražni zatvor na Banjici prošlo je oko 1.000 zatočenika; prije razmjene u logiru je još bilo 350 zatočenika. Sabirni logor pod kontrolom JNA gdje su vršena ispitivanja i maltretiranja zatočenika te prisiljavanja na potpisivanje izjava o počinjenim zločinima. Logor je djelovao 1991. i 1992. godine.

Logori u Nišu; logor u kazneno-popravnom domu (KPD) i zatvoru u Nišu. Bilo je zatočeno oko 500 osoba. Dovedeni su branitelji Mitnice (oko 200), a 300 drugih je prebačeno iz logora Stajićevo kada je logor rasformiran 23. 12. 1991. Logor u Nišu je rasformiran 26. 2. 1992., a zatočenici su prebačeni u Sr. Mitrovicu. Torturu su vršili vojnici, rezervisti i vojni policajci. Crveni križ je znao za logor i posjetio ga je dva puta.

Vojni zatvor i Civilni zatvor u Nišu (potvrđeni od ICRC-a); Prema izvješću ICRC-a u vojnom zatvoru je bilo zatočeno 1.560 osoba, u civilnom zatvoru su bili zatočeni civili te pripadnici ZNG-a. Nakon zatvaranja logora Stajićevo (rasformirano 23. 12. 1991.) 300 zatočenika prebačeno je u Niš. Logorom je upravljala JNA. 15. siječnja 1992., na dan međunarodnog priznanja Hrvatske, zatočenici su bili jako fizički zlostavljani (premlaćivanje zatočenika). U Bosanskom Šamcu 26. 1. 1992. razmijenjena je jedna skupina zatočenika, a drugi skupina je prebačena u Sremsku Mitrovicu.

Logor Aleksinac; Otvoren je nakon pada Vukovara, smješten u krugu vojarne. Tamo je bilo zatočeno oko 1.500 osoba. Iz logora Stajićevo zatočenici su premješteni u Aleksinac, Niš i Sremsku Mitrovicu. 180 pripadnika ZNG-a prebačeno je iz Sr. Mitrovice u logor Aleksinac, zatim u logor u Nišu.

Logor Rudnik; U Rudniku je bilo zatočeno nekoliko tisuća ljudi iz Hrvatske i BiH. Zatočnici su bili prisiljeni raditi u rudniku, a neki su ubijeni.

Logor Begejci; od 1. 10. 1991. do 21. 11. 1991. godine stalno je bilo zatočeno oko 500 zatočenika.

Logor Bubanj potok; Na izlazu iz Beograda, uz cestu za Valjevo, u vojarni zatočeni u studenom 1991.

Logor u Novom Sadu; logor u sportskoj dvorani „SPENS“; Bilo je zatočeno 5.000 ljudi.

Logor Petrovci; u više privatnih kuća, u zgradi Mjesne zajednice i škole

Logor u Šidu; vojni zatvor; ispitivanje, maltretiranje i odvođenje dalje

Napomena: Zatočnici su odvođeni iz logora u logor (zbog zatvaranja logora, zametanja tragova o zatočnicima) pa se broj zatočenika preklapa. Navedeni su ukupni (približno) brojevi zatočenika u nekom od logora. Srbija bi mogla dati točne podatke o svim logorima, ali to ne želi!

U Bosni i Hercegovini bilo je ukupno više od 600 logora (srbijski, bošnjački i hrvatski). Nekoliko rečenica o logoru Manjača u koji su 1991. godine odvedeni hrvatski branitelji i civili.

Logor Manjača; Vojno-poljoprivredno dobro Manjača (štale) korišteno je za logor. Logorom koji je otvoren 12. 9. 1991. prvo je upravljala JNA, a kasnije vojne snage pobunjenih Srba. Prvi zarobljenici koncentracijskog logora bili su hrvatski policajci i gardisti koji su zarobljeni u Hrvatskoj Kostajnici 1991. godine. Kroz logor je prošlo nekoliko tisuća ljudi koji su bili premlaćivani, korišteni za prisilni rad, (izvlačenje porušenih stabala iz šume, radovi na polju). Zapovjednik logora bio je Božidar Popović. Potvrđen je od ICRC, Vlade SAD, obavještajne službe VB. U ljeto 1992. Međunarodni Crveni križ naveo je podatak da je u logoru bilo 3.737 zatvorenika (od 18 do 60 god); moguće da ih je bilo mnogo više jer su Srbi skrivali zatočenike. Broj ubijenih je nepoznat; pored logora je nađena masovna grobnica s 540 leševa. Zatočnici su uglavnom bili muškarci (Hrvati i Bošnjaci) te manji broj žena koje su učestalo silovane. Crveni križ je tijekom studenoga i prosinca 1992. uspio zatočenike premjestiti u izbjeglički centar u Karlovcu. Logor je zatvoren 18. prosinca 1992. nakon velikog međunarodnog pritiska.

Objavljena svjedočanstva o srpskim koncentracijskim logorima tijekom Domovinskoga rata:

Prof. Danijel Rehak: *PUTEVIMA PAKLA kroz srpske koncentracijske logore 1991. u 21. stoljeće*, Hrvatsko društvo logoraša srpskih koncentracijskih logora, Zagreb 2000.

Tiskane knjige do 2000 godine:

dr. Juraj Njavro. 1992. *Glavu dolje - ruke na leđa*. Zagreb.

Vladimir Štefanac. 1994. *Iz Kostajnice u Manjaču*. Zagreb.

- Vladimir Štefanac. 1996. *U logorima Manjače i Gline*. Zagreb.
- Dominik Virgić. 1996. *Srpski logor Begejci, sjećanje jednog logoraša*. Zagreb.
- Mate Božičević. 1997. *Hranite ili ubijte, 45 dana u srpskom zatvoru u Borovu Selu, 2. srpnja – 15. kolovoza 1991.* Zagreb.
- Dragutin Antunović. 1998. *Od kalvarije do pakla*. Zagreb.
- Mirko Barbarić. 1999. *Pozdrav iz Knina, 10. 10. 1991.*“. Zagreb.
- Dragan Lukač. 1993. *Bosanski Šamac – grad logor*. Scharnitz – Orašje.
- Drago Jelić. 1997. *Pogled u nepovrat*. Pazin.
- Damir Plavšić. 1994. *Zapisi iz srpskih logora*. Zagreb.
- Franjevačka provincije Sv. Ćirila i Metoda. 1997. *Vukovarski franjevci u Domovinskom ratu, ratne i uzničke zabilješke*. Zagreb.
- Martin Sablić. *Posljednja presuda 'U ime naroda'* (Najbolja knjiga iz Domovinskoga rata listopad 1999. – listopad 2000. godine).
- Miljenko Miljković. *Vukovarski deveti krug*“ (Najbolja knjiga iz Domovinskoga rata listopad 1999. – listopad 2000. godine).

Ovo je samo dio svjedočanstava o zločinima koji su počinjeni!

OPROSTITI DA, ALI NIKADA NE ZABORAVITI!

12.11. Uvođenje hrvatskoga dinara u platni promet R. Hrvatske, 23. prosinca 1991.

Hrvatski dinar (Hrd) naziv je za novčane bonove koji su uvedeni u prosincu 1991. godine od strane Ministarstva financija RH s ciljem zaštite gospodarstva Republike Hrvatske. Hrvatski dinar se mijenjao 1:1 s jugoslavenskim dinarom i bio je korišten u Hrvatskoj i dijelovima BiH (Hercegovina, srednja Bosna i Posavina). „*Monetarno osamostaljivanje Hrvatske počelo je već u srpnju 1991. odlukama Vlade Republike Hrvatske kojima se Hrvatska pokušala zaštititi od negativnih posljedica koje su proizlazile iz odluke Savjeta guvernera Narodna banke Jugoslavije (NBj) od 27. lipnja 1991. godine – tom su odlukom banke iz Republike Hrvatske i Slovenije i njihove narodne banke bile isključene iz primarne emisije NBj. Iako je tada došlo do odvajanja navedenih dviju republika od jugoslavenske monetarne jezgre, Brijunskim moratorijem (od 7. srpnja do 7. listopada) pokušalo se uz potporu međunarodne zajednice zaustaviti monetarno osamostaljenje, no to više nije bilo moguće.*“

Hrvatski dinar, kao zakonito sredstvo plaćanja, bio je kraj procesa monetarnoga osamostaljenja Hrvatske. Zamjena jugoslavenskoga dinara za hrvatski obavljena je u periodu od 23. do 31. prosinca 1991. U to ratno vrijeme hiperinflacija je bila 1000% godišnje, sve do kraja 1993. godine.

Apoeni novčanica bili su: 1, 5, 10, 25, 100, 500, 1000, 2000, 5000, 10.000, 50.000 i 100.000 dinara. Kovanice nisu postojale. Sve su novčanice hrvatskoga dinara imale na prednjoj strani lik Ruđera Boškovića, slavnoga hrvatskog znanstvenika i isusovca iz 18. stoljeća. Novčanice od 1 do 1.000 dinara imale su na stražnjoj strani prikaz zagrebačke katedrale, a one od 2.000 do 100.000 HRD sliku skulpture „*Povijest Hrvata*“ Ivana Meštrovića.

Prva serija hrvatskoga dinara puštena je u opticaj 8. listopada 1991. (apoeni od 1, 5, 10, 25, 100, 500 i 1000.) na Dan neovisnosti Republike Hrvatske. Na novčanicama je bilo tiskano „8. LISTOPAD 1991.“. Kasnija su izdani apoeni od 2000, 5000 i 10.000, a na novčanicama je bio tiskan „15. SIJEČNJA 1992.“, dan priznanja RH od strane članica Europske unije. Apoeni novčanica od 50.000 i 100.000 imali su tiskan tekst „30. SVIBNJA 1993.“, tadašnji Dan državnosti. Novčanice su imale vodeni žig kao i zaštitni konac.

Tečaj hrvatskoga dinara prema stranim valutama odredila je Narodna banka Hrvatske (NBH) početkom 1992. godine. Po tom je tečaju njemačka marka (DEM) – koja je u to doba bila najcjenjenija valuta u Europi – vrijedila 55 hrvatskih dinara (HRD). Stabilizacijskim programom (listopad 1993.) ponuđena je gornja granica vrijednosti DEM prema HRD od 4,444. Stabilizacijskim programom zaustavljena je hiperinflacija i stekli su se uvjeti za zamjenu privremenoga hrvatskog dinara stalnom valutom kunom.

Na Dan državnosti, 30. svibnja 1994., privremeni hrvatski novac (Hrd) zamijenila je sadašnja valuta kuna. Tečaj zamjene bio je 1000 hrvatskih dinara za 1 kunu.

„Naziv kuna za trajnu hrvatsku valutu odabran je zbog značajne uloge kunina krzna u hrvatskoj monetarnoj i fiskalnoj povijesti. Povijest naziva novčane jedinice Republike Hrvatske počinje s krznom kune kao sredstvom naturalnog plaćanja, zatim kuna postaje obračunska novčana jedinica i, napokon, novac u modernom smislu. Kunino krzno služilo je kao sredstvo plaćanja poreza zvanog kunovina ili marturina u srednjovjekovnoj Slavoniji, Primorju i Dalmaciji; lik kune nalazio se od prve polovine 13. stoljeća pa gotovo do kraja 14. stoljeća na hrvatskom kovanom novcu zvanom banovac; kuna je bila potencijalni novac Banovine Hrvatske.

Prvi spomen naturalnog plaćanja u kuninim kožicama nalazimo prilikom plaćanja poreza (danka) u iznosu od 40 kuninih kožica (Osor na Cresu) odnosno 50 kuninih kožica (Beli isto na Cresu). Danak je ubirao Venecijanski dužd Oton Orseolo 1018. godine u Osoru.“

12. 12. Operacija Papuk '91. (28. studenoga 1991. – 3. siječnja 1992.)

Operacija Papuk '91 započela je 28. studenoga 1991. i trajala do 26. prosinca 1991. Borbene aktivnosti prestale su 3. siječnja 1992. kada je nastupilo primirje temeljem Sarajevskog sporazuma o prekidu vatre. Operacijom Papuk '91 oslobođeno je 1230 četvornih kilometara zapadne Slavonije i spriječen naum agresora da odsječe Slavoniju. Neki izvori akciju Papuk '91 nazivaju Strijela, a neki sve ove akcije uvrštavaju u akciju Orkan '91.

U zapadnoj Slavoniji su 1991. bili okupirani dijelovi općina: Virovitica, Daruvar, Podravska Slatina, Orahovica, Požega i Pakrac. Pobunjeni Srbi su onemogućivali normalan promet na sljedećim pravcima: Daruvar – Suhopolje, Sirač – Voćin, Pakrac – Požega, Kamenska – Voćin – Mikeluš i Velika – Čeralije – Podravska Slatina. Podravska magistrala bila je jedina veza između ostatka Hrvatske i istočne Slavonije, a bila je na udaru topništva pa je bilo jako važno deblokirati Podravsku magistralu. To je bio jedan od razloga poduzimanja akcije Papuk '91. I željeznička pruga Koprivnica – Virovitica – Podravska Slatina – Našice bila je pod stalnim udarima. Pobunjenici su bili u brdskom i šumovitom području Papuka i odatle su stalno vršili napade.

Operaciju Papuk '91 izvele su 104. brigada (Varaždin), 3/117. brigada (Križevci), 123. brigada (Požega), 125. brigada (Novska), 127. brigada (Virovitica) , 136. brigada (Slatina) i protudiverzantska satnija ZNG-a Bjelovar.

U operaciji Orada (dio operacije Papuk '91.) sudjelovale su snage HV-a i MUP-a, ali u oslobađanju samoga grada Lipika broj hrvatskih snaga (HV i MUP) bio je nešto više od 300 branitelja. Akcijom združenih snaga Hrvatske vojske i postrojbi MUP-a od 5. do 8. prosinca 1991. oslobođena su naselja Lipik, Dobrovac, Kukunjevac kao i još neka sela u bližoj okolici. Ova akcija pada u red najvažnijih bitaka i hrvatskih pobjeda te ratne '91. godine. Akcijom je oslobođen Lipik.

Zadnje oslobođeno mjesto bilo je Bučje, središte srpske oružane pobune na području Psunja i zapadne Slavonije. U Bučju je bilo zapovjedništvo pobunjenika, komunikacijski centar, skladište hrane i streljiva, centralni zatvor. Srbi su prije bijega digli u zrak skladište streljiva.

Na Štefanje, dan poslije Božića, 26. prosinca 1991., okončana je vojno-redarstvena operacija Strijela na zapadnoslavonskom bojištu. Oslobođen je Voćin i još 23 naselja. Oslobođeni su važni vojni radiorelejni objekti na vrhovima Ivančice, Papuka, Moslavačke gore i Psunja.

U operaciji „Papuk '91“ oslobođeno je 110 naselja površine 1230 km². Oslobođeno je 26 naselja u daruvarskoj općini, 17 naselja u općini Podravska Slatina, 7 naselja u jugozapadnom dijelu općine Orahovica, 23 sela u istočnome dijelu općine Požega, 25 naselja u općini Pakrac te rubni dijelovi južnoga dijela općine Virovitica. Osim toga, Podravska magistrala je otvorena za promet kao i prometnica od Daruvara do Suhopolja, od Daruvara do Podravske Slatine, od

Huma do Mikleuša, od Voćina do Kamenske te od Pakraca do Požege. Prilikom oslobađanja okupiranoga područja poginula su 184 branitelja, a 595 je bilo ranjeno.

Prilikom operacije „Papuk '91.“ snage HV-a došle su u posjed većega broja oružja i vojne tehnike te su pokazale veliki napredak u vojnoj strategiji i koordinaciji prilikom ostvarivanja svojih ciljeva.

12.13. Zasjeđa u selu Brusnik, 29. prosinca 1991.

Dana 29. prosinca 1991. godine pri oslobađanju okupiranog područja Zapadne Slavonije (operacije Orkan '91) u zasjedi je poginulo dvanaest hrvatskih branitelja iz Virovitice.

Pripadnici 2. bojne 127. brigade Hrvatske vojske pokušali su zauzeti selo Brusnik, da bi bolje osigurali prometnicu Požega – Pakrac, i pri tome upali u zasjedu. Dio pripadnika 2. bataljuna se uspio izvući iz zasjede, a 12 branitelja nije uspjelo. Neki su poginuli, a drugi su bili zarobljeni i masakrirani do neprepoznatljivosti. Posmrtni ostatci branitelja preuzeti su 7. siječnja 1992. godine pa se taj datum vodi kao dan pogibelji. Svake godine se 10. siječnja pored spomenika održi komemoracija za 12 poginulih Virovitičana. Pored zapovjednika Vinka Belobrka poginuli su: Denis Resner, Miroslav Zec, Ivan Žeravica, Slavko Vrbančić, Milan Škrilec, Željko Goričanac, Nenad Oblučar, Željko Maligec, Željko Somljačan, Miroslav Petrović i Tihomir Mihelić.

Počivali u miru Božjem!

Postoji originalni obdukcijski fotolaborat u kojem su detaljno navedene povrede te je sasvim sigurno da se oni izmasakrirani, da je to bilo izivljavanje i da je ovdje riječ o teškom ratnom zločinu - tvrdi Davor Špoljarić, predsjednik Hrvatskoga časničkog zbora grada Virovitice.

12.14. Izvedena „Bojna Čavoglave“ 31. prosinca 1991. na hrvatskome Radio Splitu

Dana 31. prosinca 1991. na hrvatskome Radio Splitu prvi put izvedena je domoljubna pjesma Marka Perkovića Thompsona „Bojna Čavoglave“. Pjesma je nastala na prvoj crti bojišnice na kojoj je bio branitelj Marko Perković. Pjesma je prihvaćena od naroda i na radiju je često bila izvođena na traženje slušatelja koji su pjesmom ispraćali svoje muževe, sinove, braću pri odlasku ili povratku s bojišnice. Domoljubnom pjesmom „Bojna Čavoglave“ dizao se moral hrvatskih branitelja i građana kada je više od 25% hrvatskoga teritorija bilo okupirano, kada su bile blokirane prometnice, kada je u Hrvatskoj bilo više od 550.000 izbjeglica. To je vrijeme nastanka pjesme (1991.) i nitko nema pravo mijenjati njezin tekst niti tražiti zabranu. Snimljen je i video spot koji je prvi put pušten na Otvorenoj televiziji.

"Bojna Čavoglave" doživjela je dvije obrade. Prva je bila na prvome albumu, *Moli mala* i označena kao "Bojna Čavoglave (Remix)". Druga, puno opsežnija, nalazi se na albumu *Druga strana*.

Tekst pjesme „Bojna Čavoglave“:

Za Dom - spremni!

U Zagori na izvoru rijeke Čikole

Stala braća da obrane naše domove

Stala braća da obrane naše domove

Stoji Hrvat do Hrvata, mi smo braća svi

Nećete u Čavoglave dok smo živi mi

Nećete u Čavoglave dok smo živi mi

Puče thompson, kalašnjikov, a i zbrojevka

Baci bombu, goni bandu preko izvora

Baci bombu, goni bandu preko izvora

Korak naprijed, puška gotovs i uz pjesmu svi

Za dom braćo, za slobodu, borimo se mi

Za dom braćo, za slobodu, borimo se mi

Čujte srpski dobrovoljci, bando, četnici

Stići će vas naša ruka i u Srbiji

Stići će vas naša ruka i u Srbiji

Stići će vas Božja pravda, to već svatko zna

Sudit će vam bojovnici iz Čavoglava

Sudit će vam bojovnici iz Čavoglava

Slušajte sad poruku od Svetog Ilije

Nećete u Čavoglave, niste ni prije

Nećete u Čavoglave, niste ni prije

Oj Hrvati, braćo mila iz Čavoglava

Hrvatska vam zaboravit neće nikada

Hrvatska vam zaboravit neće nikada.

(preuzeto sa službene stranice)

13. Literatura – izvori:

1. **Barić, Nikica.** 2005. *Srpska pobuna u Hrvatskoj 1990. – 1995.* Golden marketing – Tehnička knjiga. Zagreb.
2. **Dedaković, Mile-Jastreš; Mirković-Nadž Alenka; Runtić, Davor.** 2000. *Bitka za Vukovar* (drugo, prošireno izdanje). Neobična naklada. Vinkovci.
3. **Hebrang, Andrija.** 2013. *Zločini nad civilima u srpsko-crnogorskoj agresiji na Republiku Hrvatsku.* Udruga hrvatskih liječnika dragovoljaca 1990. – 1991. Ogranak Matice hrvatske u Zadru. Zagreb – Zadar.
4. **Karlović, Vilim.** 2017. *Preživio sam Vukovar i Ovčaru.* Vilimbook d.o.o. Denona. Vukovina.
5. **Lučić, Ivo.** 2017. *Vukovarska bolnica Svjetionik u povijesnim olujama hrvatskog istoka* Vukovar hospital a Lighthouse in Historic Storm of Eastern Croatia. Hrvatska liječnička komora. Hrvatski institut za povijest. Zagreb.
6. **Marijan, Davor.** 2004. *Bitka za Vukovar.* Zagreb – Slavonski Brod. Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje.
7. **Marijan, Davor.** 2016. *Domovinski rat.* Despot Infinitus, Hrvatski institut za povijest. Zagreb.
8. **Marijan, Davor.** 2006. *Hrvatsko ratište 1990.-1995. u stvaranju hrvatske države i Domovinski rat.* Školska knjiga. Hrvatski institut za povijest. Zagreb. str. 101.
9. **Marijan, Davor.** 2006. *Jugoslavenska narodna armija – važnija obilježja.* Polemos 9 (1). str. 25 – 43.
10. **Marijan, Davor.** 2013. *Obrana i pad Vukovara.* Zagreb. Hrvatski institut za povijest.
11. **Marijan, Davor.** 2007. *Oluja.* Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata. Zagreb.
12. **Marijan, Davor.** 2008. *Slom Titove armije.* Zagreb. bilješka 51 VSA MORH, GŠTO RSK, jul 1992., Pregled stanja MTS. str. 400.
13. **Marijan, Davor.** 2012. *Zamisao i propast napadne operacije Jugoslavenske narodne armije na Hrvatsku u rujnu 1991. godine.* Časopis za suvremenu povijest 44 (2). str. 251 – 275.
14. **Nazor, Ante i dr.** 2011. *Hrvatska policija u Domovinskom ratu.* Ministarstvo unutarnjih poslova RH. Zagreb.
15. **Nazor, Ante.** 2011. *Velikosrpska agresija na Hrvatsku 1990-ih* (Republika Hrvatska i Domovinski rat: pregled političkih i vojnih događanja 1990., 1991.- 1995./1998.).
16. **Markuš, Damir-Kutina.** 2015. *“58“ HOS u obrani Vukovara i Bogdanovaca.* UBSDRHL. Hrvatski Leskovac.

17. **Radelić, Zdenko i dr.** 2006. *Stvaranje hrvatske države i Domovinski rat*. Školska knjiga. Hrvatski institut za povijest. Zagreb.
18. **Raič, Anda; Đorđević Veljko (urednici).** 2014. *Vukovarska bolnica 1991. – početnica čovječnosti*. Medicinska naklada. Zagreb.
19. **Rakić, Rajko; Branko Dubravica.** 2009. „*Kratak pregled vojnih djelovanja u Domovinskom ratu 1991.-1995.*“. Zagreb. Ministarstvo obrane Republike Hrvatske. Oružane snage RH: Hrvatsko vojno učilište “Petar Zrinski”.
20. **Roksandić, Drago.** 2011. *Srbi u Hrvatskoj (1989–1991): između lojalnosti, neposlušnosti i pobune*. (priredili Snježana Prijjić-Samaržija i Petar Bojanić). Narodna biblioteka Srbije. Beograd.
21. **Vukovarske majke.** 1996. *Gdje su naši najmiliji*. (drugo, dopunjeno izdanje). „Hrvatski feniks“. Zagreb.
22. **Živić, Dražen.** 2003. *Prognano stanovništvo iz hrvatskog Podunavlja i problemi njegovog povratka (1991. – 2001.)*. Hrvatski geografski glasnik 65 (1): 31. Ivan Mihanović: *Borba za vojarnе i oružje u Osijeku 1991*. 63 – 81.
23. **Živković, Ilija** (ur.). 1996. *Ranjena Crkva u Hrvatskoj: uništavanje sakralnih objekata u Hrvatskoj (1991. - 1995.)*. Hrvatska biskupska konferencija. Hrvatski informativni centar. Hrvatska matica iseljenika. Državna uprava za zaštitu kulturne i prirodne baštine Hrvatske. Zagreb.
24. *Kronologija Domovinskog rata*. Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata. Zagreb.
25. *Policija u Domovinskom ratu 1990.- 1991.* (2010.) izdanje Ministarstva unutarnjih poslova RH, br. 42, Grafički zavod Hrvatske.
26. *Ratni zločini srpskih vojnih i paravojnih postrojbi u hrvatskom Podunavlju 1991–1995.* (1997.). Centar za dokumentaciju o Domovinskom ratu. Vinkovci.
27. *Zbirka memoarskoga gradiva*. Hrvatski memorijalno-dokumentacijski centar Domovinskog rata. Zagreb.

Poveznice: *Wikipedija*

Pogovor

Domovinski rat (1991. – 1995.) bio je obrambeni i oslobodilački rat, rat za stvaranje neovisne, samostalne države Hrvatske jer život u zajedničkoj državi više nije bio moguć. Tijekom sedamdesetak godina (1918. - 1990.) Srbi su provodili teror nad Hrvatima, prvo u Kraljevini SHS, potom u Kraljevini Jugoslaviji, a nakon toga u novoj Jugoslaviji (FNRJ, SFRJ). Srbijanska imperijalistička politika zacrtana je 1844. (Načertanije); plan je bio stvaranje Velike Srbije i izlazak na more. Taj plan se pripremao i provodio tijekom više od sedamdeset godina, a konačno ostvarenje najavljeno je Memorandumom SANU iz 1986. Pobunom Srba 1990. u Hrvatskoj je započela konačna faza stvaranja Velike Srbije. Pobunjeni Srbi u Hrvatskoj su uz potporu Srbije i JNA okupirali 26% hrvatskoga teritorija, prekinuli prometne tokove, uništili gospodarstvo, napravili mnoge zločine, prognali Hrvate s njihovih ognjišta, a njihovu imovinu opljačkali, domove uništili. Izvršeno je etničko čišćenje i hrvatski je narod bio prisiljen braniti svoju opstojnost.

Hrvati nisu ratovali u Srbiji, osvajali tuđi teritorij, već su branili svoju djedovinu i svoj dom. Hrvati nisu ratovali u Nišu, Negotinu, Užicama i drugdje na teritoriju Srbije dok su Srbi iz Srbije ratovali na hrvatskom tlu (JNA, policijske jedinice i paravojne četničke postrojbe).

Po međunarodnom i prirodnom pravu dužnost je braniti svoj dom, braniti svoju obitelj i svoju domovinu. Mi smo se branili od agresije, imperijalističke srbijanske politike. U Domovinskom ratu branili smo svoju opstojnost i toga mora biti svjestan svaki Hrvat. Branili smo naš hrvatski jezik, našu katoličku vjeru, naš identitet i na to smo imali pravo, to nam je bila dužnost.

Svi pokušaji političkoga vodstva Republike Hrvatske da se rat izbjegne propali su jer Srbi su željeli samo jedno, a to je Velika Srbija. Srbi su dobili mnogo veća prava nego što imaju manjine u drugim državama, dobili su jamstva hrvatske vlasti i međunarodne zajednice da će njihova prava biti poštovana, ali oni to nisu prihvatili jer nisu mogli zamisliti da žive u hrvatskoj državi koju su oni nazivali „ustaškom državom“.

Tijekom rata Srbi su napravili mnogobrojne zločine, uništili sela i gradove, crkve i kulturne objekte, infrastrukturu i gospodarstvo, pokrali kulturna blaga (samo su neka vratili), a o tome mnogi malo znaju i zato je nužno iznositi istinu o Domovinskome ratu. Ova je knjiga upravo na tome tragu.

Slijede stihovi Dobriše Cesarića koji preneseno potvrđuju koliko pojedinac može doprinijeti širenju opće istine:

Slap

Teče i teče, teče jadan slap;

Što u njem znači moja mala kap?

Gle, jedna duga u vodi se stvara,

I sja i dršće u hiljadu šara.

Taj san u slapu da bi mogo sjati,

I moja kaplja pomaže ga tkati.

Dobriša Cesarić

Životopis

Dr. sc. Marko Jukić

Marko Jukić rođen je u Sinju 1950. godine. Završio je Klasičnu gimnaziju „Natko Nodilo“ u Splitu, potom Medicinski fakultet u Zagrebu, specijalizaciju, poslijediplomski studij i doktorski studij također u Zagrebu. Specijalist je anesteziologije i intenzivne medicine, supspecijalist intenzivne medicine, u mirovini. Sudski je vještak na području anesteziologije i intenzivne medicine. Bio je osnivač i voditelj Ambulante za liječenje boli u KBC-u Split. Docent je na Medicinskom fakultetu u Splitu.

Oženjen je, a članovi su njegovi obitelji supruga Milka, magistra farmacije i specijalistica farmakoinformatike te kćeri Ane (dipl. ing. farmacije) i Paole (dipl. ing. grafike).

Dragovoljac je Domovinskoga rata iz 1991. godine. Član mobilnih kirurško-anestezioloških ekipa, koordinator saniteta pri Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Hrvatske. Domoljub i branitelj, nestranačka osoba. Aktivni je član Hrvatske udruge Benedikt.

Nastavne aktivnosti

Predavao Prvu pomoć i Patologiju u Zdravstvenom obrazovnom centru u Splitu. Predavao i vodio kolegij Pastoralne medicine na Višoj teološkoj školi Vrhbosanske nadbiskupije u Sarajevu, na Teološkom fakultetu u Splitu i Institutu za teologiju u Splitu. Organizator je i voditelj kolegija Hitna medicina na Veleučilištu u Splitu. Predavač je na kolegiju Anesteziologija i intenzivna medicina na Medicinskom fakultetu i Fakultetu dentalne medicine Sveučilišta u Splitu. Također je predavač na kolegiju Medicinska humanistika na Medicinskom fakultetu Sveučilišta u Splitu. Predaje na Stručnim studijima pri Medicinskom fakultetu u Splitu. Bio je organizator i predavač na poslijediplomskim tečajevima prve kategorije o liječenju boli.

Objavljene knjige

Autor je knjige *Anesteziologija u Hrvatskoj*, urednik je i autor više poglavlja u sveučilišnom udžbeniku iz anesteziologije (*Klinička anesteziologija*), prvo i drugo izdanje. Urednik je i autor više poglavlja u sveučilišnom udžbeniku *Intenzivna medicina*. Također je urednik i autor sveučilišnog udžbenika *Bol – uzroci i liječenje*. Izdavač je Medicinska naklada – Zagreb.

Autor je knjiga *Dokazivanje nevinosti*, digitalna knjiga 2013. www.digitalne-knjige.com i *Liječničke pogreške – osnovana sumnja* (Medicinska naklada) te knjige *Doktor Trpimir* (Medicinska naklada). Osim toga, autor je više poglavlja u knjigama drugih autora.

Napisao je skripta *Klinička etika III*. (www.digitalne-knjige.com).

Urednik je i autor poglavlja u udžbeniku za studente Sveučilišta u Splitu: *Anesteziologija i intenzivna medicina za studente medicine, dentalne medicine i zdravstvene studije*.

Druge aktivnosti

Bio je dugogodišnji dragovoljni darivatelj krvi, nekoliko godina i predsjednik Kluba dragovoljnih darivatelja krvi pri KBC-u Split. Bio je atletski sudac, član domaćih i stranih stručnih društava. Hobiji: planinarstvo i fotografija.

Odlikovanja i priznanja: *Spomenica Domovinskog rata, Spomenica domovinske zahvalnosti, Red hrvatskog trolista, Zahvalnica Hrvatskog liječničkog zbora, Nagrada Ladislav Rakovac, Povelja Hrvatske liječničke komore.*

Dr. Marko Jukić (fotografija iz 1994.)